

Werken. Deel 2: Proza

Hadewijch

editie J. Vercoullie

bron

Hadewijch, *Werken. Deel 2: Proza* (ed. J. Vercoullie). C. Annoot-Braeckman, Gent 1895

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/hade002werk02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Epistole Haywigis⁽¹⁾. In nomine Domini⁽²⁾.

[I]

+ God die de clare *Minne* die onbekint was, verclaerde bi⁺sire doghet, daer hi alle doghet bi verlichte in siere clærheit der *Minnen*, Hi moete⁽⁴⁾ u verlichten ende ^{+1a)} verclaren metter clærre clærheit daer hi hem selven clær met es, Ende al sinen ^{+p^m cap^{m(3)}}vrienden ende sinen naesten gheminden. Die alre meeste clærheit die men hebben mach in erterike, dat es ghewarecheit in ieghewerdeghen werken van gherechtecheiden, Ende van allen wesenen waerheit te pleghene omme clærheit der edelre *Minnen* die god es. Ay hoe grote clærheit es dat, dat men gode ghewerden late met siere clærheit. Daer in werct *Minne* hem selven ende alle creatures, Elken na sijn recht, dat hem sine goetheit gheorconden mach te ghevene met gherechtecheiden in clærheiten. Hier omme bidde ic u alse vrient sinen lieven vrient, Ende mane u alse suster haerre liever suster, Ende hete u alse moeder haren lieven kinde, Ende

(1) Deze titel komt alleen in *C* voor.

(2) In nomine domini] komt alleen in *B* voor.

(3) Alle drie de hss. hebben de indeeling in hoofdstukken, maar de numerotatie heeft alleen .

(4) moete] *B*, *C* moet.

ghebiede u van uwen gheminden alse brudegoem ghebiedet siere liever bruut, Dat ghi ontpluuct de oeghen uwer herten claerleke Ende besiet u in gode heilecleke.

Leert te besiene wat God es, Hoe hi es waerheit alre dinghe[†]ieghenwerdechleke, Ende goetheit alre rijcheit vloyleke, Ende gheheelheit alre doghet gheheelleke, ^{*1b)} om de welke men singhet iij. Sanctus in den hemel, om dat die iij. namen in haren eneghen wesene alle doghede versamenen, van welken ambachte si sijn ute desen iij. wesenen. Siet hoe vaderleke u god ghehuedt hevet, Ende wat hi u ghegheven hevet, Ende wat hi u gheloeft hevet⁽¹⁾. Besiet hoe hoeghe Minne deen es vore dander ende dankes hem met Minnen. Wildi dit besien hoe god dit es, ende werken in hem in siere claerheit ghebrukeleke in glorilecheden, Ende toenleke in claerheiden alle dinc te verlichtene ende te demstene na hare wesen. Om dies dat dit⁽²⁾ god es, daer omme salmenne sijns selves laten ghebruken in al sinen werken van siere claerheit, Sicut in celo et in terra; Altoes met woerden⁽³⁾ ende met werken te segghene, Fiat voluntas tua. Ay lieve kint, so sine gheweldeghe ghewout meer verclaert wert in u, soe sijn hoeghe⁽⁴⁾ wille bat in u ghesiet, ende soe sine clare waerheit naerre in u scijnt, So en[†]spaert dan niet, sueter rasten te darvene om die groete[†]gheheelheit gods. Verclaert uwe wesen ende ciert u met dogheden ende met gherechten ^{*nota. id relinque} werken. Widet uwe sinne met hogher begherten der gheheelheit gods, Ende ^{*1c)} ordeneert uwe Ziele ten groten ghebrukene der alghewel-

(1) Ende wat hi u gheloeft hevet] is in A door een latere hand op den rang bijgevoegd; ontbreekt in B.

(2) dat dit] A dat, B dat dit, C dit.

(3) woerden] A en B waerden.

(4) hoeghe] C heileghe.

deghe *Minnen* ons alte suets gods⁽¹⁾. Ay lieve kint, al segghic alte suete, dat es mi over *oncont*, sonder in den wensch van mire herten, dat mi doeghen suete hevet gheweest om sine *Minne*. Maer mi hevet hi *wedere* gheweest dan mi nye duvel en⁽²⁾ was. Want si en *consten*⁺ mi nye benemen, hem te minnene noch niemanne dien hi mi beval te vorderne⁽³⁾. Maer hi hevet mi selven benomen. Dat hi es, dat ^{+deus severus} *vertert* hi selve in siere sueter ghebrukenessen, Ende laet mi *dus* dolen buten dien ghebrukene, Ende laet mi emmer sere verladen met *Minnen* om ghebruken⁽⁴⁾, Ende laet mi demster van ghebrukene alre ioyen die mi te goede soude werden⁽⁵⁾. Ay aerme, dat selve dat hi mi boet ende ghegeven hadde te *werdere* van ghebrukene⁺ van gherechter *Minnen*, dat hevet hi *dus* nu⁽⁶⁾ laten varen, alse ghi i. deel wel ^{+1d)} weet. Ay wet God, ic hieltene harde sere over here ende eyschede hem lettelt vordere dan hi selve woude. Maer dat hi mi boet, dat hadde ic gherne ghenomen in ghebrukene, hadde hijs mi willen hulpen. Bi den iersten waest mi leet ghenoech ende liet mi vele bieden eer icker na *vinc*. Maer nu benic ghevoert alse i.⁺ *dien* men iet te spele *biedet*, ende alse hi daer na veet, soe sleetmenne op de hant ende ^{+semper po...(?)} *seghet*: Godsat hebbe die waers waende, ende houdet dat op dat men hem boet.

[III]

Nu merket alle die dinghe daer ghi in ghedoelt hebbet,⁺ Met eenwille, Met droefheiden sonder noet. Maer dats ^{+n^m cap^m}

- (1) Ende ordeneert...gods] in C op den rand bijgevoegd.
- (2) en] ontbreekt in C.
- (3) noch niemanne dien hi mi beval te vorderne] in A en B door een latere hand van onder bijgevoegd.
- (4) om ghebruken] C onghebruken.
- (5) soude werden] B werden soude, C souden werden.
- (6) dus nu] B nu dus.

waer, dat wetic wel, dat hi dicke droevet dien sijns ghebrecht, Ende die⁽¹⁾ dan niet en weet weder hi naket of⁽²⁾ veret; dat es wel recht. Maer die rechte gheloeveghe hi sal⁺weten dat die goetheit sijns liefs meerre es dan sijn sneven.⁺⁺Men en sal niet droeven om doghen, Noch langhen na raste. Men sal alles om al begheven ende alre rasten⁺vertien. Sijt blide altoes in hope om Minne te vercrighene; Want begherdi Minne te⁽³⁾ gode volmaecteleke, so en seldi⁺ghene sake van rasten weder⁽⁴⁾ begheren dan allene⁺Minne. Sijt op uwe hoede ende in vreden van allen dinghen.⁺Doet te allen dinghen wel, Maer en roeket om⁺gheen ghewin, Noch om salecheit, Noch om doemsele, Noch om behoudenesse, Noch om torment, Maer alle dinc doet ende laet om der Minnen ere wille. Houddi u⁺dus, so seldi saen vercoeveren. Ende scijnt plomp vore⁺de liede; daer es vele waerheiden in. Sijt bekeersam⁺ende ghereet⁽⁵⁾ al den ghenen die uwes behoeven. Ende elken mensche doet sinen vrede, daer ghijt gheleisten⁺moghet sonder uwe nederheit. Sijt blide metten bliden, Ende weent metten wenenden, Ende verdrachlec, den ghenen⁽⁶⁾ die uwes behoeven, Ende erenstech ten sieken,⁺Ende melde den behoevenden, Ende enich in den⁺gheeste buten allen creaturen. Ende alse ghi te allen dinghen⁺doet dat beste dat ghi moghet, die menscheit moet dicke sneven; so verlaet u op die goetheit gods, dat sine goetheit meerre es dan uwe sneven. Ende werct altoes in toeverlate ghewareghe doeghet, Ende sijt erenstech ende

+bonitas magna
+2a)
+nota. id relinque
+semper gaude
+desiderium
+pax in omnibus
+nota
+agite secundum
respectum
+ebes coram
+nota
+pacem fac hominibus
+nota
+extra creaturas
+nota
+2b)

- (1) die] C hi.
(2) of] B so of, C soe.
(3) te] B in.
(4) weder] in B door een latere hand op den rand bijgevoegd.
(5) ghereet] B bereet.
(6) den ghenen] B met den ghenen.

ghestadech, altoes sonder sparen te *werkene den raet ons heren ende sinen* alre liefsten wille in al dat ghine bekinnen moghet, *met aerbeite, met nauwen* ondersoekene van peisinghen u selven te kinne in al. *Ende levet so gode, dies*⁺*bidde* ic u, dat ghi niet en ghebrecht dien *groten werken*⁺ daer hi u toe gheroepen hevet. ⁺*vocata ad*
 Dat en *versuemt* niet bi ghenen⁽¹⁾ *lichteleken werken*, dat bidde ic u *ende rade*. ⁺*nota*
 Want ghi *hebbet grote saken* daer ghi ocsuun op nemen moghet vore gode. Want hi hevet u ghehuedt *van allen*⁺*ocsunen*, wildi u selven hoeden, soe dat ghijt ghenadechleke goed doen *hebbet*, wildijt bekinnen. *Ende te vollen hebdi lettelt* ⁺*nota*
ghenoech doeghens, groet met te wassene. Alsoe ghi *sculdech waert, souddi gode recht doen*, alsoe ghi⁺bi wilen gheme daet. Al ghevoeldi oec bi wilen *ellendecheit van herten*, alse ochte ghi van hem begheven waert, daer *omme en mestroest* ⁺*2c)*
 u selven niet. Want ic segghe u waerleke, dat al de ellende die *men doeghet met goeden*⁺*wille te gode*, die es bequame in die ghehele nature gods. Maer wiste wi hoe lieve gode daer toe es, dat ware *ons ontidech*. Want so en waert *ons ghene* ⁺*passio placet deo sed nescimus*
 ellende; want die *den wille gods kinde datter hem lieve toe ware*, hi soude⁺*wel gheme bi sinen wille*⁽²⁾ in *den afgront der hellen* sijn. *Ende hi en mochte* ⁺*sic eligeret infemum*
nemmere meer voert gaen noch wassen, daer hi ghene pine gesmaken, en mochte. Die wiste dat gode behaechlec ware te sinen *werken*, hem en soude⁺*rouwen wat hem gheschiede*. Ghi sijt noch ionc *ende behoeft sere te wassene, ende voeghet* ⁺*si sciremus opera quomodo, etc.*
 vele bat, wildi den wech der *Minnen* gaen, dat ghi aerbeit soeket⁺ ⁺*eligere non s...(?)*

(1) ghenen] in B door een latere hand op den rand bijgevoegd.

(2) wille] ontbreekt in A; in B door een latere hand op den rand bijgevoegd.

ende dore hare ere pijnt, dan ghi haers soudet willen⁺ ghevoelen⁽¹⁾, Maer ghi selt hare dienen alse i. die *emmer* in haren werdeleken dienst sijn wilt. Ende daer vore en seldi willen sparen ere Noch scande, Noch torment⁺ van erterike Noch van der hellen, al mochtise daer⁺ bi vercrighen dat ghi hare werdeleke dienet Hier inne, dore hare werdeleke te pinene, In ghetiden, In ordene te houdene, In al uwen dienste, sonder raste te wilne ochte te ontfane. Ende al quemdi oec in rasten⁽²⁾ in eneghe dinc, die men ware dan die selve god, nameleke die uwe⁽³⁾ wesen sal in ghebrukene, in welken dat dat si, daer in seldi gheme dolen tote dien male, dat u god met dien wesene verlichte ende moghentheit ghevet, der Minnen te pleghene ende te ghebrukene in haren wesene daer si hare⁺ selven Minne ende ghenoech met es. Dient scone ende en wilt el niet ende en⁽⁴⁾ ontsiet el niet. Ende laet⁺ die Minne vrleke met hare selven ghewerden, Want Minne volloent, al comtse dicke spade. Bi ghenen twivele noch bi ghenen onspoede en seldi laten, doghede te werkene. Noch bi onspoede en seldi niet soerghen dat ghi selve ane gode niet vercoeveren en selt. Dies en seldi niet twivelen noch oec gheloeven, noch menschen, noch heileghen, noch inghelen, Ja ende oec bi litekenen, ⁺Want ghi vroech gheroepen waert. Ende oec ghevoelt uwe⁺ herte wel bi wilen dat ghi vercoren sijt, Ende dat God uwe Ziele in toeverlate hevet beghonnen te onderstane. Ghevet u selven soe volmaectelege daer toe dat hi u volmake. ⁺Ende en beghert nemmermeer dat u mensche en⁽⁵⁾

⁺*servi semper*
⁺*propter eam labores in ordine*
⁺*2d)*
⁺*non time*
⁺*premia*
⁺*senfit electionem*
⁺*3a)*
⁺*relinque adjutorium hominum*

- (1) willen ghevoelen] *B* ghevoelen willen.
(2) te wilne...in rasten] in *C* van onder bijgevoegd.
(3) uwe] *B* u.
(4) en] ontbreekt in *B*.
(5) en] ontbreekt in *A* en *C*.

ondersta in den hemel, noch in der erden, die so moghende es. Sonder alsoe ic u
 segghen mach: Ghi sijt van gode onderstaen ende ghi selt willen onderstaen sijn
 van hem met ghewoude, Ende niet langhere met twivelenden vare. Sonder dat
 allene moet men altoes vresen dat men⁺der Minnen te lettelt es in dienste na hare
 werdecheit. Dese vrese vult den mensche met Minnen, dat hi soe na ghevoelt
 ende verstoermt wert van erenstecheiden, so⁺dunct hem dat hi der Minnen
 ghenoech hevet ghedaen ende dat hem Minne te lettelt hulpet ende mint na sine
 werdecheit van sinen dienste. Dan al die wile es dese vrese ute, alse men Minne
 aldus betijt met ontrouwen.⁺Alle andere vresen dan dese seldi wech doen, ende
 nemt dese te u in al hare comen ende in hare ghaen. Die pine die⁺u van gode
 bevolen es, die doeghet gheme al dore ende⁽¹⁾⁺dore; soe seldi den verhoelnen
 raet van hem horen. Alsoe Job van hem seghet: Te mi es gheseghet i. verborghen
 woert. Twerande onderstaen es van menschen datse de⁺menschen onderstaen.
 Dat een es dat si de sondaren onderstaen in haren val. Selc mensche wert bi
 wilen soe ghewont⁺bi caritaten dat hi hem gode ontsegghen moet in sijn⁺ghebruken
 ende in sine verweentheit om de sondaren die in sonden sijn, soe dat hi liever
 hevet sijns liefs te darvene, hem en worde dies sekerheit ghedaen dat hen de
 sondaren niet en onthopen van der ghenaden gods; Aldus doet caritate den
 mensche de menschen onderstaen. Dat ander onderstaen es, dat selc mensche
 dien god so ghesont kint⁽²⁾⁺in doeghene ende⁽³⁾ in caritaten ghewesent, dattene god
 niet en spaert, alse hine so moghende vint van volre redenen

⁺*semper timendum*

⁺*applaudit sibi de fidelitate
et infidelitate dei.*

⁺*tunc finit timor*

⁺*3b)*

⁺*pena data*

⁺*duplex hominum
sustentatio*

⁺*fervor ad peccatores*

⁺*anathema propter
christum*

⁺*secunda sollicitudo pro
peccatoribus*

(1) ende] A, B en.

(2) so ghesont kint] B kint soe gesont.

(3) ende] in B door een latere hand op den rand bijgevoegd.

in hem selven, dat hi hem selven niet en *verligghe*, noch *hem selven met hem selven* niet en *ontsinct* in sine suetheit, soe hine wilt eer alles darven dat hi van gode hebben soude, ochte god *onthoude* de sondaren. Soe sijn dan selke sondaren die fiere nature hebben van *hoeghen*⁺ *wesene*, Ende die *hem selven* bedorven hebben ende soe⁺ *ghequetst*, dat si gheen *vercoeveren* en hebben selve ieghen gode. ^{+3c)}
 Doch es *hem* god soe hout, dat hi *den ghenen* dien hi moghende vonden *hevet*, ^{+committit Deus hos}
bevelet den ghenen verdoelden, dat hine van sinen halven *ondersta*, Ende leide ^{homines}
 te sinen weghe, daer men volmaectelege *mint*. Dus ghedaen *onderstaen* en hebdi niet te doene. Want ghi begonst vroech ende en hebbet gods niet gheloeghent *met*
uwen *wesene*, soe hine sal u wel selve⁽¹⁾ *gheleiden* te sinen *wesene* op dat ghijs u te hem *verlaet*.⁺ Maer ic segghe u waer af ghi *onderstaen* moghet *werden*. Volghet den eyschene van uwer herten, enechleke levende in gode. Daer in en levet ^{+onderstant}
niemanne vinder, Dien ghi daer in vindet ochte gheloeft ochte ghevoelt scone wonende, Ende na daer in gheleidet es, Ende gheweldecleke daer⁺ in wandelende es, ende *wesende* sonder falyeren. Dese es daer boven u. Dien moghedi volghen ^{+hunc superiorem te sequere}
 ende *onderstaen* sijn sonder uwe nederheit. Wildi al dat uwe *vercrighen*,⁺ soe ^{+3d)}
 seldi u selven in toeverlate gode al op gheven, te *werdene* dat hi es. Ende *om*⁽²⁾
der Minnen ere wille, so seldi selven na ghenoech *vertien*, puer ghehoersam te *wesene* in al dien datter meester volmaetheit behoert, In doene, In latene. Daer toe soe⁽³⁾ moeti oetmoedech ende *onverha-*

(1) wel selve] C selve wel.

(2) om] C emmer.

(3) soe] ontbreekt in A; in B door een latere hand op den rand bijgevoegd.

ven bliven van al uwen werken die ghi gheleisten moghet, Ende so vroet met onstegher volmaecter caritaten alle dinghe van erterike ende van hemelrike te voedene, ghelijc datter rechter⁽¹⁾ caritaten behort in ordenen. Hier in moghedi volmaect werden, ende dat uwe vercrighen, wildi.

[III]

God si met u. Ic bidde u dore die gherechte doghet⁺ende trouwe, die god selve es, dat ghi ghedinct alle uren der heilegher doghet, die hi selve es⁽²⁾, Ende die hi was ^{+iij.} in seden doe hi mensche levede. Ay suete Minne, nu leve wi menschen; Nu ghedinct diere edelre werke dier⁽³⁾ hi hen allen soe ghereet was, elken te siere behoeften; Ende daer na ghedinct der sueter naturen⁺van Minnen die hi nu es, Ende die so eyselec es ane te siene van wondere. Ay wijsheit leidet harde diepe in⁺gode. ^{+4a)} Daer omme en es hier⁽⁴⁾ ghene sekerheit van levne dan allene na die diepe ^{+sapientia} wijsheit om hem te gherakene. Ay die altoes ongherenen es ende soe diepe te gherakene, Dat moete hem ontfaermen dat nu so lettelt yman daerna doet⁽⁵⁾, ochte quelet met onghedane ochte met crachte van berrenden werken, yet te gherakene wie hi wonder es, Ende wies hi met Minnen pleghet. Hemelsche ghewoenten soude men hier i. groot deel verstaen⁺ende pleghen, die hem genoeg ertscher seden onttrocke bi Minnen bande, Ende die ghenoech hadde hemelscher nyede te gode, Ende der ghebrukeleker Minnen ten menschen in allen saken daer sijs ^{+mores celestes} noet had-

(1) rechter] B gherechter.

(2) [dat ghi....selve es] in C door een later hand van boven bijgevoegd.

(3) dier] B die.

(4) hier] C haer.

(5) doet] C doet.

den. Der *Minnen* meeste noet *ende der Minnen* vorste onlede die oefene ic ierst, alsoe doet die broederlike *Minne*, die levet *in* die caritate Jhesu Christi; si *ondersteet* die broederlike *Minne*⁽¹⁾, welc *het* si, In bliscapen ochte *in* rouwen, In crachte ochte *in* goede, In dienste ochte *in* rade, In troeste ochte *in* dreyghene. Hier toe⁺si dine cracht altoes ghereet⁽²⁾ *om* heme, Also dat⁽³⁾ god hier toe niet te segghene en hevet. Hier met gheraect⁺⁺ *menne* ane die side, daer hi hem selven niet gheweren en can. Want dat es met sijns selves werke, Ende met sijns vader wille, die hem dat beval *ende* hi voldeet. Ende dat es dies⁽⁴⁾ heilechs geests boetscap. Dan ghevet *Minne* hemelsche wondere te kinne⁽⁵⁾ *in*⁽⁶⁾ vele wondere.

*parata sis

*4b)

*tangitur ad latus

[IV]

⁺ Ic bidde u dies, dat ghi merket al die poente daer ghi in hebbet ghedoelt, *ende* betert u *in* dien met al⁺ uwer cracht. Want men doelt *in* herde vele dinghen die men goet acht *ende* die oec goet zijn. Nochtan doelt redene daer in. Alse mense niet *in* haren beste⁽⁷⁾ versteet noch en volghet, daer doelt redene. Alse dan redene⁺ verdonkert wert, so wert die wille cranc *ende* onmechtech *ende* so vemoeyt hem arbeidts, Want hem redene niet en lichtet⁽⁸⁾. Hier bi verliest de memorie hare hoghe ghedachte Ende hare ioeyleke hoghe toeverlaet, Ende hare menich nauwe keren dat hare toeverlaet leert bi te verhoeghe ellendeck beiden na hare lief.

*iiij.

*error in bonis

*voluntas fit debilis

(1) die levet....*Minne*] in *B* door een later hand van onder bijgevoegd.

(2) ghereet] in *B* op den rand bijgevoegd.

(3) Also dat] *A* en *B* alse.

(4) dies] *B* des.

(5) kinne] *B* kinnene.

(6) in] *C* ende.

(7) beste] *C* beste en.

(8) lichtet] *C* liechtet.

Hier *met wert verladen* die edele ziele. Maer alst aldus⁽¹⁾⁺ daer *met es*, soe troestse de hope *van der*⁽²⁾ goetheit gods. Maer *men* moet dolen *ende doghen*⁽³⁾ eer *men*^{+4c)} dus *verledecht wert*. Nu seldi merken op alle die dinghe die ic u segghen sal,^{+omnia(?) pati} waer bi⁽⁴⁾ dat redene doelt, *Ende beteren* u in dien *met al uwen vlite*. *Ende en* laet u niet vemoeyen, soe dat ghi hier ane yet ghebrecht. *Wart* die oetmoedeghe riddere en sal niet sorghen om sine slaghe,⁺ alse hi bescout die *wonden van sinen heileghen grave*. Alst gode tijt dunct, so salt saen ghebetert werden; ghedoeghet^{+miles vulneratus} ghebadeckle⁽⁵⁾. So sal god der redenen licht gheven *ende ewecheit ende waerheit*. So sal de wille redene *vercrighen*; daer af sal hem nuwe cracht bliven. Dan sal memorie coene wesen, alse god *met siere moghenheit* alrehande anxt *ende vervaertheit* af sal doen. Corteleke gheseghet, redene doelt In vresen, In hopen, In caritaten,⁺ In ordenen te houdene, In tranen, In begherten van devocien, In oefeninghen van suetecheiden, In vervaertheiden van der dreygoden⁽⁶⁾ gods,^{+ratio errat} In onderschedecheiden van wesene, In nemen, In gheven, In menegherande dinc die *men* goet waent, doelt redene. Redene kintwel dat *men*⁺ gode vresen moet *ende dat god groet es ende de mensche*⁽⁷⁾ cleine. Alse dan redene vreset die groetheit^{+4d)} gods⁺ bi haerre cleinheit, *ende laet hare ontbliven die groetheit gods ane te vane*, *Ende te twivelne beghent dat si dat liefste kint gods niet en wert*, *Ende dat hare dunct dat*^{+in timore errat}

(1) alst aldus] C alst dus.

(2) van der] B der.

(3) dolen ende doghen] B doghen ende dolen.

(4) waer bi] C ende waerbi.

(5) in C is over de b van ghebadeckleke met anderen inkt st geschreven.

(6) van der dreygoden] B van der dreychaden, C van dreigaden.

(7) de mensche] B die menschen.

hare so groet wesen niet en besteet, Hier bi laten vele liede dat si gheen groet wesen ane en vaen⁽¹⁾. Hier in⁺doelt redene ende in vele saken meer. In hope dolen vele liede, Die hopen dat hen god al hare sonden vergheven hevet.⁽²⁾ Ende warens⁺ in spe hen gewarechleke te vollen vergheven, si minden gode ende wrachten werke van Minnen. Ende si verlaten hen met hope op saken die hen nemmermeer en werden. Want si sijn te traghe ende laten hare scout achter⁽³⁾, die si sculdech sijn gode ende der Minnen, Die⁽⁴⁾ men sculdech es te pinen⁽⁵⁾ toter doet. In hopen doelt redene in vele saken dient alsoe steet; dies en behoefdi alsoe vele niet alse der andere poente.⁺ In caritaten doelt men in onbeschedenen dienste, Van ghevene bi onste sonder⁺ in caritate noet, Van dienne sonder noet, Ende dat i. mensche hem selven quetset sonder⁺ noet. Vele doet affectie dat men caritate noemt. Met ordenen⁺te houdene,⁺nota becommert men met vele dinghen dier⁺men quite mochte sijn ende dat doet⁺in ordine redene dolen. Een⁺gheest van goeden wille werct in binnen scoenre dan alle⁺5a) ordenen gheviseren mochten. In tranen doelt men vele. Al wiset wel redene dat⁺nota men weent om dat enen tsine ghebrecht, Ja doch ees⁽⁶⁾ vele eerwille; daer doelt⁺in lacrimis men⁺utematen vele in. In begherten van devotien dolen alle die menschen diere yet in sijn seekende. Want men sal gode soeken ende el niet. Ende dat hi daer⁺in desiderio devotionis boven ghevet⁺dat sal men gherne nemen. In oefeninghen van soetecheiden doelt men vele. Want daer es herde vele affectien⁺in delectatione

- (1) ane en vaen] B en aengaen.
- (2) vergheven hevet] B h.v.
- (3) hare scout achter] B a.h.s.
- (4) Die] A dien, C die.
- (5) te pinen] A te pine, C pine.
- (6) ees] C eest.

in, Eest te gode, eest ten menschen. Dreygade van gode⁺ ochte menechfout torment,
 dat te ontsiene, doet redene⁺ dolen, Alse men die meer ontsiet ende daer omme
 dicwile meer doet ende laet dan om Minne. Vele onderscededeiden⁺ van werken,
 in doene, in latene, benemt vele vriheiden van Minnen. In nemen dies men
 ontberen⁺ mach van buten ende van binnen doelt redene. In alrehande hebbinghe
 ende in ghemac sonder moet, ⁺Ende in nauwen vrede van gode ende van
 menschen⁺ doelt redene. In ghevene doelt men vele, dat i. hem⁺⁺ selven al op
 gheven wilt vore sinen tijt, Ende te meneghen⁺ vremen dinghen hem te ghevene
 daer hi niet toe en es ghemeynt noch ghemint. In rouwe, In pine, In raste, ⁺In
 belghen, In soenen, In lief, In leet: Te al desen goeden tijt te ghevene, daer in
 doelt redene. Die menegherande ghehoersamheit doet redene oversere dolen.
 Daer in⁺ sijn alle dese andere poente besloten. Ghehoersam te sine der vresen
 alse wille, Ende al den anderen poenten onghetempert alse wille; Ghehoersam
 te sine in vare, In hope, In affectien Ende in al dien dat men ghehoersam es,
 datter volcomenre Minnen niet en behoert, daer doelt redene. ⁺Dat ic segghe dat
 redene doelt in al desen poenten die de liede pleghen⁽¹⁾ te verlichtene, Dat es
 om dat dit die hoeghe poente sijn ende redene elken⁽²⁾ van desen poenten bi
 naturen wiset na sine werdecheit.

⁺in minis
⁺in penis
⁺in discretionē operum
⁺in accipiendo
⁺in commodo
⁺in pace
⁺in dando
⁺5b)
⁺in offerendo se ad etc.
⁺in dolore
⁺in obedientia ad omnia
 pdca (?)
⁺in partibus ad veram
 obedientiam

[V]

God sij met u, herteleke lieve, Ende gheve u⁺ troest ende vrede met hem selven.
 Dat saghe ic nu⁺ boven alle dinc gheme dat u god met vreden onderstonde, Ende
 troeste met sijns selfs goetheit, Ende

⁺v cap^m
⁺pax in

(1) desen poenten d.d.l. pleghen] A en B dese poente d.d.l. pleghet.
 (2) redene elken] B elken redene.

verlichte metter fierheit sijns gheests, Alse hi wel sal, ende gherne wildijs hem ghetrouwen ende ghenoech in ^{**}hem verlaten. Ay lieve kint, sinke met al dijnre zielen in hem gheheel, Ende buten al dien dinghen dat Minne niet en es, Wat soe u overgheet. Want onser stoete zijn vele, Ende moghe wi ghestaen, so sele wi volwassen. ⁺Groete volmaetheit eest, alle dinc te verdraghene van allen lieden ⁽²⁾; Maer wet god, alre meeste volmaetheit eest, te verdraghene van den valschen broederen die schinen huusghenoete des gheloefs. Ay dat en si u gheen wonder, al eest mi wee, dat die ghene die wi vercoren hebben met ons in iubileerne in onse lief, dat si ons hier beghinnen te stoerne, ende te brekene onse gheselschap omme ghescheden te sine, Ende namelec mi, diese met niemene en willen laten. O wi, hoe onseggheleke suete doet mi Minne haer wesen Ende ghichten die mi van hare comen. Ay hare en maghic niet ontsegghen, Ende ghi moghet haers ontbeiden, Ende gheduren vore hare, die men segghet dat alle dinc verwint. Ay lieve, waeromme en hevet di de Minne niet na ghenoech bedwonghen ende verswolghen in hare diepheit. ^{**}O wi, soe suete so Minne es, Waeromme en valdire niet diepe inne, Ende waeromme en gheraecti gode niet diepe ghenoch in die diepheit der naturen die so ongrondelec es. Suete Minne, ghevet u omme Minne in Minnen gode te vollen, dies es noet. Want ons eest beiden quaet, Ja u quaet ende mi te swaer. Ay lieve Minne, ten doegheden en ghebrecht niet dore ghene pine. Te sere veronledechdi u met vele dinghen, daer u soe vele niet ane en legghet. Ghi quest te vele tids met nwer haestecheit, dat ghi so

*5c)

*merge te

*perfectio magna

*5d)

*dulcis amor

(2) lieden] C lidene.

sere in den dinghen valt die u *ontmoeten*. Daer toe en *constic* u nye bringhen, dat ghi mate daer ane hielt. Dies u yet lust te doene, dat es u *emmer* soe haestech, dat ghi⁺ghebeert ochte ghi el niet achten en const. Dat ghi al die ghene die uwe vriende sijn, troestet⁺ende holpet⁺, dat ware mi lief; Ja so ghi best moghet⁺, soe dat ghijs ^{+impetuousa} ende si in *vreden* blevet⁽¹⁾, dat ghedoeghede ic gheme. Ic bidde u ende mane bi gherechter trouwen van *Minnen*, dat ghi alle dinc⁺doet ende laet die ic u bevolen hebbe, Ende dat ghi *om* onse onghetroeste bedroefnesse alle bedroefde troestet ^{+6a)} na uwe macht. Boven al bevele ic u, dat ghi *onse* eweleke bevoelne ghebode der *Minnen* gheheel houdt⁺ende onghequetset van allen *vremden* sorghen ende van allen rouwe.

[VI]

Nu willic u waernen eens dincs daer vele scaden ane⁺leghet. Dat segghic u, dat dit nu es ene de siecste siecheit die onder alt volc es van al den siecheiden die daer ^{+vi cap^m.} onder sijn, diere nochtan vele sijn over al. Want elc mensche wilt nu trouwe weder eyschen ende sinen vrient proeven ende *emmemeer*⁽²⁾ over trouwe claghen. Dit sijn nu de ambachte daer si in leven, die hoghe *Minne* draghen soud⁺en in onsen groeten god. Wat hevet⁺ dies yemen te doene, die wel wilt Ende⁽³⁾ die sijn leven hoeghen wilt in den⁽⁴⁾ groeten hoeghen⁽⁵⁾ god? Wie hem trouwe ochte ontrouwe doet, Dies te dankene ochte te ontdanckene⁽⁶⁾, doet hi hem aerch ochte goet? Ghebrecht hem dat hi hem ghene trouwe noch recht en doet, hi heves selve meest

(1) blevet] C blive.

(2) emmemeer] B emmer.

(3) Ende] ontbreekt in B.

(4) in den] C enden.

(5) groeten hoeghen] B hoghen groten.

(6) ontdanckene] B ondankene.

scaden. Ende dat eest swaerste daerane, Dat hi selve darvet[†] diere suetheit der trouwen. Doet men u oec trouwe[†] ochte doghet ende vele dies ghi behoeft, wie ^{+6b)} soet es, Daer over en seldi niet letten te dankene noch te dienne⁽¹⁾, Maer men ^{+omnia ad deum} salre gode te⁽²⁾ herteleker omme diennen ende Minnen, dat yemen trouwen pleghet, Ende laten gode ghewerden metten dankene ende metten ontdankene⁽³⁾. Want hi es in hem selven gherecht ende es ghestaedt recht te nemene ende te ghevene⁽⁴⁾. Want hi es in die hoecheit sijns ghebrukens, Ende wi sijn in die diepheit ons ghebrekens. Nameleke ghi ende ic die noch niet worden en⁽⁵⁾ sijn dat wi sijn, Ende noch niet vercreghen en hebben dat wi hebben, Ende dien noch soe verre sijn dat onse es, wi behoeven sonder sparen al om al te darvene, Ende enechleke ende ghenendecheleke te learne dat volmaecte leven der Minnen, die ons beiden beruert hevet te haren werken. Ay lieve kint, te voren boven al bidde ic u, Dat ghi u hoedet van onghestadecheden, want gheen dinc en⁽⁶⁾ mochte u noch en mach u alsoe saen van onsen here[†]sceden alse onghestadecheit. Soe eenwillech en sijt oec niet in u selven bi enegher onbehaechnessen, dat ghi u emme[†]meer iet⁽⁷⁾ laet twivelen, ^{+6c)} dat iet men uwe si dan[†]de groete god gheheel in wesene van Minnen, Soe dat ghi bi twivele ochte bi eenwille eneghe doghet laet te doene. Want wildi u ter Minnen ^{+sine dubio} verlaten, so seldi saen volwassen; Ende houdi u in twifele, so werdi traghe ende on-

- (1) dienne] B dienerne.
- (2) gode te] C gode omme te.
- (3) ontdankene] B en C ondankene.
- (4) nemene e.t. ghevene] C nemeⁿne e.t. gheverⁿne.
- (5) en] C ende.
- (6) en] A en en.
- (7) iet] in A door een later hand op den rand bijgevoegd.

willich, Ende soe wert u ombequame al dat ghi doen soudet. Ghene dinc en sorghet
 noch en gheloeft van dien dat u behoert, te dien dat ghi meynt, dat u iet ontstarken
 mach, ghine verwinnet wel; Ochte ontlinghen, ghine verhalet wel. Alsoe vlichte ende
 alsoe doregaende seldi sijn altoes met uwer cracht. Oec sijn elken mensche,
 noet-dorft⁺ van *Minnen*, die gherne vercoeverde, Ende daer omme ellende ende
 menech vemoy doghet, dien sijn alsoe gheonst⁺ech, daer ghijt gheleisten moghet ^{+proficientibussis parata}
 in alre⁽¹⁾ hulpen, Alsoe dat ghi u selven ute stort vore hen, uwe⁽²⁾ herte in
 ontfarmegher onste, uwe redene in troeste, Uwe lede⁺⁺ in dienste ende in aerbeite.
 Ende ten sondaren hebt ontfarmen met groeter beden te gode; Maer daer vore ^{+ad christum}
 te⁺lesene, Ochte erensteleke van gode te wilne⁽³⁾, dat hise daer ute doe, dies en ^{+6d)}
 onderwent u niet, Want ghi mochter uwen tijt met questen, Ende anders en ^{+ad peccatores}
 vorderet niet vele. Den minnenden moghedi met *Minnen* ghelden ende hulpen,
 ghesterken dat hare god ghemint werde. Ende dat es vorderlec ende el niet. Ende
 alsoe den nederen die sondaren sijn ende vremde van gode, daer en vordert ghene
 pine ane, noch ghene bede te gode, Dan *Minne* die men gode ghevet. Ende soe
 de *Minne*⁺staerkere es, so si meer sonderen verledecht ute haren sonden ende de
 minnende sekerre⁽⁴⁾ maket. Gherecht leven na der *Minnen* wille, dat es also enech ^{+oratio pro peccatoribus}
 te sine⁺ in den wille van gerechter minnen, hare genoeg te sine⁽⁵⁾, dat menre el niet
 vore en kiese noch en wensche, al ^{+vita secundum voluntatem}

(1) alre] *B* alle haren.

(2) uwe] *A* Twee, *B* twee, maar met anderen inkt veranderd in uwe.

(3) wilne] *C* willeme.

(4) sekerre] *A* en *B* sekere.

(5) in den wille van.....genoeg te sine] in *A* door een later hand van onder bijgevoegd.

hadde men den wensch dan, dat men hare ghetamen boven al begheren soude, wie so daer bi verdoemt worde ochte ghebenedijt. Ende el niewerinc omme en soude men der rasten ende der liefheit willen darven, dan om dat i. weten moet dat hi der Minnen niet ghenoech⁺ ghewassen en es. Ende dat salmen altoes weten dat ten⁺levene der menscheit behoert scone dienst ende ellendech wesen, Also ^{+hōtia (?) pertinet} jhesus christus dede doe hi mensche levede. Men en vendet niet ghescreven ^{+7a)} dat christus ye in al sinen levne iet vervinc ane sinen vader Noch ane sine⁺ moghende nature in ghebrukene van rasten, Noch hine coste hem selven nye⁽¹⁾ ^{+actus christi} Dan van den beghinne van sinen levne tote den inde altoes met nuwen aerbeite. Dit seide hi selve te selken mensche die noch levet, ende dien hi beval also na hem te levne, Ende dien hi selve seide Dat⁺ dat ware gherechtcheit van Minnen. Daer Minne es, daer sijn altoes grote werke ende sware pine. Nochtan es es hare ^{+qui amat} alle⁽²⁾ pine suete. Qui amat, non laborat; Dat⁺ es, die mint, hine arbeit^{et} niet. Doe christus mensche levede, ane alle sine werke was tijt, Ende alse de ure quam, ^{+in christo omnia tempus habuerunt} so⁽³⁾ wrachte hi. In woerden, In werken, In predekene, In leerne, In berespene, In troestene, In miraculen, In penitentien, In aerbeite, In scanden, In versmaetheiden, In ancste, In node, Ter passien Ende ter doet, In allen verbeide hi verduldecleke sijns tijds.⁺ Ende alse de ure quam dat hem behoerde te werkene, so volwrachte hi sijn werc ghenendecleke ende moghendeleke⁽⁴⁾, Ende qwijtte metter hogher ^{+7b)} trouwen dienste de

(1) nye] in B door een latere hand op den rand bijgevoegd.

(2) alle] in A door een latere hand op den rand bijgevoegd.

(3) so] ontbreekt in B.

(4) ende moghendeleke] in C door een latere hand op den rand bijgevoegd.

scout menscheleker naturen ieghen de vaderleke godleke waerheit. Daer onder moeten hen de ontfarmhertecheit ende die waerheit, Ende die gherechtecheit ende die vrede ondercusten hen. Metter menscheit gods seldi hier leven⁺in aerbeite ende in ellenden, Ende metten moghenden eweleken god seldi *Minnen* ende iubileren van binnen met enen sueten toeverlate. Ende haerre beider waerheit es een enich ghebruken. Ende also alse de menscheit hier plach dies willen der maiesteit, alsoe seldi hier met⁺*Minnen* haerre beider wille in i. pleghen. Oetmoedeleke dient onder hare eneghe moghertheit, Ende staet altoes⁺vore hen alse die ghene die te al haren wille steet, Ende laetse met u werken wat si willen. Dus en onderwendet u⁺el niet, Maer dient der menscheit met ghereden handen van trouwen ende met starken wille van allen doegheden. Die godheit die en⁽¹⁾ seldi niet allene *Minnen* met devocien, Maer met ontelkeker begherten altoes staende⁺ met nuwen vlite vore dat eyseleke anschijn van wondere,⁺daer de *Minne* hare selven al in oppenbaert, Ende alle werke daer in verswelghet. Ende ute dien heileghen anschine leset alle uwe vonnessen ende al u pleghen van⁺uwen levne. Ende laet bliven al die swaerheit dier ghi pleghet, Ende al die nederheiden die in u sijn, die⁺beghevet. Ende hebbet liever van hem altoes⁽²⁾ ellendeclike⁺te doelne dan met alre rasten beneden hem te gherakene⁽³⁾. Hier ane es al uwe volcomenheit belanc, vrende ghenuechte te scuvene die yet men es dan god selve,⁺Ende vrende pine te scuvene die niet purleke en es omme heme. Ay te allen dinghen hebbet grote ontfarmherte-

⁺*cum humanitate christi*
^{hic} vive
⁺*subi ita voluntati*
utriusque
⁺*sta coram*
⁺*nen intromitte*
⁺7c)
⁺*sta coram*
⁺*lege judicia*
⁺*id relinque*
⁺*elige semper errare*
⁺*fuga horum*

(1) die en] B en.

(2) van hem altoes] B altoes van hem.

(3) gherakene] A gerakene (ge nadien bijgevoegd).

cheit: dies es nu grote noet. Ende keert u met gherechten⁺wille ter overster waerheit. Gherecht wille dat es, dat men el en ghene sake noch ghenoechte en wille in den hemel, noch in der erden, noch in ziele noch in⁺lichame, dan die sake allene daer ons god in ghemint hevet ende ghemeint. Ende dat si u boven al sonder⁺ vraghen van iemene wat soet si, Maer altoes te stane na sijn behaghen sonder sparen ende sonder ontsien van⁺yemene diet merken soude, ochte in spotte, ochte in begripe, ochte in toerne, ochte in erenste. Noch om goet scinen, Noch om quaet scinen en laet de waerheit van goeden werken niet. Want dien lachter machmen gheme doeghen die van goeden werken comt, daer men den wille⁺gods in weet. Ende dien prijs mach men gheme doeghen die van dogheden wast ende daer onse werdeghe god bi gheeert wert. Want dat vemoy ons suets gods, dat hi leet doe hi mensche levede, dat is wel⁽¹⁾ wert dat men dore hem⁺al vemoy ende alre hande lachter gherne verdraghe, Ja ende alrehande vemoy beghere. Ende sine eweleke nature siere sueter Minnen es wel werdech, dat elc mensche die doghede werke met volcomenen wille, daer god sijn lief gheeert in es. Hier omme en spaert scande noch ere. Want het es der ghiregher Minnen al ghenoechlec dat men gedoghen ochte ghewerken mach. Want si es dat berende vier dat al verslendet ende dat nemmermeer ure cessen en sal binnen al dien eweleken toecomenden tide. Ende want⁺ghi noch ionc sijt ende ongheproeft van allen dinghen; soe moeti sere pinen na wassen alse van niete⁽²⁾, alse i. die niet en hevet ende dien niet werden en mach, hine

⁺rec a voluntas est
⁺voluntas
⁺sta ad placitum semper
⁺7d)
⁺nota
⁺pati propter
⁺8a)

(1) wel] in C door een latere hand tusschen gevoegd.

(2) niete] B nieute.

pijnt uten gronde. Ende altoes seldi diepe vallen in den⁺afgront der oetmoedecheit
 van al dien dat ghi gheleisten moghet. Dit wilt god van u, dat ghi alle uren wandelt ⁺cade in humilitatem
 in oetmoedecheiden van uwen seden met allen menschen daer ghi mede wandelt.
 Ende verheft u boven alle nedere⁺dinghe die yet men sijn dan god selve. Wildi
 werden dat u god wilt, dat es uwe vrede in de gheheelheit uwer⁺naturen. Woudi⁽¹⁾ ⁺eleva te
 volghen uwen wesene daer u god in ghemaect hevet, so en soudi⁽¹⁾ van ⁺voluntas
 edelheiden ghene pine⁺ontsien. Ende so en soudi⁽¹⁾ van coenre fierheit u niet laten
 ontbliven, ghine soudet aneverden dat alre beste moghendelike, Ja die grote ⁺penam non timeres
 gheheelheit gods alse uwe⁺eyghen goet. Ende so moesti oec⁽²⁾ meldeleke na
 uwe⁺rijcheit gheven ende alle aerme rike maken. Want gherechter caritaten en ⁺propria bona
 ghebrac nye, sine quam emmer⁺over die met fierheiden van ghehelen wille ⁺8b)
 begonste, Ende sine gaf dat si gheven woude, Ende sine verwan dat si verwennen ⁺caritati non defecit
 woude, Ende sine onthielt dat si onthouden woude. Ay nu biddic u, lieve kint, dat
 ghi altoes werct sonder numereren ende nuchteme met uwen wille metter
 gheselschap alre volcomenre doghede, Ja⁽³⁾ alre doghede cleijne ende grote. Ende
 en wilt van gode noch en eyschet⁺gheen dinc Noch van uwer behoeften, Noch van
 uwer vriende, Nochte ghenoechte van heme in ghene manieren van rasten, Noch ⁺nihil pete
 van troeste, Dan alse hi selve wilt; ⁺come ende ga na sinen heileghen wille Ende
 doe met u ende met dien daer ghijt af beghert in siere Minnen te leerne, al sinen ⁺vadat secundum
 wille na tghetamen⁽⁴⁾ siere werdecheit. voluntatem

(1) woudi, soudi] A wouddi, souddi.

(1) woudi, soudi] A wouddi, souddi.

(1) woudi, soudi] A wouddi, souddi.

(2) oec] in B door een latere hand op den rand bijgevoegd.

(3) Ja] B en C in.

(4) tghetamen] A en B ghetamen.

*Sinen wille moeti⁽¹⁾ te uwer beider behoef begheren; seldi vore hem bidden, Ghine selt niet bidden omme yet dat si kiezen na hare gheraetsele. Want het dolen nu de⁺menechste in schine van heilegher begherten ende nemen⁺wel haren paraclijt van enen wel nederen troeste, mochte hi hen werden dats te ontfaermene. Daer omme seldi den⁺wille gods in allen rechte kiezen ende Minnen, van u selven, Ende van uwen vrienden, Ende van gode, daer ghi alre gherenst iet af namet dat u ghenoeghede, daer ghi uwen tijt met levet in troeste van rasten. Daer in mint⁺nu elc hem selven, in troeste ende in rasten ende in rijcheiden ende in moghentheiden met gode te levane ende in⁺siere ghebrukeleker glorilecheit te sine. Wi willen alle⁺wel⁽²⁾ god met gode wesen; Maer wet god, lett el es onser, die mensche met siere menscheit willen leven ende sijn cruce met hem willen draghen ende met hem ane den cruce willen staen ende die scout der menscheit willen⁽³⁾ volghelden. Dit moghe wi wel ane ons selven te rechte kinnen dat wi soe onverdrachlec ende soe ondoechlec sijn in allen sinnen; Ende i. cleyne vemoy dat ons staphans te bene gheet, ochte versmaetheit, ochte loghene die⁺men ons overseghet, ochte waer men ons⁽⁴⁾ onser eren rovet, ochte onser rasten, ochte ons willen, dat gherijnt ons allen soe saen wel na⁽⁵⁾; Ende weten so wel wat⁽⁶⁾ wi willen ende wat wie niet en willen, Ende hebben te soe velen ende te so meneghen dinghen wille ende onwille, Nu eens Nu anders, Nu lief Nu leet, Nu hier Nu daer, Nu

*oratio

*8c)

*paraclytum acceperunt

*elige dei voluntatem

*seipsum diligere

*nota

*pauci volunt homo vivere
crucifixus

*8d)

- (1) moeti] A moetti.
- (2) alle wel] B wel al.
- (3) willen] ontbreekt in C.
- (4) ons] in A door een latere hand op den rand bijgevoegd.
- (5) soe saen wel na] B wel na soe saen.
- (6) wat] C dat.

af Nu ane, Ende sijn te elken soe ghereet ons selves te pleghene daer ons yet rasten ane gheleghet. Hier omme blive wi *onverlicht* in onse senne, ende in al onsen wesene ongestadech, Ende in onser redenen ende in onse *verstaen* ongewarech. Dus dole wi aerm ende onsalech ende ellendech ende bistierech in *vremden* lande ende in swaren weghen. Dies wi alle kleinen noet hadden, en dadert de valsche die ons ane vechten in allen sinnen, daer wi daer⁽¹⁾ bi toenen oppenbaren dat wi met christo niet en leven alsoe hi levede, Noch niet al en begheven al soe christus dede, Noch van allen begheven en sijn⁽²⁾ alsoe christus was. Dat moghe wi⁺kinnen in meneghen sinne. Want wi poeghen om onse ghemac, waers ons yet werden^{9a)} mach, Ende staen na ere waer wi moghen, Ende vorderen gheme onsen wille. Ende wi kinnen ende Minnen ons selven in onse ghenoeghen, Ende nemen gheme onse ghenoech van buten ende van binnen. Wat ons dies gesciet, dat es al gader onse delijt. Ende willen dan weten dat wi sijn yet, ende met dien selven werde wi al niet. Ende aldus verderve wi ons selven in allen sinnen ende en leven niet met christo ende en draghen dat cruce niet metten sone gods, Maer wi draghent met Symoerne, die daertoe ghemiedt was dat hi dat cruce ons heren⁽³⁾ droech. Alsoe eest met onser⁺pinen ende met onsen doeghene. Want wi eyschen gode van onsen goeden werken ende willen in desen levne ieghenwerdech ghevoelen. Ende dat ons dunct dat wijs wel verdient hebben ende dat recht si dat hi om ons

*laborem magnum omnino
perdimus

(1) daer] A en B dat.

(2) en sijn] in B door een latere hand op den rand bijgevoegd.

(3) heren] ontbreekt in A, is in B door een latere hand op den rand bijgevoegd.

yet weder doe, dat wi van hem willen. Ende wi houdert vore groet, dat wi dore hem doen ochte doeghen; ende en gheroen nemmermeer, wi en hebben daer af miede, ende wi en weten ende ghevoelen datter gode⁺lieve toe si, Ende nemens daer al te hant ieghenwerdegheⁿ loen in genoechten ende in rasten van hem; oec neme⁺9b) wire ene andere miede af in ons selves ghenoeeghen, alse wiere⁽¹⁾ ons selven in behaghen; Ende ten derden male, alse ons ghenoeghet dat wi den anderen behaghen ende wiere af nemen prijs ende lof ende ere. Dit es al⁺met symonne dat cruce ghedraghen, die dat cruce droech enen corten tijt. Maer hine starfer niet⁺crux symonis ane. Aldus eest met aldus ghedanen lieden die dus leven, Al wert haer leven vore der liede oeghen verheven ende hare werke verclert ende gheoppenbaert; so dat si bi tiden scinen in ghewareghen ende in heileghen levende, ende wel ende scone gheordineert ende beset met sedeleken doegheden: Daer es gode nochtan lettelt behaechlec ane, Want sine volstaen noch sine volgaen⁽²⁾. Maer int selve dat si scinen, so faelieren si saen, Ende i. cleine dinc dat si ontmooten, toent al haren gront. Si werden saen verheven int suete ende wederslaghen int suere; want si inder waerheit niet ghefondert en sijn, so es hare gront onghewarech ende onvast; wat⁺menre op sticht, si bliven onghestadech ende onghewarech in haren werken ende in haren wesene. Noch sine volstaen, Noch sine volgaen, Noch sine sterven⁺9c) niet met christo. Want al werken si doghede, hare meininghen en sijn niet puer noch ghewarech. Want daer minghet so vele onghewarecheiden met, die de doghede so valschen,

(1) wiere] B viere.

(2) volgaen] C volghen.

dat si ghene cracht en hebben den mensche te berechtene, Noch te verlichtene,
 Noch te onthoudene in ghestadegher vaster waerheit, daer hi sine ewecheit bi
 besitten soude. Want men es sculdech doghet te⁺werkene, niet om heerscap, Noch
 om bliscap, Noch om rijcheit, Noch om hoecheit, Noch om gheen ghenieten in ^{*virtutes propter hoc}
 den hemel, Noch in der erden, Maer allene om dat wel ghetamen der hoechster ^{elect(?)}
 werdecheit gods, die menscheleke nature daer toe sciep ende maecte te siere eren
 ende te sinen love, Ende te onser bliscap in eweleker glorien. Dit es de wech dien
 de gods sone vore⁺ghinc, ende dien hi ons ane hem selven bekinnen dede ende
 verstaen doe hi mensche levede. Want hi in allen tide, doe hi in erterike was, ^{*9d)}
 van sinen beghinne toten inde, wrachte ende volbrachte onderschedelike den
 wille sijns vader in allen dinghen ende in allen tide, met al dien dat hi was ende met
 al den dienste dien hi gheleisten mochte In woerden⁽¹⁾ In werken, In lief In leet, In
 hoghen In nederen, In miraculen In versmaetheiden⁽²⁾, In pinen In aerbeite, In aneste
 In node der bittere doet. Met alre herten, Met alre zielen, Met alre cracht stont hi in
 elken ende in allen sinnen even ghereet te voldoene dat ons ontbleven was. Ende
 was ons op draghende ende op treckende⁺kende met godleker cracht ende met
 menscheleken rechte te onser ierster werdecheit, ende te onser vriheit, daer wi ^{*christuselevavitnos}
 in ghemaect waren ende ghemint ende nu gheroepen ende vercoren in siere
 predestinacien, daer hi ons van ewen

(1) woerden] A en B waerden.

(2) versmaetheiden] C volmaectheiden (een latere hand heeft tusschen v en o de verkorting er ingeschoven, de o doorgehaald, en van / een s gemaakt).

in versien hevet. Dat teken der⁽¹⁾ gracen es heilech leven. Dat teken van der predestinacien es die inneghe ghewareghe op draghende hertelecheit met levenden toeverlate in ontelleker begherten ter eren ende ter tamelecheit diere⁺ +predestinatio
+werdeleker onbegripeleker godleker werdecheit. Dat cruce dat wi metten levenden +10a)
gods sone draghen selen, dat es⁺ die suete ellende die men om gherechte Minne +crux miseria est
draghet, daer⁽²⁾ wi met begherenden toeverlate in ontbeiden selen dies hoeghe +solacium in pena
tijds⁽³⁾ daer Minne haer selven oppenbaren sal⁽⁴⁾, Ende verclaren hare edele cracht
ende hare rike ghewout in der erden ende in den hemel. Daer met toentse hare
selven den minnenden soe temel, dat sine ute hem selven doet gaen, Ende roeft
hem herte ende sen⁽⁵⁾, Ende doetene sterven ende leven in pleghene der gherechter
Minnen. Maer eer Minne dus overbrake wert, Ende eer si den mensche so sere ute
hem selven nemt, ende so na met hare selven gherijnt, dat hi i. gheest ende i. wesen
si met hare in hare, so sal hare de mensche bereiden sconen dienst ende ellendech
leven: Sconen dienst in allen doghedeleken⁺ werken, Ende ellendech leven in +prebe deo servcium
alre ghehoersamheit. Ende also altoes staende met nuwen vlite, Met ghereden +misera vita in obedientia
handen te allen werken daer de doghet met ghe oefent wert, Ende met ghereden
wille te allen dogheden daer Minne gheeert in wert⁽⁶⁾, Ende om anders niet dan⁺ dat
Minne besitte hare eyghene stat in den mensche ende⁺ in allen creaturen na hare +10b)
ghetame⁽⁷⁾. Dit es met kerste +cum christo mori

(1) der] C van.

(2) daer] C dat.

(3) hoeghe tijds] C hoghetijs.

(4) sal] in C door een later hand op den rand bijgevoegd.

(5) sen] in C tusschen gevoegd.

(6) wert] C wort.

(7) ghetame] C betamen.

ane den cruce ghestaen Ende ghestorven Ende op verstaen met hem. Hier toe moete hi ons hulpen altoes; dies biddic hem dore die hoechste doghet.

[VII]

Ay ic groete u, lieve, metter *Minnen* die god es, Ende⁺met dat ic ben, Ende dat god yet es. Ende ic danke u dat ghi sijt, Ende ic *ondanke*⁽¹⁾ u dat ghi niet en sijt. Ay lieve, alle saken sal men met hen selven soeken: Cracht met crachte, List met liste, Rike met rike, Minne met *Minnen*, Al met allen⁽²⁾, Ende emmer ghelike met gheliken:⁺dat mach hem ghenoeghen ende anders niet. Minne dat es de sake allene die ons mach ghenoech doen ende⁺el en ghene. Die behoert ons alle uren met nuwen storme te bestane, Met alre cracht, Met alre list, Met allen rike, Met alre minnen, Met al Met een, dat es lieves ghebruken. Ay suete minne onser *Minnen*, en vraghet niet te pleghene met nuwen werken, ende laetse werken⁽³⁾, al en moghe wiere niet ghebruken met ghenoechten. Si es⁺hare selven ghenoech, al ghebrechtse ons van buten. *Minne* loent altoes, al comt si dicke spade. Die hare al dat⁺sine ghevet, hi sal hare al hebben, wien lief wien leet.

⁺vij cap^m

⁺querere debemus
⁺amor sufficiens

⁺10c)

⁺premiat amor

[VIII]

Altemet dat *Minne* wast tusschen hen tween, so waster⁺ene vrese in. Ende dese vrese es twerande. De ierste vrese es: Si vresen dat se niet werdech en sijn selker *Minnen*, noch daer toe niet ghenoech en comen ghedoen. Dese vrese es alre edelst. Hier met wast men meest, Ende hier⁺met wert men der *Minnen* onderdaen. Met deser vresen steet men haren gheboden te dienste. Dese vrese houtse in *Minnen*, Ende in dies si behoeven. Si houdtse in oetmoedecheiden, behoeven sijs dat sise wect ende datse hen

⁺vij cap^m

⁺timor

(1) ondanke] C ontdancke.

(2) allen] A alle.

(3) ende laetse werken] in C door een later hand op den rand bijgevoegd.

ververen. Want alse si vresen datse niet werdech en sijn soe groter *Minnen*, so
 verstoert hare menscheit ende⁺ verbiedet hen alle ghenade. Want pine te doghene
 dore *Minnen* ere⁽¹⁾, maect enen sine redene so wel gheraect. Want hi vreset al ^{+pati facit}
 dat hi sprekt van *Minnen*, dat onghehoert sal sijn vore hare. Dese vrese maectene
 vri, so dat hi gheens dinghes ghedinken en can⁺ noch ghevoelen, soe gheme ware
 hi der *Minnen* behaechlec.⁺ Dus ciert dese vrese den minnenden. Si claert hem ^{+effectus hujus timoris}
 sinen sen. Si leert sijn herte. Si suvert sine conscientie. Si maect sinen gheest ^{+10d)}
 wijs. Si enecht sine memorie. Si hoedet sine werke ende sine woerde. Si en
 latene en ghene⁺ doet ontsien. Dit doet al die vrese, die vreset datse der⁺ *Minnen*
 niet ghenoech en es. De andere vrese es, dat i. vreset dattene *Minne* niet ^{+primus timor}
 ghenoech en mint. Ende⁽²⁾ dat sine soe sere bendet, so dunket hem dattene ^{+secundus}
Minne altoes verladet ende hem te luttel hulpet, ende dat hi allene⁺ mint. Dese
 ontrouwe es hoeghere dan der trouwen gront. Ja, die trouwe meine ic, die hare ^{+hoec infidelitas}
 yet ghenoeghen laet sonder bekinnen; Ende die trouwe oec die hare
 ieghenwerdecheit ghenoeghen laet. Maer dese edele ontrouwe hevet de conscientie
 soe wijt, al mint een soe dat hi ontsinnen waent, Ende dat sijn herte versuchtet,
 Ende sine aderen altoes recken ende scoren, Ende sine ziele smeltet, Nochtan dat
 men dus de *Minne* mint, nochtan en can die edele ontrouwe minnen ghevoelen
 noch trouwen, soe wijt maect begherte ontrouwe. Ende ontrouwe en laet begherten
 niewerinc⁽³⁾ gheduren in ghere

(1) *Minnen* ere] C minne Ere (dit laatste doorgehaald).

(2) Ende] B Om (veranderd uit Ende), C Omme.

(3) niewerinc] C niewers.

+trouwen, sine mestrou hare altoes, datse niet ghenoech ghemint en es. *Dus hoghe*
es ontrouwe die hare altoes *vervaert*, Ochte dat si niet ghenoech en mint, Ochte ^{+11a)}
 dat si niet ghenoech ghemint en es. Die dese ghebreke volmaken wilt, hi sal
 altoes *van herten waken*, In *allen dinghen trouwe* te volvorderen. *Ende hem* sal al
 leet dore ^{+Minne} ghenoeghen, *Ende hi* sal scone antwerde verswighen, ^{+die hi} node
 verswighen soude, en ⁽¹⁾ liete hijt dore de *Minne* niet. *Ende hi* sal swighen, alse ^{+placeant omnia}
 hi gherne sprake; *Ende alse hi* gherne pensde om ghebruken, sal hi spreken, ^{+taceat 1...(?)}
 Om dat men *Minne* om *Minnen* niet en berespe. *Ende hi* soude lievere wee doeghen
 boven mate ⁽²⁾ dan hem een poent ghebrake van der *Minnen* ere. Gramheit moet
 men laten om gherechter *Minnen* vrede, ^{+Ja al minde men oec den duvel.} Die mint,
 hi es al sculdech te latene, *Ende hem selven* te versmadene boven alle menschen, ^{+iram depone}
 Om dat hi der *Minnen* ghenoeghen mach na hare werdecheit. Die ghene die
 mint, hi laet ^{+hem} gherne doemen, dat hi hem niet en onsculdegheit, om dat hi inder
Minnen te vier zijn wilt. *Ende hi* wilt gheme om *Minnen* vele verdraghen. De ^{+permittit se condemnari}
 ghene die mint, ^{+es} gheme verstoeten om votseladen ⁽³⁾ vri te sine. De ^{+ghene} die
 mint, hi es gheme gheslegghen om gheleert te sine ⁽⁴⁾. De ghene die mint, hi es ^{+11b)}
 gheme in enecheiden om de *Minne* te minnene ende te besittene. Ic en mach u ^{+amans hoc desidera}
 nu niet vele meer segghen, om dat mi vele dinghe verladen hebben, Some die ghi
 wel weet, *Ende some* die ghi niet weten en moghet. Mocht sijn, ic sprake u gheme.

(1) en] C ende.

(2) mate] B machte, C macht.

(3) sic in A, B en C.

(4) in C staat die volzin vóór den voorgaanden.

Mijn herte es onghesont ende siec; dat doet een deel der trouwen gront. Alse Minne porret in mine ziele, dan salic u van desen dinghen meer segghen dan ic u noch hebbe gheseghet.

[IX]

* God doe u weten, lieve kint, wie hi es Ende wies hi peghet met⁽¹⁾ sinen knechten, Ende nameleke met sinen meiskenen, Ende verslende u in hem, Daer de diepheit siere vroetheit es; daer sal hi u leren wat hi es, Ende hoe wonderleke soeteleke dat een lief in dat ander woent, Ende soe dore dat ander woent, dat haerre en gheen hem selven en onderkint. Maer si ghebruken onderlinghe ende elc anderen Mont in mont, Ende herte in herte, Ende lichame in lichame, Ende ziele in ziele: Eene soete godleke⁽²⁾ nature dore hen beiden vloeyende, Ende si beide een dore hem selven, *Ende al eens beide bliven, Ja ende blivende.

*11c)

[X]

* Die gode mint, hi mint sine werke. Sine werke sijn edele doechde. Daer omme die gode mint, hi mint doechde. Dese minne es ghewarech ende vol⁽³⁾ van troeste.* Doghede proeven de Minne ende niet soetecheit. Want het ghesciet zelke wile dat die mensche die men mint, meer suetecheiden ghevoelt. Na dat elc mensche ghevoelt; daer na en es minne in hem niet, Maer na dien dat hi ghefundeert es in doechden ende ghewortelt in karitaten.* Begheerte es selke wile suete te gode waert; nochtan en eest niet al god, Want het es meer purrende uten ghevoelne der sinnen dan van gratien, Ende meer van naturen dan van geeste. Dese suetecheit beruerd de ziele meer ten minderen goede, Ende men ten meerren

*x

*probant amorem

*hoc desiderium non probat

*Dulcedo haec non ita etc.

(1) met] C me^t (t door een later hand bijgevoegd).

(2) Eene soete godleke] C Ende soete ene godlike (boven Ende heeft een later hand b en boven ene a geplaatst).

(3) vol] in C door een later hand tusschengevoegd.

goede, Ende si valt diepe op dat hare smaket dan op dat hare nutte es. Want si natuert na die zake, daer si ute gheboren es. Dus gedaenre suetecheit ghevoelt⁺ alse wel die onvolmaecte alse de volmaecte, ende waent sijn in groter minnen,^{+11d)} om dat hi suetecheiden ghesmaket, nochtan niet puer, mer gheminghet. Al es oec die suetecheit puer ende al god dat suptijl te kinne es, daer na en⁺ es die minne niet te metene, Maer na die hebbinghe der doechde ende der karitaten, alsoe^{+amor non mensuratur} ghi ghehoert hebbet. Want wi proeven in zelke zielen, alsoe lange alse die suetecheit duert in hem, soe sijn si sachte ende vet. Ende alse die suetecheit vergheet, Soe tegeet hare⁺ minne ende soe blivet hare gront ru ende magher. Dit es daer omme, want si noch niet bezet en zijn met doechden. Want alse die^{+deficiente dulcedine turbantur} doechde vruech gheplant sijn inder zielen Ende met langher oefeninghe vaste ghefundeert, al mindert dan de suetecheit, de doechde doen hare nature ende werken altoes der minnen werc. Sine wachten na ghene suetecheit, Maer hoe si altoes⁽¹⁾ ghedienen moghen ghetrouleke⁽²⁾ der Minnen. Sine haken niet na smake, Maer si soeken orbore. Si sien op hare hande, ⁺Niet opten loen. Si bevelent alder minnen; dies en hebben si maer te bat. Die minne es soe soete⁽³⁾, soe edel ende soe rine, ane hare en blivet niemens loen. Niemen en dorfte brayeren om loen; dadet sine, minne soudet hare⁺ wel doen. Dit weten wel de vroede, die altoes na doechden staen. Sine zoeken maer der minnen wille. Si en bidden der minnen^{+12a)} om ghene andere suetecheit dan dat si^{+amor facit semper suum}

(1) Dit woord komt in C na *ghedienen moghen*.

(2) Dit woord in A door een latere hand op den rand bijgevoegd.

(3) soe soete] ontbreekt in C.

⁺hem gheven, dat si in allen dinghen bekinnen moghen haren liefsten wille; Sijn si boven, si der minnen wille; ⁺Sijn si onder, si dat selve. Selke andere zielen zijn arm van doechden; als die suchtecheiden ghevoelen, soe minnense. Ende alsoe die suchtecheit te geet, soe tegeet oec ⁺hare minne. Inden daghe der gratien zijn si coene, Ende inder nacht der tribulatiën soe keren si den rugghe. Dit ⁺sijn⁽¹⁾ aernherteghe liede; si werden lichte verheven int swete ende lichte bedroeft in tsuere⁽²⁾. Ende eene cleine gratie doet hare herte sere verbliden, Ende een cleyn vemoy sere verdroeven⁽³⁾. Hier omme ghesciet selke ⁺wile, dat de lichte herten biwilen⁽⁴⁾ meer werden bedroeft⁽⁵⁾ dan de weghende, Ende de arme van gratien dan de ⁺rike. Want alsoe god comt met siere gratien ende hi troesten ⁺wilt hare armhertecheit ende hulpen hare crancheit ende porren haren wille, soe zijn si gods lustech Ende suetecheiden gherende ende werden meer beroert dan die met ghewoenten dore gaen zijn metten goede gods. Ende men waent selke wile dat dus ghedane liede grote gratie hebben ende grote minne, die nochtan herde dieren tijt gods hebben. Hier omme es selke wile ghebreke van ⁺gode meer zaken der suetecheit dan ghewaende⁽⁶⁾. Selke wile es oec de quade gheest sake der suetecheit. Want selke wile alsoe die mensche⁽⁷⁾ sutecheiden ghevoelt, soe delecteert hi zere daer in ende volghet der delectatiën

⁺orant semper pro
cognoscendo voluntatem

⁺nota

⁺audaces

⁺faciliter elewantur

⁺facilius tristantur

⁺nota

⁺12b)

⁺causa queritur dulcedinis

(1) zijn] in C door een later hand op den rand bijgevoegd.

(2) ende lichte b.i. tsuere] in A door een latere hand van onder bijgevoegd.

(3) verdroeven] C bedroeven.

(4) biwilen] ontbreekt in C.

(5) bedroeft] C beruert.

(6) ghewaende] B en C ghewande.

(7) mensche] A en B menschen.

soe vere dat hi valt in crancheden van lichamen ende⁺ dat hi daer mede⁽¹⁾ verlet oerboerlike dingen. Ende oec daer bi alse de mensche siet dat hi goede ghewande suetecheden hevet, soe beghint hi alleinsine hem selven te ghelovene van volmaecheden ende acht dies te men sijn leven te huedene. Hier bi steet wel, dat⁺ elc sine gratie besie ende dat goet ons heren wijselike⁺⁺ voerwert kere. Want de ghichten der gratien en maken den mensche niet gherecht, Mar si bendene; want werct hi met siere gratien, soe behaghet hi gode, Ende en doet⁺ hijs niet, soe wert hi sculdech. Oec moet hi wise hebben, daer hi sine gratie met hoefene. Want ghelijc alse⁽²⁾ die doghet mesdaet wert, als mense buten haren tide oefent,⁺ Alsoe wert gratie niet gratie, sine werde bedect met gratien. Hier omme, dien god coman hevet ghemaect⁽³⁾ met⁺ sinen goede, hi behoeft dat hi wijs si ende sine gratie alsoe hoede, soe datse hem blive. Want alsoe alse die ghene die sonder gratie es, behoeft gode te biddene om gratie, alsoe behoeft hi die in gratien es, gode te biddene dat hise behoude. Want alsoe dicke alse die mensche dat goet ons⁺ heren⁽⁴⁾ minderen laet in hem ende niet en meerret, soe hadde⁽⁵⁾ hijs al verboert, en dade die goedheit gods. Hier omme de bruudt daer men af leset inde cantiken, Si sochte haren brudegom niet allene begheerlike, maer oec wijselike. Ende alse sine vonden hadde⁽⁶⁾, soe en was si niet min

⁺*cadit in infirmitatem corporis*

⁺*vide dona dei t(?)*

⁺*data ad vsiu...(?)*

⁺*12c)*

⁺*tunc dominum veneratur*

⁺*virtutes in vitium*

⁺*cui dominus bona commendavit*

⁺*deminuerentur omnia bona dei*

(1) mede] C bi.

(2) alse] B en C dat.

(3) hevet ghemaect] B ghemaect heeft.

(4) dat goet ons heren] A ons^b heren dat^a goet (a en b zijn van een latere hand), B 'ons heren' dat goet.

(5) hadde] C haet.

(6) hadde] B hadden.

+sorfhertech hem te behoudene⁽¹⁾. Dus soude doen elke+vroede ziele die in roere ware van minnen. Si soude⁽²⁾ altoes hare gratien met begherten ende wijselike meerren+Ende sorfhertechlike oefenen haren acker, ute treckende ondrachteheit, Ende insayende doechde, Ende maken een huus van suverre conscientien⁽³⁾, daer si werdelike in ontfa hare lief.

+fortiter tenent gratiam
datam
+12d)
+agrum exerce

[XI]

+ Ay lieve kint, god gheve di dat mijn herte ane di beghert, Dat ware dat god ghemint ware van di werdelike. Nochtan en haddic dat lieve kint, noit moghen kiezen, dat dat iement vore mi ghedaen hadde alsoe na alse ic. Ic ghelove nochtan datter vele waren⁽⁴⁾ diene alsoe na ende also sere minden, al en mochtic niet wel ghedoghen dattene iement kinnen ochte minnen soude alsoe herteleke alsic hebbe+ghedaen. Sider dat ic x jaer out was, soe hebbic alsoe na van herteliker minnen bedwonghen gheweest, dat ic binnen den eersten twee jaren, dat ics begaen⁽⁵⁾, hadde doet gheweset, en hadde mi god niet sonderlinge cracht ghegheven dan den ghemeinen lieden, Ende mine nature weder ghemaect met sinen wesene. Ende dat hi mi+saen gaf redene die een deel verlicht was met meneghen sconen oerconden; Ende dat ic van hem gehadt hebbe meneghe scone ghichte in ghevoelne ende in toenne⁽⁶⁾ van hem selven⁽⁷⁾, Ende bi al dien tekenen die ic vant tuschen hem ende mi in napleghe van minnen,

+xi cap^m

+haduw incepit

+13a)

(1) behoudene] C behoedene.

(2) soude] A souden.

(3) conscientien] A en B conventien.

(4) n.d.v.w.] B d.n. 'waren' v.

(5) datics begaen] in A door een latere hand van onder bijgevoegd, C began.

(6) toenne] C toenerne.

(7) hem selven] A en B selven hem,

Alsoe also vriende deen den anderen pleghen⁽¹⁾ lettelt te⁺heelne ende vele te toenne,
 datmen alre meest hevet in na ghevoelne elc anders, Ende in dore smakene, ^{+mos amicorum}
 Ende in dore etene, Ende in dore drinkene, Ende in verswelghene⁺elc anderen.
 Bi desen tekene die god mijn lief menechfuldech dede te mi inden beghinne van ^{+comedendo}
 minen levne, soe gaf hi mi toeverlaet te hem, soe⁽²⁾ dat mi dicstvanden tide alsoe
 te moede gheweest hevet, dattene niemen soe hertelike ghemint en hevet als ic⁽³⁾.
 Mer redene dede mi onder wilen wel weten dat ic⁽⁴⁾ die naeste niet en was. Mer de
 bant van naghevoelne van minnen en liets mi nie ghevoelen noch oec gheloeven⁽⁵⁾.
 Aldus eester mi met, dat ics te naesten niet en ghelove, dat hi van mi ten naesten
 ghemint si.⁺Ende ic en gheloefs oec niet dat enich mensche levet, daer god alsoe
 sere af ghemint es. Dus maect mi minne bi uren soe verlicht, dat ic weet, dats ^{+13b)}
 mi ghebrecht dat⁽⁶⁾ ic minen lieve niet genoegh en ben na zine werdecheit. Ende
 bi uren maect mi der minnen zuete nature soe blent⁺met hare te ghesmakene ende
 te ghevoelne, dat mi ghenoegeth ende dat mi bi uren soe rike es daer met te ^{+cecat amor}
 sine, dat ic hare in mi selven lie datse mi genoegh es.

[XII]

God si u god Ende ghi hem minne. God gheve u te levne⁺der minnen werck in allen
 dinghen die ter minnen behoren. Dies beghinne ic ane die rechte⁽⁷⁾ oetmoedecheit, ^{+xij cap^m}
 daer⁽⁸⁾

(1) deen d.a.p.] C. pleghen d.d.a.

(2) soe] C alsoe.

(3) als ic] in A door een latere hand op den rand bijgevoegd.

(4) ic] C ich.

(5) noch oec gheloeven] in A door een latere hand van onder bijgevoegd.

(6) dat] C daer.

(7) rechte] C gherechte.

(8) daer] C daers.

sine minnerse⁽¹⁾ ane began, daer sine in hare met trac. Noch moet hi alsoe doen die gode in hem trecken wilt ende sijns ghebruken in minnen. Hi moet onverheven bliven van allen dinghen, Ende onverwonnen van allen dienste, Ende even starc inden storm, Ende even vlitech⁽²⁾ int bezoeken, Ende even nidech int hanteren. Al wildi gescreven hebben dus ghedaen dinghen⁽³⁾, wetti⁺ selve ghenoech wat men om volmaectheit doen soude⁽⁴⁾ te gode. Die daer na staen ende dat begheren, gode ^{+13c)} met⁺ minnen ghenoech te doene, si beghinnen hier dat ewelike leven, daer god ewelike met leven sal. Want om hem⁺ minne te volghevene ende ghenoech te zine ^{+incipiunt hic vitam eternam} na sine werdecheit, daer over es hemel ende erde alle uren in nuwen dienste, ^{+sol etc. propter hoc moliuntur} Ende dat⁽⁵⁾ en wert nemmermeer voldaan. Want die hoghe minne ende die grote die god es, die en wert nemmermeer vervult noch bekint met al dien dat men daertoe gheleisten mach. Alle hemelsche selenre eweleke⁽⁶⁾⁺ even zere om berren in minnen om der minnen ghenoech te volghevene. Daer omme die hem hier el⁺ ^{+ardentes sci...(?)} niet⁽⁷⁾ ghenoege en laet, noch vreende troeste en nemt dan alle uren om der ^{+cui non hic sufficit} minnen ghenoech te doene, hi beghint hier dat ewelike leven, daer die hemelsche gode⁺ met sijn in ghebrukeleker minnen. Al dat den mensche van⁺ gode comt te siere ^{+dii sunt?} ghedinkenessen ende al dat hiere af verstaen mach ende bi enegher figuren ^{+omnia figurata non sunt deus} gheleisten, dat en⁺ ^{+13d)}

(1) minnerse] C minnersse.

(2) vlitech] C vlietich.

(3) dus g.d.] C dus ghedanes dinghes.

(4) doen soude] B soude doen.

(5) dat] C daer.

(6) eweleke] in A door een later hand op den rand bijgevoegd.

(7) hem h.e.n.] A el niet hem hier.

es god niet. Want mochtene die mensche begripen *ende verstaen* met sinen sinnen
ende met siere ghedachten, soe Ware god mendere dan die mensche, Ende soe
ware hi saen ute ghemint, Alsoe nu die nedere menschen sijn, die soe saen te
gronde ghemint sijn. Cortelike gheseghet, dat sijn alle die mensche⁽¹⁾ die niet *met*
eweliker minnen ghebonden en sijn, Ende altoes van herten niet en waken om der
minnen ghenoech te doene. Mer die der⁺ na staen der minnen ghenoech te doene,
die sijn oec ewech *ende* sonder gront. Want al hare wandelinghe⁺ es inden hemel. ^{+vigilare}
Ende hare ziele volghet na hare lief⁽²⁾⁺ dat sonder gront es. Ende al minde men ^{+corvisa..celum}
die oec *met* eweliker minnen, si en worden oec van minnen gronde niet ^{+animam sequitur corpus}
vervolghet⁽³⁾, Alsoe si niet⁽⁴⁾ vervolghen en connen dat si minnen, no hem (sic)
ghenoech ghesijn, Ende nochtan el niet en willen ochte inden weghe sterven, ochte
hem ghenoech doen, ochte el niet. Dies biddic u sere *ende* mane bi gherechter
trouwen die god es, dat ghi u haest⁺ ter minnen, Ende hulpet ons dat god gheminnet
werde, dies biddic u te vorst boven alle dinc. Ende der goetheit gods laet u alle ^{+14a)}
uren ghedinken, *ende* ontfermen, dat si⁺ soe ongherenen es, *ende* dat hiere soe
wel allene ghebruket *ende* wi soe ellendech daer af sijn, *ende* hiere *ende* sine ^{+memoria dei}
vriende soe dore vroylike *ende* soe weldelike ghebrukende sijn, Ende in siere
goetheit sijn vloyende *ende* weder

(1) die mensche] *B* die menschen (met *ghene* op den rand bijgevoegd), *C* de ghene.

(2) lief] *A* lijf, *B* lief, veranderd uit *lijf*.

(3) oec van m. gr. niet vervolghet] *C* oec nummermeer van minnen gronde vervolghet. In *A* en *B* *nummermeer* door een later hand op den rand bijgevoegd; bovendien in *B* *niet* doorgehaald en weer hersteld.

(4) niet] in *A* door een later hand op den rand bijgevoegd.

vloyende in allen goede. Ay ia hi god, diemen met ghenen wesene van arbeide bekinnen en mach, daer en si gherechte⁺minne toe, Die haeltene neder ende doetene soe na ghevoelen wie hi es. Alsoe machmenre af weten wie hi es. Dat es ene ontsegghелеке weeldeke weelde, Mer wet God nochtan altoes weelec met diere weelden⁽¹⁾. Mer dat es der hoescher minnender herten recht, dat hare alre naeste raste zi, om hare lief te arbeitene ende hem lieve⁺ende ere te doene, om sijn ghetamen ende om ghichten van sconen dienste, niet om ieghenwerdeghe loen, Mer om dat⁺minne hare selven al ure ghenoechte ende loen ghenoech es. Mer minne wert nu vele sere ghelet ende hare recht wert vele zere te broken bi ongherechtecheiden. Want⁺⁺nieman en wilt emmer⁽²⁾ toe siere affectien ontberen om der minnen ere. Si willen alle na haren ghenoeghen haten ende minnen ende na hare onste belghen ende soenen, niet na gherechteheit van broederleker minnen. Si laten oec gherechteheit van scamene; dat es oec affectie. Ende⁺si te storen de gherechteheit bi erheden; dat es ene⁺affectie daer vele scaden bi ghesciet. Die eerste scade es: ⁺wijsheit wert daer bi vergheten. Die andere es: De gheselschap⁺werter bi gestoert. Die derde es: Die heileghe⁺gheest werter bi verdreven. De vierde es: Die duvel⁺werter bi ghesterket. Die vijfde es: De vrientscap werter bi ghetwivelt⁽³⁾ ende blivet ongheoefent ende al⁺die wile vergheten. De seste es: Die doghet warter bi

⁺atrahit deum

⁺mos amantis non propter
presens premium

⁺amor sui premium

⁺14b)

⁺secundum affectionem
b..(?)

⁺ira destruit omnia haec

⁺p^m

⁺2^m

⁺3^m

⁺4^m

⁺5^m

⁺6^m

- (1) Mer wet....weelden] sic C. Vóór weelec staat in A met, in B niet; door een later hand is in A nochtan op den rand, met diere van onder bijgevoegd. In B leest men weelde leec: de letters de l zijn van een later hand.
- (2) emmer] in C op de rand bijgevoegd.
- (3) ghetwivelt] C vertwifelt.

achtergelaten. De sevende es: De gherechteheit *werter*⁺ bi testoert⁽¹⁾, Ende affectie van hatene ende van vreemden toerne, dat gheen heilech toren en es, die ^{+7^m} beneemt minne Ende siere begherte, ende doet af reinherteheit ende doet altoes merken met suspicien ende doet vergheten der sueteheit van bruederliker minnen,⁺ Ende hem bliven oec ombekint te oefenen de hemelsche wezene. Mer nijt oefent ^{+14^c)} altoes de helsche wesene oefeninghe⁽²⁾. Bi affectien van blijscappen verghet men der⁺ nauwer weghe die ter hogher minnen behoren Ende der scoenre zeden ende dies suets ghelaets Ende der wel geordender dienste die der hogher⁽³⁾ minnen ^{+affectio gaudiosa impedit} behoren. bi affectien⁺ van lichter minnen verghet men die oetmoedeheit die de werdechste stat es, Ende de reinste zale daer men minne in oefent⁽⁴⁾. Ende in ^{+impedit humilitatem aulam} die affectie verliest men verlichte⁺ redene, die onse reghele es, die ons leert ^{+impedit rationem regulam} watmen doen sal⁽⁵⁾ in rechte van minnen, daermen der minnen ghenoech wilt doen. Want verlichte redene dorelicht alle de weghe van dienste na dien bequamen wille der hoechster⁽⁶⁾ minnen, Ende toent clare alle de wesene die der minnen ghenoech sijn. Ay arme, dat dese ij. verdreven werden bi affeccien van lichter minnen, dat sijn de iammerlecste scaden die ic kinne, dat ghescien moghen. Met al desen affectien wert gherechteheit van minnen testoert⁽⁷⁾ ende ghelet onder die ghetoeende.

(1) testoert] C ghestoert.

(2) oefeninghe] ontbreekt in A en C.

(3) hogher] C hoechster.

(4) oefent] C ontfeet.

(5) watmen doen sal] C wat wi doen souden; B heeft *men* veranderd in *wi* en *sal* in *souden*.

(6) hoechster] B hogher.

(7) testoert] C ghestoert.

Onder dese grote poente die ic u hebbe geseget, lopen vele cleinre die ontellec
zijn, Ende benemen clærheit der *Minnen*. Ay, al en letten u ende den anderen de⁺
meeste poynten niet, doch lopenre vele daer onder u lieden met ghecierden^{+14d)}
clederen, soe dat si gheen ocsuun en willen nemen die te verdrivene. Der es
gheclede⁺scande met oetmoedecheden, Ende erheit met gerechtecheiden, Ende
nyt met trouwen ende met redenen, Ende⁺blyscap met troeste ende met^{+scandalum vestitur cum}
toeverlate, Ende *Minne* met sinne ende met langhen tiden, Ende met ghelate^{humilitate ira cum justitia}
van overcomenheiden, Ende met sconen woerden, daer anders⁺es dan god. Hier^{+nota}
omme en can men die niet ghehoeden, die de bant van binnen van ghewaregher^{+non quos amor custodit}
minnen niet en hoedet. Dat wet wel, dat ic dit al⁽¹⁾ niet dore u en hebbe geseget,
Mer dore die nose die ons hier af ghesiet hier ende elre, die *ons* te onverwinlec
es. dat scijnt ons allen iammerlike, die deen den anderen bederven van doelne,
daer si ons met verladen ende niet en hulpen, dat onse lief ghemint werde. Ende
om dat ghieere een sijt doch bewilen, die dat int ghemeine vorderen ende letten
moghet, soe vermanics u dat ghieere hoede vore hebbet in u ende inde⁺andere
gherechtecheit van minnen te vordeme in allen zaken.⁺Ende altoes met al dat^{+justitiam diligere}
ghi sijt, toent hem der minnen teken in allen ende over al. Want dat swaerste dat^{+ostende te semper}
ic weet⁺inder scrifturen, dat dunket mi⁽²⁾ dat ghebod van minnen⁺dat god seide te
moysen: Du salt minnen dinen here dinen god van al diere herten, van al diere^{+15a)}
zielen, van al dinen crachten. Doen⁽³⁾ hi dit hadde gheseghet, doe seide hi^{+preceptum dilectionis ad}
moysen

(1) dit al] C al dit.

(2) mij] in A door een later hand op den rand bijgevoegd.

(3) Doen] A dat, B doen, veranderd uit dat.

na: dese woert en saltu *nemmermeer vergheten* slapende noch wakende. Slaepstu, di moet⁽¹⁾ daer omme dromen⁽²⁾; waecstu, du moets daer omme peinsen Ende spreken *ende werken*. Dese woert saltu scriven inden dorestijl Ende inden *overdorpel ende* inde wande *ende* in alle die stade daer *men* wesen sal, dat men niet en *verghete* watmen daer te doene hevet, dat es, der minnen *nemmermeer* te *verghetene*, slapende noch wakende, in ghere manieren, Alsoe god selve ghebiedet, met al dat men es, Met⁺*herten*, Met zielen, Met sinnen, Met crachten, Met ghedachten. Dit gheboet hi moysen *ende* inder ewangelien aldus der⁽³⁾ *Minnen* al te sine. O wi, ^{+etiam in ewangelio} hoe dorren wi hare⁽⁴⁾ dan iewerinc mede men⁽⁵⁾ zijn. Ay en eest dan niet⁽⁶⁾ vreselec roef dat wi vore *minne* iet sparen *ende* iet onthouden. Ay hier omme peinset *ende* werct sonder *vergheten* de minne te vorderne ane alle zaken. Ghedinct oec wat abdias de *prophete* zeghet: Jacops⁺⁺ huus sal zijn een vier. Josephs huus sal zijn ene vlamme. Esaus huus sal zijn ene stoppele. Jacob es iewelec⁽⁷⁾ die *verwint*: ^{+domus jacob ignis, etc.} *met* crachte van minnen *verwint* hi gode⁺hem te *verwinnene*⁽⁸⁾, ^{+15b)} Na dat hi *verwonnen* hevet. soe dat hi *verwonnen* es *ende* benedictie ontfaen hevet, ^{+vincit deum} soe sal hi voert hulpen, dat si *verwonnen* werden, die *men* *verwonnen* zijn *ende* die noch rechte gaen op beide hare voete *ende* *niet* en houten, alsoe die doen die Jacob

- (1) moet] in A door een later hand op den rand bijgevoegd.
- (2) dromen] A droeven, B droemen, veranderd uit droeven.
- (3) der] C ter.
- (4) hare] ontbreekt in A; door een later hand in B tusschengevoegd.
- (5) men] ontbreekt in A en B.
- (6) niet] ontbreekt in A; in B door een later hand op den rand bijgevoegd.
- (7) iewelec] C ieghewelc.
- (8) verwinnene] C verwinne.

+worden zijn⁽¹⁾. Want Jacob bleef ten stride cranc, Ende ye zider ane die ene zide manc. Doe hi manc *verwonnen* was, doe eerst gaf *men hem* de benedictie. Alsoe moet hi zijn die jacop zijn sal ende die de benedictie ontfæen sal van gode⁽²⁾; Ende die jeghen gode stride wilt, houde *hem* te *verwinne*⁽³⁾ dat hine *verwinne*. Ende hi moet houtende *werden* ane die ene zide, daer hem iet el soude zijn dan god enechleke allene, Ende daer hem⁽⁴⁾ oec iet meer es. Ende wien oec iet el hem meer⁽⁵⁾ es dan god, Ende die met *hem* niet een en es in siere enegher⁺ *sueter* benedictien, hi steet op twee voeten ende⁺ es on*verwonnen*, ende hi en smaket ghere benedixien.⁺ Ghi moet u soe enechleke al omme al laten, dat ghi soe invierechleke in uwe enecheit berren selt in al uwen wesene, Ende in al uwen werken, dat u el niet⁺ zijn en sal dan god allene, Noch lief noch leet, Noch licht noch swaer. Alse ghi in dit wesen woent sonder⁺⁺ sessereren, dan es jacobs huus een vier. Joseps huus sal zijn ene vlamme. Alsoe alse josep was een behoudere ende een berechtere des volcs ende siere bruedere, alsoe moeti ende die⁽⁶⁾ joseph worden zijn, leideren ende bescermeren zijn der andere diet noch niet ghenoechen zijn, Ende noch inder ghebrekenessen zijn⁽⁷⁾ der vreemder mesquamen. Metter invierecheit van eneghen⁺ berrenden levne salmense ontsteken ende metter vlam-

+jacob claudicat
+stat duobus pedibus
+sine benedictione
+omnia relinque
+nec dura nec prospera moneant
+15c)
+ignis domus jacob domusjosep
+haec duo instruunt

- (1) ende die noch rechte gaan....Jacob worden zijn] zijn in A door een latere hand van onder bijgevoegd, zonder *beide vóór hare voete*.
(2) van gode] ontbreekt in C.
(3) *verwinne*] B *verwinnene*, C *verwinnen*.
(4) *hem*] ontbreekt in A.
(5) iet el hem meer] C el meer.
(6) die] B die die, C die de.
(7) zijn] C niet en zijn.

me der berrender karitaten salmen se verlichten. Die vreemde in die ghemeinte der liede, die sijn esau. hare huus dat sijn stoppelen die saen ontsteken sijn met invieregher⁺ vlamme. Alsoe selen de andere van u onsteken, alse ghi dus ghedanech sijt. Dit behoret oec te uwen prelaetscappe, dat ghi die droge stoppelen ontsteken⁺ ^{+domus esau} selt met goeden exemplen ende met manieren⁽¹⁾ ende met biddene ende met ^{+ad prelationem pertinet} radene ende met dreighene⁽²⁾. Ende oec seldi uwe broedere berechten met⁺ innegher minnen, Ende hulpen hem minnen, dat si minnen⁺ in gode ende in gherechter ^{+15d)} werken te gode ende te⁽³⁾ gherechter doghet. Ende altoes ghedinket dat de ^{+haec amanda} scrifture seghet: Sobrie, pie, iuste vivamus in hoc seculo. Dit Sobrie, pie, etc. hoert te uwen ambachten. Ay, met pure enegher minnen hulpet ons, dat onse lief ghemint, werde. Corteleke ghezeghet, dat wille ic boven alle dinc van u, gherechte minne te gode. Dat mane ic u Ende bidde gode te gevene, Ende dat ghi hem voldoet dat ons ontblivet. God si met u. haest u ter minnen.

[XIII]

Alsoe sal de mensche hem⁽⁴⁾ houden onnosel onder⁺ alle dinc, dat hi sijn wassen sal soeken in allen dinghen, ^{+xiiij cap^m} Ende werken na die gherechte vorme der redenen ^{+in omnibus adversis etc.} boven⁺ alle dinc. Ende soe sal god vore hem ende met hem werken alle dinc, ^{querat} Ende hi sal met gode werken alle gherechteheit. Ende hi sal begeren dat god ^{+age secundum formam} volwerke alle die gherechte werke van siere naturen in hem zelven ende in ons ^{rationis et deus tibi tecum} allen, dat es, der minnender herten recht te kiezene ende boven al te wilne, we-

- (1) manieren] B goeden m.
- (2) dreighene] C dreigherne.
- (3) te] B in, C ter.
- (4) d.m.h.] B en C h.d.m.

der dat het zi verdoemnesse ochte benedictie. Ende⁺ dat es hare begherte altoes ende hare bede, in enecheden⁺ van *Minnen* te sine, alsoe⁽¹⁾ men leset in de cantike: ⁺*Dilectus meus mihi et ego illi*. aldus⁽²⁾ sal die enege vergaderinghe sijn in enen wille van enegher minnen. Die⁺ wilt dat hem alle dinc onderdaen sijn, hi moet onderdanich sijn siere redenen boven al dat hi wilt ochte dat hem iemen wilt. Want niemen en mach volmaect werden in minnen dan die ziere redenen onderdanech es. Want⁺ dese mint gode om sine werdecheit, Ende de edele mensche om dat si ghemint zijn van gode, Ende die nedere mensche om dat sijs behoeven. Hier omme sal de mensche doen sine volcomene⁽³⁾ macht in allen dinghen na volcomenheit⁽⁴⁾ der minnen, die emmer onghenoeghende es, watmen hare toe leghet. Want al es dat zake dat i. mensche in alre menschen oghen van zeden ghenoech es te gode, nochtan ghebrecht hem⁽⁵⁾ soe vele int volcomene ghenoeghen der *Minnen*, dat de mensche⁺ behoeft altoes in meerre eyschinghe van minnen te sine ende in sterkeren begherte⁽⁶⁾ boven sijn hebben. Dat ghenoeghet der minnen alre best, dat men te vollen bistierech⁺⁺ rech si van alre rasten van vreemden ende van vrienden, Ende van hare selven om hare selven; ende dat es een vreselec leven, dat minne wilt, dat men ghenoechten van hare moet⁽⁷⁾ ontberen om hare ghenoech te doene. Die aldus in minnen ghetrocken ende onthaelt zijn, Ende die

⁺*amor desiderat, orat*

⁺16a)

⁺*in cantico: dilectus meus michi*

⁺*obedi rationi et omnia obedient*

⁺*amat dominum christum*

⁺*soliditatem possessionis desideremus*

⁺16b)

⁺*hic paucas placet si de deo, etc.*

(1) alsoe] A altoes.

(2) aldus] A alsoe.

(3) sine volcomene] A sinen volcomonen.

(4) n.v.] B v.n.

(5) hem] C hen.

(6) sterkeren begherte] B sterkere begherten, C staerker begherten.

(7) v.h.m.] B m.v.h.

si beveet, die sijn soe over vele schuldech der minnen inder groter ghewout haerre
 sterker *naturen* altoes na ghenoech⁽¹⁾ doen te stane. Ende dat leven es ellende
 boven⁺ al dat⁽²⁾ menscheleke herte doghen mach. Want hem⁽³⁾⁺ en ghenoeghet niet
 haers levens, Noch in ghichten, noch in dienste, noch in troeste, noch in al dat ^{+stant b...ti (?)}
 si gheleisten moghen. Want minne trectse⁽⁴⁾ soe sere van binnen ende si ^{+vita penosa}
 ghevoelen minne soe groet ende soe onbegripelec, ende vinden hem selven daer
 toe te cleyne ende te onghenoechlec, dien wesene ghenoech te sine, dat minne
 es. Ende si kinnen hem zelven soe vele schuldech der minnen ghenoech te sine in
 allen wesene, soe dat hem in anderen⁺ dinghen noch lief noch leed ghescien en
 mach, noch in⁺ hem selven noch in⁽⁵⁾ anderen menschen, sonder om die sake ^{+16c)}
 allene die minne zelve es. Omme die zake soe macher hem lief ende leet in ^{+non rapiunt leta nec}
 gescien: Lieve⁽⁶⁾ in alsoe velen alse minne ghevordert wort, Ende wast in hem ^{tristia}
 ende in anderen; Leet in alsoe velen⁽⁷⁾ alse minne ghelet⁽⁸⁾ wert ende ghequetst in
 de ghene die minnen in hem zelven ende in andere, Dien de vreemde gheme letten
 ende quetsen, daer⁺ si moghen. Omder minnen vordernessen pijnt u te arbeitene
 ende om hoghe caritate. Want caritate begrijpt alle die ghebode gods sonder ^{+amicos dei ledunt}
 dolinghe ende houtse sonder arbeit. Want die mint, hine arbeit niet, want hine
 ghevoels⁺ arbeids niet. Ende die berrenlekere mint, hi loept ^{+non laborat}

(1) a.n.g.] B n.g.a.

(2) dat] C dat dat.

(3) hem] A hen.

(4) trectse] B, C trecse.

(5) in] ontbreekt in C.

(6) lieve]. B lief.

(7) i.a.v.] in ontbreekt in A, is in B door een later hand op den rand bijgevoegd. - C i.a. volen.

(8) ghelet] C gheleet.

vollekere ende volcomt⁽¹⁾ haestelikere in die heilicheit gods, Dat es hi selve, Ende in die gheheelheit gods, dat es hi selve⁽²⁾. In siere gheheelheit si u al die dienst volmaectelege ende die erenst die te diere volmaectheit behoert, die hem ghenoech es te siere gheheelre naturen, daer hi al minnende met es. God doe u kinnen alle die⁺⁺ scout die ghi hem sculdech sijt van sculdeghe pinen ende alre vorst van enegher minnen, die hi selve gheboet gode te minnene boven al.

+16d)

+debitum est pene et dilectionis

[XIV]

+ God si u groete ende ewelike minne, Ende gheve u wijs leven ende die egregie⁽³⁾ doghet, daer ghi siere heiligher minnen ghenoech met doet. Daer omme werct alle uren sonder sparen. Sijt altoes erenst in oetmoedecheiden Ende dient wiselike. God si⁽⁴⁾ u hulpe ende uwe troest⁺ in alle uwen wesene, Ende lere u die gherechte doghet daer men der minnen meest eren ende rechts met doet. God moete u leren die bequame enechheit die hi sinen vader gaf, doe hi hem enechleke mensche levede ende puer. Ende hi lere u die heilighe enechheit die hi leerde ende ordeneerde sinen heilighen vrienden, Die dore de minne van gode alle vreemde troeste begaven. Ende hi moete u doen kinnen met waerheiden ende met werken de lieve suete enechheit die hi noch sinen lieven vrienden doet⁽⁵⁾ bekinnen, die⁽⁶⁾ hem boven alle dinc te siere heiligher sueter minnen voeghen. Siet dat ghi nuwe wert ende⁺ versch sonder moede ende ghedinct der hoegher wesene

+xiiij.

+optat ei

+17a)

(1) volcomt] C hi volcomt.

(2) ende in die gheheelheit....selve] in C op den rand bijgevoegd.

(3) egregie] sic A, maar op den rand *eigene* met verwijzing tusschen *die* en *egregie*, B eyghene, C eg^eie.

(4) si] in C door een later hand tusschengevoegd.

(5) doet] C doot.

(6) die] A den.

vander eweliker caritaten, Wat seden sinte pauwels⁺seghet, dat si hevet, wat si al es, ende⁽¹⁾ wat si al vermach ende fondeerter u selven inne. Dat moet emmer sijn, seldi gode leven. Want watmen dade buten caritaten, dat ware el niet. Hier omme haest u te vervolghene caritate⁺met crachte van viereghe begherten der gherechter minnen. Te deerre⁽²⁾ caritaten sijt wacker ende erenst inder peregrination des. levens, dit te veldoene ende dan te comene in dat ghebruken inder minnen lant daer caritate ewelike duren sal. Caritate dat es sculdege oetmoedecheit.⁺Want die dat rike vander minnen gods van hem niet gheoeffent en weet, hi moet hem oetmoedeghe onder de moghende cracht gods. Ay dat es wel recht die sinen lieve allene es heimelec, dat hem sijn lief weder heimelec⁺si. Alsoe die bruid seit inde cantiken: Mijn lief mi ende ic hem. Ay wien soudemen el yet⁽³⁾ sijn dan allene den lieve? Want al dat yement anderen doet dan lief⁺lieve, dat es herde vremde. Mer van lieve eest allene suete ende bequame in allen manieren. Wildi dese volmaecheyt⁺bekinnen, soe moeti te alre eerst u selven leren⁺bekinnen⁽⁴⁾ In sake, In wille, In onwille, In seden, In *cognoscere* minnen, In haten, In trouwen, In ontrouwen, In⁽⁵⁾ allen dinghen die u⁽⁶⁾ ontmoeten. Ghi selt u proeven hoe ghi⁺verdragen moghet al dat u mescomt, Ende hoe ghi ontberen moghet al⁽⁷⁾ al dat ghi lief hebt. Dat es oec de meeste mesquame die eene ionghe herte doghen mach,

⁺*fundamentum caritatis*

⁺*extra caritate nihil bene*

⁺*caritas est*

⁺*dilectus meus mhi si familiaris*

⁺*secum^{us} non accep^{tum} 17b)*

⁺*ab amico omnia dulcia sunt*

⁺*passio ad perfectionem pertinet*

⁺*in adversis patiere etc.*

(1) ende] ontbreekt in A.

(2) deerre] B en C derre.

(3) el yet] C yet el.

(4) l.b.] B b.l., C leren kennen.

(5) in] C Ende in.

(6) u] in C door een later hand tusschengevoegd.

(7) al] B alle, ontbreekt in C.

dies te onbeme dat si gheme name. Ende proeft u selven⁺in al dat u wel becomt, hoe ghijt hanteert, ende hoe ghesinnech Ende hoe ghemate dat ghiere ane sijt. In al dien⁺dat u ontmoet, houdet u effenne, In rasten, In pinen.⁺Vroedelike bezieet altoes de werke *ons* heren; daer ane seldi volmaectheit leren. Hier omme steet wel, dat elc mensche de gratie besie⁽¹⁾ ende dat goet gods wijsleke ende vroedeke. Want god hevet den mensche ghegheven scone redene, die den mensche in allen weghe leert Ende in allen werken licht; woude hare de mensche volghen, soe en worde hi nemme meer bedrogen.

⁺*in omnibus sensatus*

⁺*in omnibus tranquillus*

⁺*visus*

[XV]

⁺ Neghene poente horen ten⁽²⁾ pelgherijm die verre te⁺⁺vaerne hevet. Dat eerste es dat hi omme den wech vrage.⁺Dat ander es dat ghi goede geselschap kiese. Dat derde es⁺dat hi hem hoede vore⁽³⁾ dieve. Dat vierde es dat hi hem⁺houde van overate. Dat vijfde es dat hi hem hoghe scurse⁺ende vaste gurde. Dat seste⁽⁴⁾ es, alse hi den berch ops⁺gheet, dat hi sere nicke. Dat sevende es, alse hi den berch⁺neder gha⁽⁵⁾, dat hi dan rechte ga. Dat achtende es dat⁺hi goeder liede ghebet beghere. Dat neghende es dat hi⁺gheme omme gode spreke. Alsoe eest oec met onser godliker⁺peregrinatie, daer wi dat rike gods in soeken selen ende sine gherechticheit in volcomenen werken der minnen. Dat ierste es: ghi selt vraghen omme den wech. Dat⁺seghet hi selve: Ic ben de wech. Ay na dien dat hi de wech es, soe merket sine weghe die hi ghinc; hoe hi wrachte, Ende hoe hi berrende in caritaten van binnen,

⁺xv cap^m.

⁺17c)

⁺*primus punctus*

⁺2-3

⁺4

⁺5

⁺6

⁺7

⁺8

⁺9

⁺*in hac peregrinatione*

⁺*quere requum et justitiam*

⁺*ego sum via*

(1) de g.b.] C besie die gracie.

(2) ten] A te.

(3) vore] B van.

(4) seste] C sesde.

(5) gha] B ghaet, C gheet.

Ende in werken van doechden van buten te vrienden ende te vreemden⁽¹⁾, Ende hoert hoe hi gheboet de mensche,⁺hoe zere si minnen soudē haren god van alre herten ende⁽²⁾ van alre zielen, ende⁽³⁾ van alre cracht, Ende datse dies^{+17d)} nemme meer en vergheten mochten⁽⁴⁾, slapende noch wakende. Nu besiet hoe hi dit selve dede, die nochtan selve god was; hoe hi al gaf ende hoe hi al levede ter rechter minnen sijns vader Ende ter caritaten der menschen. Hi wrachte met wakender caritaten, Ende hi gaf ter minnen al sijn herte ende al sine ziele Ende al sine cracht. Dit es de wech die⁽⁵⁾ jhesus wiset, Ende selve es, ende dien hi selve ghinc, Daer dat eweghe leven in leghet Ende die ghebrukenesse der waerheit sijns vader glorie. Daer na vraghet omme den wech sinen heilighen,⁺die hi ghehaelt hevet, Ende dien die hier noch bleven sijn, Ende sinen navolgheren in volmaecten⁺^{+quere viam a sanctis} doechden, die hem ghevolghet sijn opten berch van hoghen levēne uten diepen^{+secuti sunt deum} dale der oetmoedecheit, ende sijn op gheclommen die hoghe berghe met sterken ghelove ende met hoghen toeverlate der contemplatien der herteleker sueter minnen. Ende noch vraghet⁽⁶⁾ omme den wech, dien die bi u sijn ende dien ghi siet⁽⁷⁾⁺⁺ dat sine weghe nu alre gelijcst gaen ende hem gehorsam sijn in allen arbeide van^{+quere viam a viventibus} doechden. Dus volghet hem die selve die wech es, Ende hem dien ghegaen^{+18a)} hebben, ende nu ghaen. Dat ander es, ghi selt goede geselschap kiezen.⁺

^{+2us} punetus

- (1) te vrienden ende te vreemden] C te vreemden ende te vrienden.
- (2) ende] ontbreekt in C.
- (3) ende] ontbreekt in A en C.
- (4) en v.m.] C vergheten en moghen.
- (5) die] C dien.
- (6) vraghet] C vraghen.
- (7) siet] A sijt.

Dat es de heileghe ordene daer ghi menechs goets delachtech wert, Ende te alre vorst, metten heileghen minnaren⁺gods, daer god meest af es ghemint ende geheeert; Ende daer ghi af ghevoelt dat ghi meest niet gheholpen wart, Ende daer uwe herte meest met gheenecht ende op gheheven wert te gode, Ende diere worde ende gheselschap u meest trecken ende vorderen te gode. Mer scuwet hier in⁺sere uwe raste ende uwe onste. Ende merct nauwe van mi ende van allen menschen, daer ghi trouwe in soeket, wie si sijn daer ghi af ghebetert wert. Ende merct wat hare leven es, want diere es nu over lettelt in ertrike die⁺gewareghe trouwe hebben connen. Want alle die lieden wel na willen nu van gode ende vanden menschen dat hem ghenoeghet ende dat si begheren, ochte si ontberens⁽¹⁾. ⁺⁺Dat derde es, ghi selt u hueden vore dieve. Dat sijn subtile coringe van buten ende van binnen. Na dien dat men gheen ambacht connen en mach sonder meester, soe en sijt nemmer soe coene dat ghi u enech sonderlinghe wesen⁽²⁾ onderwindet sonder raet van gheesteleken vrooden.

⁺ Dat vierde es, ghi selt u hoeden van overate, dat es van aller⁽³⁾ vreemder rasten, Ende dat u ghene zake buten gode nemmermeer en ghenoege noch en smake vore dien male dat ghi gods gesmaket, hoe wonderleke suete⁺hi es. Ay, ghedinet ende wet altoes aldat⁽⁴⁾ iemanne iet el ghenoeghet dan god allene, dat es al overaet.

⁺ Dat vijfde es, Ghi selt u hoge scursen ende vaste gurdien. Dat es van allen aerdschen vleden ende van alre nederheit behuedet te sine, Ende soe vaste ghe-

*cum hac societate
ambulandum

*considera in primis
spiritibus
*pauci amici

*18b)
*3

*4

*hec est etc. epula

*5

(1) ontberens] A ontkerens, B ontberens veranderd uit ontkerens.

(2) s.w.] C sonderlinghes wesens.

(3) aller] ontbreekt in C.

(4) aldat] B dat.

gordet⁽¹⁾ te sine metter minnen bande die god es, dat ghi u selven niewerinc⁽²⁾ el in sinken laet.

Dat seste es, alse ghi den berch op gaet, dat ghi⁺⁺ sere nicken selt, dat es danken in al die pinen die⁺ u toe comen omme⁽³⁾ der minnen, Ende dat ghi u van al uwer herten oetmoedeghen selt, al moechti allene alle die doechden werken⁽⁴⁾, die alle menschen moghen die leven, dat u al cleine dunken soude ende al niet ieghen die groetheit gods Ende ieghen de scout die ghi gode sculdich sijt in dienste ende in minnen. Dat sevende es, alse ghi den berch neder ghaet, seldi⁺ rechte gaen, Dat es, al moeti biwilen sinken int nemen uwer nodorft ende int ghevoelen der behoeften uwes lichamen, nochtan seldi uwe begherte op houden te gode metten heilighen die hoge⁽⁵⁾ leveden, ende seiden al onse wandelinghe es inden hemel. Dat achtende es⁽⁶⁾, Ghi selt goeder liede ghebet begheren.⁺ Dat es, ghi selt van allen heilighen ende van allen menschen begheren ghevordert⁽⁷⁾ te sine ten oversten wille gods, Ende selt alle dinc laten omme met hem⁽⁸⁾ een te sine in gode.⁺

Dat neghende es, Ghi seltg herne omme gode spreken.⁺ Dat es een teken van minnen, dat lievens⁽⁹⁾ name suete⁺⁺ es. Daer af spreect sente baernaert: Jhesus es honich⁽¹⁰⁾

+6

+18c)

+laudemus

+7

+8

+omnia relinquepropter

+9

+nomen amati dulcc

+18d)

(1) ghegordet] A ghegradet.

(2) niewerine] C yewerinc.

(3) omme] ontbreekt in A en C, in B door een later hand op den rand bijgevoegd.

(4) die d.w.] B die werken doen van doechden.

(5) hoge] in A door een later hand op den rand bijgevoegd.

(6) es] ontbreekt in A.

(7) ghevordert] A ghovordert.

(8) met hem] in C door een later hand op den rand bijgevoegd.

(9) lievens] A lievens veranderd uit livens, B en C lieves.

(10) honich] C honoch.

+inden mont. Het es over suete om lief te sprekene, Ende het⁽¹⁾ beruert⁽²⁾ de minne over zere, Ende het vlietecht⁺de werke. Nu mane ic u bider heiligher minnen Gods, dat ghi scone ende suverleke uwe peregrinatie doet sonder vemoyen Ende sonder swaren van eenwillecheden, in⁺sueten vredeliken blide gheeste. Ende dore wandelt soe gherecht ende soe puer ende soe berrende dit ellende, dat ghi gode u lief vindt ten inde. Dies onne⁽³⁾ hi u selve ende sine heilighe minne.

+b. loqui de domino

+nota

+in spiritu dulci

[XVI]

+ God si met u ende moete⁽⁴⁾ u leren die gherechte weghe die ter hogher gherechter⁽⁵⁾ minnen horen⁽⁶⁾. Sijt wacker ende behendech op uwe materie, Ende erenstech in u selven ende in uwen soekene, Ende vast in uwe ghelove⁺op dat ghi ghewarechleke soeket, niet na uwer affectien, mer na den wille gods. soe seldi al vercrighen daer hi u⁺toe ghemint hevet. Ghi selt oec leven hoghe in hope van sterken toeverlate, dat u god gheven sal, hem te *Minnen* met dier groter minnen daer hi hem selven met mint drievoldech ende enech, Ende daer hi hem selven ewelike⁺met⁽⁷⁾ ghenoech hevet gheweest ende eweleke wesen⁽⁸⁾ sal. Met deerre minnen hem ghenoech te doene, daer omme⁽⁹⁾ zijn alle hemelsche onledech ende ewelike zelen⁺sijn. Dat es hare ambacht, dat nemmemeer voldaan en

+xvi cap^m

+secundum voluntatem dei quere et accipies

+spes

+19a)

+officium beatorum

(1) het] C hi.

(2) beruert] A b^{er}uert (*er* door een later hand tusschengevoegd).

(3) onne] C hulpe.

(4) moete] A moote, C moet.

(5) hoghergherechter] A hogher, B gherechter (*hogher* door een later hand op den rand bijgevoegd), C hogher.

(6) horen] B behoren.

(7) e.m.] C met ewelike.

(8) wesen] C zijn.

(9) omme] B over *veranderd uit* om, C over.

wert. Ende dat ghebreken van dien⁽¹⁾ ghebrukene, dat es dat suetste ghebruken. Hier na selen staen de erdsche met oetmoedegher herten, Ende selen dat weten dat si te soe groter minnen ende te soe hogher minnen Ende enen soe⁽²⁾ onghenoechden⁽³⁾ lieve alte cleine sijn om ghenoech te doene met minnen. Ay, dat onghewrachte⁽⁴⁾ werc⁽⁵⁾ dat sal elke goede ziele verstormen, Ende doen hare af werpen alle overtullicheit⁽⁶⁾, Ende al dat oneffene⁽⁷⁾ es, ende al dat men es dan al alse⁽⁸⁾ daertoe ghenoech te doene der minnen. Daer ij. dinghen zelen⁺een werden, daer en mach niet tuschen sijn⁽⁹⁾ dan lijm daer ment met te gadere bendet. Die bant van lime, dat es minne, Daer god ende de zaleghe ziele in j. met ghebonden sijn. Te desen hoghen toeverlate maent de heilige⁺minne alle uren de edele zielé fiere⁽¹⁰⁾, diet verstaen willen⁺ende die al af werpen willen om minne, Alsoe als⁽¹¹⁾ hi⁺al af warp doe hi ghesent was van sinen vader, Ende doe hi volbrachte dat werc dat hem de minne bevolen hadde te doene, alsoe hi selve seide in die Ewangelie: Vader, de ure comt. Daer in seide hi te sinen vader: Ic hebbe⁺voldaen dat werc dat ghi mi te doene gaeft. Nu merket hoe hi levede, Ende die heilighen die na hem bleven sijn,

*ubi duo unum fiunt

*19b

*semper monet

*imo omnia media
relinquenda

*pater venit hora

- (1) dien] A drien, B dien veranderd uit drie.
- (2) soe] ontbreekt in A en C.
- (3) onghenoechden] B ongenuegden, C onghenoeghenden.
- (4) onghewrachte] C onghewarechste.
- (5) werc] A wert.
- (6) overtullicheit] B en C overtollicheit.
- (7) oneffene] A oefene, B oefene, maar op den rand vervangen door oneffene.
- (8) al alse] B alse al, C al alsoe.
- (9) sijn] ontbreekt in A en C, maar staat in A doorgehaald tusschen een en werden.
- (10) edele ziele fiere] A en B edele fiere.
- (11) als] ontbreekt in A en C.

Ende die goede mensche die noch leven, ende⁽¹⁾ die de⁺grote minne die god es, werken selen. Si leven altoes in oetmoedegher herten ende in erenste van goeden werken⁺sonder sparen. Levet na gherechteheit, Niet na uwe ghenoeghen, noch na uwe gherieven in ghere wise, dan alsoe vele alse ghi wet dat gode eren ende rechts gheschiet na sijn ghetamen. Verlaet u vaderleke op sine hoghe doghet. Sijt ghereet in rade die goet es ende dien u uwe vriende gheven, die gherne u voerwaert ghaen saghen saghen⁽²⁾. Ende wie hi oec el es die u goeden raet ghevet⁺ter doghet, dien hoert gherne, Ende al uwe doghen doghet gheme om de minne. Ghi sijt te weec van herten Ende te⁺kensch in al uwen seden⁽³⁾. Ghi sijt te saen droeve Ende onghetempert in al u doen. Wat hulpet, gherekent van allen dinghen⁽⁴⁾; houdtet u tameleke om de overste werdecheit⁺gods, Ende pijnt u te laboerne. Ledecheit es harde⁺sorghelec den ghenen die⁽⁵⁾ godlec werden wilt. Want⁺ledcheit es meesterse alre quaetheit. Altoes bedet ochte⁽⁶⁾ mint, ochte werct doghet, ochte dient den zieken. Omme⁺minnen ere verdraghet den erren ende den onwetenden.⁺ Sijt blide in den gheeste gods, om dat hi hem selven allene ghenoech ende minne es. Sijt altoes blide onder uwe gheselschap, Ende al hare pine si de uwe, Alsoe sente pauwels⁽⁷⁾ seghet. Wie es siec ende icke niet. Alle uwe

sic vivendum*secundum justitiam*

*19c)

tristitia vituperanda*laborem indicit***ocium vitandum***semper excerce***tollera iracondos***gaude*

(1) ende] A in, B ende veranderd uit in.

(2) saghen saghen] sic A; B en C saghen.

(3) seden] A sinnen, door een later hand op den rand vervangen door seden.

(4) in al u doen....van allen dinghen] sic C, A in al uwen dinghen, B in alle uwe doen (doen veranderd uit dinghen, en wat hulpet....dinghen door een later hand van onder bijgevoegd).

(5) die] A de.

(6) ochte] B ende.

(7) sente pauwels] C sinte paulus.

worde huedet alsoe ghewarechlike alsoe vore Christo ghesproken te sine, die selve de waerheit es. Dat ic u soe vele predeke, dat mach u pinen, van seden die ghi selve⁺ wel wet ende alle hebben. Mer ic doet om een vemanen⁺ van der waerheit, dat soe wie die minne hebben sal, dat hijs beghinnen moet ane die doghede, daers god selve ane began ende sine heilighen, alsoe men leset vanden mertelaren, dat si metten ghelove verwonnen de⁺ conincrike. Menne seghet niet metter minnen. Dat es daer omme, want dat ghelove stedeghet de minne, Mer de minne vierecht⁽¹⁾ dat ghelove. Alsoe moeten de werke met dien ghelove vore de minne zijn, soe saelt de minne vierech maken. Daer omme latet u genoeghen, want ict u in⁽²⁾ goede screef.⁺

⁺imo predicat ei
⁺19d)

⁺sacri per fidem v

⁺imo scripsit

[XVII]

Te alre doghtet wes onstech ende⁽³⁾ snel.⁺
En⁽⁴⁾ onderwinter di⁽⁵⁾ niet el.
En⁽⁴⁾ ghebrecht in ghenen dinghen.⁺
En⁽⁴⁾ werct te ghenen sonderlingen.
Te alre noet hebben onste ende ontfermen,
Ende en nemt niet in u bescermen.⁺
Dit hadde ic di gheme langhe gheseghet,
Want mi wel grote opt herte leghet.
God doe di⁽⁶⁾ kinnen wat ic mene,
Inder enegher minnen nature allene.

⁺xvij. prohibitiones

⁺horum mt^m (?) require in
2° folio sequente ☉

⁺nihil sub tua defensione

Dese dinghen waren mi van gode verboden, die ic u in dese woerden verbiede. Daer omme⁺ beghere icse u voert te verbiedene⁽⁷⁾, om datse volmaectelege ter volcomenheit van minnen behoren, Ende

⁺20a)

(1) vierecht] A stedeghet doorgehaald, vierecht op den rand.

(2) u in] A in u.

(3) ende] ontbreekt in A en C.

(4) en] A ende.

(5) di] A du doorgehaald, B di door een later hand tusschengevoegd.

(4) en] A ende.

(4) en] A ende.

(6) di] C u.

(7) v.t.v.] B te verbiedene voert.

om dat se inder godheit volcomeleke ende geheelleke behoren. Die wesene die ic daer noeme, die sijn volcomeleke⁺hare nature. Want gheonstech ende snel, dat es⁺ de nature vanden heiligen geest; Daer met es hi proper personen, ende niet sonderlinge te onderwindene, dat es de nature vanden vader; Daer met es hi enich vader. Dit⁺ute gheven ende dit op houden, dit es pure godheit ende⁺ghehele nature van minnen, ende ghebrecht te ghenen dinghe ende en werct geen sonderlinghe. Dat eerste woert⁽¹⁾ es de cracht des vader, daer hi al mogende god met es. Dat ander woert es sijn gerechte willen, daer sine gherechteheit⁽²⁾ hare ombekinde moghende werke met werct, Die diep ende donker sijn ende ombekint ende verborghen al den ghenen⁽³⁾, die beneden deser gheenecheit vander godheit zijn, Aldus alsic segghe, ende die nochtan den personen properleke dienen Ende overscone; alse na die eerste worde, die ic seide, Te alre⁺doghet onstech ende snel te sine, Ende in ghenen dinghen te ghebrekene, Ende te alre noet ontfermeleke onst te hebbene: Dit scijnt nochtan dat volmaecste leven, dat men hebben mach op erterike. Ende dit hoerdi altoes, dat ict altoes gheraden hebbe boven al; ende oec levede ict⁽⁴⁾ boven al, ende diende daer inne ende wrachte⁺over scone tote dien daghe, dat mi verboden wert. Die drie andere worde die ie segghe, die enecheit ende minne volcomen maken, Ende na gherechteheit haers selves pleghen in enen persoon al ene minne ende el niet, Ay deus, wat vreseleker wesene es dat, dat selc

⁺velocitas pertinet ad
⁺sanctum spiritum

⁺tribuere et hoc retinere
etc.
⁺sunt

⁺20b)

⁺inhibita haec vita

(1) woert] *B* wort, *C* were.

(2) gherechteheit] *A* berechteheit, *B* gher...veranderd uit ber...

(3) ombekint e.v.a.d. gh.] *A* en *B* o.a.d. gh. ende verborghen.

(4) ict] *A* ic, *B* ict (*t* later bijgevoegd).

haten ende selke caritate in i. verslent. Te alre noet hebbet onste ende ontfermen.
 Dat was de zone in properen persone. Dat was hi scone ende wrachte scone. Ende⁽¹⁾
 nemt niet in u bescermen. Daer met verslantene⁺ sijn vader. Dat wrede grote werc
 es emmer sine. Ende dat es de alre scoenste enechheit vander minnen⁺ der godheit; ^{+nil sub defensione}
 soe dat si daer es alsoe gherecht van⁽²⁾ gherechtecheden⁺ rechtecheden van ^{+20c)}
 minnen, dat si op nemt den ernst ende die menscheit ende die cracht, daermen ^{+hic remonet}
 niemanne bi ghebreken en woude. Ende si nemt op die caritate ende die ^{misericordias ad etc.}
 ontfermecheit⁽³⁾, die men hadde op die vander hillen, Ende op die van purgatorien,
 Ende op die onbekinde van gode, Ende op die bekinde⁽⁴⁾ die dolen buten sinen
 liefsten wille, Ende op die minnende die wee hebben bovenal dit: want si dies derven
 dat si minnen. Al dit nemt gherechtecheit⁺ in haer selven. Nochtan gaf elc persoene
 besondere tsine ute, alsoe ic geseghet hebbe. Mer die gherechte⁽⁵⁾ nature, daer ^{+hoc justitia absorbet}
 minne haer selven met minne ende volcommene ghebrukenesse⁽⁶⁾ es, sine onderwint
 hare noch⁺ doghede, noch onste der doghede, noch werke sonderlinghe, die soe
 scone sijn noch van soe scoenre⁽⁷⁾ autoriteit; Noch sine bescermet bi ^{+non intromittit se de}
 ontfermecheiden ghere noet, die si soe moghende es rike te makene. want in ^{virtutibus}
 dat ghebruken van Minnen en was nie, noch en mach ander werc sijn dan dat
 eneghe ghebruken, daer die eneghe moghende⁺⁺ godheit minne met es. Dat verbot
 dat ic u ghese-⁺ ^{+unicum opus tuum}
^{+20d)}
^{+imo ei virtutes prohibite}

- (1) Ende] C En.
- (2) van] A alsoe van (van door een later hand tusschengevoegd).
- (3) ontfermecheit] B en C ontfarmhertecheit.
- (4) bekinde] B bekinrende.
- (5) gherechte] C gherechte eneghe.
- (6) ghebrukenesse] A brukenesse.
- (7) soe scoenre] B sconer.

ghet hebbe, dat mi *verboden* was, dat was⁽¹⁾ *ongerechteheit van Minnen* te hebbene op erterike ende niet te spaerne dat buten *minnen* es, Ende soe na der *minnen* te pleghene, dat al dat dat⁽²⁾ buten *minnen* es, si ghehaet, ⁺Ende daer over ghewroken, soe datmenre *andere* onst toe en hebbe, Noch doghet, Noch sonderlinghe werc ⁺*omnia alia in odio* vore en doe, hen met te *verdraghene*, Noch ontfermecheit hem met te bescermene, Mer slach over slach in ghebrukenessen⁺ van *minnen*. Mer in dat falieren *ende* in dat *sinken* van ghebrekene⁽³⁾, dan werct men wel alle drie de ⁺*in deficiendo* *verbodene werkc* bi scoude *ende* bi rechte. Als *men* minne zoekt *ende* hare dient, dan moet *men* alle dinc⁽⁴⁾ *doen* om hare ere. Want al die wile es⁽⁵⁾ *men* mensche⁺ *ende* behoevende; *ende* dan moet *men* te allen dinghen scone werken *ende* ⁺*tunc virtutes exercende* onnen *ende* dienen *ende* ontfermen. Want hem ghebrecht alles *ende* behoevet⁽⁶⁾. Mer in ghebrukene⁺ van *minnen* es *men* god worden, moghende *ende* gherecht. Ende dan es wille *ende*⁽⁷⁾ werc *ende* moghentheit even gherecht. Dat sijn die .iij. ⁺*dii estis* *persoen* in *enen* god. Dit⁺ was⁽⁸⁾ mi *verboden*, dat⁽⁹⁾ was te ascentien .iiij. iaer, van gode den vader selve in dien tide dat sijn sone comen was *ten* outare. Bi diere ⁺21 a) *comst* *werdic* van hem ghecust, Ende te dien tekene *werdic* van hem⁽¹⁰⁾ ghetoent, Ende⁺ *quam* met hem .i. vore sine vader. Daer nam hi hem over

⁺*acceptū eam pro filio et e contrari o*

- (1) dat was] in *B* door een later hand tusschengevoegd.
- (2) al dat dat] *B* al dat.
- (3) ghebrekene] *C* ghebrukene.
- (4) dinc] in *C* door een later hand tusschengevoegd.
- (5) es] in *A* uitgekrabd.
- (6) *ende* behoevet] in *B* door een later hand op den rand bijgevoegd.
- (7) *ende*] *A* en.
- (8) was] *C* wart.
- (9) dat] *C* dies.
- (10) van hem] ontbreekt in *A* en *C*.

mi ende mi over hem. Ende in die enechet daer ic doe in ghenomen was ende verclaert, daer verstondic dit wesen ende bekindic claerlikere⁽¹⁾ dan men met sprekene, ochte met redenen, ochte met siene eneghe sake die soe bekinlec es, in ertrike bekinnen mach. Doch scijnt dit wonder. Mer al segghe ic dat dit wonder scijnt, Ic weet wel dat u niet en wordert, want hemelsche redene en mach ertrike niet verstaen. Want van al dien dat in ertrike es, machmen redene ende dietsch ghenoech vinden, Mer hier toe en wetic gheen dietsch noch gheen⁽²⁾ redene. Nochtan dat ic alle redene can van sinne alsoe mensche connen mach. Al dat ic u geseghet hebbe, dat en es alsoe gheen dietsch daer toe.⁺Want daer en hoert gheen toe dat ic weet. Al verbiede⁺ic u some de werke ende ghebiede de andere, ghi selt noch vele moeten dienen, maer sonderlincheit van dien dat ic u hebbe gheseit, verbiedt⁺21b) ic⁽³⁾ u voert, alsoe si⁽⁴⁾ mi verboden sijn inden wille gods. Mer ghi moet noch arbeiten in de werke van minnen, Alsoe ic lange dede Ende sine vriende daden ende noch doen, Ende ic .i. deel enen tijt hebbe ghedaen, ende noch allen tijt doe, el niet te onderwindene dan minne, El niet te werkene dan minne,⁺El niet te bescremen dan minne, El niet in staden te stane dan minne. hoe ghi elc doen⁺nīl intromittite nisi amorem selt ende laten, dat moete u god wisen, onse lief. Amen⁽⁵⁾.

[XVIII]

Ay suete lieve kint, sijt vroet in gode, want vroetheiden⁺es u grote noet Ende elken mensche die godlec werden⁺xviii

- (1) claerlikere] C claerleke.
- (2) gheen] in B door een later hand bijgevoegd.
- (3) verbiedt ic] B verbiedic, C verbiede ic.
- (4) alsoe sij] C alsoe.
- (5) amen] ontbreekt in B en C.

+wilt. Want vroetheit leidet herde diepe in gode. Mer het es nu een tijt, dat nu welna⁽¹⁾ niemen sinen noet bekinnen en wilt noch en can in scoude van dienste ende van minnen. Ay, du heves vele te doene, saltu gode ende den mensche leven ende volwassen na dat betamen diere werdecheit, daer du in ghemint best van gode ende+ghemeint. Set u vroedeleke ende gheweldechleke in al dat+dine es alse ene onverveerde, Ende in al uwe seden na uwe vrie edelheit. Die ghene die rike es boven alle rike ende geweldech, hi ghevet hem allen ghenoech bi ziere moghentheit ende bi ziere onste, Niet bi sinen pinen, +noch bi zinen toedraghene, noch bi sinen ghiften⁽²⁾ metter hant. Mer dat sine rike moghentheit ende sine gheweldeghe boden, Dat sijn sine volcomene dochde, die hem dienen ende sijn rike berechten ende gheven hem allen dies si behoeven, na ere ende na betamen des gheens, die der here af es. Ende si gheven elken na dat hi gheboren+es ende van ambachte. Ontfemecheit ghevet allen ledeghen lieden die puer arm zijn, in allen manieren daerse in begrepen zijn van ondogheden, daersi ereloes+ende goedeloes bi bleven zijn. Caritate bewert dat ghemeine van den rike ende ghevet elken dat hi behoevet. +Wijsheit acemeert⁽³⁾ alle die edele ridderen die met⁽⁴⁾ groten wighe ende met sterken storme arbeiten+in berrender begheerte metter edelre Minnen. Volmaectheit+ghevet den ghenoten haer lantschap rike ghelijc den gheweldeghe heerscappe der gheweldeghe zielen, daer ic af spreke, Die met gheweldeghe volcomenen

+prudentia
+21 c)
+mores secundum nobilitatem tuam
+non secundum labores
+misericordia dat pauperibus
+caritas dat
+sapientia
+21 d)
+perfectio

(1) nu welna] B en C wel na.

(2) ghiften] B gichten, C ghichten.

(3) acemeert] C achemeert.

(4) die e.r.d. met] B die r. die edel sijn met.

wille ende met volcomenen werken hare edele gheweente⁽¹⁾ hevet met al den wille der minnen. Dese .iiij. doechden sal de gherechteheit gheven ende doemen ende benedien. Hier bi pleghet de keiser selve vri ende in⁺vreden te zine, om dat hi ghebiedet den ambachten⁽²⁾ die gherechte te houdene, ende beset de coninghe ende de hertoghen ende de graven ende de voerste ghenote metten hoghen lene siere rijcheit ende metten werdegheghen gherechte der minnen, Die de crone es der riker sielen, die helpen mach elken na zijn behoeven, ⁺Ende hare dies selves nochtan niet en onderwint dan⁺metter minnen haers liefs. Dit eest dat ic meinde, doe ic u lest⁽³⁾ die .iiij. doechde screef: Alles te ontfermene ⁺⁺Ende niet in u bescemen te nemene Ende die andere die ic u seide. Dus arenstele⁽⁴⁾ behoudet uwe edele volcomenheit van uwer werdegheghen volcomenre zielen. Ende merket hare sinne. Aldus gheheel houdt u van allen⁺onderwendene van goeden ende van quaden, van hoghen ende van nederen, Ende laet al ghewerden, Ende sijt vri om u lief te oefenen Ende om ghenoech te doene dien die ghi mint inder minnen. Dit es uwe gherechte scout, dien ghi gode schuldech sijt van uwen gherechten wesene ende hen dien du met hem best, Dus enechlike gode te minnene ende els niet te onderwindene dan der enegher minnen, die ons te hare vercoren hevet. Nu verstaet die innecheit van uwer zielen, wat dat es ziele. Siele es een wesen dat sienlec es gode, Ende god⁺hem weder sienlec. Siele es oec een wesen dat gode

⁺*imperator committit*

⁺*corona anime*

⁺*amor non intromittit*

⁺⊙ *in secundo folio precedente*
⁺22a)

⁺*sic integrum te tene nichil intromittere*

⁺*quid est anima*

(1) gheweente] B en C ghewoente.

(2) ambachten] C ambachteren.

(3) lest] in C door een later hand tusschengevoegd.

(4) arenstele] B erenstelec, C ernsteleke.

genoeg wilt sijn, Ende gherecht heerscap houdtet van wesene daer si niet te vallen
 en⁽¹⁾ es bi *vremder* dinc⁺ die *mendere* es dan der zielen *werdecheit*. Daert aldus es,
 daer es de ziele ene grondeloeseit daer god hem⁺⁺ *selven* genoeg met es, ^{+anima inquinata}
 ende sine genoegchte van hem *zelven* altoes te vollen in hare hevet, Ende si ^{+22b)}
 weder altoes in heme. Siele es .i. wech van den dorevaerne gods in zine vriheit ^{+deus in anima}
 van sinen diepsten. Ende god es een wech vanden dorevaerne der zielen in hare
 vriheit. Dat es in sinen gront die niet gheraect en can werden, sine gherakene met
 hare diepheit. Ende God en si hare geheel, hine ware hare niet genoeg. Dat sien
 dat *naturelec* in de ziele ghescapen es, dat es *caritate*. Dat sien hevet twee oghen,⁺
 Dat es *minne* ende *redene*. De *redene* en can gode niet ghesien sonder in dat ^{+ratio sic deum videt}
 hi niet en es; *Minne* en rust niet dan in dat hi es. *Redene* hevet hare vrie pade,
 daer si bi gaet⁽²⁾. *Minne* ghevoelt ghebreken⁽³⁾; nochtan ghebreken⁽⁴⁾ vordertse meer
 dan *redene*. *Redene* vordert in die dinc die god es, bi dierre dinc die god niet⁽⁵⁾ en
 es. *Minne* settet achter de dinc die god niet en es Ende verblidet hare daer si
 ghebrekt in die dinc die god es⁽⁶⁾.⁺ *Redene* hevet meerre genoegchlecheit dan *minne*,
 Mer *minne* hevet meer suetecheiden van zalicheden dan *redene*. Doch hulpen ^{+22c)}
 hem dese .ij.⁽⁷⁾ herde zeer onderlinghe, want⁺ *redene* leert *minne*, Ende *minne*
 verlicht *redene*. Alse *redene* dan valt in begheerte van *Minnen* ende hare *minne* ^{+ratio docet amor illuminat}

- (1) en] in C door een later hand tusschengevoegd.
- (2) gaet] C begaet.
- (3) ghebreken] C ghebruken.
- (4) ghebreken] B ghebrekende, C ghebruken.
- (5) niet] in C op den rand bijgevoegd.
- (6) Minne settet.....god es] geheel die volzin ontbreekt in C.
- (7) hem dese. ij.] C dese twee hen.

dwinghen laet ende benden ten stecke⁽¹⁾ der redenen, soe⁺vermoghense een over
 groet werc. Dat en mach niemen leren sonder met gevoelne; want de wijsheit en ⁺*ratio et amor magnum*
 minghet hare daertoe niet, te dien wonderleken nyde ende te dien grondelose
 te ondersoekene die allen wesenen verborghen es, sonder ghebrukene van minnen.
 In dese blijscap en⁺mach niet werden gheminghet de vreemde Noch niement
 vreemder dan allene de ziele die⁽²⁾ moederleke ghevoetstert⁽³⁾ es in die blijscap ⁺*mundus non accipit sed*
 derre verweentheit der groter minnen Ende te wreven metter discipline der *anima*
 vaderleker ontfermecheit, Ende hanghet onscedelege ane gode Ende lesset van
 sinen aenscine hare vonnessen. ⁺Ende blivet daer bi in vreden. Mer alsoe dese hoghe
 ziele⁺wederkeert ten menschen ende⁽⁴⁾ ten menscheleken dinghen, soe bringhet ⁺*22d)*
 si een aenscijn alsoe blide ende alsoe wonderleke suete vander olien der ⁺*imo in pace*
 caritaten, dat si in allen dinghen die si wilt, opten menschen went⁽⁵⁾ met
 goedertierenheiden. Ende van ghewarecheiden ende van⁺gherechtecheiden der
 vonnessen die si ontfaen hevet in⁺dat aenscijn gods, soe scijntse ieghen de ⁺*apparet ejus facies*
 onedelege⁽⁶⁾ menschen ververlec ende onghehoert. Ende alsoe die onedelege⁽⁶⁾ ⁺*talibus perversa etc.*
 menschen dan sien dat alder sielen dinghe beset sijn na de waerheit ende gheordent
 in allen weghen, hoe eyselec ende hoe vreselec si hem es, si moeten hare wiken
 bi minnen. Ende die te dusghedanen wesene sijn vercoren inder minnen enechheit
 ende noch daertoe niet volwassen

(1) stecke] C steke.

(2) die] A de.

(3) ghevoetstert] B en C ghevoestert.

(4) ten menschen ende] A ten menschen ende ten menschen ende.

(5) went] sic B; A woent (o door een later hand tusschengevoegd), C wont.

(6) onedelege] A ondele.

(6) onedelege] A ondele.

en sijn, si hebben de ghewelt in hare moghentheit vander ewecheit, Mer si es hem ombekint ende oec anderen. Aldus secrete verlicht de redene. Dit zien⁽¹⁾ der ziele verlicht de siele in alre waerheit vanden wille gods. Want die⁺sine vonnessen leset uten aenscine gods, hi werct in alre⁺redenen na de waerheit dier zeden der minnen. Der minnen⁺sede, dat es ghehorsam te sine. Dat es *contrarie* menechs vreems⁽²⁾ seden. Ende hi moet werken buten elcs werke na de werdecheit⁽³⁾ der gheweldegheer minnen, ⁺die hare ghebod houdt na waerheit. hine es niemene onderdaen dan der minnen allene, diene⁽⁴⁾ met minnen bevaen hevet. Wie iet el ghesproken woude hebben, hi⁺sprect nader minnen wille, Ende hi dient ende werct der minnen werke na haren wille, nacht ende dach in alre vriheit, sonder beiden, sonder vaer ende sonder sparen, na die vonnessen die hi ghelesen hevet van der minnen aenscine, Die verholen bliven alle dien die bi vremen wesene ende bi vremen dinghen der minnen werke begheven, om datse onghelovet sijn onder de vremde, die liever hebben ende beter recht dunct haren wille ghewracht dander minnen. Want si niet comen en⁽⁵⁾ sijn in dat grote aenscijn der gheweldegheer minnen daemen vri bi leven moet in alre hande pine. Ende dese vriheit seldi⁺bekinnen ende diere omme dienen, seldi bekinnen. De liede maken⁽⁶⁾ menegherande raet bi hem selven, daer si⁺der minnen werke bi versmaden In ghelikenessen van

⁺*illuminatio veritatis ad dei voluntatem*
⁺23a)
⁺*mores amoris obedientia*
⁺*nulli obediens*
⁺*facit semper opera amoris secundum judicia lecta*
⁺*eos cognoscite*
⁺23b)

(1) zien] A sijn.

(2) vreems] C vrients.

(3) werdecheit] C waerheit, B in den tekst waerheit (dec door een later hand op den rand bijgevoegd).

(4) diene] A en B die niet.

(5) en] ontbreekt in B.

(6) maken] in A door een later hand tusschengevoegd.

groter vriheit, Ende dat doen se oec om grote vroetheit. Ende selke ghebieden⁽¹⁾ ghebode daer ieghen omder minnen ghebode te latene. Mer die edele die sine reghele⁺houden wilt, na dat hem verlichte redene leert, hine ontsiet der vremder bode⁽²⁾ niet, noch hare rade, wat tormente⁽³⁾ soere hem af quame van niemaren, ^{+qui sic regulas tenet} van scanden, van claghen, Van waerden⁽⁴⁾, van beghevenheiden, van gheselscappe, van herbergheloesheden, van naectheiden, van allen ghebreke, dies dat die⁽⁵⁾ mensche⁽⁶⁾ behoren soude in allen manieren. Dat en ontsiet hi niet om quaet te hetene, Noch om goet te hetene, hine wilt sijn altoes ghereet na gehorsamheit van minnen in al dat si wilt, Ende pleghenre in allen dinghen na waerheit Ende dore alle tormenteleke werke in de blijscap sijns herten met alder minnen ghewelt. Aldus seldi met ghehelen levne gode soe sterkeleke anestaren metten sueten oghen der eneghe affectien, die altoes liefs pleghet na hare ghenoeghen.⁺Dat es, du salt soe herteleke, ja vele meer dan herteleke⁽⁷⁾ dinen lieven god anesien, Soe dat dine ^{+23c)} gheneychde⁽⁸⁾ oghen dijnre begheerten blive ane hanghende in dat aenscijn dijns liefs metten doregaenden naghelen der berrender⁺gherinessen, die niet en cesserē. Dan alre eerst⁽⁹⁾ moghedi rusten met sente ianne die op jhesus borst sliep,⁺ende ^{+claves quibus deus transfigitur} alsoe doen noch de ghene die in vriheiden der min- ^{+Johannes super christi pectus requievit}

- (1) ghebieden] C ghebi^eden (e door een later hand tusschengevoegd).
- (2) bode] C ghebode.
- (3) tormente] C tormenten hem.
- (4) waerden] C worden.
- (5) dies dat die] B sic, A dies dat, C dies die.
- (6) mensche] A menschen.
- (7) ja vele m.d.h.] in C van boven bijgevoegd.
- (8) gheneychde] C gheenichde.
- (9) eerst] C ee^rst (r door een later hand tusschengevoegd).

nen dienen: Si rusten op die zoete wise borst *ende* sien *ende* horen die heimelike
 woerde die overtullec⁽¹⁾ *ende* onghehoert zijn den volke *overmids* die suete runinghe⁺
 dies heilichs gheests. Du salt altoes sterkeleke sien op dijn lief dat du beghers, ^{+ita fortiter vide}
 want die anestert dat hi begheert, hi⁺ wert onstekeleke ontfunct, soe dat zijn herte
 in hem beghent⁽²⁾ te faliene om die suete bordene der minnen. Ende hi wert in ^{+accenditur qui}
 ghetrect *overmids* ghestadecheit dies goeds⁽³⁾ levens der *contemplatien* daermen ^{desideratum videt}
 gode altoes met⁽⁴⁾ anesternt. Soe dat minne altoes hare selven hem soe suete
 smaken⁺ doet, dathi al dies *verghet* dat in ertrike es, Ende peijnst wat hem de vreemde
 doen, dat hi eer C^M warf sijns selves⁺ verteghe, eer hi hem .j. ponte liete ontbliven ^{+imo obliviscitur}
 te werkene vanden dienste der werdegheer *minnen*, Daer Christus fundament af ^{+23d)}
 es.

[XIX]

⁺God si met u *ende* gheve u mede
 gherecht bekinnen van minnen sede⁽⁵⁾ ^{+xix}
ende make u condech wat dat si.
⁺Ic minne lieve *ende* mijn lief mi,
 alsoe de bruud seghet in de *cantiken*. ^{+ego dilectum amo}
 Die ghenoech der minnen woude wiken,
 hi soude noch *minne* verwinen al.
 Ic hope dat noch wesen sal;
 Al eest ons .j. deel te lanc,
 wete wi alles der minnen danc.
 Die rechter *minnen* wilt smaken,
 Eest in dolen, eest in gheraken,
 Hine sal houden pade noch weghe,
 Die dolen sal na der minnen zeghe,

(1) overtullec] B overtollec, C onvertelleec.

(2) in hem beghent] B beghint in hem.

(3) goeds] A gods.

(4) altoes met] B mede altoes, C met altoes.

(5) sede] B seden, in A seden door een later hand op den rand bijgevoegd.

Beide in berghe ende in dale.
 Bi vreemden troeste, in pine, in quale,
 Buten allen weghe van menschen sinnen,
 Dreghet hem dat sterke ors van minnen.
 Want redene en mach begripen niet,
 Hoe minne met minnen lief dore siet,
 Ende hoe minne in allen levet⁽¹⁾ vri,
 Ja⁽²⁾ alsoe si ter vriheit comen si,
 Die vriheit die de minne can gheven,
 Sine spaert doet, noch leven.
 Si wilt

⁺al, minne, sine wilt niet men.

Ic late den rijm hiers ute den sen.

⁺24a)

Want met ghenen sinnen en machmen ute⁽³⁾ bringhen de materie van minnen, Daer ic u in meyne ende wille; ic en segghe niet el⁽⁴⁾; daertoe behoeft men metter zielen te spreken; Onse materie es te wijt, want wi nemen minne die god selve bi naturen es. Ghewareghe minne en hadde nie materie. Si es sonder materie metter riker vriheit van gode altoes ghevende in rijcheiden, Ende werkende met fierheiden, Ende wassende in edelheiden. Ay, moesti volwassen na uwe werdecheit, daer ghi van gode toe ghemaent sijt sonder beghin, Hoe moechdi ghedoghen dat god uwes ghebruket met siere naturen ende ghi niet sijns en ghebruket. Hoe mi dat becomt, dies moetic swighen, want⁽⁵⁾ dat ghi hebbet, dat leset; alsoe gi wilt, ic sal swighen. God moete werken na sijn betamen⁽⁶⁾. Ic mach segghen alsoe iheremias seide: Here, du⁺heves mi bedroghen, ende ic ben gheme bedroghen van

⁺jheremias: decepisti me

(1) hoe m.i.a. levef] B minne h. levet i.a.

(2) Ja] B Ende.

(3) ute] B te werde (u vóór te uitgekrabd, werde door een later hand op den rand bijgevoegd), C te worde.

(4) el] in C door een later hand tusschengevoegd.

(5) want] C wat.

(6) betamen] C ghetamen.

⁺di. Die ziele die ongherijnlecst⁽¹⁾ es, die es gode alre ghelijcst. Ongherijnleec houdt
 u van allen menschen inden⁺hemel ende inder erden tote dien daghe dat god ⁺anima illa dilectissima et
 verheven⁺heven es vander erden Ende dat hi u alle dinc met hem mach trecken. ^{simillima immotam tene te}
 Selke segghen dat hi meinde, ane den cruce daer hi ane verheven was, Mer alsoe ^{+24b)}
 god ende die zaleghe ziele j. sijn⁽²⁾, soe es hi metter zalegher zielen alre scoenst ^{+omnia trahat}
 volhoghet vander erden; want alsoe haer el niet en es dan god, Ende si ghenen wille
 en behoudet dan dat si sijns⁺enechs willen levet, Ende de ziele te nieute wert, ende
 met sinen wille wilt al dat hi wilt, ende in hem verswolghen⁺es, ende te nieute ^{+anima nilata vult}
 worden, soe es hi volhoghet vander erden, Ende soe trect hi alle dinc te hem, ^{voluntate}
 Ende soe wertse met hem al dat selve dat hi es. Die verswolghene⁺zielen die ^{+tunc exaltatus}
 aldus in hem verloren sijn, die ontfæen in minnen hare zielen half, alsoe de mane ^{+accipiunt dimidiam}
 hare licht ontfæet vander sonnen. Die eneghe kinnissen die si dan bringhen van ^{animarum}
 dien nuwen lichte, danen si comen ende daer si wonen, soe veet dat eneghe licht
 dat ander ane, ende soe werden de⁽³⁾ .ij. halve zielen een ende soe eest⁺tijt. Haddi
 na dit licht ghebeidet, u lief te kiesene, soe⁺mochtijis vri zijn, want si met dien ^{+24c)}
 eneghen lichte, daer god hem selven met cledet, vergadert ende ghecledet sijn. ^{+vestita anima}
 hoe dese .ij. halve zielen een werden, daer hoert herde vele toe. Ic en derre
 nemmeer af segghen, want mijn ongheval es te groet ter minnen, Ende oec omdat
 die vreemde netelen soudent planten daer de rosen staen soudent. Dus⁽⁴⁾ late wijt;
 nu God si met u.

(1) ongherijnlecst] A en B ongherijnlecst.

(2) sijn] A sien.

(3) de] ontbreekt in B.

(4) Dus] C daer.

[XX]

Die *nature* daer gherechte *minne* ute comt, die hevet⁺⁺.xij. uren die de minne berueren
 uut hare selven ende bringhense weder in hare selven. Ende alse minne dan ^{+xx}
 weder comt in hare selven, soe bringhet si⁽¹⁾ daer se die onghenoemde uren ^{+semo de xij. horis}
 omme ute hadden gheiaghet. Dat es een soekende sen, Ende ene begherende
 herte, Ende ene minnende ziele. Ende alse Minne dese bringet, soe werpt sise
 inden abis der sterker naturen, daer *minne* ute gheboren es ende ghevoedet. Dan
 comen die onghenoemde uren in die ombekinde nature. Dan es Minne te haer
 selven comen ende ghebruket⁺ haerre naturen beneden hare ende boven hare ende
 al ome hare. Ende alle die dan beneden deerre kinnessen⁺ zijn, hen gruwelt ^{+24d)}
 vanden ghenen die hier in ghevallen zijn ende daer in werken moeten ende leven ^{+abhorrent tales}
 ende sterven alsoe Minne ghebiedet ende hare nature. De ierste onghenoemde
 ure van den xijsten die de ziele inde nature der⁺ minnen trecken, Dat es dat de minne
 hare selven openbaert⁺ ende beruert onversien ende onbegheert, alse mens ^{+prima hora}
 menst moedet na hare werdecheit, Ende dat sise soe sterke nature, soe si es in ^{+deus visitat improvise}
 hare zelve, dat blivet te verstane ende daer omme hetet wale ene onghenoemde
 ure⁽²⁾. De andere onghenoemde ure es, dat de minne der herten vander sterker doet
 ghevet smakelecheit ende doet se sterven sonder sterfelecheit. Nochtan dat de
 ziele dus corteleke de minne⁽³⁾ bekint hevet, ende datse cumeleke es ghevallen
 vander eerster uren in die andere⁽⁴⁾. De derde onghenoemde ure es, Dat de minne
 doet

(1) bringhet si] A bringen si, B bringhetsi, veranderd uit *bringhensi*.

(2) alse mens menst.....onghenoemde ure] ontbreekt in C.

(3) dus c.d.m.] B de m. dus c.

(4) ende datse cumeleke.....in die andere] ontbreekt in C.

leren bi wat⁽¹⁾ *saken datmen sterven ende leven mach*⁺in hare, Ende openbaert dat *men* niet minnen en mach sonder grote pine. De vierde onghenoemde ure es, ^{+non potest sine pena diligere}
 Dat de minne der zielen ghevet te ghesmakene hare verhoelne⁺oerdele die diepe ende donkere zijn dan die afgronde. Dan doetse hare weten hoe ellendech *men* ^{+25a)}
 es sonder minne. Nochtan en kint se dat wesen der minnen niet. Dat mach wel zijn ene onghenoemde ure, eermen de minne bekint dat *men* hare oerdele ontfeet. De vijfde onghenoemde ure es, Dat *minne* de ziele verleidet ende dat herte ende doet haer doen ene opvaert ute hare zelven ende ute der naturen der minnen in de nature der minnen. Ende dan verliest si dat wonderen vander cracht Ende de donkerheit vanden oerdele, Ende verghet der pinen vander minnen. Ende dan en kintse de minne niet in ghene nature dan slechts in *Minnen*. Dat scijnt ene nederheit ende en es niet. Daer omme maghet wel heten ene onghenoemde ure, als *men* alre naest soude kinnen dat *men* dan der kinnessen alre slechtst es. De seste onghenoemde ure es, Dat *Minne* versmadet redene ende al dat in redenen es, ende daer boven ende daer onder. Wat dat ter redenen behoert, dat es al ieghen saluut der gherechter naturen der minnen. Want redene en mach der minnen nemen noch gheven⁽²⁾. Want gherechte⁺redene der minnen, dats altoes ene wassende vloet sonder peijs ende sonder vergheten. De sevende onghenoemde ure es, Dat ^{+25b)}
 gheen dinc wonen en mach in de minne noch hare en mach gheen dinc gherinen⁽³⁾ sonder begherte.

(1) wat] *B* welke.

(2) nemen n. gh.] *B* gh. n. nemen.

(3) gherinen] *C* gherienen.

Ende hare verborghenste name, dat es gherinen⁽¹⁾, ende dat es ene nature, die uter minnen selve springhet. Want minne es altoes begherende ende gerinende⁽²⁾ ende terende in haer selven. Nochtan es si in hare selven al volmaect. *Minne mach wonen in alle dinc. De minne mach wonen in caritate, Mer caritate en mach niet wonen in minne. In minne en mach wonen ontfermecheit, noch *ghenadecheit, noch oec⁽³⁾ oetmoedecheit, noch redene, noch vresen, noch sparen, noch mate, noch ghene dinc. Mer in al desen woent minne, Ende alle dese werden ute minne ghevoedet, mer sine ontfeet gheen voetsel dan uter geheelheit haers selves. De achtende onghenoemde ure es, Dat der minnen nature in hare aenscijn es alre wonderlecst te bekinnene⁽⁴⁾. De *aenscine pleghen⁽⁵⁾ nochtan alre openbaerst te sine. Ende dat es hare dat verborghenste, want dat esse selve in *haer selven. Hare andere lede ende hare werke sijn beter te bekinnene ende te verstane. De neghende onghenoemde ure es, Daer minne es in haren stercsten storme Ende in haren scerpsten ontmoete Ende in haren diepsten besoeke, daer es hare aenscijn alre suetst Ende alre ghemakelecst Ende alre minlecst⁽⁶⁾, Ende daer hevet si alre lieflecste ghedane. Ende soe si diepe wondet dien daer si op stormpt, soe si metter werdecheit van haren aenscine dien si mint, sachte in haer selven verdrenket. De tiende onghenoemde ure es⁽⁷⁾, Dat minne niemanne

*amor in caritate sed non e contrario etc.
*nota bene
*25c)
*facies amoris

- (1) gherinen] C ghereinen.
- (2) gerinende] A rinende, C ghereinende.
- (3) oec] ontbreekt in A en C.
- (4) bekinnene] C kinnerne.
- (5) pleghen] B de pleghen (de veranderd uit te).
- (6) minlecst] B gheminlecst.
- (7) es] ontbreekt in A.

te rechte en steet, Mar hare steet alle dinc te rechte. De minne neemt gode de crachte vanden oerdele vanden ghenen die si mint. De minne en wicket heilighen, noch menschen, noch jnghelen, noch hemel, noch erde. Si hevet de godheit bedwonghen in hare nature. Si roepet in de⁽¹⁾ herte der minnender met luder stemme⁺ sonder peys ende sonder vergheten: mint de minne. De stemme maect soe grote⁺ cracht, si ludet van onghehoertheiden⁺ vreseleker dan de donder. Dit waert es de⁺ bant daersi hare ghevanghene⁽²⁾ mede bendet. Dit es dat swaert daer si hare⁺ ghereenne met wondet. Dit es de roede daer si hare kindere met castijt⁽³⁾. Dit wart es de meesterie daer si hare iongheren met leert. De elfste onghenoemde ure es, Dat si besit met ghewelde dien si mint, soe dat sijn sen ene ure buten minne niet⁽⁴⁾ wandelen en mach, noch sijn herte begheren, noch sine ziele minnen. Die minne maect sine memorie soe enech dat hi ghedinken en can om heilighen, noch om menschen, noch dies hemels, noch der erden, noch der Jnghelen, noch sijns selfs, noch goets⁽⁵⁾, Dander minnen allene, diene beseten hevet in nuwerieghenwerdecheit. De twalefste onghenoemde ure es, Dat ter minnen overste nature ghelijct, daert⁽⁶⁾ ierst springhet ute hare selven ende si werket met haer selven⁽⁷⁾. Ende si es soe sinkelec in haer selven; Si doet al ghenoeghen in ha-

(1) in de] C in al de.

(2) ghevanghene] A vanghene.

(3) castijt] C casteyt.

(4) buten minne niet] B niet buten minne (*minne* door een ander hand op den rand bijgevoegd).

(5) goeds] B gods, veranderd uit goets, C gods.

(6) daert] A en C daer.

(7) ende si w.m.h.s.] in C op den rand bijgevoegd.

⁺re nature. Si es soe ghenoechlec in hare selven. al en minde nieman de minne, hare name gave hare minsamheiden ghenoech in de eersamme nature haers ^{+26a)} selves. Hare name dat es hare wesen binnen hare. Hare name sijn hare werken buten hare. Hare name es hare crone boven hare. Hare name dats hare gront onder hare.

Dit sijn de .xij. onghenoemde uren der minnen; want in⁽¹⁾ ghene ure van desen .xij. en can men der minnen minne verstaen, dan die ic seide die inden abijs der sterker naturen der minnen gheworpen sijn, ochte die daertoe behoren. Die dat sijn, die ghelovenre vordere in dan si verstaen.

[XXI]

God si uwe minne. Lieve herte, sijt vlitech in gode⁺ende en laet u niet verdrieten, wat soe u ontmoet. Want de tijt es cort ende hier es vele te doene, Ende de loen ^{+xxi} es groet. Ic en hebbe niet vele gheclaghet, ende ic en wille niet dat ghi moede wert, ochte claghet. Ende pleghet onser minnen ende laetse haers selfs ghebruken. Sijt vroet ende pijnt u te verstande welc de doechde sijn daer⁺men gherechte minne met vercrighet⁽²⁾. Hebbet ontfemecheit ende en beghevet niemanne ter noet. ^{+26b)} Den lieden dunct dat hen hare hebbinghe al besech wert ende hare vrede ende al dat si vercrighen moghen⁽³⁾. Dus hebben se lievere haren vrede dan der andere. Ghi sout u alsoe bloet houden om gode ende alsoe bistierech van alre vremder rasten, dat u nemmermeer dinc te goede werden en⁽⁴⁾⁺ mochte dan god allene. Ende alse dies niet en ware, soe soudi alsoe wee hebben om hem, alse ene vrouwe, ^{+tristitia vera} die

(1) in] C en.

(2) vercrighet] C beiaghet.

(3) moghen] B moghen mogen.

(4) en] ontbreekt in A.

haers kints niet en *can* ghenesen. Alsoe eest *met* hem die minnen: sine *connenre*⁽¹⁾
 ghebruken, ende sine *connenre*⁽²⁾ onberen; dus comt dat si *vervaren* ende *verderven*.
 Hier omme eer men lief *vercrighet*, soe salmen om lief te vriene, alle dinc scone
 ende wel doen. Te allen dinghen ende te allen lieden, te vremden ende te bekinden
 omde werdecheit sijns liefs, ende om hoghemare, ende om gode, die zijn lief van
 hem *venemen* sal⁽³⁾; want hi hovech es ende hem wel *versteet*. Alse hi dan bekint
 de grote pine ende die sware ellende, die zijn lief dore hem ghedoghet hevet ende
 dien sconen cost, Seker soe en mach hijs niet⁺ laten, hine moet meten met minnen
 Ende hem selven al weder gheven. hier met vrijt men lief. Alsoe lange als men ^{*26c)}
 lief niet en hevet, soe hevet ment met dienste *van allen*⁺ dogheden. Mer als men
 liefs selve pleghen sal, soe selen alle die dinghe, daer dienst te voren omme ^{+quando exercetur}
 ghedaen was, buten besloten⁽⁴⁾ zijn ende binnen vergheten. Alsmen om minne ^{dilectum}
 dient, soe salmen dienst doen, Ende als men met minnen lief⁽⁵⁾ minnen sal, soe
 salmen al buten sluten ende *minne* ghebruken met alden niede, met alden wesene,
 Ende zijn ghereet te ontfane die sonderlinghe vrocht⁽⁶⁾, die lief in minnen can
 ghewinnen. Daer ieghen selen die *cracht* altoes ghereet zijn ende alle die aderen,
 Ende die oghen zelen altoes daer in staren, Ende alle de vloede der

(1) *connenre*] *B* *connenner* niet.

(2) *connenre*] *C* moghenre.

(3) die zijn 1. v.h.v.s.] *B* die zijn *in den tekst*; zijn 1. v.h.v.s. door een later hand bijgevoegd.

(4) besloten] *C* ghesloten.

(5) m.m. lief] *B* lief m.m.

(6) vrocht] *C* vroetheit.

soeter bloede⁽¹⁾ al in al dore vloten⁽²⁾. Dus soude minne in minne leven.

[XXII]

Die gode wilt *verstaen ende* kinnen wat hi es in zinen name⁺ende in sijn wesen, hi moet gode al geheel sijn. Ja alsoe⁺gheheel dat hi hem al si ende sonder hem selven. Want *caritate*⁺ en soeket niet dat hare es, Ende minne en pleghet niet dan haers selves. Daer omme verliese hem selven, die gode venden wilt ende bekinnen wat hi es in hem selven. Die lettelt weet, hi mach lettelt segghen: dat segghet de wise *augustinus*. Alsoe doe⁽³⁾ ic oec, wet god; vele ghelove ic⁺ende hope an⁽⁴⁾ gode. Mer mijn weten van gode es cleine; een cleine gheraetsel maghic van hem gheraden, want men mach gode niet toenen met menschen sinnen. Mer⁺die metter zielen gherenen ware van gode, hi soudere⁽⁵⁾ iet af moghen toenen den ghenen diet metter zielen verstonden. Verlichte redene toent den inneghen sinnen j. lettelt van gode, daer si bi moghen weten, dat god es ene eyseleke ende ene overvreseleke suete nature ane te siene van wondere, Ende dat hi alle dinc es te allen ende in allen dinc⁽⁶⁾ gheheel. God es boven al ende onverhaven. God es⁺onder al ende onverdruct. God es binnen al ende onghesloten. God es buten al ende al omgrepen⁽⁷⁾. Hoe god boven al es ende onverhaven? dat es dat hi die⁽⁸⁾ ommeteleke nature,⁺die hi selve es, in ziere naturen eweleke hevet ende heffen sal in hoecheden. Daer omme dat hi dat zelve es dat hi

*xxij

*deo totus vivat

*26d)

*augustinus

*docet animam motam

*deus infra omnia etc.

*27 a)

(1) bloede] C vloede.

(2) vloten] B vloyen.

(3) doe) C doen.

(4) an] C van.

(5) soudere] B soude.

(6) dinc] ontbreekt in C.

(7) ende al omgrepen] B ende ombegrepen.

(8) die] C dat.

heft⁽¹⁾, soe en verheft hi *hemselves* niet ende es onverhaven. Ende want die ewelecheit sijns selfs oefent *sijn* wesen sonder inde, Ende oefent metten wesene sonder beghin in enen ghebrukene siere hebbeleker minnen, Dus houdt de diepte van sinen wesene sonder aneghinene⁽²⁾ sine hoghelinde⁽³⁾ onverhaven. Sijns selves vreseleke suete nature custene⁽⁴⁾ alrebest. Soe valt sine onverhavenheit in de diepte sijns gronds. Dus blivet hi onverhaven. Ende meer hi maent den menschen altoes enecheit van sijns selves ghebrukene⁽⁵⁾, Ende si roeren ende waghen alle bider⁺ cracht siere vreseleker maninghen, Den selken vereyset hare gheest bi siere ^{+quidam terrent.} gherechter maninghen ende dolen. Ende selken wect hi met fieren gheeste, ende staen op met enen verstormden nuwen wille, ende heffen hem na ziere onverhavenheit, die ons eweleke ontlinghet ende ontheft int hoechstehoghe. Ende want wij sijn rike roepen, dat ons⁺ toecome, ende wi soe weder manen sine enecheit in drien⁺ personen, Wi eyschen de crachte van hem ende sijn rike wesen in enen ^{+adveniat regnum tuum} vaderleken toeverlate. Wi eyschen sine onste ende sine wise leringhe, Ende wi ^{+27b)} begheren sine minne broederleke met onsen vader te oefenme ende al dat selve kint met hem te sine in minnen ende in erve dat hi es. Wi eyschene in siere goeden⁽⁶⁾ ende in siere claerheit ende in siere ghebrukenessen ende in sine wondere, ende⁺ soe werden wi metten vasten lime der aneclevenessen .i. ^{+viscus hesionis} gheest met gode, om ^{+i. spiritus} dat wi metten zone ende met dien

(1) heft] B en C heeft.

(2) aneghinene] B aneghinne, C aneghinghe.

(3) hoghelinde] B hogelingde, C hoghe linghde.

(4) vr. suete n. custene] B vreselike nature die zuete es, die custene.

(5) ghebrukene] B te ghebrukene.

(6) goeden] C goedden.

heilighen gheest *dus* manen den vader, Ja de .iij. persone⁺ met al dat si sijn. Om dat
 dit *dus* es, soe blivet god oec onverhagen. Ende want wi zijn rike eyschen te ons, ^{+ideo dicitur pater noster.}
 wine moghenne oec niet heffen, Want hine verwaghet niet dan van hem *zelve*
ende daer met roeren alle creaturen in haren wesene; *dus* blivet god onverhagen;
 want god boven al es, *ende* alles al evene effene es.⁺ Dus es hi alre hoechst *ende*
 onverhagen. Dien dat⁽¹⁾ god met hem *zelve* verhoghet, ia sonder den aerdschen ^{+27 c)}
 man, dien sal hi diepst in hem trecken *ende* sijns ghebruken in onverhagenheiden.
 Ay deus, wat wondere gheschiet dan daer, daer groet onghelije effene *ende* al een
 wert sonder verheffen. Ay ic en dar hier af nemmeer scriven; ic moet emmer vanden
 besten meest swighen dore mijn ongeval, *ende* om dat wel na niemen en ghemest
 ane hem selven, dat hi van gode niet en weet. Den lieden dunkes soe lichte⁺
 ghenoech, *ende* horende dat si niet en verstaen, soe twifelen si. Ende hier omme ^{+non sentiunt carnales.}
 quetse ic mi, dat ic niet segghen en dar⁽²⁾ ieghen menschen, noch scriven, dat
 der⁽³⁾ pinen wert es, ochte woerde na miere zielen gront. Dat ander, dat god onder
 al es *ende* onverdruct, dat es⁺ dat die gront siere eweleker naturen alle dinc onthoudet
ende voedet *ende* rike maket met alsoe selker rijcheit alse god es in godleker ^{+deus sub omnibus}
 rijcheit, Om dat sine diepe⁺ onderste *ende* sine overste hoghede hevet ene
 hoghede: soe es god onder al *ende* onverdruct. Om dattene alle menschen oec ^{+27 d)}
 loven na sijn hoechste hoghe, dat minne es, *ende* niet men ane hem, Soe minnen
 sine oec sonder

(1) dat] B dan (een letter na *da* is uitgeschrapt en de streep boven *a* is met anderon inkt), C dan.

(2) dar] A dor.

(3) der] C ter

anebeghin in sine eweleke nature, daer hi alle dien die god met gode zelen werden, eweleke ghenoech met sal doen. Daer al met te sine onder al daer hi onder al met es In onthoudene al Ende in voedene al: soe blivet hi onverdruct; want si heffene ewelike alle uren met nuwer begheringhen van treckender vieregher minnen. Nu en dar icker oec nemmeer toe segghen, om dat wi gods niet⁺ en kinnen, hoe hi al es te allen. Dat derde, dat god binnen al es ende al onghesloten, dat es in die eweleke ghebrukenesse sijns selves, Ende in die deemstere cracht sijns vader, ^{+deus infra omnia} Ende in die wondere der minnen sijns selves, Ende in die clare overvloedeghe⁽¹⁾ vloede sijns heilechs geests. Hi es oec in die eneghe storme die alle dine doemen ende benedien na hare ghetamen. Daer binnen es hi ghebrukeleke⁺ na sijns selves glorie die hi in hem selven es; alle die waren ende sijn ende wesen selen, ia in ^{+28a)} welken hem behoert te sine, hi ghebruket siere weldegheer wondere daer met in alre volre glorien. Ay dat daer binnen es, dat moet meest versweghen sijn, want daer en sijn der vreemder weghe niet in. Al es hi⁽²⁾ dan binnen, al⁽³⁾ daer omme es hi onghesloten, want god sine enecheit ute ghevet in personen ende hevetse gheneighetin iij. weghe. Hi ghevet dien eweleken tijt, dat hi selve es, in onvervolchleker minnen ende in ombegripelecheden alre geeste die een gheest met hem niet en sijn; alsoe in al dat hise selve met sinen gheeste gheeft ende al ghevet dat hi hevet, ende al es dat hi es. Dien hi den wech leidet, dien en mach niement volghen bi crachte noch bi liste, sonder die die zijn

(1) overvloedeghe] A onvervloedeghe.

(2) hij ontbreekt in C.

(3) al] in A doorgehaald.

hoghe gheest daer met .i. met hem gheeft. Dese sijn met hem ute allen ghemeinen
 weghen. Dit es de eerste wech⁽¹⁾+vanden vier⁽²⁾ ende de overste, daer niet met
 redenen toe⁺te segghene en es, het en ware⁽³⁾ daer men met ghegheester zielen ^{+prima via}
 te ghegheester zielen spreke. Die wech es daer, daer hi uten wesene wech es. ^{+28b)}
 Die .iij. andere weghe daer hi hem toe gheneighet hevet, sijn dit⁽⁴⁾. Die een es,⁺
 dat hi ons gaf sine nature; De andere es, hi velde sine *substancie*; De derde es, ^{+secunda via etc.}
 hi neyghede den tijt. Hi gaf sine nature inder zielen met .iij. crachten, sine .iij.
 personen⁺met te minne⁽⁵⁾: Met verlichter redenen den vader, Metter memorien den
 wisen gods zone; Met hoghen berrenden wille den heylighen gheest. Dit was de ^{+tres vires}
 ghichte die sine nature der onser gaf, hem met te minne⁽⁵⁾. Hi velde sine
substancie, dat was sinen heilighen lichame, die viel in de hande siere viande om
 de *Minne* sire vriende; ende hevet hem selven ghegheven te etene ende te drinkene,
 alsoe vele ende also na als men wilt. Dat es ongheliker dan⁺ene ziere ieghen alle
 de werelt. Ja vele cleinre eest dat men van gode hevet ieghen dat men van gode⁺ ^{+dedit se in abundantia}
 hebben mochte, ghetroude men hem ende woudement van⁺hem hebben. Ay hoe ^{+28c)}
 onghevoedet blijfter nu⁽⁶⁾ herde vele⁺ende hoe cleine teren si op hem duere⁽⁷⁾ ^{+confidentem facit}
 vele, diene alst⁽⁸⁾ ^{+pauci nutriuntur}

(1) wech] in *B* door een later hand op den rand bijgevoegd.

(2) vier] *B* vieren.

(3) ware] *C* were.

(4) daer hi hem....sijn dit] *B* daer hi toe gheneyghet es ende hem hevet, die sijn dit.

(5) minne] *B* minne, *C* minnen.

(5) minne] *B* minne, *C* minnen.

(6) nu] ontbreekt in *A*; in *B* door een later hand op den rand bijgevoegd.

(7) duere] *B* en *C* diere.

(8) alst] *C* alse.

+van rechtshalven eten ende drinken. Hi neyghede den tijt dat es verste na onse goede leven te beidene alsoe wi willen.*Sinen mont siet men gheneighet tote ons cussene die⁽¹⁾ wilt. Sine arme sijn ontploken: lope⁽²⁾ in die ghehelset wilt sijn⁽³⁾. Ja corteleke gheseghet, alsoe hevet hem god gheneighet metten tide in allen dat men hebben mach, dat men hebben wilt ende kinnen mach, alsoe vele als men wilt, ende alsoe na alsoe men wilt, dat hi een⁽⁴⁾ si in minnen⁺ende in ghebrukenessen met ons. Die de⁽⁵⁾ weghe volghen dat hi sine nature gaf, die leven hier alsoe inden hemel. Si oefenen hem in minnen sonder groet wee⁽⁶⁾ ende in devotien ende in ghenoechten ende in weelden, daer⁺sise hebben moghen sonder groet wee. Die andere die dien wech ghaen dat hi sine substantie velde, die leven alsoe in die hille. dat comt vander⁽⁷⁾ vreseleker maninghen van gode. Hem es soe vreseleke te moede;⁺hare gheest versteet de crachtechheit dies na vals ende hare redene en caens niet verstaen; hier omme doemen si hem zelve alle uren. Al dat si spreken ende werken ende dienen, dat dunct hem ombequame ende hare gheest en ghelovet niet dat grote te vervolghene. Dit houdet hare herten buten hope. Dese wech leidse herde diep in gode, want die grote onthope leidse over alle strecke⁽⁸⁾ ende dore alle passaghen ende in allen ghewareghen sta-

+4ta via

+os prebet etc.

+ipsi de prima via celestes sunt et eorum exercitium est

+secundi sunt qui infemales

+28d)

(1) cussene die] C te cussene diene.

(2) lope] B loper, C lopere.

(3) ghehelset w.s.] B w.s. gehelset.

(4) een] ontbreekt in C.

(5) de] C dien.

(6) groet wee] B wee dat groet es (dat en es doorgedaald; omzettingsteeken vóór wee en groet).

(7) vander] in B der door een later hand op den rand bijgevoegd.

(8) strecke] C stercke.

den. Die in den *derden* weghe sijn, die volghen den gheneichden⁽¹⁾ tide, die leven alse int vaghevier. Si *berren* met innegher begherten sonder cesserem om dat hem al es vore gheneighet. De *mont* gheboden, de arme ontploken ende dat rike herte ghereet. Dat vreseleke ontpluken maect hem hare zielen gront soe diep ende soe wijt, datse niet vervult en comen ghewerden. Dat wide ontdoen van gode maentse alle uren van binnen boven hare gheleisten. Want in sinen rechteren arm zijn behelst alle zine vriende⁺ hemelsche ende erdsche in ene overvloeileke weelde. Ende in de slinke zide behelst hi de vreemde, die met bloeten verscraepten ghelove te hem selen comen om siere⁺ vrienden wille. Soe dat vervult werde die eneghe volle⁽²⁾⁺ blijscap in hem diere hem nie en ghebrac. Om sine goede⁺ ende om sine gheminde ghevet hi den vreemden sine glorie ende maectse alle vriende van maysenieden. Ay die zoete maninghe ende dat opene herte doetse manen om ghebruken. Die vloyleke rike wondere ute siere riker herten, die doense gapen boven redene ende berren sonder blusschen. Daer omme eest vaghevier. Want al berren si, dat si van den viere soe ongheberrent sijn, Die volcomene minne es j. brant. Si berren om hem ghenoech te werdene ende die waerheit siere rikere⁽³⁾ openre herten segghet haren geeste, dat hi al hare sal sijn; met dien toeverlate dore vliegghen si al de hoeghede der minnen. Dese sijn int⁽⁴⁾ teren sonder voeden. Om⁽⁵⁾ dies god alle dese⁽⁶⁾ weghe ute

+29a)

+per fidem

+et propter alios

+sal...

(1) gheneichden] B gheneygheden.

(2) eneghe volle] B volle eneghe.

(3) rikere] in B op den rand bijgevoegd.

(4) int] B in.

(5) Om] B Ende.

(6) dese] C sine.

hevet ghegheven, hem met te volminne. dat hi van binnen es, soe es hi binnen al ende al onghesloten. Want men⁽¹⁾ met desen iiij. weghe in sijn alre binnenste comen mach. ^{29b)} Den vijsten wech gaen de ghemeine metten slechten ghelove⁺ die met allen utersten dienste te gode gaen. Die den⁺ tijt in gaen den eersten wech, die god ^{+5ta via simplices} selve es in onvervolchleker⁺ crachten ende in⁽²⁾ ombegripleker minnen, die gaen ^{+prim sunt extra} te mids in hem van diepten in diepten. Si ghaen⁺ ute alre⁽³⁾ zine weghe. Die den ^{+aliorum vias} wech dore den hemel⁺ te gode gaen, si hebben teren ende voeden; want hi⁺ zine ^{+medewerde} nature gaf, soe nemen sise vrileke. Dese wonen⁺ hier int lant des vreden⁽⁴⁾. Die ^{+secundi sunt} den wech dore de hille gaen te gode, si werden ghevoedet sonder teren, want ^{+digestiones} sine connens gheloven noch ghehopen dat si der minnen in haren substanteliken ^{+nota libertatem} wesene voldoen mochten. Dese wonen int lant der scout, Ende redene dore rent alle hare aderen ende hetet hem heffen den inval van gode ende van alle ^{+tercii} gheminden menschen in j. hoghe. Sine connen gheloven dat si ghevoelen. Dus 4ⁱ roertse god van binnen in woede sonder hope. Die den wech dore dat vaghevier te gode in sine diepte gaen, die⁺ wonen int lant des⁽⁵⁾ heilechs torens. Want wat hem in toeverlate ghegheven wert, dats saen verteert in dien gapenden diepen niet⁽⁶⁾. ^{+29c)} Dit doet altoes wassen die tornecheit der zielen, Dat si met innegen gheeste weet dat onverbliven⁽⁷⁾ van gode, dat hi iet hevet datse niet en

(1) men] in *B* tusschengevoegd.

(2) in] ontbreekt in *C*.

(3) alre] *B* alle veranderd uit alre.

(4) vreden] *A* vremden.

(5) des] *C* dies.

(6) niet] *C* nyed.

(7) onverbliven] *B* overbliven veranderd uit onverbliven, *C* overbliven.

volhevet noch niet en vol es⁽¹⁾. Dits die toernecheit der zielen. Noch es een naerre toren selker zielen dies ic swigen moet, want men *met* al desen weghe*n* in gode geet, Dore hem selven*n*, dore den hemel, dore de hille, dore dat vaghevier. Daer omme es god onghesloten al es hi binnen al. Dat vierde es, dat god buten al es ende al⁺ongrepen⁽²⁾. Hi es buten al, want hine rustet in ghene dinc dan in die druusteghe nature siere vloyender vloedegher vloede, die al omme ende al overvloyen. Dat eest dat men seghet in den cantiken: *Oleum effusum et cetera*.⁺ Alse olie es dijn name utegegoten; daer omme minnen⁺ di die opwassende. Ay hoe waer seghet die bruid die dat wel versteet ende van hem seghet dat sijn name ute es⁽³⁾ ghegoten boven alle weghe, vet te makene elken na sine noet ende na sine werdecheit ende na sijn ambacht van dienste, dat god van⁽⁴⁾ hem hebben sal. Dat vloyen van sinen name gaf ons te kinne⁽⁵⁾ in propheten⁽⁶⁾ persone sinen eneghen name. Die vloet sijns enechs ewelecs⁽⁷⁾ name storte ute met vreseleker druust van maninghen, die si hem ondermanen eenvoldech ende drievoldech. De⁺vader sturte ute sinen name in crachteghe*werken* Ende in riker ghichten ende in gherechter gherechtecheit. De sone goet ute sinen name in toenlecheiden van berrenden onste Ende in ghewareghe*redenen* Ende in herteleken

⁺*deus extra omnia*

⁺*oleum effusum*

⁺29d)

⁺*nota*

- (1) noch niet en vol es] *B* noch *haer* niet en vol es (*haer* tusschengevoegd), *C* noch *hare* niet en es vol es (tweede *es* geschrapt).
- (2) al *ongrepen*] *B* onbegrepen.
- (3) ute es] *B* es uut.
- (4) *van*] in *C* tusschengevoegd.
- (5) *kinne*] *B* *kinnenne*, *C* *kinnen*.
- (6) *propheten*] *B* *properen* (*eren* staat in de plaats van iets anders).
- (7) sijns enechs ewelecs] *B* sijns ewelecs (*ewelecs* is doorgehaald en op den rand is *enechs* bijgevoegd).

tekenen van minnen. Die heilighe gheest goet ute *sinen* name in groter clærheit
 sijns gheests ende sijns lichts Ende in groter volheit van vloyleken goeden wille⁽¹⁾
 Ende in iubilation van hoghen sueten⁽²⁾ toeverlate om ghebrukenesse⁽³⁾ van minnen.
 De vader goet ute *sinen* name⁺ ende gaf ons den zone ende haeldene weder in hem
 selven⁽⁴⁾. De vader goet ute *sinen* name ende sende ons den heiligen geest⁽⁵⁾. ^{+30a)}
 De vader goet ute *sinen* name, doe hi den heilighen gheest maende weder in te
 comene met al dat hi hadde ghegheest. De sone goet ute *sinen* name, doe hi
 gheboren wert ihesus; Doe hi met dien name woude vet maken al onse magherheit,
 ende behouden woude al dat hi behouden woude sijn⁽⁶⁾. De sone goet ute *sinen*⁺
 name doe hi ihesus christus wert ghedoept. Daer met besciет hi ons der kerstine ^{+christianorum nomen est}
 vetheit, die na *sinen* name heten Ende met *sinen* name ende met *sinen* lichame ^{pinguedo}
 werden ghevoedet, Ja ende verdoene int⁽⁷⁾ teren alsoe begheerleke ende alsoe
 vetteleke ende alsoe smakeleke alse si selve willen. Dat es alsoe onghelijc alse dat
 scerpe van eerre naelden ieghen alle de werelt metter zee. Onghelijc meer vetheiden
 mochte men smaken ende ghevoelen van Gode, sochte ment ane hem begheerleke
 met⁽⁸⁾⁺ minnenden toeverlaete, Ende alse men wel met rechte op⁺

⁺nota. in omne
^{+30b)}

- (1) groter volheit....goeden wille] *B* groter vloyheid van volheiden des goets willen.
- (2) sueten] ontbreekt in *B*.
- (3) om ghebrukenesse] *A* ongebrukenesse, *B* ò ghebrukenessen (tusschen *o* en *g* is een letter uitgekrabd).
- (4) weder i.h.s.] *B* i.h.s. weder.
- (5) De vader....geest] Geheel die volzin in *C* van onder bijgevoegd.
- (6) ende behouden woude....woude sijn] *A* ende behouden woude sijn, *B* *id.*, het overige van boven bijgevoegd.
- (7) int] *B* in.
- (8) begheerleke met] *C* met begheerleken.

hem proeven mochte. Die fierleke bekinnen⁽¹⁾ woude dat ute storten van sinen name, hi soude de opwassende sijn, diene minnen soude. De zone goet ute sinen name in wondere, doe hi met siere doet leven ende licht voerde ter⁺hillen, die doch doet es sonder leven. Daer voerde hi leven ende licht, daer gheen licht wesen en⁽²⁾ ^{+ad limbum etc.} sal. Daer haelde sijn name sine gheminde in claren lichte ende in volre vetheit. Die zelve name berrede⁽³⁾ die daer bleven, metten eweleken viere der deemstere doot. Ay hoe deemster⁺es die doot daer men sinen name niet en kint. Die sone goet ute sinen name, doe hi seide: vader, verclaert mi met dier claerheit die ic hadde bi ^{+nota} di, eer de werelt was. Niet dat hem de claerheit ie ure ghebrac, mer⁺hi woudse met hem verclaren, doe⁽⁴⁾ hi met hem alle dinc ghetrect hadde, alsoe hi doe seide: ^{+verclaren} Jc wille, vader, ⁺dat si alsoe j. sijn in ons alse du, vader, in mi ende ⁺ic in di. Dit was dat lieflecste dat god ie openbare seide, ⁺dat men inder screfture⁽⁵⁾ leset. Doe voer ^{+oratio christi} hi in met sinen name, dien hi overgroet ute hadde gheghoten ende dien hi oec⁽⁶⁾ ^{+30c)} herde vet⁽⁷⁾ menechfout weder⁽⁸⁾ in hem storte; alne wasser nemmeer, het was ^{+verbum christi} ghemenechfout, want alle dine was sonder ane beghin alsoe groot in hem alset ^{suavissimum} sonder inde wesen sal, Al eest bider vetter olien sijns hoechs⁽⁹⁾ namen ute gheghoten ende ghemenechfout. Die

- (1) bekinnen] *B* beghinnen.
- (2) en] ontbreekt in *B*.
- (3) berrede] *A* en *B* berrende.
- (4) doe] *C* die.
- (5) screfture] *B* scrifturen, *C* scrift.
- (6) oec] ontbreekt in *B*.
- (7) vet] ontbreekt in *B*.
- (8) weder] *B* oec.
- (9) hoechs] *B* hoege, *C* hoghes.

heilighe gheest goet ute *sinen* name, dat van⁽¹⁾ hem⁺ vloyen alle die heilighe gheeste ende die Ingelen die daer regneren in glorien. Hare name daer se in gheoerdent ^{+angdi fluunt ab etc.} *sijn*, die *heten* coere ende die *zijn* ute *den* name gheghoten. Ende die heilighe gheeste van *den* hemele ende *vander* erden, Ende die goede geeste die noch niet gheheilecht en *sijn*, noch selke *sere* gheheilecht en *selen* *sijn*, Ende alle geeste *sonderlinge* ende *ghemeine*, die hevet *zijn* name alle ghegeest⁽²⁾ elcken na de mate van ghemintheiden *sijns* gheests. *Sijn* name gheest alle wise⁺ gheeste ende alle snelle geeste ende alle sterke geeste ende alle suete geeste; dese geest hi al. ^{+30d)} *Sijn* name es oec⁽³⁾ *over* al ertrike ghegoten opte ghemeinte te onthoudene ende te voedene elken na sine ghemintheit. Dus es god buten al, ⁺want yet van gode es god altemale. Ende want elc van hem hevet⁽⁴⁾ na *zijn* betamen⁽⁵⁾, soe begripte elc ^{+deus extra omnia} van hem al dat hijs hevet; dus es hi al omgrepen⁽⁶⁾. Ende want de vaderleke cracht alle *uren* soe vreseleke maent sine enecheit om ghebruken, daer hi hem selven ghenoech met es, soe begripte hi hem selven alle *uren* al. Ende ia al elcs⁽⁷⁾ wesen, hoe *sijn* name gheghoten es, al begripte hijt in die enecheit *sijns* selves, Ende al maent hijt⁽⁸⁾ in ghebrukene *sijns* selves, Oec omgripene die inneghe gheeste vanden .iiij. eersten weghen die in hem selven gaen, ende die dat selve *sijn* willen in al dat hi es, ende hem niet te voren gheven

(1) van] *B* ute.

(2) name alle ghegeest] *B* name ende *sijn* gheest ghegeest alle.

(3) oec] ontbreekt in *C*.

(4) van hem hevet] *B* hevet van hem.

(5) betamen] *C* ghetamen.

(6) omgrepen] *B* ombegrepen.

(7) al elcs] *B* ende elc.

(8) hijt] *C* hi.

+en willen, sine willene met toeverlate ende met minnen al vercrighen, Ende al dat selve *sijn* dat hi es sonder *men*. +Die inneghe gheeste van minnen die omgripene ^{+31a)} al omme Ende die ⁽¹⁾ iubilatie sijns wonders die omgrijptene met volre welden ^{+volunt esse...} boven al. Ende die vader die omgrijptene met gerechtecheiden in *sijn* enech recht. Ende daer omme *sijn* *sijn* oerdele diep ende donker alse die afgronde ende ^{+boven} al die gherechteheit des vader ⁽²⁾ ende die iubilatie sijns gheests. Ende alsoe ^{+judicia dei patris} begrijpt de vader des soens ⁽³⁾ gherechteheit ende des heilichs geests, Ende ia in allen geesten die hi ghegheest hevet in jubilation ende in vol ghebruken van minnen. Ende daer in eest wonder dat god to vollen omgrepen es. Dus es god met alden vloeden van *sinen* name overvloyende in al ende omme al ende boven al ende onder al ⁽⁴⁾ ende in ghebrukene van minnen omgrepen. Nu *sijn* de .iiij. wesene van gode in een gheheel gebruke comen. Die geheelheit omme sit cierleke in enen cierkele ⁽⁵⁾ met .iiij. dieren. Die aer sal alle uren vliegen⁺ met vliegheden vloghelen na die hoechede, hoe god boven⁺ al es ende onverhaven. Die osse sal besitten de ^{+31b)} stat, hoe⁺ god onder al es ende onverdruct. Die leeu hoedet de stat, hoe god ^{+aquila} binnen al es ende onghesloten. Die mensche besiet de stat, hoe god buten al ^{+bos etc.} es ende al omgrepen ⁽⁶⁾. Die⁺ innege ziele die aer sal *sijn*, die sal vlieghen boven hare selven in gode, alsoe men leset vanden..iiij. dieren. Die ^{+anima aquila}

(1) omme Ende die] *B* omme ende omme die.

(2) des vader] *B* en *C* des vaders.

(3) de vader des soens] *C* die sone des vaders.

(4) ende onder al] ontbreekt in *A*, is in *B* tusschengevoegd, staat in *C* vóór *ende boven al*.

(5) cierkele] *A* en *C* cierleke, *B* cierleke *veranderd uit* cierleke.

(6) omgrepen] *B* ombegrepen.

vierde vloech boven hem vieren, alsoe hi dede doe hi⁺seide: In principio etc.⁽¹⁾. Die aer siet in de⁽²⁾ sonne sonder keren; soe doet oec de inneghe ziele sonder wedersien in gode. Johannes sal de wise ziele sijn⁽³⁾ in den⁺coer, dats in de oefeninghe van gode in minnen. Daer en salmen ghedinken heilighen noch menschen, dan allene⁺vlieghe in die hoghede gods. Alse dies aers ionc in de sonne niet ghesien en can, soe werpt hijt ute; alsoe sal de wise siele van hare werpen al dat de claerheit haers gheests verdonkeren mach. Want der wiser zielen en steet niet te rustene al die wile dat si aer es, sine vlieghe⁽⁴⁾⁺ alle uren na dien onverhavene hoecheit. Die diere ghingen⁺ende keerden weder ende si ginghen ende en keerden niet weder. Datse niet weder en keerden, dat es dat die hoecheit nemmermeer volheven en werdet⁽⁵⁾. Datse wederkeerden, dat es in die wide ende diepte⁽⁶⁾ ende in die effene wesene te sine ende te siene.

+nota

+memoria absorta

+more aquile abice propter

+ibant et revertabantur

+31c)

[XXIII]

⁺ God si u inder waerheit, daer hi god ende minne met .i. es. Es hi u in die minne, soe moeti hem⁽⁷⁾⁺met u selven minne leven, op dat toeverlaet soe ghevet u ter waerheit, die hi selve es. Alsoe enich levet, dor heiligher minnen om pure minne, Niet om uwe ghenoechte siere minnen te pleghene in uwer oefeninghen, ⁺Mer in dien werken sijns te pleghene die minnen ghenoeghen. In al dien dattu god ghevet, hoe scone

+xxijj

+deo vivere deo soli propter....m non propter

+tuis operibus

(1) In principio etc.] B In principio erat verbum.

(2) in de] B inde de (tusschen de twee de's een letter uitgeschrabd).

(3) de wise ziele sijn] B de ziele sijn die wijs es.

(4) vlieghe] B vlieghe (t uitgekrabd), C vlieghe.

(5) dat es....werdet] C dats dattie hoecheit nummermeer volhaven en weert.

(6) diepte] C in die diepte.

(7) hem] in B tusschengevoegd.

dat es, dien en ghevet u cussen niet vore dien dach⁺ dat ghi wet dat eweleke duren
 sal. Sijt vroet nu daer ghi sijt; ghi hebbes wel te doene, ende boven alle dinc ^{+noli osculari}
 bevelic u dat ghi u hoedet daer herde wijsleke van, sonderlincheiden⁺ diere daer
 herde vele es. Noch van lieven noch van leden en⁽¹⁾ onderwindet u van hem niet. ^{+31 d)}
 Sijt oetmoedeche alle uren in al ende oec niet soe oetmoedeche dat⁺ ghi iet sot wert,
 Ende waerheit ende gherechtecheit achterlaet in al dien dat ghise gheleisten ^{+sis humilis non stulte}
 moghet. Want ic segghe u voer waer: die lieghet in oetmoedecheiden, hi wert
 daer berespt. Si connen daer herde vele. Siet vore u selven ende bestaedt uwen
 tijt, Ende sijt ghetrouwe ende wast met ons. Si souden u gheme van ons trecken
 met hem. Hare herten es wee om onse sunderlinghe trouwe. Nu en sijt niewerinc
 met te onledech; doet alle dinc opter minnen sach, Ende levet in eneghen⁺ vlite met
 ons, Ende laet ons inder soeter minnen leven. Levet⁽²⁾ gode ende hi u ende ghi ^{+in confidentia operis}
 ons.

[XXIV]

Ic sal u segghen sonder voeghen, En⁽³⁾ laet u niet men⁺ dan minne genoeghen.
 Ghevet der redenen haren tijt Ende merct altoes waer ghi hare zijt te lettel ochte ^{+xxiiiij}
 ghenoech. ⁺Ende en versuent⁽⁴⁾ u ane ghene ghenoechte, Daerbi uwe redene te
 verliesene, uwe redene die ic meine dat es, dat ghi uwe kinnesse altoes wakende ^{+32 a)}
 selt houden in onderscededeiden. ⁺Ghi en selt u niet laten vemoyen, eneghe
 wile te dienne cleine ochte grote, Sieken ochte⁽⁵⁾ ghesonden; ende soe si ziekere ^{+de ratione vigilate}
 waren ende men vriende hadden,

(1) en] C Ende.

(2) Levet] C lovet.

(3) En] C Ende.

(4) versuent] C versuemt.

(5) ochte] B ende.

soe ghi hem eer dienen soudet. Ende de vreemde verdraghet altoes gheme. Ende alle die u belieghen, die en weder segghet niet. Ende alle die u versmaden, met hem⁽¹⁾ begert te wandelene, want si rumen u den wech der minnen. Bi toren moede en ghebrecht niemene⁽²⁾. Bi toren moede en laet ghene wijsheit onghevraghet die ghi niet en weet, Noch van scanden dat ghiere niet en weet, want ghi sijt sculdech van gode te wetene alle die doghet die ghi gheleren⁽³⁾ moghet Met arbeite, Met vraghene, Met studeerne, met erenste. Ende als ghi iemene mesdaen hebbet met uwer scout, soe en beidet niet langhe⁽⁴⁾ ghi en⁺ beteret al te hant ieghen hem. Dat sidi sculdech der doot⁺ ons heren, hem ghenoech met te doene. Daer ghine naest ende best in vreden bi waent bringhen, dat doeter toe, Hem te voeten te valne ende vredeleke wort weder te segghene ochte vrede weder te doene. Dat en seldi laten om toren noch om scade noch om scande. Eest dat ghi gode ghecrigen wilt uwe lief te sine ende uwen brudegoem, Lieti oec dat bi hoverden, ghi souter in vele quader ponten met comen. En houdet u ane gheen dinc soe crighelike datter u god sine gracie bi mach ontsegghen. bi hoverden en spaert ghenen dienst. Bi hoverden en midet u niet te ghevene cleine ghichten noch arme. Bi hoverden en laet ghene dinc te eyschen dier⁽⁵⁾ ghi behoeft ende niet wel ontberen en moghet. Bi hoverden en scaemt u niet dattu honghert ochte dorst, ochte vaket, ochte vriest, ochte siecheit die niet scone en es,

*non contradicas sed ambules
*si frater tuus
*32b)
*nihil per superbiam

- (1) met hem] B die met.
- (2) Bi toren....niemene] in C op den rand bijgevoegd.
- (3) gheleren] B leren.
- (4) langhe] B langhere.
- (5) dier] C dies.

ochte onsen, ochte onsedē⁽¹⁾. Want dats grote ere⁺ende hoescheit van buten dat die liede hare *confusen* lien.⁺Ende het es grote hoverde dat mense *verswighet*.^{+32c)}
 Ende het es onnere ende lachter dat mense vordere bedraghen mach dan si hem selven bedraghen. Ende oec eest gode onse lieven ene valsche gheveistheit^{+honor fateri confusiones}
 ende ene ombequame ontrouwe⁽²⁾. Want dat es hogher trouwen recht⁽³⁾ende⁺minnen,
 dat lief den lieve ontect si in al dat hi es neder ende hoghe. Alsoe segic u al dat u voer gode allene mesciet; dies seldi u voer hem *confuus* gheven, alsoe dat^{+mos amantium secreta invicem}
 ghijt soe liefelike⁽⁴⁾ vore hem kint ende met wetentheiden vore hem beclaghet,
 dat hi de claghe ghehoert hebbe⁽⁵⁾ende de mesdaet *vergheven*, ende *gratie* toe^{+confessio coram deo}
 ghegheven, eer ghijs voren den priestere toe cont comen te beliene.⁺Al dat ghi vore den menschen mesdoet, die *confuse*⁽⁶⁾ liet openbare. Dat ghi van herten allene mesdoet, dat beliet, alsoe ic u vore seide, tusschen u ende gode in biechten. Met uwen oghen seldi gode anesien⁺eenvoldechleke sonder meer ende puuerleke,
 Nemmemer⁺ander dinc te beziene, Noch anderen troest te nemene⁺⁺dan in hem. Memorileke seldi gode van herten draghen, Ende liefleke behelsen met liefleke⁽⁷⁾ openre hopender herten, Ende gapen altoes ieghen sine herteleke^{+confessio coram sacerdote confessio coram offensis}
^{+aspice deum etc.}
^{+m....plus}
^{+consolare}
^{+32d)}

- (1) ochte onsen, ochte onsedē] in *A* het tweede ochte doorgehaald en hersteld; *B* ochte onsen, ochte onsedē zeden (onseden veranderd uit onsen).
 (2) ene valsche....ontrouwe] *B* ene grote g. die valsch es ende onbequame ende ontrouwe.
 (3) recht] *A* rech.
 (4) soe liefelike] *B* liefelike soe.
 (5) de cl. g.h.] *B* g.h. de cl.
 (6) die confuse] *B* dien c., *C* diere confusen.
 (7) liefleke] ontbreekt in *C*.

soetheit Ende ieghen die hertelecheit ziere herteleker zoeter naturen. Daer omme doet al ende laet al⁽¹⁾, alse ghi u van buten dus⁽²⁾ scone houdet na de wet ende volcomen alsoe alst behoert. Ende al dies gi ontberen moghet, dies ontbeert, Ende uwe noet nemt nauwe van allen⁽³⁾ dinghen. Sijt soe oetmoedech van buten, dat god niet te u te segghene en hebbe, Ende sijt dan van binnen alsoe vri ende⁽⁴⁾ altoes reikende na hem zelven met ere ellendegher droever herten. Ende bit sterkeleke siere minnender zoeter herten Ende siere sterker minnen, Dat se u hare te minne gheve, Ende dat hi bekinne hoe ene ionghe herte minnen ontberen mach. Want hi es god der minnen ende bekint wel de noet van Minnen. Want hi dan der minnen seden wel kint, houdi u alsoe puer, als ic u ghezeghet hebbe, hoe hem god mochte u⁽⁵⁾ onthouden, die zoe zoete es ende die zoe⁽⁶⁾ diepe in valt Ende die al dore valt, daer men ieghen⁺ hem gaept. Ende altoes roept binnen sonder vergheten op⁺ uwe herteleke lief: Ghi almoghende ende rike alre ghichten, en laet mi, grote god, dijns⁽⁷⁾ dus arm niet. van al⁺ dien dat ghi beghint ochte werct, dat segghet hem erensteleke, dat ghi niet ydel sceden en wilt daer af sonder vrocht. van ghenen⁺ dienste en wilt danc noch loen, Mer van allen dinghen ende in allen dinghen⁽⁸⁾ nemt hem selven oetmoedeleke. Ende van allen creaturen seldi gode

⁺aperi os

⁺33a)

⁺collocutio cum deo

(1) al] ontbreekt in B.

(2) dus] C aldus.

(3) allen] B uwen.

(4) ende] ontbreekt in C.

(5) hem god mochte u] C mochte hem god u.

(6) die zoe] ontbreekt in C.

(7) dijns] B al.

(8) ende i.a.d.] in C op den rand bijgevoegd.

nemen, Mer van niemene en seldine ontfaen *dan* *uter gheheelheit* siere enegher⁽¹⁾ naturen altoes te oefenen lieflike. Want sijn soete name maecten allen menschen bequame in die ore der redeleker zielen. Ende al die woert die ghi hoert van hem in die scrifture, ende die ghi selve leset, Ende die ic u gheseghet hebbe, ende die u iemen zeghet in dietsche ochte *in latine*, die laet *in uwe herten* gaen, Ende merct ende benijedt te levne na zine werdecheit. Dus oefent u in al dat ic u geseghet hebbe. Want merne⁽²⁾ mach niemene minnen leren, Mer dese⁺doechde volleiden den mensche *ter minnen*. God gheve u spoet, dit te *verwinne*⁽³⁾. amen.

⁺*nullus potest docere
amare sed opera
ducentad amorem*

[XXV]

Groet mi oec saren metten⁺⁺selven iet *ende* niet, dat ic ben. dat ic hare dat volwesen⁺ conste, daer si in ghemint es, dat dade ic hare gherne, Ende ic salt hare oec voldoen, hoe si mi aldus doot⁽⁴⁾. Si hevet miere ellendecheit *oversere vergheten*, Ende ic en wilre oec hare⁽⁵⁾ niet *vermanen* noch *verwiten* nadien datter hare die *minne* quite laet te *vermane*⁽⁶⁾, diese alle uren in nuwer *persen* houden soude, ende onledech met haren edelen lieve. Nu alse si andere onlede hevet *ende gheduren* mach *ende* gedoeghen mijns herten leet, soe late mi doelen. Doch wete⁽⁷⁾ wale datse zake soude zijn miere recreatie in dit leven des ellendes, Ende ghinder in ghebrukenessen. Daer sal si⁽⁸⁾ doch wel zijn, al laet si mi dus

⁺xxv cap^m
⁺33b)
⁺sara

- (1) enegher] ontbreekt in B.
- (2) merne] B men.
- (3) verwinne] C vervulne.
- (4) doot] B en C doet.
- (5) oec hare] B en C hare oec.
- (6) noch verwiten....te vermane] in A op den rand bijgevoegd.
- (7) wete] C weet^{se} (se met anderen inkt tusschengevoegd).
- (8) sij] C sijt.

nu⁽¹⁾ dwasen. Ende gi die meer van mi gheleisten moghet⁺ dan iemen die nu levet sonder zare, Emme ende ghi, die sijt mi al eens. Oec keerdi u beide te lettelt ter⁺ omme minnen die mi soe vreseleke omvaen hevet in⁽²⁾ beroeringhen van onghecoster minnen. Mine herte, Noch mine ziele, Noch mine zinne en rusten dach noch nacht noch ure; de vlamme berrent alle uren int merch miere zielen. Segghet mergrieten,⁺ datse hare hoedet van hoverdecheden, Ende datse vroede Ende ane gode va⁽³⁾ ⁺mergriete elcs daghes, Ende datse hare trecke ter volmaectheit wert, Ende ghereide hare met ons⁺ te woenne daer wi versamenen⁽⁴⁾ zelen, Ende⁽⁵⁾ datse metten vreemden niet en wone⁽⁶⁾ noch en blive⁽⁶⁾. Dat ware grote ontrouwe, ontbleve si ons, soe gheme ⁺33c) soe si ons lieve dade, Ende nu met ons es, Ende soe sere es, Ende soe sere soe wise⁽⁷⁾ met ons begheren. Te enen tide hoerdic⁺j. semoen, daer men seide van sente augustine. op die ure dat ic dat hoerde, werdic soe sere ontfunct van binnen, ⁺de augustino semone dat mi te moede was, ochte al dat⁽⁸⁾ in erterike was, verberrent soude hebben vander vlamme die ic in mi ghevoelde. De minne es al.

[XXVI]

⁺ In gode si u groete ende trouwe volcomenleke ghesendet van mi ende van mi ontboden; Ende dat alle uren in ghewaregher minnen ghemaent, dat ghi levet ⁺xxvi cap^m der waerheit⁽⁹⁾ ende der volmaectheit, om gode ghenoech

- (1) mi dus nu] B mi nu dus, C mi dus.
- (2) in] B bi.
- (3) va] C van.
- (4) versamenen] B versamelen.
- (5) Ende] ontbreekt in B.
- (6) wone...blive] A wonen...bliven.
- (6) wone...blive] A wonen...bliven.
- (7) wise] C wiese oec.
- (8) al dat] B dat al.
- (9) levet d.w.] B d.w. levet.

te doene, Ende lieve ende ere ende recht in hem selven te vorst, Ende daer na in die goede die gemint zijn van hem Ende hi van hem, Ende hem⁽¹⁾ alle noetdorfte te ghevene in welken manieren soe si sijn. Dit mane ic u altoes te doene ende hebbe gedaen ye sider dat⁺ic te uwent woende. Want dat es dat beste werc ende dat cuuste, dat ic te gode weet. Dat toent u de *scripture*, wel eest waer. Ende boven^{+33d)} al ghedinct der enegher minnen, die ic minne ende meine, al en can ic hare niet ghenoech ghedoen. Ay ghevoelt ende verstaet hoe gheme ict zaghe, Ende dat ghijt oec dadet. Ende ghevoelt oec ende smaket hoe wee mi dat doet, dats ghebrecht. Ons mach onse ellendecheit meer zijn Ende ghebreke onser ellendecheit van minnen, dat wi niet gebruiken en moghen onserlijc anders noch sijns. Ic wille dat ghi levet om te wassene in uwe volcomenheit. Mer ic onsaleghe diet met minnen beghere van u allen, die mi soudet zijn recreatie in miere pinen Ende solacie van miere droever ellende Ende peys ende soetheit, Ende ic dole allene ende moet van hem bliven dien ic ben boven al dat ic ben, Ende dien ic alsoe gheme volcomene minne ware. Ende wet god, ghi⁽²⁾ gebruket alles⁽³⁾ ende ic derve alles daer mine ziele in rasten soude in hem. Ay waer omme laet hi mi alsoe zere hem te diene ende te⁺ gebrukene ende der ziere, Ende onthoudet mi dan van hem ende van den zinen.^{+34a)} vaertwel ende levet scone. God si met u⁽⁴⁾.

(1) hem] *B* van hem (van doorgehaald en hersteld).

(2) ghi] *A* en *B* hi.

(3) alles] ontbreekt in *B*.

(4) God si met u] ontbreekt in *C*.

[XXVII]

* God si met u ende make u *condech* alle die *verhoelne* weghe die ghi *sculdech* sijt te ghevene *ende* te levne in gewaregher *minnen*, soe dat hi u *condech* moete ^{+xxvij} maken die *ontellighe*⁽¹⁾ grote suetecheit ziere herteleker zoeter naturen, die zoe diep es, ende soe ongrondelec, dat hi van wondere ende van ombekintheden diepere *ende* donkere es dan die afgront. God gheve u u selven te bekinne in allen dies ghi behoeft. Soe moghedi comen in dat bekinnesse vander hoegher *minnen*, die hi selve es, onse grote god. Ghevet u selven onderdaen vol oetmoedech te⁽²⁾ allen dinghen Ende niewerinc af te verheffene, Ende besiet uwe cleijnheit endesine groetheit, uwe nederheit *ende* sine hoecheit, uwe blentheit *ende* sine clare sien dore al, Ende dat hi al dore ziet hemelsche *ende* erdsche, *ende* de abisgronde *ende* de verborghene diepte. Ende alse u ghedinct der volcomenheit zijns selves, hoe hi hem zelven te vollen ghenoech es in *minnen* *ende* in glorien, Ende alse ghi siet dat ghi soe⁺ellendech zijt van allen oefeninghen van *minnen*, die lief van lieve sal ontfaen In helsene, In cussene, In enecheden, In bekinnessen, In nemene, In ghevene, ^{+34b)} In oetmoedecheiden, In onderlinghe groetene, In ghenadeghen ontfane, Ende dat lief den lieve soe lettelt helen mach, Ende u noch soe verborghen es *ende* soe verholen van hem, weder hi u in minnen si ochte en si: Ay dese saken moghen di wel doen oetmoedech sijn, Want ghi en wet u⁽³⁾ wies verheffen, alse u ghedinct der groter donkere ellenden⁽⁴⁾ die ic u ghezeghet hebbe, Die doch drevout

(1) ontellighe] C ontelleke.

(2) te] B in.

(3) u] B uwes.

(4) donkere ellenden] B bitter ellenden die donker es.

meerre zijn dan ic u segghen sal. Dats waer; dies lie ic wel. ic seide u wel j. deel meer *daertoe dan* ic doe, Mer ghi ghemesses soe lettelt, dat ghi niet en wet wattere ane gheleghe^t ende ghebrecht, Ende welc die zoetheit es die lief van lieven hevet. Dat ic segghe van cussene van lieve, dat es met *hem* gheenecht te zine buten alle dinc, Ende gheen ghenoeghen buten dat te ontfane, dat men *in* ghenoechten van enecheden binnen *hem* ontfheet.⁺ Dat ommehelsen es sine onthoudenesse van sconen toeverlate te *hem* met ongheveinser⁽¹⁾ caritaten. Dit es helsen ende cussen ^{+34e)} van lieve in redenen. Mer in ghevoelne van binnen ende in ghebrukene van lieve dat *daer* es van soetheiden, dat en mochten u niet alle de ghene te vollen tellen⁽²⁾ die ye menschelike vorme ontfinghen. Mer men mochte u vele meer afsegghen, bescoet yet. Dit laet ic aldus bliven. Mer bekinne di nu dese gebruke⁽³⁾, dat ghi niet en hebt van gode, diene⁽⁴⁾ ghemint hevet, dat ghi *van hem* te rechte hebben soudet, ware hi van u ghemint boven al, alsoe hi sculdech es ghemint te zine. Minnedine aldus ende waerdi zijn lief, soe soudi alle die ontellighe⁽⁵⁾ wondere overvloedege van *hem* hebben, die ic gheruert hebbe. Dat ghi nu wet, dat ghi dit sijt, ende hi dat es, Ende u bi *uwer* nederheit dat ontbliven moet, dies behoefdi u wel te oetmoedegheⁿ boven al ende niet te verheffene. Dit zijn de *inneghe zaken waer omme* dat men oetmoedech sal sijn.

[XXVIII]

Inde rijcheit der claerheit dies heylichs gheests,⁺

⁺xxviiij

(1) ongheveinser] *C* ongheveister.

(2) tellen] *B* ghetellen.

(3) gebruke] *B* ghebroke (*veranderd uit* gebreke), *C* ghebreke.

(4) diene] *C* die u.

(5) ontellighe] *C* ontelleke.

daer inne⁽¹⁾ maket de zaleghe ziele verweende feeste. Die⁺feeste dat sijn heylighe woert ghevoeghet in heijlicheden metter heylicheit ons heren. Die woert sijn elker⁺34d) zielen diese horet ende natuurleke versteet, ghevende iij. dinghen met volre heilicheit. Si gheven hare ghevollecheit Ende soetecheit Ende blijscap ende verweentheit Ende al in ghewaregher gheestelecheit. Soe wanneer god der zalegher zielen de claerheit ghevet⁽²⁾, dat sine besien mach in siere godheit⁽³⁾, soe bezieet zine in ziere ewelecheit, Ende in ziere groetheit, Ende in ziere wijsheit, Ende in siere edelheit, Ende in ziere ieghenwoerdecheit, Ende in ziere vloylecheit, Ende in ziere gheheelheit. Si siet hoe god es in siere ewelecheit, god met natuurleker godheit. Si siet hoe god es in siere groetheit, gheweldich⁽⁴⁾ met natuurleker gheweldecheit⁽⁵⁾. Si siet hoe god es in ziere wijsheit, verweent met natuurleker verweentheit. Si siet hoe god es in siere edelheit, claer met natuurleker claerheit. Si siet hoe god es in ziere ieghenwordecheit, soete met siere natuurleker zoetheit. Si siet hoe god es in ziere vloelecheit, rike met natuurleker rijcheit⁽⁶⁾. Si siet hoe god es in ziere⁺ gheheelheit, weelde met natuurleker weeldecheit. In al desen besietse⁽⁷⁾ gode in⁺35a) enen persoon, Ende in elken van desen besietse⁽⁷⁾ gode in menechfuldegheer godliker rijcheit. Wanneer si in deser bescouwinghe es, Soe behoeft

(1) inne] ontbreekt in B, in A uitgekrabd.

(2) d. cl. ghevet] ghevet ontbreekt in A; C ghevet d. cl.

(3) godheit] C goetheit.

(4) gheweldich] A en B gheweldecheit.

(5) Hier heeft B: 'Sie siet hoe god es in siere vloylecheit, rike met natuurleker rijcheit', - een volzin die in B zelf, zoowel als in A en C, vijf regels verder komt.

(6) rijcheit] B vloedecheit.

(7) besietse] A en B bezitse.

(7) besietse] A en B bezitse.

si te wesene in rasten van *herten*, wat si anders es van *buten*. Dit zeghet de zoete ziele die met minnen in groten *vemoye* hevet ontbeidet haers selfs⁽¹⁾ heren met sinen toeverlate, Ende hare here hevet verclaert hare herte. Ende in die claerheit esse comen in gheheelleker ghetoenlecheit. Ende si spreect van feesten Ende seghet van weelheiden: wat es mi el dan god? God es mi iegenwerdechleke⁽²⁾, God es mi vloyleke, God es mi gheheelleke, God es mi met ten zone ieghewerdechleke met soetheiden, God es mi metten *heileghen gheest* vloyleke met rijcheden, God es mi metten vader gheheelleke met verweentheden. Aldus es mi god met iij. personen een here, Ende j. here met iij. personen, Ende met drien personen in menechfuldegheer godliker rijcheit es hi te miere zielen. *Ende si⁽³⁾ seghet selve voert. Die ziele die met gode wandelt in zine ieghenwerdecheit, Si spreect gherne om ^{+35b)} sine ghevallecheit, Ende om zine soetecheit, Ende om zine groetheit. Die ziele die noch voert wandelt⁽⁴⁾ met gode in zine vloylecheit, si spreect gheme om sine minne ende om sine verweentheit Ende om sine edelheit. Die ziele die noch voert wandelt met gode in zine gheheelheit, si spreect gheme om hemelsche rijcheit ende om hemelsche blijscappe ende om hemelsche weeldecheit. Die zaleghe ziele die met al desen wandelt in gode ende met gode wandelt in allen desen, si kint alrehande gratie, Ende si es meester ende verweent met alsoe selker verweentheit alse god es in godleker rijcheit, die j. ewech here es, Ende die al goet

(1) selfs] ontbreekt in C.

(2) iegenwerdechleke] B werdechleke iegen.

(3) si] B hi.

(4) voert wandelt] C wandelt voert.

es ende die⁽¹⁾ god es, Ende die alle dinc ghemaect hevet. God es groetheit Ende gheweldecheit ende wijsheit. God es goetheit Ende iegherwerdecheit ende soetheit. God es subtielheit ende edelheit ende weldecheit. God es hoechleke in ziere groetheit ende volcomen in ziere gheweldecheit ende verweent in ziere wijsheit. God es wonder in ziere goetheit⁽²⁾ ende gheheelleke in siere⁺iegherwerdecheit Ende blijscap in ziere zoetecheit. God es gewarech in siere subtielheit Ende weldech in ziere⁺35c) edelheit Ende vol overvloedech in siere weldecheit. Aldus es god in iij. personen met hem zelve in menechfoldegher godliker rijcheit. God es ene verweende salecheit, Ende hi es opgehouden met overgaender crachtecheit in wonderleker hoechleker rijcheit. Dit sijn woerde die met verweentheden comen vallende⁽³⁾ uter fijnheit gods. Ende welc es die fijnheit gods. Dat es dat wesen der godheit in enecheden, Ende die enechheit in gheheelheden, Ende die gheheelheit in getoenlecheden, Ende die ghetoenlecheit in glorilecheden, Ende die glorilecheit⁽⁴⁾ in ghebrukelecheden, Ende die ghebrukelecheit in ewelecheden. Gods gratien die sijn alle fijn. Mer die dit versteet, hoe dit es in gode ende in die trone der tronen, Ende in⁽⁵⁾ die rijcheit der hemelen, hi hevet die fijnheid alre hande gratien. Die hiertoe iet spreken wilt, hi behoevet metter zielen te sprekene. God es met verweentheden wesende in midden⁺ziere glorien. Ende daer in es hi in hem selven onghescreven van goetheden Ende van rijcheiden Ende van⁺35d)

(1) die] ontbreekt in B.

(2) goetheit] C godheit.

(3) vallende] C wallende veranderd uit wellende(?).

(4) Ende die glorilecheit] in C van boven bijgevoegd.

(5) in] ontbreekt in C.

wondere. God es met hem zelven in hem zelven ghescreven met volre zalecheit te salecheiden sinen creaturen, om dies dat⁽¹⁾ god es. Daer omme es hemel ende erde vol van gode. Die soe gheesteleke ware dat hi gode bekinnen conste, ene zaleghe ziele sach met gode na gode. Ende si sach gode na gode⁽²⁾ gheheelleke ende vloyleke. Ende si sach gode vloyleke in gheheellecheiden⁽³⁾, Ende gheheelleke in vloycheden. Ende si sprac met haerre gheheelheit ende seide: God es j. groet here in ewelecheiden, Ende hi hevet in siere godheit⁽⁴⁾ dat hi es in iij. persoene. Hi es vader in ziere geweldcheit, Hi es sone in siere bekinlecheit, hi es heilich gheest in ziere glorilecheit. God ghevet inden vader, Ende hi toent inden zone, Ende hi doet smaken inden heilighen geest. God werct metten vader gheweldecheleke, *Ende metten sone bekinnelecke, Ende metten heilighen geest subtileke. Aldus werct godmet iij. personen in enen here, Ende met enen here in iij. personen, Ende met iij. personen in ere menechfoldegheer godleker rijchelt, Ende met menechfoldegheer⁽⁵⁾ godliker rijcheit in sine verweende ziele, die hi gheleidet hevet in die heimelecheit sijns vader, ende maectse alle verweent. Tuschen gode ende de zalege ziele die god worden es met gode, es ene gheesteleke caritate. Soe wanneer god openbaert dese gheesteleke caritate inder zielen, soe gheet in hare op ene ghevoelleke vrientscappe. Dat es, si ghevoelt in

(1) dat] C dit.

(2) na gode] ontbreekt in A en in C.

(3) vloyleke. Ende si sach gode vloyleke in gheheellecheiden] A en B vloyleke in gheheellecheiden.

(4) godheit] C goetheit.

(5) menechfoldegheer] A menechfoldeghegher.

hare, hoe hare god vriend es vore alle *vemoye ende* in *allen vemoye ende* boven alle *vemoye*, Ja boven alle *vemoye* tote inder trouwe sijns vader. Jn dese ghevoelleke vrientscap gheet op j. hoghe toeverlaet. Jn desen hoghen toeverlate gheet op ene gherechtelike soetecheit. Jn dese gherechtelike soetecheit gheet op ene ghewareghe blijscap. Jn dese ghewareghe blijscap gheet op ene godlike clærheit. Soe siet si ende si⁺ ne siet niet. Si siet ene *properleke*, ene *vloyleke*, ene gheheelleke waerheit, die god selve es in ewelecheiden. Si steet *ende* god ghevet ^{+36b)} *Ende* si ontfeet. *Ende* wat⁽¹⁾ si dan ontfeet van gewarecheiden *ende* van gheestelecheiden ende van gevoellecheiden, ende van wondere, dat en *can* niemene ghemeine ghewerden. *Ende* si moet bliven in stilheiden inde vriheit deerre *verweentheit*. Wat god dan te hare spreect van hoghen gheesteleke wondere, dan weet niemene *dan* god, diet hare ghevet, *ende* die ziele, die gheestelec es alse god boven alle geestelecheit. Dit seide j. mensche in gode: Mine ziele si es al ghescoert metter cracht der ewelecheit, *Ende* si es⁽²⁾ al *versmolten* metter vrientscap der vaderlecheit, *Ende* si es al gevloyt metter groetheit gods; Die groetheit es sonder mate, *Ende* die herte miere herten es ene rike rijcheit, die god ende here es in siere ewecheit. Dat seide ene ziele in de vrientscap gods. Ic hebbe gehoret de stemme der *verweentheit*, ⁺*Ende*⁽³⁾ ic hebbe ghesien dat lant der clærheit, *Ende* ic hebbe ghesmaect de vrocht der blijscap. Sint dat dit hevet gheweest, Soe hebben alle ^{+36c)} de sinne miere zielen ghewacht

(1) wat] A en B want.

(2) es] in C tusschengevoegd.

(3) Ende] ontbreekt in C.

na hoghe gheesteleke wondere, Ende alle mine ieghenwerdeghe bedinghe sijn altoes bevaen met enen soeten toeverlate, dat god selve es in gewaregher waerheit. Om dat dit dus es, daer omme bevic ommateleke verweent met alsoe selker verweentheit alse god es in siere godheit. God es vlotende met heilicheden boven alle heilighen⁽¹⁾ in de⁽²⁾ vaderlecheit van hem zelve, Ende daer ute es hi ghevende sinen alre liefsten kinden⁽³⁾ nuwe rijcheit al vol van glorien. Om dat dit god es, daer omme mach hi heden ende morghen ende altoes gheven nuwe rijcheiden die nie ghehoert en waren, sine waren den personen ghehoret van hem selven in siere ewecheit. God es in sine persone Ende hi es in sine crachte. God es boven sonder inde, Ende hi es onder sonder inde, Ende hi es al omme sonder inde in sine crachte. God es in midden sine⁺ persone vollende alle sine crachte met godleker rijcheit. Aldus es god inde persone met hem selven in menechfoldeghe godliker richteit. ^{+36d)} Jet van gode, dat es god, Ende daer omme roert god in siere minster gaven alle sine crachte. Ja iet van gode, dat es god selve, es hi in hem selven. Die rijcheiden gods sijn menechfoldech, Ende god es menechfoldech in enecheden, Ende hi es eenvoldech in menichfoldecheden. Om dat dit god es, soe⁽⁴⁾ sijn alle sine kindere verweent, Ende emmer deen verweender dan dander, Ende alle sine kindere sijn verweent. De saleghen ziele sprekt gheesieleke wijsheit met minnen, Ende si sprekt hogheleke met waerheden, Ende si sprekt moghentlike met rijcheden. God ghevet

(1) boven alle heylegen] zoo in C op den rand bijgevoegd.

(2) de] in C tusschengevoegd.

(3) kinden] B en C kinderen.

(4) soe] ontbreekt in A; C daer omme.

minne ende waerheit ende rijcheit uter volheit siere godheit⁽¹⁾. God gevet *minne* met *verstandelecheden*. God ghevet *waerheit* met *bessouwelecheden*⁽²⁾. God ghevet *rijcheit* met *ghebrukelecheden*. Dat seide ene ziele in de *ieghenwerdecheit* gods. Een god es *alder hemele*, Ende die hemele sijn *ontploken*, Ende die *crachtecheden* des groets gods⁽³⁾ *scinen* inde *herten* sire heymeliker met *ghevoellecheden* Ende met *soetecheden* ende met *blijtheden*. Dan wert de zaleghe ziele gheleidet in ene⁺ *gheesteleke dronkenschap*, daer si in moet spelende sijn, Ende hare ghelatende^{+37a)} na de soetecheit die si van binnen ghevoelt. Niemen en begrijpt op hare; si es dat kint gods ende es *verweent*. Ene andere ziele *hetet* mine ziele noch *verweendere*; dat es die ziele die met *waerheden* ende met *edelheden* ende met *clærheden* ende met *hoecheden* wert gheleidet in ene *verweende stilheit*. Ende in die *verweende stilheit* hoertse een groet geruchte *van* dien *wondere*, dat god selve es in *ewecheden*. Si sijn beide de *kindere* gods ende sijn *verweent* in desen tiden. Die ghene die soe *verre* comen es met gode, dat hi *minne* hevet ende *wijsheit werkende* es in *godleker waerheit*, Hi es dicste wile⁽⁴⁾ *verweent* met *alselker*⁽⁵⁾ *verweentheit* alse god es. *Waer omme* want alsoe vele alse hi besien can met *wijsheiden*, soe *mint* hi met *minnen*, Ende alsoe vele alse hi gheminnen can met *minnen*, soe besiet hi met *wijsheden*, Ende es⁽⁶⁾ dicste wile *werkende met wijsheiden*

- (1) godheit] C goetheit.
- (2) bescouwelecheden] C besculeecheden.
- (3) gods] A goets.
- (4) wile] ontbreekt in B.
- (5) alselker] C alsoe selker.
- (6) es] ontbreekt in B.

ende met minnen in de richeit Gods. Ende dats ene hoghe⁺verweentheit, Die soe langhe hevet gestaen met gode dat hi alsoe ghedane wondere versteet, alse god ^{+37b)} es in siere godheit, hi scijnt dicste wile vore die godeleke menschen, dies niet en kinnen, van godlecheiden ongodelec, Ende onghestadech van ghestadecheiden, Ende onconstech⁺van constecheiden. Jc sach gode god Ende den mensche mensche, Ende doe en wonderde mi niet, dat god god was, Ende dat de mensche ^{+nota} mensche was. Doe saghic gode mensche, Ende ic sach de mensche godlec. Doe en wonderde mi niet dat die mensche verweent was met gode. Ic sach hoe god den alre edelsten mensche met vemoye sen gaf, Ende met vemoye sen nam⁽¹⁾. Ende daer hi hem sen nam, gaf hi hem den alre scerpsten sen in sinne. Doe ic dat sach, doe troeste ic mi met gode in allen vemoye. Dit seide ene ziele in de rijcheit gods. Godleke wijsheit ende volcomene oetmoedecheit, dats grote verweentheit in die clærheit dies vader, Ende dats grote volmaetheit in de waerheit dies zoens, Ende dat es groet spel in de soetheit dies heilichs⁺gheests. Sint dat mi die heilicheit gods swighen dede, sint heb ic vele ghehoert. Ende sint dat ic vele ghehoert ^{+37c)} hebbe, waerinne⁽²⁾ hieldict dan. Jc en hielt niet sotteleke⁽³⁾ dat ic⁽⁴⁾ hielt. Jc hielt alle dinc vore ende na. Soe swighe dan ende⁽⁵⁾ ruste mi met gode tote⁽⁶⁾ dien tide, dat mi god spreken hetet. Jc hebbe al mine bescedelecheit ghehelleect, Ende ic hebbe al mine gheheellecheit ghepro-

- (1) Ende met vemoye sen nam] ontbreekt in B.
- (2) waerinne] B waeromme (veranderd uit waerinne).
- (3) sotteleke] A en C soeteleke.
- (4) ic] B ict.
- (5) ende] B en.
- (6) tote] B te.

perleect, Ende ic hebbe alle mine properlecheit ghehouden⁽¹⁾ ghedaen in gode tote⁽²⁾ dien tide dat ieman comt met alsoe selcker onderscedechheit, die mi vraghet wat dat⁽³⁾ es dat ic meine. Ende dat ic dies ghevoele met gode in gode, dat ics mer te meer en ben ondersceden, alse mi es te sprekene, Ende hier omme swighic sachte. Dat seide ene ziele in die vriheit gods. Jc verstont alle bescedelecheijt in ere gheheellecheit ende doe blevic spelende in die zale des⁽⁴⁾ heren, Ende doe liet ic sinen ambachteren sinen rike achterwaren. Ay in die tide vloyden alle de lantscappe der lande in den lande. Dat hiet ic den tijt der verweentheit. Daer in blevic staende over al ende in al midden.*Doe zachic over al in de glorie sonder inde.

+37 d)

[XXIX]

* God si met u ende gheve u troest metten ghewareghen troeste sijns selves, daer hi hem zelven ghenoech met es. Ende alle creaturen na haren wesen ende na hare ghetamen. Ay soete kint, uwe bedroeven es⁽⁵⁾ mi leet, Ende uwe swaerheit ende uwe rouwe. Ende dies biddic u oversere ende mane ende rade ende ghebiede alsoe moeder haren lieven kinde, dat si mint ter hoechster eren ende ter soetster werdecheit der minnen, dat ghi alle vreemde rouwen van u doet, Ende dat ghi u om mi bedroevet, soe ghi minst moghet. Hoe soet met mi gaet, Eest in doelne achter lande, Eest in ghevancnesse, want⁽⁶⁾ hoet sijn sal, het es der minnen werc. Jc weet oec wel dat ic u gheen vreemt rouwe en ben, Ende dat ic u na ben van herten

+xxix cap^m.

- (1) ghehouden] in A door een later hand op den rand bijgevoegd.
- (2) tote] C tote in.
- (3) dat] B dat dat.
- (4) des] C der.
- (5) es] B dat es.
- (6) want] in A door een later hand op den rand bijgevoegd.

ende bekint Ende die liefste mensche die levet na saren. Daerbi weet ic wel dat ghijt niet wel ghelaten⁽¹⁾ en cont, ghine bedroeft u om mine misquame. Dat wet wel, + lieve kint, dat vre^mt rouwe es; want dat merct selve, na dien dattu van al diere ^{+38a)} herten gheloefs, dat ic van gode ghemint ben, Ende hi zine werke werct in mi stille ende openbare, Ende sine oude wondere vernuwet in mi. Soe moechdi oec wel weten dat der minnen werke sijn, Ende dat den vreemden wonderen moet van mi ende eysen. Want si en connen aldaer niet werken daer minne geet, want sine kinnen niet hare comen noch hare gaen. Ende ic hebbe noch overlettelt metten menschen hare zeden geploghen In haren etene, noch in haren drinkene, noch in haren slapene, noch mi⁽²⁾ gheciert met haren clederen, noch met hare verwen, noch met haren scine; noch mi en wert nie blijscap te goede van allen dien die⁽³⁾ menscheleke herte verbliden mach, Ochte vercrighen, ochte ontfaen⁽⁴⁾, Sonder bi corten uren van ghevoelne van minnen, dat al verwint; mer tierst dat dan die opslach miere verlichter redenen ontwaecte, die mi oyt, sint datter god in sceen, verlicht hevet in al dien dat mi volmaectheit ghebrac Ende oec den anderen. + Soe toenese mi ende gheleide ter stat, daer ic mijns lieves na werdecheit van dore gane in⁽⁵⁾ ^{+38b)} ghebruken soude. Die stat van Minnen die mi verlichte redene toende, was soe verre boven menscheleken sennen, dat ic dat weten moeste, dat mi niet en behoerde te hebbene blijscap noch

(1) niet wel gh.] C gh. niet wel.

(2) mij A in, B in.

(3) die] B dat.

(4) ontfaen] A en B ontgaen (in A staat een f boven de g).

(5) in] C een.

rouwe ne gheen, groot noch cleine, Sonder van dien dat ic mensche was, Ende dat ic ghevoelde *Minne* met minleker herten, Ende dat god soe groet es Ende ic soe onghebrukeleke metter menscheit ane die godheit gheriven can. Die onghebrukeleke begheerte die mi *minne* altoes om ghebruken⁽¹⁾ te hare hevet ghegheven, die hevet mi ghequetst ende ghewondet in die borst ende in dat herte, Jn armariolo Ende in antisma. Armariolo dat es dat binnenste van der aderen der herten daer men met mint, Ende antisma, dat es dat binneste van den gheeste daer men mede levet ende alsoe ghevoelleke es in den meesten erenste. Doch hebbic metten menschen ghelevet in allen dienste van werken. Ende daer toe hebbense mi vonden⁽²⁾ beset te al haren behoevene met ghereder doghet, Dat te onrechte⁺ es openbare. Jc hebbe oec in allen met hem gheweest. sint mi god eerst met gheelheiden van minnen^{+38c)} ghereen, soe ghevoelde ic elcs menschen noet, na dat hi was. Met siere caritaten ghevoelde ic, ende gaf elken onste na sijn behoeven. met siere wijsheit ghevoelde ic⁽³⁾ siere genadecheit ende waeromme dat men den mensche soe vele vergheven moet, Ende hare vallen ende hare opstaen, Ende dat gheven van gode ende dat weder nemen, Ende dat slaen ende dat heilen, ende sijn toegheven hem omme niet. met siere hoecheit ghevoelde ic alle de gheerre mesdaet, die ic hier hoerde noemen ende sach. Ende daer op gavic oit sider met gode alle gherechte doemsele na den gront siere waerheit op ons allen wie soe⁽⁴⁾ wi waren.

(1) om ghebruken] A onghebruken.

(2) vonden] B bevonden.

(3) ende gaf elken....ghevoelde ic] in A op den rand bijgevoegd.

(4) soe] ontbreekt in C.

met siere enechheit van *minnen* ghevoelde ic oyt sider verlorenheit van ghebrukene in minnen ende passien van ghebrekene⁽¹⁾ dies ghebrukens, Ende gherechter minnen weghe in allen Ende hare zeden in gode Ende in allen menschen. Jn *minnen* heb ic al dese wesene Ende den mensche hebbic ghenoech ghedaen⁽²⁾, die mi soe vele te lettelt zijn. Al hebbic dit⁽³⁾ in *minnen* met eweleken wesene, Jc en hebt noch niet in ghebrukene⁺ van *minnen* in mijns selves wesen. Ende ic ben de mensche die met christo toter doot doeghen moet in minnen, want met gherechter Minnen salmen^{+38d)} scande doeghen onder alle vremde, tote dien dat minne te hare zelven comt Ende tote dien datse met ons in doechden volwaest, daer minne met j. wert metten menschen.

[XXX]

God die ye was ende emme meer wesen sal fundament⁺ van gherechter minnen ende van volcomenre trouwen, hi es onse volcomene trouwe ter⁽⁴⁾ alre^{+xxx} volcomenster minnen, daer hi hem selven met mint in hem zelven, Ende alle sine vriende die hi mint, hem selven te minne met volmaecter volcomenheit. Te derre volcomenheit soudent de ghene zijn die hi gheroepen ende vercoren ende ghetekent hevet te zinen dienste. Dese mochten grote werke doen ende sere vorderen, warensen datse scinen ende sijn soudent na gerechte scout van volcomenre trouwen ende van gherechter minnen. Die mint,⁺

⁺nota

- (1) in minnen ende....ghebrekene] in A op den rand bijgevoegd - C heeft ghebrukene.
- (2) menschen. Jn minnen....hebbic ghenoech ghedaen] C menschen hebbic ghedaen (hebbic is doorgehaald en Jn minnen....hebbic ghenoech is van onder op den rand bijgevoegd).
- (3) dit] C dat.
- (4) ter] C der.

hi werct grote werke ende hi en spart niet noch hi en wert niet moede van enegher
 noet die hem toe comt, Noch van wat tormente dat hem verscinen mach. Mer daer
 in wert hi altoes nuwe ende versch, Ende oec met⁺ allen dinghen, kleine ende groot,
 licht ende swaer, daer hi doghet bi vercrighen mach, die der minnen wel ghetamet. ^{+39a)}
 Ay arme, na hogher minne betamen⁽¹⁾ wilt mi luttel iement leven, mer na sijns
 selves gherieven. Ende men wilt vele van minnen hebben ende lettelt hare werdeleke⁺
 leven. Want wi sijn cranc in doghene ende vlitech in ghenoechten. Ons comen ^{+nota}
 lettelt soe kleine dinc gheletten in vemoye, wi en legghen wel minne ghehouden
 ende vergheten haers te pleghene. Dat es grote cleinheit. Want men in allen uren
 der minnen ghenoech soude leven, In soetheiden van minnen verloren te sine,
 Ochte in groter tormenteleker smerten te sine om hare werdecheit ende⁺ om hare
 ghenoech te doene. Dat hoechste leven ende dat seerste wassen es dat ^{+nota}
 verderven ende dat vemoyen in smerten van minnen, Ende in soeten ghevoelne
 es meerre nederheit. Want daer in wert men lichte verwonnen ende soe faelgiert
 de crachte der minnen ende⁽²⁾ der begherten. Ende datse ghevoelen, dat es hem
 soe groet, datse niet en moghen bekinnen der minnen grootheit ende hare volmaecte
 wesen. Want alsoe dat herte ende de nedere sinne die lichte vervult sijn, gherenen
 werden na onse affectie, soe sijnse⁽³⁾ alsoe hemele metten hemelen,⁺ dat dunct hem.
 Ende in deser ghenoechten verghetense der groter scout die alle uren inder ^{+39b)}
 maninghen es, die de

(1) betamen] C ghetamen.

(2) der minnen ende] ontbreekt in A en in C.

(3) sijnse] C sintse.

minne der *minnen* maent. Die *maninghe* *meine* ic, die de *vader* maent in eweleken ghebrukene *van* enechheiden *den*⁽¹⁾ zone *ende* den heiligen gheest, *Ende* die scout die de zone *ende* de heilige geest *den vader* *manen* in ghebrukene der heiligher drieheit. *Ende* dat *manen* es eweleke *even* nuwe in enen hebbene *ende* in enen wesene. *Omme* dat *manen* te eischene vander *vaderleker* enecheit, soe *comt* de gherechtcheit van alre wraken. *Biden* *manederwijsheit* des soens *ende* der goetheit des heylichs gheests, datse *manen* der *vaderleker* moghentheynt inder drieheit, soe wert die mensche ghemaect. *Ende* *biden* *maenne*⁽²⁾ der enecheit, dat de mensche hare niet ghenoech en was, soe viel hi. *Biden* *mane*⁽²⁾ der drieheit soe⁽³⁾ wert de gods zone gheboren, *Ende* *bider* scout der enecheit soe straf hi. *Biden* *maenne*⁽²⁾ der drieheit soe⁽³⁾ deede hi opverstannesse onder de menschen, *Ende* *bider* scout der enecheit voer hi op te sinen vader. Aldus eest noch met ons. *Bider* scout die ons⁺ vander drieheit wert ghemaent, soe wert ons gratie ghegheven werdeleke, na die edele drieheit te levende tamelike. *Ende* also wi dat meswerken met vreemden^{39c)} wille *ende* ute diere enecheit vallen in onse gherieven, soe bliven wi onghewassen *ende* onvercoert vander volmaetheit, daer wi dus toe⁽⁴⁾ ghemaent sijn van aneghinne der enecheit *ende* der drieheit. Mer woude de edele redene van den redeleken menschen hare werdeghe scout verstaen *Ende* volghen de gheleide dat hem de minne soude

(1) *den*] in C op den rand bijgevoegd.

(2) *maenne, mane*] C *manenne*.

(2) *maenne, mane*] C *manenne*.

(3) *soe*] ontbreekt in C.

(2) *maenne, mane*] C *manenne*.

(3) *soe*] ontbreekt in C.

(4) *dus toe*] B *toe dus*.

gheven in hare lant, ochte si hare volgheden na hare ghetamen, Soe stonde hem wel dat grote te vervolghene ende rike te sine in gode met godleker rijcheit. Die hem cleden wilt ende rike sijn ende j. metter godheit, hi sal hem *zelven sieren* met allen doecheden, Ja *daer* god hem *selven* met cleedde ende cierde, doe hi mensche levede. Ende dies salmen beghinnen ane de selve⁺ oetmoedecheit daer hijs ane beghan. Dat was van allen *vreemden* troeste begheven te sine, Ende van alre^{+nota} edelheit onverheven, Ende van alre doghet ende van werken, Ende van moghentheiden, *daer* hi de overste af⁺ was ende onverheven af bleef, Tote dien male dat hi op was *verheven vander vreseleker wonderleker*⁽¹⁾ *maninghen*⁽²⁾ der^{+39d)} enicheit. wij sijn nu inde maninghe van *minnen* ter heyligher drieheit. *Daer omme* soudon wi ons selven *ter minnen manen*, wat⁽³⁾ wi gheleisten mochten *met* allen vlite, Ende en soudon gheen *ander dinc manen* dan sine enecheit. Ende na hare behagen soudon wi *leven* die alle *uren enicheit* ghemaent hevet, Ende die⁽⁴⁾ onverhavene oetmoedecheit met gherechten werke gheciert hevet, Ende na de maninghe der heiligher drieheit, die soe volcomene doechede altoes maent na hare ghetamen, *daer men* hier *met wast ende wert volmaect*, beide drievoldech ende enich. In iij. dinghen levet *men* hier *der minnen met drieheiden ende ghender boven* in enechheiden. Dat een ees dat *men* hier beghert *minne* met redene ende hare ghenoech te doene

- (1) wonderleker] ontbreekt in B.
- (2) maninghen] C maninghen ende.
- (3) wat] C dat.
- (4) dio] ontbreekt in B.

met allen gherechten werken van volcomenheiden, ende volcomen te sine ende werdech alre volcomenheit. Daer met levet men den sone gods. Dat ander es dat men wilt⁺ alder⁽¹⁾ minnen wille alle uren met nuwen vlite Ende werken alle doghede met vloyleker begherten, ende verlichte elke⁽²⁾ creature na hare wesen, ende na ^{+40a)} hare ghetamen haerre edelheit, daermense in bekint alse⁽³⁾ in edelheiden ochte in nederheiden. daer na salmen in hare werken Ende minnen dore der minnen ere den eneghen wille ons Gods. Hier met levet men den heilighen gheest. Dat derde es in bande te zine van ghestane⁽⁴⁾ pleghene in soeten bedwanghe ende van onverwonnenre cracht, Dit wesen wel te vermoghene starc ende onverwonnen ende blide Ende everniedeche lief in lief⁽⁵⁾ dore wassen in al, Te werkene met sinen handen, Te wandelne met sinen voeten, Te hoerne met sinen oren daer de stemme der godheit niet en cesseert te sprekene dore liefs mont in alre waerheit van rade, van gherechteheiden, van soeter soetheit van trooste elken te siere noet, Ende van dreigene vander mesdaet met lieve te ghelatene sonder ghelaet ongheciart. Ende niemene el te doene dan den lieve met lieve zelve Alse j. lief in lief met enen seden, met enen sinen, met ene borst de andere dore te⁽⁶⁾ sugene⁺ die onghehoerde soetheit die sine pine verdient hevet. Ay ia herte in herte te ghevoelne met ere ^{+40b)} enegher herten Ende ere enegher soeter minnen, Ende woensamleke te

(1) alder] B alder, C aldus.

(2) elke] C alle.

(3) alse] C eest.

(4) ghestane] B gestaden (veranderd uit gestane), C ghestaden.

(5) in lief] in A op den rand bijgevoegd.

(6) dore te] C te dore.

ghebrukene ene volwassene *minne*. Ende dat⁽¹⁾ men emmer seker wete buten allen twivele dat men gheheel es in enegher *minnen*. Met desen wesene es men den vader. Dus gheldet men hier de scout der drieheit, die si maent, Ende die si der enechheit oyt ghemaent hevet sonder beghin. Dat es *waer*, die dus der *minnen* leven, si doen meneghe scone opvert in hare lief met haren lieve, Mer alse die ghene die dit volwassen gheheel ende sonder keren hare opvaert doen in opbliven, ende daer versament werden, daer dat grote licht die clare blixene hier vore ghescoten hevet, Ende die sterke donder daer na gheslaghen hevet. Blixeme dat es licht van *minnen* die hare toent in enen vliene, ende ghevet gratie in menegen dinghen om hare te toene wie si es, Ende hoe si can nemen ende gheven in soetheiden van omvane, Jn liever behelsinghen, Jn soeten cussene ende in overherteleken ghevoelne, dat *minne* selve spreect: Jc bent die di gevaen hebbe. Dit benic. Jc ben di al. Je gheve di al. mer dan comt de⁽²⁾ donder na. Donder dat es de⁺vreseleke stemme⁽³⁾ der dreighinghen, Ende dat ophouden Ende de verlichte redene die toent waerheit^{+40c)} ende scout ende onghewassenheit ende hem soe kleine ende *minne* soe groot. Alse dit versament wert ute menechfoldeghen ghiften, dan wert men al dat selve dat dat es. Ende dan alre eerst hevet de enechheit datse ghemaent hevet, Ende dan eerst eest manen te rechte begonnen, Ende dan mach mens ghebruken vander drieheit die hare tote noch bedwonghen hadde. Dan selense emmemeer met ere uren

(1) dat] C daer.

(2) de] ontbreekt in A.

(3) stemme] in B op den rand bijgevoegd.

manen Ende ghelden in enen wesene, Jn enen wille, Jn enen hebbene, Jn enen ghebrukene. Hoe dit es, daer en darf⁽¹⁾ ic nu niet af segghen, Want ic te onghewassen ben Ende te cleine minne hebbe; dats mi ghebrecht ende den ghenen diet ontblivet. dat doet die⁽²⁾ bedrieghenesse vander waerheit, Dat wij soe scoen beghin hebben ende cleine werke, Ende op dat selve saen vervaen willen Ende ons daer op verlaten. Wi willen sijn verdregghen van onsen langen tide Ende ghereet⁽³⁾ van goeden werken, Ende vergheten der minnen scout te vroeck. wi houden onse werke vore goet⁽⁴⁾; daer omme wordense⁺ idel. Wi weten onse ellende; daer omme en vinden wiere onse lief niet in. Wi kinnen onse arbeit vore groot; daer omme en vinde wiere^{+40d)} ghene rike herberghe van trooste inne ende van zoeter rasten, die lief lieve ghevet, dattene van verren met groter avonturen besocht hevet. Wi willen dat onse doghet bekint si; daeromme en hebbe wiere dat brulocht cleet niet af. wi werken onse caritate bi⁽⁵⁾ onste, niet bi node; daer omme en besitten wi niet hare wide ghewout. Onse oetmoedecheit es in de stemme, ende int ghelaet, ende inden scijn, ende niet te vollen omme gods groetheit ochte om dat⁽⁶⁾ wi onse cleinheit bekinnen. Daer omme en draghen wie den gods sone niet⁽⁷⁾ moederleke Noch en soeghene niet met oefeninghe van minnen. wi hebben te vele wils Ende

(1) darf] C daer.

(2) die] ontbreekt in B.

(3) ghereet] C gheeret.

(4) goet] B groet (r later bijgevoegd).

(5) bi] B met.

(6) om dat] B dat.

(7) den g.s. niet] B niet den g.s.

wi willen te vele rasten Ende soeken te vele ghemacs ende vreedts. wi werden te lichte moede ende wederslegghen ende mistroestet. Wi soeken te vele solaes van gode ende vanden menschen. Wi en willen ghene mesquame doghen. wi willen te wel weten Wat ons ghebrecht, Ende dan sijn⁽¹⁾ te sorfhertech dat te ghecrighene ende en willen niet doghen. Ons mach gheriven, versmaedmen⁺ons, Ochte mestroutmen ons iet van gode, ochte rovet men ons onser rasten, ochte onser eren, ochte⁺41a) onser vrienden. Wi willen godlec sijn in de kerke Ende van allen dinghen van buten weten wat⁽²⁾ ons hulpet ende deret binnen huus⁽³⁾ ende elre. Ende daer si wi ghestadet te pleghene onser vriende in sprekene, Jn oefenen, Jn belghene, Jn soene. Wi willen hebben goeden name met cleinen dienste van minnen, Ende wi sijn sorfhertech in suerliken clederē, Jn cleinre spisen, Jn sconen dinghen, Jn utterster vermakenessen, diere niemanne noet en es. Want niemen en derf hem verspelen om gode te scuvene. Hi comt alle uren met nuwer cracht. want werden wi cranc bi onser nederheit, dat mogen wi bespotten met beteren sinne ende met meerren oerbore. Mer om dat wi onse crancheit te vroeck laven, ende met nederheiden troesten, ende ons selven bedriegghen, ende der wijsheit van boven vergheten, daer omme en verrecke wi die recke gods niet, Ende daer omme en werden wi van gode niet onthouden, Noch ghetroot, Noch ghevoedt. Want wi falieren gode, niet hi ons; ende om dat wi ons selven vore⁺minne iet onthouden, daer omme en draghen wi hare crone⁺nota hoc

(1) sijn] C si wi.

(2) wat] C dat.

(3) huus] in C op den rand bijgevoegd.

⁺niet, Noch en werden *van hare* niet *verheven* noch *gheeret*. Hier *omme* werden wi ghelettet in allen sinnen *Ende* hier *omme* ontblivet ons rechte trouwe *ende* minne. ^{+41b)}
Ende om dat *van al* desen ghebreken soe vele in ons sijn, soe bliven wi ongewassen in gheestelecheiden *ende* onvolmaect in allen doechden. *Ende* hier *omme* en can niemen *anderen* geholpen. Acharme, dit es in ons alte waer⁽¹⁾. Nu moet god in ons allen *beteren* *ende* *gheven* ons soe volmaecten wesen, dat wi *der* drieheit ghenoech moeten leven, *ende* de enecheit *der* Godheit moeten gheenecht werden. amen.

[XXXI]

Ay lieve kint, dat beste leven dat es: Dat es *daer* na⁺te stane, gode met *minnen* ghenoech te doene *ende* *hem*⁺te ghetrouwene boven al. Want met toeverlate ^{+xxxi cap^m}
 comt *men* hem alre naest. Want hi seide selve tote enen mensche, dat gherecht ^{+optima vita}
 ghebet el niet en ware dan hoghe⁺toeverlaet te *hem* zelven, *met* volcomenre trouwen *hem* te betrouwene met al dat hi es. Want hi seghet selve: Die liede die ^{+vera oratio est}
 mi niet en kinnen *ende* mine goetheit, wie ic ben, die dienen mi met vastene *ende* *met* wakene, *ende* met menegheranden arbeide. *Ende* met dien arbeide *verlaten* si *hem* op mi. Mer mi en mach niet soe⁺na bedwinghen alse volcomene toeverlaet van hogher trouwen. Die hongher diere zielen, zeghet hi, doet mi di al ghereiden, dat ^{+41c)}
 ic dine sal sijn, dat ic ben. Omme dinen hongher van mi ghenoech te sine, *daer* met volwasti, *ende* sijt mi alse ic. Dine doot *ende* de mine selen j. sijn. *Daer* omme selen wi met enen levne leven, *ende* ene minne sal onser beider hongher saden. *Daer* omme vertelle

(1) es in ons alte waer] C es ons alte swaer.

ic u dese blijscappe, die onse here seide *om* dat ghijs⁽¹⁾ te bat gheloven selt⁽²⁾, ende ghedinken ende weten Dat toeverlaet ende trouwe die naeste volcomenheit es, daer men gode volcomenlext ende best met voldoen mach. Hier bi mane ic u ter alre volcomenster vriheit der minnen, Omme dat mi hier voermaels van u droemde, dat ghi mine tekene sout leren; soe vermane icker u. Want dese houdi mi liefst boven alle saken. Haest u ter doghet in gherechter minnen, ende siet dat god gheeert si van u ende van alle dien daer ghijt af vorderen moghet met crachte, met coste, met rade ende met al dien dat ghi gheleisten moghet sonder sparen. AMEN⁽³⁾.

(1) ghijs] C ghi.

(2) te bat gh. selt] B sout gh. te bat.

(3) AMEN] ontbreekt in C.

Visiones Haywige⁽¹⁾.

[I]

+ Het was in enen sondage ter octaven van pentecosten⁺ dat men mi onsen here heimelike te minen bedde brachte, om dat ic ghevoelde soe grote treckinghe van binnen van minen gheeste, dat ic mi van buten onder de menschen soe vele niet ge hebben en conste, dat icker ghegaen ware. Ende dat eyschen dat ic van binnen⁽³⁾ hadde om⁽⁴⁾ i. te sine ghebrukelike met gode, Daer was ic te kinsche toe ende te onghewassen ende ic en hadder niet genoeg toe ghepijnt noch gheleeft int ghetal van soe hogher werdecheit, Alse daer toe behoerde, ende alse mi daer wel vertoent wart doe ende mi noch wel scijnt. Doe ic onsen here ontfien hadde, doe ontfinc hi mi te heme, Soe dat hi mi op nam alle mine sinne buten alle ghedinckenesse van vreemden zaken om sijns te ghebrukene in enecheden. Ende ic wart gevoert alse in enen beemt in i. pleyn dat hiet de wijtheit der volcomenre doechde. Daer in stonden bome daer ic in⁽⁵⁾ wart gheleidt, Ende mi worden ghetoent

⁺42a)⁽²⁾

⁺p^m cap^m

- (1) Deze titel komt in *C* voor, en namelijk op het eerste der twee schutbladen: *C* immers begint met de 'Visioenen'.
- (2) 42] 41 is niet beschreven.
- (3) dat eyschen dat ic van binnen] *B* dat ic eyschen van binnen.
- (4) om] *C* dat was om.
- (5) in] ontbreekt in *B*, *C* toe.

hare namen ende de *nature* van haren namen. De ierste boem hadde ene verrotte wortele de overbroesch was ende i. overvast selbloecte⁽¹⁾, Ende daer boven enen herde liefleke scone bloeme, die stont soe onvaste, Wanneer soe een storm quame, soe viele die bloeme ende dorrede. Ende die mi leidde dat was j. inghel vanden tronen die dat onderscheet hebben. Ende op dien selven dach⁺ was ic te hem comen met wassene, soe dat ickene hadde ontfaen dat⁽²⁾ hi soude sijn in miere hoeden^{+42b)} ende gheselle in al minen weghe. Ende die inghel seide: mensceleke *nature*, verstant ende kinne Wat dese boem es. Ende ic verstont ende hi toende mi dattet ware de kinnesse ons selves. De wortele verrot, dat was onse broesche *nature*, Ende dat vaste selbloecte, de eweleke ziele, Ende die scone bloeme, die scone vorme der menschen die soe saen verdorven es in ere uren. Doe leidde hi mi voerdane daer i. boem stont die herde neder was, ende hadde scone fiere bladere, ondeminet met alrehande varuwen die ghenoechlec waren ane te siene. Ende boven alle die scone bladere hinghen verdorrede⁽³⁾ bladere, die al die scone bladere bedecten. Ende doe seide echt⁽⁴⁾ de inghel: Vercoerne⁽⁵⁾ ziele ende hakende, die van soe⁽⁶⁾ nederen te soe hoghen ghetrect best ende van soe donkem dolinghen te soe claren ende vanden armsten ten rycsten, verstant wat dit es. Ende hi toende mi ende ic verstont. Dat was de oetmoedecheit, die met

(1) selbloecte] B selbloecte, C selbloect.

(2) dat] B soe dat.

(3) verdorrede] C verdorrende.

(4) echt] C ocht.

(5) vercoerne] B vercorende.

(6) van soe] B soe van.

vroeder vresen, daerse met bekint gods groetheit ende⁺hare nederheit, alle hare wel ghecierde doechede mede dect, om datse ghevoelt ende bekint dat hare⁺humilita ghebracht⁽¹⁾ haers lieves te ghebrukene Ende datse hare ne weet wies⁺verheffen. dits puere oetmoet⁽²⁾. Doe leide hi mi voert daer i. groet boem stont ende i. sterc⁺42c) met sterken, groten⁽³⁾ bladem. ende die inghel seide echt⁽⁴⁾ te mi: O moghende ende sterke, die den moghenden ende den sterken god verwonnen heves van aneghinne sijns selves die sonder beghin was, ende met hem die ewelecheit ghewelden sals in ewechheiden⁽⁵⁾, les ende verstant. Ende ic las ende verstant⁽⁶⁾. In⁽⁷⁾ elc blad was gescreven: Ic ben de cracht van volcomenne wille; mi en mach gheen dinc ontbliven. Ende daer bi stont een boem met vele telgheren, die groet was ende hadde alle sine telghere dore den andem boem ghestecht⁽⁸⁾. Ende die inghel seide echt⁽⁹⁾ te mi: O vroede vander redenen berecht, ja vander redenen des groten gods, les ende verstant die wise lesse ende die vroede die dese dorewassende leert. Ende ic verstant dat ane elc blat⁽¹⁰⁾ was te lesene: Ic ben die onderscedechheit; sonder mi en mach men niet doen. Ende doe leide hi mi voert daer i. overscone boem stont die hadde drierehande tel-

- (1) ghebracht] *B* ghebrac, *C* ghebrect.
- (2) verheffen...oetmoet] in *A* van boven bijgevoegd.
- (3) sterken groten] *A* *bovendien* breiden *op den rand* bijgevoegd, *B* groten, breiden, sterken, *C* groten breeden.
- (4) echt] *C* noch.
- (5) met hem die e.g.s.i. ewechheiden] *C* met hem die eeuwecheiden.
- (6) verstant] *C* verstant.
- (7) Jn] *B* Ende.
- (8) ghestecht] *B* ghestecht *met tusschen gelaschte* r, *C* ghestrect.
- (9) echt] *C* noch.
- (10) blat] *A* blat *boven* boem.

ghere, Ende elker telgher waren drie⁽¹⁾: drie boven ende⁽²⁾ drie in midden ende iij. beneden. ende die inghel seide echt⁽³⁾ te mi: O sorfherteghe⁽⁴⁾ om de aventure vanden mesvalle dijns toecomens, O suchtende om die dolinghe⁺ der menschen die ghemaket zijn ter minnen gods ende van hem dolen ende eldere gheraken, O stervende^{+42d)} metter doot dijns lieves die hi starf, verstant dese iij. nederste telghere, want dure⁽⁵⁾ met op gheclommen best ten oversten telgheren. Ende ic verstont ende⁽⁶⁾ alle die bladere waren van sat groendere varuwen ende scarp ende lanc, ende ane elc blat was ene herte ghescreven. Ende ane die iij. nederste telghere waren al de herten die ane ele blat stonden, van roder varuwen ane te siene⁽⁷⁾, Ende die middelste iij. telghere hadden herten ane te siene⁽⁸⁾ van witter varuwen, Ende die herten vanden oversten iij.⁽⁹⁾ telgheren waren ane te siene van goude. Ende die inghel seide echt⁽¹⁰⁾ te mi: Reine colomme in die kerke der heilighen, die dinen lichame pure ghehouden heves van alle dien saken die niet ne ghetamen inden heilighen tempel gods, O onnosele ende troosterse elker nosen daer die reine wille ons groots gods bi ghesterket sal wesen ende es, O bekinrende met bekinnessen die edele nature ons suets gods daer du soe vruch bi vercors⁽¹¹⁾ pure reyneheit

- (1) drie] ontbreekt in B.
- (2) ende] ontbreekt in B.
- (3) echt] C noch.
- (4) sorfherteghe] C sorfachteghe.
- (5) dure] C du ware (ware veranderd uit iets anders).
- (6) ende] C dat.
- (7) ane te siene] B te siene ane.
- (8) ane te siene] B te ansiene.
- (9) oversten iij.] B iij. oversten.
- (10) echt] C noch.
- (11) vercors] B vercoes, C vercoers.

boven al dat was ende es, ende bi ghere avonturen nie en ghebrukes⁽¹⁾ ure, nu verstant dese iij. middelste telghere. ende ic verstont. Ende die inghel seide echt⁽²⁾ te mi: ⁺Ghi soekende gherechte *Minne* allene in uwen god in al die zeden volmachteleke⁽³⁾ die *ter* heiligher wet behoren te werkene, Die god gheheilecht ^{+43a)} heeft met sinen heilighen levne dat hire in levede, ende met sinen groten gheboden ende met sinen hoghen raden; Ghi minnende ende pleghende met minnenden dienste der heiligher zeden na die behaghenesse der alweldeghe gods; Ghi ghestadege⁽⁴⁾ wesinghe *daer* god trouwe van gherechter *Minnen* altoes in vent ende ewelike in besitten sal, verstant dese iij. overste telghere. ende ic verstont. Die boem was de wijsheit. Die eerste nederste telch, die ane die bladere die rode herten hadden, dat was die vrese van meswesene ende⁺ van ontblivene der volmaecter doechde. Die ander telch⁺ was die vrese dat gode soe vele brecht⁽⁵⁾ werdecheiden ^{+primus timor} vanden menschen ende datter soe vele dolen van der waerheit die hi selve es. ^{+2us} Die derde telch was de vreese dat elc⁺ mensche sterven sal metter zelve doot ⁺³ *daer onse* lief mede starf, wijsleke in elker ende in alder doghet ghenoech te sine om die doot te stervene alle uren, ende dat cruce te draghene ende daghelike ^{+nota} *daer* ane te stervene ende met⁺ aldien te stervene die dolen ende sterven. Die eerste middelste telch die de witten herten hadde ane die bladere, dat was reinecheit ane den lichame inden seden, in

- (1) ghebrukes] *B* en *C* ghebrakes.
- (2) echt] *C* noch.
- (3) volmachteleke] *C* volmaectelike.
- (4) ghestadege] *B* ghestade.
- (5) brecht] *C* ghebrecht.

woerden, in⁽¹⁾ werken. Die ander telch was dat werken in ieghenwelken onnosel
 ende reine te begheme ende te⁺hoedene sine werke na ghetamen ons liefs⁽²⁾. Die
 derde telch was, soe puer te blivene van alre bevrechteit in den geeste, inden ^{+43b)}
 gare, inder zielen, dat ghene nederheit daer⁺in en come van dolinghen, van
 hoverden, van ijdelre glorien, van disperatien, van te vele te hopene dies men ^{+cave}
 noch niet en heeft, ende dat men niet en valle in bliscapen boven hebbinghe, Noch
 in rouwe boven ghebreken, Noch niet en valle in affeccien, Noch in gheen
 ghenoeghen te vullen tote dien daghe dat men Minne langhe ghenoech ghedraghen
 heeft na hare tamelecheit, ende datse soe volwassen es ghedraghen ende met
 tameleken werken soe volvoedt dat men comt boven draghen⁽³⁾ van der Minnen, int
 ghevoelen dat vele hogher es dan minne te draghene. Want Minne te draghene
 dats onste verlangen, begaren dienst, oefeninghe van berrenden⁺wille altoes sonder
 cessereren. Mer minne ghevoelen dats gedinken in vriheiden van minnen. Met ^{+minne ghevoelen es}
 minne⁽⁴⁾ te sine verhoecht al. Die eerste telch vanden oversten drien die de
 guldene herten hadden ane hare blader, dat was met meneghen volmaecten
 doechden minne ane⁽⁵⁾ haerselven enechleke soeken daerse gheheel in⁽⁶⁾ te vindene
 es. Die⁺ander telch es, met minnen dien hoghen wille gods te pleghene na sine
 behaeclecheit, daer hi hem selven elken ^{+43c)}

(1) in] C ende in.

(2) na ghetamen o.l.] in C op den rand bijgevoegd.

(3) draghen] C dinghen.

(4) van minnen. Met minne] A met minnen. Mer minne, C van minnen. Maer minne.

(5) ane] C met.

(6) in] ontbreekt in C.

mede behaghen doet, die hem alsoe levet. Die derde telch was dat ghestade wesen daemen der minnen altoes gheheel met es ute menechfuldeghe doechden in die gheheele eneghe doghet, die de minnende beide in j. verswelghet ende werptse inden afgrond, daerse soeken ende venden selen de eweleke ghebrukelecheit. Doe leide hi mi vort daer wi vonden enen kelc al vol bloets. Ende die inghel seide echt te⁽¹⁾ mi: Grote met groten wille alle onghehoerde pine ende ghehoerde sonder quetsinge ende met soeter rasten overlidende, drinc; ende ic dranc ende dat⁺ was de kelc der verduldecheit⁽²⁾. Daer dede ic gheloffenese, gode ghestadeleke^{+calix} ghenoech te sine in verduldeghe trouwen. Doe leide hi mi voert in de middelt der wijtheit⁺ daer wi in wandelden. Daer stont j. boem die hadde de⁽³⁾ wortele opwert ende den tsop nederwert. Die boem hadde vele telgheren. Die nederste telgher^{+nota} die de tsop waren⁽⁴⁾, Die eerste was ghelove, die ander hope daer die menschen bi beghinnen. Ende die inghel seide echt⁽⁵⁾ te mi: O meesterse vanden beghinne toteninde op clemmende desen boem ter dieper wortelen des onbegripelex goeds⁽⁶⁾, Verstant⁺ hoe dit es die wech der beghinnender ende te gheduerne der volcomender, ende ic verstont dat dat⁽⁷⁾ was die boem der bekinnessen goeds⁽⁸⁾, diemen met^{+43d)} ghelove beghint ende met minnen volintet. Daer bi dien boem stont noch j. die

(1) echt te] C noch.

(2) verduldecheit] A veruuldecheit, B verduldecheit veranderd uit veruucdecheit.

(3) de] ontbreekt in C.

(4) waren] A en B hadden waren (hadden doorgehaald), C hadden.

(5) echt) C noch.

(6) goeds] C gods.

(7) dat dat] C dat.

(8) goeds] B en C gods.

hadde ronde bladere ende brede, ende die inghel seide te mi: Blijft *hier* alse ghevanghene tote des di⁽¹⁾ weder sent die di *hier*⁽²⁾ ontboden heeft te comene, Ende verstant sinen verhoelnen wille, daer hi dijns *in* wilt ghebruken. Ende ic vare in dinen gheweldeghe dienst dienen⁽³⁾. Jc hebbe heden van di ontfaen *in* dinen dienste te wesene alle uren, tote dat du mi ontwassen best ute dien weghe, die ic di hebbe gheleidt ende duse volmaectelege cans volgen ende ghevoelen dies hoghes⁽⁴⁾ verholens raeds, dien di onse grote gheweldeghe god sal doen weten te diere uren. Jc vare hoeden dinen reinen lichame *in*⁽⁵⁾ diere edelder werdecheit daer ickene *in* vonden hebbe ende houden⁽⁶⁾ wille. Ende doe seide hi: kere di omme van mi ende du salt den ghenen venden, dien du ye ghesocht hebs ende daer du allen erdschen ende alle hemelschen bi af ghekeert best. Ende ic keerde mi van heme ende ic sach i. cruce vore mi staen ghelijc *cristalle*, clerre ende witter dan *cristal*; daer mocht men dore sien j. grote wijtheit. Ende vore dat cruce sach ic staen enen zetel ghelijc eere⁺sciven ende was clerre ane te siene dan die zonne *in* haerre claerster macht, ende onder die scive stonden iij. colommen. Die eerste colomme was^{+44a)} ghelijc berrende viere. Die andere was ghelijc enen stene die heet thopasius, die heeft *nature* vanden goude ende na die claerheit der locht ende hi heeft varuwe alre stene. Die derde was ghelijc enen stene die heet amatistus ende heeft i. pellenleke

(1) dij] B hi di.

(2) hier] C hi hier.

(3) dienen] ontbreekt in B.

(4) hoghes] ontbreekt in C.

(5) in] B Ende.

(6) houden] B behouden.

varuwe na die rose ende na die violette. Ende midden⁽¹⁾ onder die scive draeyde een weel soe vreseleke omme, ende die soe eyseleke was ane te siene, dat hemelrike ende ertrike daer af verwonderen mochte ende vervaren. Die zetel die gheleec eere sciven, dat was die ewelecheit. Die iij. colommen waren die iij. namen daerne die ellendege die verre van minnen sijn, mede verstaen. Die colomme ghelijc den viere es die name des heilighen geests. Die colomme ghelijc den thopas es die name dies vader. Die colomme ghelijc den amatist es die name des soens. Die diepe weel die soe vreseleke donker es, dats die godleke ghebrukelecheit in haren verhoelne storme. Op die gheweldeghe stat sat die ghene dien ic sochte, ende daer ic een mede hadde begheert te sine ghebrukeleke. Sine vorme was onseghelec⁺ enegher redenen. Sijn hoeft was groet ende wijt ende kersp van witter varuwen^{+44b)} ende⁽²⁾ was ghecront met ere cronen, die gheleec enen stene die heet sardonius ende heeft iij. varuwen wit swart⁽³⁾ ende roet. Sine ogen waren ane te sine wonderleke onseghelec ende alle dinc treckende in hem in minnen. Daerne maghic niet af te woerde bringhen, Want die ontelleke grote scoenheit endé oversoete soetheit vanden werdeleken wonderleken⁽⁴⁾ aenscine, Dat benam mi alle redene van⁽⁵⁾ hem in ghelikenessen. Ende mijn lief gaf mi hem selven in verstannessen sijns selves ende in ghevoelne. Maer doe ickene sach, doe vielic hem te voeten, want ic bekinde dat ic al dien wech te hem was gheleidt daer noch alsoe vele toe te levne

(1) midden] C in midden.

(2) ende] C Hi.

(3) wit swart] C swart wit.

(4) werdeleken wonderleken] B wonderleken werdeleken.

(5) van] C in.

was. Ende hi seide te mi: Stant up, Want du best in mi op ghestaen sonder beghin gheheel vri ende sonder val. Want du beghert heefst i. met mi te wesenne ende du heefst daer toe ghedaen te rechte ende te cromme; ende overmids dattu soe verstormt best in onghedurecheiden, ende du des orconde heves van mi ende van openbaren werken die du gewracht heves in al dien daer du mijns willen in verwaent heves⁽¹⁾, ende om dine vroede werke hebbic di ghesent den ingel der trone die vroet es, die gherechte willeghe⁽²⁾ ter volmaechtheit te leidene, ⁺die di zoe bewarent vant van binnen dat hi di alle die weghe leide die hi di soude hebben ghetoent alse ^{+44c)} enen kinde. Want hi di soe hoghe namen gaf, die di verciert⁺hebben in mijn aenscijn. Nu salic di doen weten wat ic di wille. Ic wille dattu dore minen te⁽³⁾ alre ^{+nota} ellendecheit bereet best Ende ic verbiede di, dattu di⁽⁴⁾ nemmermeer⁺ en onderwens iet te andene noch te wrekenne alsoe vele als i. opslaen van ere oghen. Daer ^{+interdixit} du di⁽⁵⁾ dies onderwins in enegher manieren, soe bestu de ghene die mi mijn recht ondergaen wilt⁽⁶⁾. Ic gheve di noch, seide hi, j. nuwe gebod: wiltu mi gheliken inder menscheit alse du beghers⁺ inder godheit als te ghebrukene van mi, Soe saltu begaren aerm, ellendech ende versmaedt te sine onder alle menschen, ende ^{+desiderium} alle vemoye selen di smaken boven alle erdsche ghenoechten; in negheenre wijs en later di

(1) verwaent heves] verwanets.

(2) gherechte willeghe] B gerechte ghewilleghe (ghe nadien bijgevoegd), C gherechteghe willeghe.

(3) te] C tote.

(4) di] ontbreekt in C.

(5) di] ontbreekt in B.

(6) wilt] C wils ende mijn mogentheit onderwints.

verdrieten, want si selen ommenscheleke sijn te verdraghene. Wiltu vervolghen
minne na die *fiere*⁽¹⁾ *nature* die di mine gheheelheit heyschet⁽²⁾, Soe saltu soe vremde⁺
 werden onder de *menschen* ende soe onghehoert ende soe onsalech, dune salt ^{+item}
 noch weten enen nacht *waer herberghen*⁽³⁾, ende alle *menschen* selen di noch
 afstaen⁽⁴⁾⁺ ende begheven, ende niemen en sal noch⁽⁵⁾ metti willen dolen *in* dine noet
 ende in dine quale. Van al dinen wesene belovic mi in dinen daghen die du ^{+44d)}
 gheleeft heves noch enen corten tijt, Want dine uren en sijn noch niet comen.
 Mer ic hebbe een dinc te di, *daer* ic mi omme⁺belghe in enen dele dat ic di tonen
 wille. Du best ionc van daghen ende du wils dat ic bekinne dijns lichamen sware ^{+habeo contra te}
 pine ende die trouwe van dinen handewerke⁽⁶⁾ ende dinen⁽⁷⁾ nuwen wille altoes
 vloyende van karitaten ende die begherte van diere herten ende dat doyen van
 dinen sinnen ende die *minne* van dijnre zielen, ende dit bekinne al. Ende oec bekinne
 du dat ic levede suver mensche, ende mijn lichame doghede sware pine, ende mine
 hande wrochten alle trouwe, Ende mijn nuwe wille van karitaten dore vloyde al de
 werelt in vreemde ende in vriende, ende mine sinne doyden ende mine herte
 begeerde, ende mine ziele minde, ende in al desen verbeide ic al miere tide des
 die uren quamen, dat mi mijn vader op nam te hem. Ghi hebt gheseegt somwile te
 mi: ic had goet menschen⁺leven⁽⁸⁾, Want ik hadde die vij. gaven. dat es waer ende
^{+nota}

(1) *fiere*] *B* fierleke.

(2) *heyschet*] *A* eyscheit, *B* eysthett.

(3) *noch weten eenen nachtwaer herberghen*] *C* niet weten waer e.n.h.

(4) *afstaen*] *C* afgaen.

(5) *noch*] ontbreekt in *C*.

(6) *handewerke*] *C* handghewerke.

(7) *dinen*] *B* van dinen.

(8) *leven*] *B* te levne.

niet allene gaven, mer ic was selve gave der gheeste die de gaven heten. Ende du heves gheseecht: mijn vader was met mi, dats waer, wine scieden nie⁽¹⁾ ure. Mer ic make⁺di cont ene verhoelne waerheit van minnen⁽²⁾ die doch⁺openbar versceen⁽³⁾, diet hadde comen verstaen. dat ic nie i. ure mi selven bi miere moghentheitghenoech en dede in gheen ghebreken, Daer ic in was, noch dat ic ane die gaven mijns geests nie en vervinc, sonder dat icse met pinen van dogene vercreech ende van minen vader, die hi ende ic al i. waren, alse wij nu sijn vore dien dach dat⁺mine ure quam van miere volwassenheit. Ic ne wandelde mijn vemoy noch mine pine bi miere volcomenheit nye. Nu heves du dine ellende gheclaghet ende waer omme du niet ne heves van mi dies du behoefs na dinen nyede, ende ic vraghe di wanneer di dies ghebrac, dune hads die vij. gaven mijns gheests. Ende ic vraghe di wanneer du begheven waers van minen vader in eneghen wesene, mijn vader ne was altoes met di ghelijc hi met mi ende ic met hem was doe ic mensche levede. Na dien dattu⁺mensche best, soe leve ellendech alse mensche. Ic wille van di mi alsoe volcomeleke gheleeft hebben in allen doechden in erdrike, dat du mi in mi selven in ghenen poente en ghebrekes. Heve de vij. gaven mijns geests ende cracht⁺ende hulpe van minen vader in volcomenen werken der⁺doechde, daer men god mede werdet ende blijft ewelike, mer ghevoelt u mensche in al dien ghebreken die ter⁺menscheit behoren sonder sonde allene. alle die pine die⁺ter menscheit behoert, die becoerde ic doe ic mensche

⁺45a)
⁺de humanitate christi in hoc mundo respectu potentie
⁺item
⁺de miseria preceptum
⁺dat dona
⁺45b)
⁺omnem penam
⁺christus habuit

(1) nie] B noyt.
 (2) minnen] C mi
 (3) versceen] C sceen.

levede sonder sonde⁽¹⁾. Ic ne coste mi selven nie bi miere⁺ moghentheit van binnen sonder met troeste, ende⁽²⁾ dat ic seker was van minen vader. Du heves dat oec ^{+nota} wel bekint, dat ic langhe levede in ertrike, eer men mi bekinde onder dat volc, ende eer ic miraculen dede; ende doe icse dede, ende men mi bat bekinde, doe bleef mi onmenich vrient in de werelt; ende in miere doet stondense mi al wel na⁽³⁾ af die leefden; daer omme ne laet di niet berouwen, dat di alle menschen begheven zelen om die volcommene minne, Ende om dat du in minen wille leves. Scone gheliken ende miraculen sijn di van dinen daghen meer ghesiet sonder noet dan eneghen mensche die gheboren wert sider dat ic starf. Miraculen ende ghichten van buten die waren in di sere begonnen te werkene, die heves du mi ontseghet ende bester af ghestaen ende en wilter niet. die beghaefstu bi⁽⁴⁾ minnen ende en wils el niet dan mi ende ommi hevestu als verteghen ende wilt mijns ghebruken⁺ in ghevoelne, dat boven al gheet, ende dat ghetal van dinen daghen daer toe dat es noch onna ^{+45c)} gheleeft. Ic sal di, seget hi, liefste gheminde, gheven mi⁽⁵⁾ heimeleke, ⁺alse du mi hebben wils heymeleke⁽⁶⁾, want du niet ne wils dat di die vremde troesten noch ^{+dabo me hibi} datse di bekinnen. ⁺Soe salic di gheven verstantesse mijns willen ende conste⁺ gherechter minnen, ende enechleke mijns te ghevoelne bi vremden⁽⁷⁾ stormen ^{+heymelec} van minnen, alse du niet gheduren en ^{+nota}

(1) sonde] C sonde allene.

(2) ende] ontbreekt in C.

(3) al wel na] C wel na alle.

(4) bi] B van.

(5) mij] B in.

(6) heymeleke] ontbreekt in A en C.

(7) vremden] C uren.

mach sonder mijns te ghevoelne, ende⁽¹⁾ dine pine te swaer werdet. Met verstanne
 saltu wise⁽²⁾ minen wille werken in alle dien die behoeven van di te wetene minen⁺
 wille, die hem oncont noch es. niemene ne hevestu noch ghebroken ende niemene ^{+nulli desunt}
 en ghebrec nemme meer tote dien daghe dat ic di segghe: dijn werc es al voldoen.
 Met minnen saltu leven ende gheduren ende mijns verholens⁺ willen pleghen daer
 du mi mede best verholens⁽³⁾ ende ic di, ende met mijns te ghevoelne salic di ^{+verholens}
 ghenoech wesen ende du mi. Dus werke minen wille met verstanne, mine alre
 ghenoechleeste gheminde; dus pleghe mijns met minnen, mine naeste ghebrukende⁽⁴⁾
 in miere naeit; dus saltu mijns ghebruken. Dit es die boem van dien woerden die
 ic di nu seide, die heet bekinne der minnen. Want die soe vele ghepredeket es,
 dat di die nederheit verswaren sal. soe toende ic di selve wat ic di wille. Du moets
 soete weder⁺ keren ende doen dat ic di bevolen hebbe; alse du wils, soe nem bladere
 van desen bome, dat es⁽⁵⁾ kinne mijns willen. ende alse di vernoyt, Soe nem ^{+45d)}
 vanden tsoppe ene roze; van⁽⁶⁾ hare nem i. blat: dats minne ende alse du niet
 gheduren en cans, soe nem vander rozen dat daer⁺ binnen es, dat es soe salic di⁽⁷⁾
 geven mijns te ghevoelne. altoes saltu kinne mijns willen hebben, ende ^{+cognitionem voluntatis}
 minnen⁺ ghevoelen ende ter noet mijns ghebrukeleke ghevoelen. Aldus dede mi
 mijn vader⁽⁸⁾ doe ic sijn sone was; hi liet ^{+derelictus}

(1) ende] C ende die.

(2) wise] C wiseleke.

(3) verholens] ontbreekt in A en C.

(4) naeste gh.] B gh. n., C naesten ghebrukene.

(5) es] B es de.

(6) van] C ende van.

(7) dat es soe salic di] C dats dat ic di sal.

(8) mijn vader] B die vader mijn.

mi in node ende hine begaf mi nie. Jc ghevoeles in ghebrukene⁺ ende ic diende dien daer hi mi toe gesent hadde. Dat herte dat in di rose es soe geheel, dat es ^{+haec serviunt} ghebrukelecheit van minnen ghevoelleke. Hen allen, lieve, die di goet ende quaet doen, wes al eens van werkens in⁽¹⁾ hare⁺noet. Minne sal di alsoe machtech maken. ghef al, want al es dine. ^{+equalis omnibus}

[II]

Het was op enen cinxendach dat ic den heilighen geest⁺ alsoe ontfinde, dat ic verstont alle den wille der minnen in allen ende al die seden vanden wille der hemele ^{+ij cap^m} ende der hemelscher ende al die volcomenheit der volmaecter gherechtcheit ende alle ghebreke der verlorenre ende alle dier willen die ic sach, in welken si waren van waerheiden ende van loghenen, ende ye sider ghevoeldic aldus⁽²⁾ der minnen van allen dien die⁽³⁾ ic sach in alsoe⁺ velen alse si waren. Ende doe verstondic oec alle⁺ die⁽⁴⁾ redenen diemen spreke in lxxij. manieren. Die menechfoldecheit ^{+46a)} van al desen wesenen es mi sere⁽⁵⁾⁺ onscuult ende verstilt. Mer dat staren ^{+habuit cognitionem} enechleke in heme, ende die berentheit der minnen ende die⁽⁶⁾ waerheit sijns ^{+donum lingue} selves⁽⁷⁾ willen, diene blessceden⁽⁸⁾ noch en sweghen noch en laghen nye sider in mi. Te voren vore dien tijt woudic altoes weten; in al minen doene peinsdic ende seidic⁽⁹⁾ emmer. wat es minne ende wie es minne. in dit te pleghene haddic ij. jaer gheweest.

- (1) in] C van.
- (2) aldus] C al.
- (3) minnen van allen dien die] C minnender die.
- (4) oec alle die] C alle.
- (5) sere] ontbreekt in C.
- (6) die] ontbreekt in C.
- (7) selves] ontbreekt in A en C.
- (8) blessceden] C bleschen.
- (9) seidic] C seide.

[III]

+ Daer na een⁽¹⁾ paesdaghes wasic te gode ghegaen, ende hi ontfinc⁽²⁾ mi van binnen mine sinne ende nam mi in den geeste ende voerde mi in dat aenscijn des ^{+iij} heylighen⁺geests, die den vader ende den zone in enen wesene hevet. Ute dien ghehelen wesene dies⁽³⁾ aenscijs ontfinc ic alle verstannessen ende soe lasic ^{+iudicium legit} alle mine vonnessen. Ende ene stemme ute dien aenscine luudde alsoe vreseleke alse over al ghehoert ende si seide te mi: Sich hier, oude die op mi gheroepen heves ende ghesocht wat ende⁽⁴⁾ wie ic minne ben dusentech jaer vore der menscen gheboerte, Sich ende ontfanc minen geest van allen bekinne wat⁽⁵⁾ icker minne in ben. Ende alse du mi di⁽⁶⁾ volbringhes puer mensche in mi selven dore alre weghe van volre minnen, Soe saltu mijns ghebruken, wie ic minne ben. Tote dien dage saltu minnen, wat ic minne ben, ende dan saltu minne sijn alsoe ic minne ben. Ende dune⁽⁷⁾ salt⁺niet men⁽⁸⁾ leven dan dat ic minne ben in dienen daghen toter doet dattu levende werdes; met mire enechheit ontfinghestu mi ende ic hebbe di ontfien. ^{+46b)} vare ende leve dat ic ben, ende comt weder ende bringhet mi ghehele godheit ende ghebruket⁽⁹⁾ wie ic ben. ende doe quamic weder in mi selven ende verstont al dat ic⁽¹⁰⁾ te voren seide, ende bleef starende in mijn herteleke soeteleke lief.

[IV]

+ Jc sat op enen meidach ende soude messe horen van

^{+iiij}

- (1) een] B in, C eens.
- (2) hi ontfinc] C onvinc.
- (3) dies] C dijs.
- (4) wat ende] ontbreekt in C.
- (5) wat] C want.
- (6) di] ontbreekt in B.
- (7) dune] C du.
- (8) men] B min, C mijn.
- (9) ghebruket] B ghebrukelec.
- (10) ic] ontbreekt in C.

sinte iacoppe, alst recht was, Want het doe sijn dach was. Doe worden mi binnen der epistolen mine sinne binnen ghetrect met enen groten verstormden ghelate van enen gruweleken geeste di mi van binnen trac in binnen mi. van binnen mi werdic doe al op ghetrect inden geeste. doe wert mi verstoent ene selsene ghelike ij. conincricen alse van ere rijcheit, ende van ere gheboerten, ende van enen gheslachte, ende van gheliken cost⁽¹⁾ in alre ghewelt. Ende doe quam i. inghel berrende al vol onsteken van inviereghen viere. ende hi ontdede sinen vloghel wide, ende hi sloech daer mede grote slaghe vij., alse i. roepe⁽²⁾ die al verstillen wilde te siere stemmen om te ghehoerne sinen wille. Metten iersten slaghe hielt die mane stille van haren lope te diere stillen die daer gebonden was. Te dien anderen slaghe liet⁽³⁾ die sonne⁺ haren loep te dier stillen. Metten⁽⁴⁾ derden slaghe hielden⁽⁵⁾ alle de sterren van haren lope. Metten vierden slaghe worden die vanden paradise van hare rasten verweect, dies te bewondeme met nuwer redenen. Metten vijften slaghe hielt die troen stille van sinen lope. Metten sesten slaghe soe⁽⁶⁾ openbaerden alle die heilighen van heilighen menschen levende ende doede alle die sijn inden hemel ende in purgatorien ende in ertrike, elc na dat hi wesen sal gheheellec in allen. Metten sevenden slaghe worden ontploken alle hemele van elcs hemels rike in eweleker glorien. Doe die ingel aldus hadde gheslegghen⁽⁷⁾

(1) cost] C const.

(2) roepe] C rouppe.

(3) liet] B soe hielt.

(4) Metten] B Ten.

(5) hielden] B soe hielden.

(6) soe] ontbreekt in A en C.

(7) h.g.] B g.h.

mit sinen vloghele ende ghestille hadde ghemaect, doe gaf hi i. stemme alse die donder ghelijc eenre gheweldeghe bosinen, daer men met ghebedt dat hoechste ghebod. Ende doe seide hi: alle ghi ghestilde die dient, ende alle gheopenbaerde⁽¹⁾ dien men daemededient, Sijt mi hier mede oerconde van dat ic toenne diere wonderendere ende diere gruwelendere van mi⁽²⁾ di hier steet. Doe was ic binnen dierre uren omvaen in sinen vloghelen ende in die middelt sijns riken, dat hi selve was. Doe seide hi te mi: du onbekinde alle dinen houden ende dinen wedersaken gheminde ye als ic selve, nu kies van desen ij. hemelen die du int⁽³⁾ conincrike saghes. ende doe vielic in heme alse ontfaen⁽⁴⁾ met eerre⁺soeter nuwer trouwen, ende die was vol van bekinessen met smake van gherechter minnen. In dien^{46d)} doregaenden smake van soeter minnen, seide hi te mi ghereenne metter gheheelre trouwen die eweleke alle dinc nuwe sal maken: ghesmake ende kinne selve wat dese hemelen⁽⁵⁾ hebben onghelijcs ende kies den rijcsten ende den moghensten. Ende ic seide: here, ic bekinse alle, want du mi met dijnre volcomenheit heves af ghedaen al mine nederheit daer ic bi twifelde. Ende doe saghic enen dies die ene hemel was ende mijn lief elken in sinen hemel even gheweldech ende in gheliken dienste ende in alre gheliker glorien ende in everwerdeghe⁽⁶⁾ gheweldecheit ende in enen⁽⁷⁾ verdrachleker ghenadecheit in allen eweleken

(1) gheopenbaerde] B geoppenbaerde, C openbaerde.

(2) mi] C uw.

(3) int] C in.

(4) ontfaen] C omvaen.

(5) hemelen] ontbreekt in C.

(6) everwerdeghe] C ere werdergher.

(7) enen] B even.

wesene. Ende alle die verstilt waren van haren lope, mane, sonne, sterren, troen, ende alle die gheopenbaert waren te dien oerconde te sine, paradys, menschen ende alle hemelen die dien dienen, seiden alle: amen, ende oerconden die enechheit van hem beiden ende hem allen es oerlof ghegeven elken⁽¹⁾ in sinen wesene daer hi te voren in was. Doe seide die inghel echt⁽²⁾ te mi: nu sich mi eneghe genocht⁽³⁾ dinen gheminden ende mine gheminde sidi ghemint met mi. Dese ghehele hemele die du sies, ⁺dat⁽⁴⁾ hare sijn ende mine ende die du saghes alse ij. conincricen die verwoest waren, dat was onsertwier menscheit eer si vol wies. Ic wies vore, ⁺47a) nochtan⁽⁵⁾ bleven wi effene. Ende ic quam in mijn rike ghisteren, ende ghi wiest na, nochtan bleven wi effene. ende si sal volwassen heden ende met di comen morgen in haer rike, ende nochtan bliven effene met mi. Du heves lieve sterke grote ende vrouwe willen weten met dinen twivele te mi, waerbi dat wesen soude ende met wat werke datse mi ghelijc volwassen soude, dat ic hare ghelijc wesen soude ende di ghelijc mi selven; dat si in mi, ende dat si di cont van minen monde dat es mine verstantesse mire riker naturen: Hare i. grote werc daerse mede volwassen⁺ sal⁽⁶⁾, dats datse al die doechde werken sal die hare van minen wesene⁽⁷⁾ ghetoent ⁺consolatio sijn in scrifture, in rade, in smake van minnen tusschen hare ende mi, biden ghebode dattu heves te hare van bande van min-

- (1) elken] C elken te siene.
- (2) echt] C noch.
- (3) genocht] B ghenecht, C gheeneech.
- (4) dat] C die.
- (5) nochtan] C ende nochtan.
- (6) sal] B soude.
- (7) wesene] B weghe.

nen ende bider wider kinnessen⁽¹⁾ die du heves mijns⁺ ghebrukeleker⁽²⁾ willen. Hare ander grote werc sal sijn ellendech wesen ende ongestadich tijt vele dier groter⁺ *contrarium* doechde die wi in hare ghemint hebben ende dat sie⁽³⁾ werken sal met groten storme tghelijcste. Hare derde werc ende haer nog meerre doghet sal sijn hare meneghe⁺ toecomende mestroest te allen uren, die hare segghen⁺ selen wat meint god, wat meint dese ioncfrouwe⁽⁴⁾. Wat saelt wesen, hoe maghet ghescien, dat⁺ *desolatio* ic hem volwiesse ende hare na hare beider werdecheit hem ghenoech te sine.^{47 b)} mi weetse volcomen god ende di salse willen weten die volcomenste mensche die leeft bi aller gheliker doecht na minen seden die anxt ende die quale hoese ons alsoe genoech gewerken soude met alsoe ghebrekeleken seden alse de hare sijn, ende haerre oversoete haeste met⁽⁵⁾ erenster begherten, dat sijt emmer wesen wilt sonder ontbliven wat soe dat⁽⁶⁾ cost. ende dan weder vallende⁽⁷⁾ in mesdaden diese doemen ende onthopen doen, si⁽⁸⁾ die soe gheme edel bleve ende sonder vleckē na ons beide ghelijc, ende hare selven daer buten ghevoelt met al haren vonnessen. Nu ghesmake selve wise⁽⁹⁾ wat mochte meer⁺ doen volcomen. Haer vierde werc ende dat alre meeste dat se in ons volleinden sal, dats derven van onser soeter⁺ *opus carentia nostri* naturen, die onser ghelijc van anderen ghevoelt ende die kinnesse ende dat smaken dat wi in ons selven

(1) kinnessen] B bekinnessen.

(2) ghebrukeleker] B ghebrukeleex, C ghebrukelecs.

(3) sie] C siere met.

(4) ioncfrouwe] C ioffrouwe.

(5) met] B ende met.

(6) soe dat] B dat soe.

(7) vallende] B vallen.

(8) si] ontbreekt in C.

(9) wise] ontbreekt in C.

twevoldech van hare hebben. Ende si onvolwassen dies derven moet diense boven al moet *minnen*. Ende alse alle demsterheit daer ane hebben, Dat sal hare werc sijn⁺ daerse ons mede ghenoech *margen* hare selven volbrinchen sal.

⁺47 c)

[V]

Ic was in *assumptie* daghe te mettenen inden gheeste⁺ op genomen ene corte wile, ende mi worden *vertoent* die iij. overste hemele daer men af noemt die iij. overste *inghele*, die *trone*, die cherubinne, die seraphinne. ende het quam te mi die aer vanden iij. dieren, die soete *Sente*⁺ *iohannes* ewangeliste, ende seide: com ende sich die dinghe die ic mensche sach. die hevestu alle ghesien ontploken ende gheheel die ic bi gheliken sach, die hevestu bekint ende wets welc si sijn. Ende metten ghedinckene der spraken die sente *iohannes* hadde hier na te mi, soe viel ic in mijn aenscijn met enen groten wee. ende dat wee riep over lude: a, a, heilich vrient ende ghewareghe moghentheit, waeromme laetstu donse in vreemden stucken, ende waeromme en doervloecstuse⁽²⁾ in onse enechheit niet. Ic hebbe minen ghehelen wille noch met u ende⁺ *minne* ende hate met u alse ghi, Want ic en ben noch nu gheen lucifer, Seder dat ghi mi *anderwerf* sekerheit daedt, alse die gene doen die nu lucifer sijn, ende willen dat hem goet ende gracie gescie, dies niet en hebben in levne noch in werken noch in dienste, ende die haren arbeit willen verderven ende gratien willen ghebruken ende⁺ verheffen hem, om dat ghi hem i. luttel tonet uwer goetheit, soe willen sijt vore recht hebben ende die vallen van uwer hemelscher eren. dat hebdi mi ghedaen weten.

⁺v.

⁺equaliter⁽¹⁾ *Johannis ewangeliste secundum revelationem* etc.

⁺lucifer est qui

⁺47 d,

(1) er wordt wel bedoeld : dus slecht afgeschreven?

(2) doervloecstuse] C doervloeystu.

⁺Hier ane mesdede ic *hier*⁽¹⁾ vore ane levende ende ane doede, die ic met begherten
vore⁽²⁾ recht verledighen woude uter purgatorien ende⁽³⁾ uter hillen. mer des sijt ⁺orando peccavit
ghebenedijt: ghi dadet van hem viere sonder uwe abolge⁺te mi onder levende ende
dode die doe ter hillen behoerden. dat verdroeche uwe goetheit⁽⁴⁾ mire ombekinecheit ⁺4 liberavit et hoc
ende mire ombesetter begherten, ende diere ongebondender caritaten, die ghi fecit desid erium etc.
mi in u ten menschen gaeft, ende ic noch doe niet⁽⁵⁾ en bekinde uwe volcomene
gherechtecheit. In desen vielic ende waert lucifer in dat dat ic dit⁽⁶⁾ niet en bekinde
alne mesviel mi in u niet. dat⁽⁷⁾ was die ene sake daer ic omme viel onder de
menschen, dat ic hem onbekint bleef ende si mi wreet. Ic woude bi minnen onthouden
levende ende dode ute alre nederheit van onthopene, van meswerkene, ende dede
hare pine minderen, ende helsche dode in purgatorien senden ende levende helsche
in hemelschen rade bringhen. dit verdroeche mi uwe goetheit, ende toende mi dat ic
hier omme aldus ware gevallen onder dat volc. Doe ghi mi selven in u selven naemt,
ende daed mi weten hoe ghedaen ghi sijt ende haet ende mint in enen wesene,
doe bleef mi bekint hoe ic al met u soude⁺haten ende minnen ende in allen wesene
sijn. Hier bi dat⁺ic dit weet, soe eysch ic u dat ghi donse geheel maect⁽⁸⁾ met ons. ⁺odire
Ende die opten troen sat inden hemel seide te ⁺48a)

(1) *hier*] ontbreekt in B.

(2) *vore*] B *van*.

(3) *ende*] ontbreekt in B.

(4) *gotheit*] B *goetheit* (e later tusschengevoegd), C *goetheit*.

(5) *doe niet*] C *niet doen*.

(6) *dit*] ontbreekt in B.

(7) *dat*] C *dit*.

(8) *geheel maect*] A *laet wesen met verwijzing naar den bovenrand waar staat geheel maect*.

mi: Dese iij. trone benic in iij. *persone*, troen, *mensche*, *cerubin*, heilich gheest, seraphin in mijn ghebruken, *daer* ic al ben. Ende hi nam mi op *buten den* geeste in dat *overste* ghebruken van *wondere sonder* redene; *daer* ghebruuct ic⁽¹⁾ syns als ic eweleke sal. die ure was cort ende als ic te mi selven quam, doe dede hi mi weder inden geeste, ende seide te mi aldus: alse duus nu ghebrukets, saltuus⁽²⁾ eweleke ghebruken. Ende *iohannes* seide te mi: ganc te dijnre bordenen, ende god sal sine oude *wondere in di vemuwen*. ende ic quam weder in mijn leet met meneghen grooten wee.

[VI]

Het was in enen dertiendaghe; doe was ic xix. jaer⁺out, alsoe wordense mi *daer* ghenoe⁺mt, doe haddic willen, te onsen here te gane; ende ic was te dien tide in ^{+vi.} begherten ende in oversterken eyskene, wie god nemt ende gheeft die⁽³⁾ in verlorenheiden van hem, in opnemene van ghebrukenessen hem als in allen na sinen willen sijn. doe werd ic op dien dach daemet sere van nuwes in minnen beroert, ende doe werd ic op ghenomen in enen geeste, ende ghevoert *daer* mi waert ghetoent ene hoghe gheweldeghe stat. ende op die moghende stat⁺ stont i, zetel, ende die *daer* op sat, was omsienlec ende onverstaen in diere werdecheit vandien ^{+48b)} ambachte, dat *daer* boven te werkene was. Selke stat te besittene, dat es onbekinlec hemelschen ende aerdschen. Boven op dat hoghe sitten in die hoghe stat, *daer* sag hic ene crone, die was boven alle dyademata, ende hare wide hadde onder hare alle dinc bevaen, ende *buten* dier cronen en was niet. Ende i. inghel quam met enen gloeyede wieroec

(1) ghebruuct ic] C ghebroekic.

(2) saltuus] B saltu.

(3) die] ontbreekt in C.

vate ende gloyende van viereghen roke, ende hi knielde vore die hoechste stat der zetele daer die crone boven hielt, ende dhi⁽¹⁾ dede hem ere mede ende seide: O ombekinde moghenheit ende al vermoghende grote here, hier mede sidi ere ende werdicheit van derre vrouwen⁽²⁾, die di besoect in dine verhoelne stat, die onbekint es alden ghenen die di dus onstekene offerande niet ne senden met alsoe scerpen scichten, alse si di sent met nuwer berrender ioghet die onder dat volc hare xix iaer heet hebbende. Ende si es, here⁽³⁾, die di inden geeste comt besøeken, Wie du daer best, daer men di niet en versteet; want dat onbekinde leven dattu in hare heves gesticht inder berrender caritaten, dat heeft se hier gheleidt. Nu oppenbare hare dat duse hier haels ende volleitse in di. Ende daer hoerde ic i. stemme spreken vreselec te mi ende onghehoert, bi enen ghelikenesse⁺sprekende te mi, die⁽⁴⁾ seide: Sich wie ic ben, ende ic sach den ghenen dien ic sochte; ende sijn aenscijn^{+48c)} openbaerde hem met selker claerheit, dat icker in bekinde alle aenscine ende alle die vormen die ye waren ende selen wesen, daer hi ere ende dienst af ontfheet in allen gherechte; ende waer omme elc tsine sal hebben in doemselen ende in benedictien, ende waer bi elc gheset sal sijn in sine stat; ende bi wat wesene die selken van heme daer ute dolen, ende weder daer toe gheraken sierleker ende scoenleker dan sijt te voren hilden; ende waer omme selke⁺dolen ende niet weder gheraken, ende hoe selke altoes^{+status diversorum}

(1) dhi] B en C hi.

(2) vrouwen] C vrouden.

(3) here] C die here.

(4) die] B ende.

scinen dolende, ende nie ure *daer* ute en quamen, ende gheheel sijn bleven staende alle⁽¹⁾ uren wel na sonder troest. Ende selke sijn bleven in hare stat van kinde ende bekindse werdech ende hieldense alsoe *ten*⁽²⁾ inde: alle wesene bekindic *daer* in dat aenscijn. In sine rechte hant saghic die ghichte *siere* benedictien, ende *daer* inden *groten* hemel ontdaen ende alle die *daer* in wesen selen eweleke met heme. In sine luchter *hant* saghic dat swert dies vruchteghen slaghes *daer* hi⁽³⁾ almet versleet in die doot; *daer* in saghic die hille ende al hare eweleke geselschap. Ic sach sine lingde onder⁺ al verdruct. Ic sach sine cleinheit boven al verheven. Ic sach sine verborghentheit begripelec alle⁽⁴⁾ dinc omme vloyende, Ic sach sine wijsheit binnen^{*48d)} al besloten. Ic hoerde sine redene ende verstont alle redene met redenen. Ic sach in sine borst dat ghehele ghebruken *siere naturen* in minnen. van alden anderen dat ic sach, ghestondic inden geeste. Mer doe wonderde mi van al dier rijcheit die ic ghesien hadde in heme, ende bi dien wondere quamic buten den geeste *daer* ic in hadde ghesien al dat ic sochte, ende alsoe ic alsoe ghedaen in al dier riker verweentheit kinde mijn anxteleke lief ende mijn onseggheleke soete, doe vielic buten den geeste van mi ende van al dien dat ic in hem ghesien hadde, ende viel al verloren in die ghebrukeleke borst *siere naturen der minnen*. *Daer* in blevic *verswolgenleke verloren* buten allen *verstannesse* van el iet te wetene noch te siene, noch te verstane dan ien te wesene met hem ende dies te ghebrukene. *daer* in blevic

(1) alle] C ende alle.

(2) ten] C toten.

(3) hi] C hiet.

(4) alle] B ende alle.

min dan i. halve ure. Doe werd ic weder ghewect in enen geeste ende ic bekindede weder alse te voren ende verstort alle redene. ende van hem waert echt gheseghet te mi: Hier na ne saltu meer niemene doemen noch benedien buten ghetamen van mi; Ende du salt elken gheven recht na sine werdecheit. Aldus gedaen ben ic in ghebrukene,⁺ ende in kinne ende in opghenoemenheiden den⁺ ghenen die mi ghenoech na minen wille sijn. Ic gheleide di god ende mensche weder in die wrede werelt, daer du salt ghesmaken alre doede: des du hier weder coms inden ghehelen name mijns gebrukens daer du in ghedoept best in minne diepheit. Ende ic wert met dien weder bracht iammerleke in mi selven.

+49a)

+praeparatio

[VII]

⁺ Te enen cinxendaghe waert mi vertoent inde dagheraet, ende men sanc mettinen in de kerke, ende ic was daer; ende mijn herte ende mine anderen ende alle mine leden scudden ende beveden van begherten; ende mi was alst dicke heeft⁽¹⁾ geweest, soe verwoedeleke ende soe vreseleke te moede, dat mi dochte, icne ware minen lief ghenoech ende mijn lief en vervulde minen niet, dat ic stervende soude verwoeden⁽²⁾ ende al verwoedende sterven. Doe was mi van begheerleker minnen soe vreseleke te moede ende soe wee, dat mi al die lede die ic hadde, sonderlinghe waenden breken, ende alle mine aderen waren sonderlinghe in arbeite. Die begerte daer ic doe in was, die es onsegghelike enegher redenen ochte iemens die ic kinne, ende dat selve dat icker af segghen mochte, waren⁽³⁾ ongehoert vore al die, die de⁽⁴⁾ minne niene bekinden

+vij cap^m

(1) heeft] B hadde.

(2) st. s.v.] C sterven soude.

(3) waren] C ware.

(4) die, die de] C die die.

+met begherten *werken*, ende die vore *minne* nie bekint ne waren. Aldus mach icker af segghen: Ic begherde mijns lieves te *vollen* te ghebrukene ende te bekinne ^{+49b)} ende te ghesmakene in allen *vollen* ghebreke⁽¹⁾ sine⁽²⁾ menscheit gebrukeleke metter miere, ende de mine *daer* inte ghestane ende sterc te wesene in omghebrekelecheiden te valne, dat ic hem weder dat onghebrekeleke⁽³⁾ ghenoech ware suver ende enech, ende in allen te *vollen* ghereke ghenoech te doghene in elker doghet. Ende *daertoe* woudic *van binnen*, dat hi mi *sire* godheit in eneghen gheeste ghenoech ende al ware, dat hijs⁽⁴⁾ sonder ontbliven. Want de gichte coesic meest *boven* alle ghichten die ic ie ghecoes, dat ic ghenoech ware in allen groten doghene. Want dat es dat volcomenste genoech doen te wassene⁺god met gode te sine. Want dats doghen ende pine ellende ende in. groten nuwen *vemoye* te ^{+satisfacere penis in etc.} sine, ende dat al laten comen ende gaen sonder *vemoyen*, ende el ne ghene smake *daer* af te hebbene dan suete *minne* ende helsen ende cussen. aldus begherdic dat mi god ware hem mede genoech te sine. Doe mi aldus vreseleke te moede was, doe *versagic* vanden outare comen ghevlogen te mi enen *aren* die groet was, ende hi seide te mi⁽⁵⁾: wiltu i. werden, Soe ghereide di. ende ic waert⁽⁶⁾ op⁺mine knien, ende mijn herte gheberde vreseleke na⁽⁷⁾ sine werde werdecheit, dat doch onghereet ware, dat weetic ^{+49c)}

(1) gebreke] B en C gereke.

(2) sine] B syre *veranderd uit* sine.

(3) onghebrekeleke] A onghebrekele.

(4) hijs] B es hi, C hi es.

(5) te mij] C mi.

(6) waert] in C waert geschrappt en vervangen door *stoent*.

(7) vreseleke na] C vreseleke dat enechleke te anebedene na.

wel, wet god, altoes te *minen* wee ende te *minen* sware. Ende gheen aer keerden⁽¹⁾ segghende: gherechtē here ende moghende, Nu toene dine moghende cracht dijnre enechheit, te enegene, te⁽²⁾ ghebrukene dijns selves. Ende hi keerde hem weder ende seide te mi: Die ghecomen es, hi comt weder, ende daer hi nie ne quam, daer en comt hi niet. Doe quam hi vanden outare, hem selven tonende⁺alse een kint; ende dat kint was vander selver ghedane, dat hi was in sinen eersten iij. iaren; ^{+forma pueri} ende hi keerde hem te hem⁽³⁾ waert ende nam uter ciborien sinen lichame in sine rechte hant, ende in sinen slinke hant nam hi enen kelc⁽⁴⁾, die sceen vanden outare comende, mer ic en weet wanen hi quam. daer mede quam hi in die ghedane des cleeds ende des mans, dat hi was op dien dach doe⁺hi ons sinen lichame eerst gaf, alsoe ghedaen mensche ende man, soete ende scone, ende verweent ghelaet ^{+sponsus} tonende, Ende alsoe onderdanechlec te mi comende als i. die eens anders al es. Doe gaf hi mi hem selven⁽⁵⁾ in specien des sacraments, in figuren alsoe mens⁽⁶⁾ pleecht, ende daer na gaf hi mi drinken uten kelke, ghedane ende smake alsoe mens⁽⁶⁾ pleghet. Daema quam hi selve te mi, ende nam mi altemale in sine arme ende dwanc mi ane heme, ende al die lede die ic hadde,⁺ghevoelden der siere in al hare ghenoeghen na miere herten begherte na miere menscheit. doe werdic ^{+49d)} ghenoeghet van buten in allen vollen sade. Ende oec haddic doe ene

(1) keerden] *B* keerde hem, *C* keerde.

(2) te] *B* en *C* na

(3) hem] in *C* *hem* geschrapt en vervangen door *mi*.

(4) kelc] *B* kelct.

(5) hem selven] ontbreekt in *B*.

(6) mens] *C* men.

(6) mens] *C* men.

corte wile cracht dat te draghene, mer saen in corter uren verlosic den scoenen man van buten in siene in vormen. Ende ic sach hene alte niete⁽¹⁾ werden, ende alsoe sere verdoyende werden ende al smelten in j., soe dat⁽²⁾ ickene buten mi niet en conste bekinnen noch vememen, ende binnen mi niet besceden. mi was op die ure, ochte wi i. waren sonder differentie. Dit was al van buten in siene, in smakene, in ghevoelne, als men smaken mach⁺ van ontfane inden sacramento van buten, ende⁽³⁾ sien ende⁽⁴⁾ ghevoelen van buten, alsoe lief met lieve ontfane mach in allen vollen ghenoechten van siene ende van hoerne, van vervaerne deen inden anderen. Hier na blevic in enen vervaerne in mijn lief, dat ic al versmalt in heme ende mi mijns selves niet ne bleef; ende ic waert verwandelt ende op ghenomen inden gheeste ende mi waert daer vertoent van selker hande uren.

⁺vere pacitur in
sacramento

[VIII]

Ic sach enen groten berch die hoghe was ende breet,⁺ ende van onsegghleker scoenre ghedane. tote dien berghe ghinghen v. weghe hoghe staen, die alle dien edelen berch⁺ op ghinghen ten hoechsten⁽⁵⁾ sittene dat daer boven was. Mer si ghinghen hoghe ende meer hoghe ende noch hogere⁽⁶⁾ ende alre hoechst, Soe dat hi selve die hoechste was gheheel ende dat hoechte wesen selve. Ende ic wert opghenomen ende wert ghevoert op dien berch. daer sach ic i. aenscyn van eweleker ghebrukenessen daer alle die weghe in inden, Ende daer alle die ghene die de weghe

⁺vijj.

⁺50a)

- (1) alte niete] B alte nieute, C al nyet te.
- (2) dat] ontbreekt in C.
- (3) ende] C in.
- (4) ende] C ende in.
- (5) hoechsten] C hoechten.
- (6) meer hoghe ende noch hogere] C noch hoghere ende meer hoghere.

volbrachten, een in worden. Ende een die mi *daer* op voerde, toende mi hem selven, ende alsoe ic *daer* op was, seide hi te mi: Sich *hier* hoe ic ben kimpe ende rijclec ghenen ghewareghen aenscine, dat al dore siet ende dore licht den volcomenen diensten, dat volleidet ende leert diviniteit ende vroetheit ende rijcheit gheeft aller ghebrakenessen van allen vollen consteleken smake. Ic ben ghetoent kimpe; siet dat mine sierheit es alsoe al verwinnende ende moghende derre dinc die al es *daer* de hemel ende die hille ende die erde vore dienen. Ende ic ben dese weghe hoechst op comen ende gheleide di ende ic ben dijn gherechte verconde vanden vieren ende den⁽¹⁾ vijften die dine es. die sal di oercunden de gherechte god, die hem di sende ende die hem di sent. ende doe toende hi mi voert dat onsegheleke scone aenscijn, ende dat was ane te siene alsoe ene grote viereghe vloet, widere ende diepere dan di zee; ende doe hoerdic eene grote stemme uter vloet, sprekende te mi: Comt ende wes selve⁺ die overste wech i. inden wesene diere volcomen in sijn,⁺ die met corten uren alle lange uren vervolghen. Dijn grote derven van minnen heeft di ghegheven den oversten wech in mijn ghebraken, *daer* ic van aneghinghe⁽²⁾ derre werelt na hebben ghehaect⁽³⁾, dattu dicke met swaren begherten⁺ ontgouden heves ende noch sels, dies te dervene datmen boven al beghert ende mi te gherijnne die ongherijnlec ben; dat es die corte ure, die alle langhe uren verwint. Ende dats de wech te mijns selves naturen, *daer* ic te mi selve mede ghecomen hebbe ende gheghaen; ende *daer*

*50b)

*parva hora consequitur
quando negat.

*pena eius

(1) den] *B* vanden.(2) aneghinghe] *C* anebeghinne.(3) ghehaect] *B* gewaect.

mede ghinic ute te minen vader te di ende te dinen ende *quam* weder van di ende vanden dinen te minen vader. Die ure hebic di ghesent *met* mi ende di; sent voert ten⁺dinen *met* mi. Die ure die dat iaer *verwint* dat men pinen soude, dat bestu ende die ghene die altoes *in* nuwen vlite sijn van meerre begherten, Ende daer omme⁺ *missa fuit* doghen grote *versmaetheit* ende die onghehoert⁽¹⁾ boven macht, ende sijn van allen beclaghet ende twifelende boven alle de goede ghewerleke⁽²⁾; die doemtmen Ende niemen en es hem wel na ghenadech. den godleken twifelt Ende den anderen wondert ende selke benident. die ure *verwint* dat iaer. De maent die dat iaer *verwint*, dat bestu⁺ende de ghene die lettelt troests hebben in haren *vemoye*⁺ende *in* haren ghebrukene⁽³⁾ van buten ende van binnen, ende dat gheme doghen om mi ende⁺ *50c)* op minen troest te *verlatene*, dat ic hem comen sal; die *vervolghen* mi naerre⁺ter⁺ *nota* maent dan die getroeste *ten* iare. Die wile dat die maent *verwint*, dat sidi ende⁺ *desolati cicius deum* die ghene die om mi ende om andere die haers behoeven⁽⁴⁾ en in⁽⁵⁾ quale sijn om *consequitur* mi ende om hare mestaet ende om hare scade ende om hare *verlies*, van buten ende van binnen in al hare noet ende selve altoes arbeiden om te besittene kinnissen van *minnen*. Die daghe die de weke *verhalen*, dat bestu ende die⁺ghene die *in* *iammere* vallen sonder scout ende daertoe niedech ghenoech te gode datse⁺ *dies* ghene scout en hebben *verhaelt*. Ende want du eneghe dine caritate van allen met

(1) onghehoert] *B* gehort.

(2) ghewerleke] *C* ghewerke.

(3) ghebrukene] *C* ghebrekene.

(4) behoeven] *C* begheven.

(5) in] *B* ende in

mi enech heves bracht ende du mi ende⁽¹⁾ derre uren berurende waers met miere naturen weghe die ic quam ende ghinc, Soe orcondic di met⁽²⁾ gherechten oerconde, daer ic mede ben mijns vader waerheit. Ende mijn vader oerconde mi dattu best die overste wech ende dien met di heves bracht, daeric na hebbe ontbonden⁽³⁾ met minen verhoelnen weghe. Ende want du dit bekint heves in onser beider heilicheit, nu wes heilech in ons ende in alle die comen selen bi ons in dine kinnesse, die doch heilech comen; ende alsoe enech datse u boven⁺al in dit wesen kinnen ende ghetrouwen ende u dat⁽⁴⁾ dienen, dat ghijt sijt die dit es, ende datse mi in dit wesen ^{+50d)} begaren ende recht houden in u ende gheven tote dien daghe datse gheleiden soe hoech leven dat ic ende mijn vader ende ghi moghen gheven ghetrouwe oerconde, dat hare corte ure alsoe langhe tide verwint. Nu hevestu mijns ghesmaect ende ontfaen van buten ende van binnen, ende du heves verstaen die eneghe weghe die gheheel in mi beghinnen. Nu kere di in mi alse de onverwonne, die heves verwonnen alle hemelsche ende alle aerdsche ende⁺alle hilsche kimpen ende verwinre wes gheciert. Gheleide alle die ongheleide na hare werdecheit, daer se ^{+nota. duc oves meas} van mi toe ghemint sijn ende daerse mi in minnen ende dienen na recht miere naturen, daer ic al mede ben, dat alle creaturen behoeven ende dat hem gerieft. ende ic quam weder int ghemoet dies geests die mi daer brachte. Ende ic vraghede hem: kimpe here, hoe sidi gheciert uwen

(1) ende] B in veranderd uit ende, C in.

(2) met] B metten.

(3) ontbonden] C ontboden.

(4) u dat] ontbreekt in B.

hoghen oerconde, *daer* ghi mi toe leidet *ende* niet ne volleidet. *ende* hi seide mi wie hi was; *daer* na seide hi te mi: Jc oerconde u die iij. wegen *ende* volleide; *daer* in bekinnic mi *ende* die tide *verwinne* ic. *Ende* den vijften gaf u die ghetrouwe, dien ghi ontfinct *daer* ic niet en *ben*. want doe ic *mensche* levede, haddic te lettelt⁺ *minnen* met affectien *ende* volghede den *scerpen* rade vanden geeste. *daer* bi ne mochtic⁺ 51a) niet beruert *werden* te alsoe enegher *minnen*, want ic *der* edelre menscheit groot onrecht dede, dat ic hare diere affectien *buten* hilt. *Ende* hi seide: *kere* weder in dine materie *ende* laet bloeyen dine werke *ende* stucken van onghenade sijn di nakende⁽¹⁾; Want du best *kerende* alse al *verwinnende*, want du al *verwonnen* heves. doe *quam* ic in mi selven alse ene nuwe herde sereghe *ende* emmemeer wesen sal tote dien daghe, dat ic *daer* weder in valle *daer* ic doe af keerde.

[IX]

Ic was in nativitate beate marie te mettenen *ende* na⁺ die iij. lessen waert mi *vertoent* in enen geeste i. luttel *wonders*. mijn herte waert mi beroert te voren van worden⁺ ix. van *minnen*, die men *daer* las in die *cantiken*, *daer* mi bi ghedachte eens gheheels cussens. Corteleke *daer* na in dandere noctume soe sach ic inden geeste dat *quam* ene *conninginne* ghecleedt met enen guldenen clede, *ende* dat cleet was al vol oghen, *ende* al die oghen waren alle dore siende alse viereghe vlammen, *ende* nochtan ghelijc *cristalle*. *ende* die crone diese opt hoeft hadde, die hadde alsoe vele cronen dene boven dandere alse oghen waren ane dat cleet, *ende* dat ghetal seldi horen alse sijt selve noemt. Vore die coninginne quamen iij. *joncfrouwen*⁽²⁾.

(1) nakende] C nekende.

(2) joncfrouwen] B jonevrouwen, C joffrouwen.

ene met enen roden *purpere* ende ij. bosinen in hare hande, ende si blies met ter eenre ende seide: die miere vrouwen *verhoert*, hi sal eweleke *verdoven* in die salecheit ende⁺hine sal *nemmermeer* horen noch siene die hoechste melodie ende die wondere der gheweldeghe *minnen*. Ende die andere bosine sanc ende seide: ^{*51 b)} die de weghe vlieghe^t ende gheet die mijn vrouwe mint, hi sal gheweldech zijn vander *minnen* rike. Ende di andere joncfrouwe hadde enen groenen *purperen* ane, ende si hadde ij. palmen in hare hande, ende die waren gheseghelt elke met enen boeke. *daer* met weretse tghestof van haerre vrouwen vanden daghen ende vanden nachten, vander manen ende vander sonnen, want sine woude van ghenen bestouen zijn. Die derde joncfrouwe hadde enen swarten *purpere* ane, ende die hadde als ene lanterne in hare hant vol van daghen, *daer* hare vrouwe bi ghesach die diepte vanden gronde ende die hoghede der overster opvaerde. Die conincinne quam te mi sterkeleke snel ende sette haren voet op mine kele ende riep met eenre vreseleker stemmen ende seide: weetstu wie ic ben. ende ic seide: ja ic. wel ghi hebt mi soe langhe leed ende wee⁽¹⁾ gedaen, ende sidi die redene miere zielen ende eest die familie mijns huus *daer* ghi met gheciert ghaet. Die sengerse der bosinen⁽²⁾ mine heylighe vrese die mi volcomenheit in allen wesene der *minnen* besocht heeft. Die andere es, die onderscedenheit tusschen v ende die *minnen* ende uwer beider wille ende riken ende behaghen⁺ ondersocht heeft. Die derde es wijsheit *daer* ic mede bekint hebbe uwe macht ende uwe werke bider ^{*51 c)}

(1) l.e.w.] C w.e.l.

(2) Hier ontbrekt in alle drie de handschriften es.

minnen, Ende daer ic mede bekinde⁽¹⁾ gode god allene, ende god alle dinc gode, ende elke dinc alse god, alse ic inden geeste ben daer mede gheenecht. Doe seide ic: wat maren bringdi mi nu? ende si seide: hets waer, met desen gheogheden clede sidi gheciert, metter hemelscher eren hebdi mi ghecleedt; tghetal vanden oghen diere es M., van elker doghet dat volle ghetal. Die vierecheit der oghen elcke met kinnessen der minnen ghedaen. Die cristallenheit der oghen vervaren ende verstorven hondertfout in bekinleke dogene Ende elke oghe der kinnisse om minne ende om doghen hadde hare crone ghevormt na hare teken. Dus hadde elke oghe ene crone gheweldechleke. Doe mi redene dus hadde ghesaedt, doe hietse mi bekinnen alle die ghetale miere gheselschap ende ic bekinnese wel: doe waert mi redene onderdaen ende ruumde op haer, ende het quam minne ende omvinc mi, ende ic quam buten den geeste ende bleef ligghende verdrongen tote hoghe opten dach in onsegghелеken wondere.

[X]

Ic was opgenomen inden⁺ geeste in sente ians daghe ewangelists inde kerstdaghe. daer saghic ghereiden ene stat nuwe, alse iherusalem⁺ hetende ende⁽²⁾ alsoe^{+x.} ghedaen; die cierge men met allen nuwen gherede dat onsegghелеke scone was.^{+51d)} ende die daer in⁽³⁾ dienden, waren de alre scoenste vanden hemele, ende alle van dien namen auriolam ende eunustus ende alle die gheheilechde van minnen. si cierge met alden levenden, ende daer ontbodense alle die nuwe⁽⁴⁾ wondere die met nuwen wonderen geboren werden. ende in

(1) m.b.] C b.m.

(2) ende] ontbreekt in B.

(3) in] A en B inden, maar den geschrapt.

(4) nuwe] ontbreekt in B.

midden der hogher stat vloech i. aer roepende met eenre groter stemmen: Ghi alle heren⁽¹⁾ ende heerscappen, hier seldi bekinnen die ewecheit van uwen heerschape. Ende anderwerf vloech hi dore die stat roepende: Het naket dien tide; ghi alle levende ghebruket der levenden metten levane. Ende derdewerf riep hi ende seide: O ghi dode, comt int licht ende int leven, ende alle ghi⁽²⁾ ongerede die niet te naect en sijt onse brulocht te bekinne, comt in onser saden ende bekint die bruut, die bi minnen dore kint heeft alle node hemelsche ende⁽³⁾ aerdsche. Si es soe met node dore kint int vremde lant, dat ic hare nu sal tonen hoese es ghewassen int lantschap der deemstemessen; ende si sal wesen groot ende si sal hare raste sien ende die stemme dies moghens sal hare al sijn. Hier na quam i. ewangeliste ende seide: du best hier ende men saldi tonen de glorie dijns ellenden; ende die stat die du hier sies gheciert, es dine vrie conscientie; ende dese hoghe cierheit die hier es,⁺ dat sijn dine menechfoude⁽⁴⁾ doeghde met vollen doghene; ende die omhanc es dijn^{+52a)} viereghe vlijt, die di verwonnen heeft boven alle vemoye dine onbekinde doechde met nuwen erenste. dat sijn die menechfoude cierheide, die de stat cieren. Dine ghebrukeleke ziele, dat es die bruut vander stat. hier es dat hoechste gheselschap, die gheheel leven in minnen ende inden geeste vander hoechster doghet. Alle die ghene die ghi hier siet, eunustus ende auriolas ende alle die ghehele menechde der hoechster moghentheit, die sijn hier comen, hare heerscap te heb-

(1) heren ende heerscappen] B eerscappe ende heren.

(2) alle ghi] B ghi alle.

(3) ende) ontbreekt in B.

(4) menechfoude] C menechvoudeghe.

bene met dijnre brulocht. Daer na alle die levende des hemels ende der erden selen hare leven *vermuwen* in diere brulocht. Die dode sonderen die buten hope sijn comen ende bi diere kinnesse sijn verlicht, ende sijn in begherten van gratien ochte in purgatorien, die i. deel cleven ane die doghet ende niet te naect en sijn, sine gheloven uwer beider enechheit, si selen gesaet werden ute uwer brulocht. Doe hoerdic alsoe lude i. stemme roepende: vrede si u allen nuwe ende alle nuwe blijscap; Siet hier, dit es mine bruut⁽¹⁾, die heeft dore gaen alle uwe ambachte metter volmaecter minnen, Wies minne es soe sterc daerse bi alle dus wassen. Ende hi seide: sich hier, bruut ende moeder, die heves mi alsoe⁺ allene god ende mensche comen leven. Wat dunket di die alre erdscher rasten eunustus sijn, wat werden si dat bestu hem allen; i. ^{+52b)} noch nie en smaecte di erdscher poison; I. doch soe hevestu ommenscheleke vele onder de menschen ghedoecht. Du salt al ute doghen ten inde met dat ic ben ende wi selen i. bliven. Nu ghebruke mijns dat ic ben, metter cracht dijns verwinnens ende die ghesade selen eweleke leven ute di. Ende die stemme omvinc mi met enen onghehoerden wondere, ende ic viel in heme, ende mi gebrac des geests meer te siene ende te hoerne. Ende ic lach in dien ghebrukene ene halve ure, mer hier was de nacht al over, ende ic quam weder iammerleke claghende mine ellende, alsoe ic al desen winter hebbe ghedaen. Want ic hebbe wel na al desen winter alsoe ghedaenre dinc gheploghen⁽²⁾. ic lacher toe alle⁺

⁺exercitium

(1) bruut] B nuwe bruut.

(2) al desen winter a.g.d. gheploghen] B a.g.d. gheploghen al desen winter.

uren *ende* oefende *minne* ochte revelatien ochte iet anders sonderlincs dat mi minne gaf.

[XI]

+ Ic lach op enen kerstnacht tenen male *ende waert* op ghenomen inden geeste. *daer* sach ic enen overdiepen wiel *ende enen* widen *ende overdonker*; *ende* in +xi.
 dien wiel die soe wijt was, Soe was alle dinc besloten soe vaste *ende* soe na bedwonghen. Dat donkere verlichte *ende dore* sach alle dinc. Die ongrondeleke diepheit vanden wiele was soe hoghe datter nieman toe⁽¹⁾ ne mochte geraken. Ic late nu varen hoe ghedane hi was, +want *daer* nes nu⁽²⁾ geen tijt af te spreken; in caent niet wel te worde bringhen, dat es i., Want hets onsegghelec. Dander es +52c)
 dats nu geen stade *en* es, wanter vele toe behoert. dat ic *daer* sach, Dat was die ghehele moghentheit ons liefs. *Daer* in sach ic dat lam besetten onse lief. In die wijtheit saghic feeste alse enen david harpende *ende* sloech i. slach op die harpe. doe verkindic i. kint gheboren werdende in die verhoelne minnende geeste, die hem selven verholen sijn in die diepheit *daer* ic af seghe, *ende* die niets en ghemissen dan datse *daerin* dolen. Ic sach van alrehande geesten die voermen, yeghewelken in sijn wesen *daer* hi in levede. Die ic sach *ende* die ic kinde, die bleven mi bekint, *ende* die ic niet en kinde, worden mi bekint, some *daer* bi van binnen *ende* oec van buten i. groet deel; *ende* some bekindicse *daer* van binnen, die ic nemmermeer van buten en sach. *Daer* saghic comen alse enen vogel, diemen fenix hetet⁽³⁾. hi verslant i. grawen aer die ionc was, *ende enen* blonden

(1) toe] ontbreekt in B.

(2) nu] ontbreekt in B.

(3) fenix hetet] C hiet fenix.

met nuwen vederen die out was. die are plaghen te vlieghene sonder cessinghe dore die diepheit die daer was. Doe hoerdic i. stemme alse i.⁽¹⁾ donder, die seide: kinstu⁺wie die sijn die daer soe menegerande varuwe hebben? ende ic seide: ic woudt weten bat. doe ict eyschede te wetene, ic sach nochtan die dinghe welc⁺52d) si waren van allen dat ic sach. Want al datmen siet metten geeste,⁺ die met minnen es opghenomen, dat dore kint men, dat dore smaect men, dore siet men, dat⁺nota dore hoert men. Aldus waest daer mede, doch⁽²⁾ woudic gheme horen die stemme die mi van lieve te hoerne quam. ende men seide mi die waerheit van al dat ic daer sach, sonderlinghe die wesene ende die volcomenheide. al dit worde te lanc. dit laetic bliven, want daer soude i. groet boec toe ghaen, daer ment volcomelec in volre waerheit al scriven soude. Met die aere die verslonden worden, die i. was sente augustinus, die andere ic. Die oude vederen die graeu waren ende die aer die ionc was, dat wasic, die comende ende beghinnende ende wassende was inder minnen. Die vederen die blont ende out waren, dat was die volwassenheit van sente augustijn, die out ende volcomen was inder minnen ons liefs. Die outheit oec die ic hadde, dat was inder naturen van eweleken wesene volcomenleke, al wasic⁽³⁾ vander wittrester⁽⁴⁾ naturen toe comende. Die ionghe vederen van den ouden aer, dat was de vemuwecheit⁺van mi in nuwer glorioesheit miere⁽⁵⁾ minnen, daer ickene mede minde, ende soe sere begherde eenre⁺53a)
⁺desiderium

(1) i.] B die.

(2) doch] B noch.

(3) al wasic] ontbreekt in B.

(4) wittrester] B witterster, C utterster.

(5) miere] B van.

minnen met hem te pleghene inder drivoldecheit, *daer* hi soe volcomen in met
minnen berrende sonder blusscinghe. Oec die ioncheit die de oude plumen hadde
 die blont waren, dat was oec die *vermuwecheit der minnen*, die altoes wassende es
 inden hemel ende inder erden. Die fenix die⁺de aere verslant, dat was die eenicheit⁺
daer die drievoldecheit in Woent, *daer* wi beide in verloren zijn. Hier na alsic te ^{+mansio trinitatis}
 mi selven *quam*, *daer* ict aerm ende ellendech vant, doe bedacht ic mi diere
 enecheit *daer* ic met sente *augustinus*in ghevalen was. soe en ghenoeghet mi niet
 dat mijn overlieve dat ghedaen hadde bi miere onste ende bi miere affectien. dat
 swaerde mi, dat mi soe volcomenleke ghenoechde die gheenecheit met hem die ic
 te voren buten heilighen ende menschen allene in gode hadde. *Daer* bi waert mi
 wel cont, dat men inden hemel noch inden geeste⁺en genen wille gebruiken en mach
 mer nader *minnen* wille. Want doe ic des gedachte, doe eischedic minen lieve⁺ ^{+non frui voluntate}
 dat hi mi des verliete. Want ic woude bliven in sinen diepsten afgronde allene in ^{+mane}
 ghebrukelecheide. Oec kindic dat⁺hi mi van kinde allene hadde ghetrecht te⁽¹⁾
 hem buten⁺alle dinc meer ende te hem in anderen manieren opghenomen. Mer ^{+extra omnia}
 dat kindic wale, dat al dat in hem was, es alsoe eweleke glorie ende volcomene ^{+53b)}
 ghenoechte. Mer alsoe woudics bliven in hem allene⁽²⁾, dat vercregic; doe ict
 eyschede ende soe sere begherde ende soe swaerleke verdroeche, doe blevic vri.
 Mer ic bleef hem dat ic den man was in *minnen*. Mer mine vrheit die ic ghewan,
 waert mi *daer* boven ghegheven bi saken die hi niet ne hadde, noch oec vele liede.
 Dit en weder seide ic niet om

(1) te] A de, B die.

(2) allene] B selven allene.

voerdeel dat icker af hebben woude voer heme; mer doe ic waerheit wiste van wesene, doen woudic van hem die mensche was, en ghene recreatie ontfaen noch gherieven[†] nemen te miere pinen, ende sone woudic ghene sekerheit mi laten ghenoeghen die mi daer verstoent was i. met sente *augustinus* te wesene. want ic *vr* mensche ben ende oec i. deel puer, ende ic met minen willen *vr*leke begaren mach ende alsoe hoege⁽¹⁾ willen alsic wille, ende *vercrighen* ende anevaerden van gode al dat hi es sonder weder segghen ende sonder abolghe, dat gheen heileghe doen en mach. Want si hebben haren wille daer volcomen na[†] hare ghenoeghen ende sine moghen *nemmermeer* meer willen dan si hebben. Menech groet dinc van wondere ende van wesene hebbic daer toe ghehatet, om dat ic allene der minnen wesen woude, ende om dat ic niet wel gheloven en conste, dattene enech mensche soe herteleke minde alse ic. nochtan alse ics soe seker wane sijn alse sonder twivel, soe canics niet gheloven noch ghevoelen⁽²⁾, soe na ben ic gherenen. Met dus meneghen groten wondere ben ic gode allene in purre minnen ende mine heilighen in minnen, ende dan alle heilighen elken na sine⁽³⁾ werdecheit, ende den menschen na dat elc minde ende was⁽⁴⁾ ende es noch. Doe ne bekinde ic minne in ghene manieren van vasten, soe sere wasic verladen in onghenaden van minnen. Want ic mensche was, ende de godheit es soe vreseleke ende soe onghenadelec etende ende berrende sonder sparen. de ziele es in i. cleine beke beloken; die

[†]noluit a christo homine
consolari

[†]53c)

- (1) hoege] ontbreekt in C.
- (2) noch ghevoelen] in A op den rand bijgevoegd.
- (3) sine] B hare.
- (4) ende was] in A op den rand bijgevoegd.

diepheit es saen overgaen ende de dike⁽¹⁾ sijn saen te broken. Aldus heeft die godheit die menscheit saen altemale te hare gesaect. Den heilighen mindic hare wesen. Dat en was mi mer ene beniedtheit, alsoe vele rasten dat hi sijns daer in ghebruuct. mer alsoe ghedane raste heeft mi dicke wee ghedaen, ia emmerwel .xl. werf wee ieghen .i. gherieven. Dat moestic weten, dat men hem loech ende ic weende, ende si hen beloven⁺ende ic mi beclaghe, ende si gheheert sijn van heme ende hi van hem in allen lande ende ic ghelachtert dat was mine meeste raste om dat hijt ^{*53d)} woude, maer aldus ghedane wasse alsoe hem pleghet te sine die minnen ende ghebruken begaren, ende aldus ghedaen wee, daer af hebben alsoe ic doe. Nu vanden menschen was mine raste dat icse minde elcken in tsine, dat ic elken sijn lief ghescien liet allene ende sijn goet gescien allene, waest in hem selven, waest in gode, dies en onderwandic mi niet, mer datse hadden inder minnen, dat mindic gode, dat hijt hem selven conforteerde ende wassen dade volmaectelege. Dit begherdic met dat ic sine ghemindtheid minde. daeme woudic ander ghenoeghen af dan dat. Alsoe vanden menschen die hem te lettelt waren ende vreemde, dat was mi swaer, want ic van minnen alsoe verladen was te hem ende beset, dat ic qualic ghedoghen mochte, dattene iemen⁺men minde dan ic. Die karitate woude mi oec betterleke sere, dat hise soe vreemde liet wesen ende soe bistierech van al sinen ^{*ad misericordiam} goede⁽²⁾ dat hi selve in minnen es. Dit heeft mi soe over swaer gheweest in menegher uren, dat mi⁺was ghesciet alsoe moysen van siere suster minne, dat ic ^{*moyses}

(1) dike] A dine, B dike veranderd uit dine.

(2) van al sinen goede] B ende van alle den sinen.

woude dat hi hem *minne* gawe ochte mi name. oec haddict hem gheme gecocht, dat hi hem minde *ende* mi haette.⁺Oec haddic gheme selke wile, dore dat hijs niet en dede, mi van hem ghekeert in minnen ende hem ghemint dore sinen toren,^{+4a)} die hi soe ghehaedt hadde⁽¹⁾. Om dat die ellendege niet en mochten weten die zoete herteleke *minne*, die in sine heilighe nature woent, soe haddicse overgheme ghemint, haddics macht ghehadt. Ay die karitate heeft mi meest gewont sonder *minne* selve. Wats *minne* selve? dats godleke moghentheit die moet vore gaen; alsoe doetse hierane mi. Want die mogentheit die *minne* selve⁺es, diene spaert niemene in hate noch in *minnen*, noch *daer en waert nemmermeer* ghenade in^{+repressio hujus desiderii} vonden. Dese moghentheit dwanc⁽²⁾ mi weder *daer* toe, dat ic met enen *ommesiene* niet alle menschen verleedeucht en hadde el⁽³⁾ *dan daer* hise in *vercoren* hadde. als ic mi alsoe ieghen⁽⁴⁾ hem keren mochte, dat was scone mensche gheleeft *ende vri*. Doe mochtic eischen wat ic woude. Maer alsic in dander was, soe wasic scoenre *ende naerre opghenomen* in godlekernature. Dus sachte hebbic mensche gheleeft, dat ic in heilighen noch in menschen raste en hebbe ghenomen. Ende alsoe ellendech heb ic gheleeft buten *minne*⁽⁵⁾ van gode *ende vanden sinen*; *ende* want ic dat van hem niet en hebbe dat mine es, dat mi van gode gebrect *ende* dat ic nochtan hebbe *ende* dat mine bliven sal. Aldus ne ghevoeldic de *minne* nie, mer altoes in ene nuwe doedt. Doet mijn tijt was dat

- (1) die hi soe ghehaedt hadde] ontbreekt in C.
- (2) dwanc] in C met ander inkt op den rand bijgevoegd.
- (3) el] ontbreekt in B.
- (4) ieghen] in C met ander inkt op den rand bijgevoegd.
- (5) minne] C minnen in minne.

ic recreatie soude hebben ende mi god te kinne soude⁺gheven volcomene fierheit vander minnen, te wetene hoe men de menscheit ter godheit sal minnen ende ^{+54b)} rechte bekinnen in eenre naturen, dat es dat werdechste leven dat⁽¹⁾ ye gheleeft was inden rike gods. Dese rike raste gaf mi god ende wel bi staden.

[XII]

⁺ In enen dertiendaghe was ic binnen der messen opghenomen inden geeste ute mi selven. daer sach ic ene stat groet ende wijt ende hoghe ende gheciert met ^{+xij} volcomenheiden, ende daer in midden sat i. op enen ronden scive, die alle uren hare selven oppebaerde ende besloet in bedectheiden. ende die daer up sat boven der sciven, hi was in enen stillen sittene, ende binnen der sciven draiede hi altoes in onsegheleken lope. ende die wiel daer die scive in liep, daer hi in drayede, die was soe onghoerdeleke diep ende soe donker dat en ghene eyselecheit daer ieghen gheliken en mach. ende die scive was binnen in doverste anesien van alrehande sconen ghesteinte ende in dier varuwen van ghepuerden goude; ende in die donkerste side daerse soe vreseleke liep, daer wasse gelijc vreseleken vlammen, die hemel ende erden verslinden, ende daer alle dinc in vervaert ende in⁽²⁾ verswolghen wert. Ende die daer op sat, sijn anscijn en mochte niemen bekinnen dan die behoerde te diere vreseleker vlammen van dier sciven ende die gheworpen⁺ was in dien diepen afgront, die daer onder was. Ende dat aenscijn trac alle doedde ^{+54c)} te hem levende, ende alle dorre dinc bloyden daer af. Ende alle diere insaghen arme, ontvinghen grote rijcheit; ende alle die crancke

(1) dat] C dat dat.

(2) in] ontbreekt in C.

worden starc; ende alle dier vele ende menechfout waren, worden⁽¹⁾ in dat aenscijn .i. Ende die daer op die stat sat, hi was ghecleedt met enen clede wittere dan wit, ende daer ane was ghescreven vore die borst, alre ghelieve lief was die name. Doe viel ic vore dat aenscijn om ane te bedene die waerheit van dien vreseleken wesene dat ic daer gheoppenbaert sach. Doe quam i. aer vlieghende, met eenre groter stemmen roepende ende seide: Noch en weet die lieve niet al welc si comen sal. Ende .i. ander seide: Noch en weet die lieve niet welc hare overste wech es. Ende die derde seide: Noch en weet die lieve niet welc dat grote rike es dat si bruut van haren brudegom sal ontfaen. Ende die vierde seide te mi: Ghedoechde⁽²⁾ ende beide ende en valle niet in dit⁺aenscijn. Die in daenscijn vallen ende anebeden, die ontfaen ghenade. Die dore daenscijn staende sien, si ontfaen gherechteheit ende werden⁺ne cadas in faciem mogende te bekinne die diepe afgronde, die soe vreseleke sijn te bekinne⁺den onbekinden. Ende doe wardic opgenomen met dier stemmen van dien aer die⁺54d) te mi sprac. Ende doe quam in die stat ene grote menechte gheciert, Ende elkerike⁽³⁾ van haers selfs werken. Dit waren al doechde ende volleiden .i. bruut te haren lieve, ende hadde hare scone ghedient ende haddense soe fier ghehouden, dat sise tameleken voltonen⁽⁴⁾ mochten vore den moghenden groten god, diese te brude ontfaen soude. Ende si was ghecleedt met enen clede dat was met enegen volcomenen wille⁺altoes sonder vemoyen, ende talre doghet ghereet ende

⁺vestem voluntatis
perfecte ornatam XII
virtutibus

- (1) worden] in A op den rand bijgevoegd.
- (2) Ghedoechde] C Ghedoochdi.
- (3) elkerike] B elkerlike.
- (4) voltonen] C voltoemen.

ghetoghet met alre saken, die daertoe behoert, ende dat cleet was met al ghenen
doechden gheciert ende elke hadde haer teken daer ane ende haren name bekint⁺
alse ghescreven. Die ene was ghelove, die hadse opghedraghen⁺ van ^{+fides}
nederheiden. Die andere hope, die hadse⁽¹⁾ gehoecht boven hare selven ten ^{+spes}
groten toeverlate der eweleker⁺ ghenuechten. Die derde gherechte trouwe orcondse
edel, want si haers nie af en stont bi enegher noet die soe⁽²⁾⁺ groet was. Die vierde ^{+fidelitas}
caritate oercondse⁽³⁾ rike, wantse hare werke nie en begaf van buten noch van ^{+caritas}
binnen ende hare nye en ghebrac riker ghichten dore hare ere, Wantse⁺ te alre rijcheit
bekint was bi hoghen toeverlate. Die vijste⁺ begherte die⁽⁴⁾ oercontse wijt ende⁽⁵⁾ ^{+desiderium}
hare lantschap scone ende verweent van volre rijcheit dat si wel mochte onthalen⁺ ^{+55a)}
al die groetheit des hemels. Die seste oetmoedecheit die oercontse soe diep ^{+humilitas}
ende soe ongrondelec datse die grootheid wel⁽⁶⁾ ontfaen mach te vollen in hare
ongrondelecheit⁽⁷⁾. ⁺Die sevende onderscededecheit die oercontse soe listech datse
elc wesen int sine set, Den hemel in⁽⁸⁾ sine hoechde, De hille in haerre diepte, ^{+discretio}
Dat vagevier in sijn wesen, Die inghele in hare oerdenen, Die menschen elken in
sijn ghetamen, in sijn vallen ende in sijn opstaen. Aldus gode laten te⁽⁹⁾ ghewerdene,
dat voechde wel ane⁺ dat cleet des enechs willen. Die achtende hare vorewoer-
^{+opus}

- (1) opghedraghen...die hadse] in C met ander inkt van onder bijgevoegd.
- (2) die soe] C diese soe.
- (3) oercondse] C die orcontse.
- (4) die] ontbreekt in B.
- (5) ende] C in.
- (6) wel] B in.
- (7) ongrondelecheit] B grote o.
- (8) in] B ende.
- (9) te] ontbreekt in B.

dege moghende werke die oercondense soe crachtech dat hare niet ontbliven en mochte, si en verwan wel allene alle crachte ende sine brachte wel alle nederheit hoghe ende alle hoecheit neder. Die neghende redene⁺ die tonese⁽¹⁾ gheoerdent ende datse hare reghele ware, daerse mede wrachte gherechteheit alle uren ^{+ratio} ende die hare lichte in alden liefsten wille haers lieves, ende⁺ si gaf benedictie ^{+55b)} ende doemsele ghelijc hem selven in al⁺ sine minnende ende in al sine hatende, ^{+maledictio} ende si gaf al dat hi gaf, ende si nam al dat hi nam. Die tiende wijsheit⁺ die tonese ^{+sapientia} bekint in allen herscappe van elker volcomeleker doecht, die men hanteren soude omme volmaectelege ghenoeghen van lieve. Si toense oec bekint dore elken persoon der drie voldecheit in die enechheit die daer soe diep wiel was onder die wonderleke vreseleke scive, daer hi in sat die de bruut ontfaen soude. Die elfste vredelecheit⁺ die toende hare ende orconde goet ghelaet ende scone ende constech in ghehelen behelsene ende in enen doregaenden cussene ende in alre eren ^{+pax} ende in allen hanteerne alsoe lief liefs in minnen pleghen sal, ende die met hem was gheboetscapt ende gheboren, ende hare lijc ute⁽²⁾ anderen gheboren ende met hem opwassende ende met hem mense⁽³⁾ levende in alre gheliker pinen, in armoede, in versmaetheiden, in ontfemene alder gherre diede gherechteheit verbolgen was ende dat haerlijc ute anderen ghevoedt was van binnen ende van buten ende nie vreemden troest en ontfinc ende⁺ met hem starf ende met hem alle ghevanghene verle- ^{+55c)}

(1) die tonese] C toenese.

(2) ute] C vyte.

(3) met hem mense] B metten menschen.

dechde ende bant dat hi bant ende met hem op verstont ende met hem te sinen
 vader .i. voer, ende daer met hem sinen vader vader bekinde ende hem met hem
 zone ende met hem den heilighen geest heilich geest bekinde ende met hem ghelijc
 hem kinne sise al .i. ende dwesen daerse met .i. sijn: Dit oercont hare al vredelecheit,
 dat sijs dus gheploghen heeft ende voert volmaectelege sijns wel met⁺minnen in
 minnen pleghen sal. Die xijste verduldecheit diese alre noselheiden buten heeft ^{+patientia}
 ghehouden sonder⁺enich vemoy in allen vemoye alse instrumente ten goeden
 werken waert ende alse in .i. nuwe behelsen, si tonese godelec in enen wesene ^{+instrumenta bonorum}
 ende in .i. werke. Dus eest volciert metter godlekem-aturen dat cleet van eneghen ^{operum}
 wille, ⁺Dus gheciert comt die brout met al desen sconen gheselscape in ghelikenessen
 gheseghet. Si hadde in die borst .i. vorespan vanden godleken ingheseghele ^{+in similitudine decoris}
 daerse metter godleker enegher enecheit bekint es. dat was .i. teken dat se dat
 verhoelne woert hadde verstaen van hem selven ute diere diepheit. Dus quam se
 in die stat met deser gheselschap gheleidt tuschen tgebruken van minnen ende
 tgebod van doechden. Tghebod brachte si daer ende tgebruken vantse daer. Ende
 doese dus gheleidt waert ten hoghen⁺zetele daer ic af seide vore, Doe seide die
 aer die te mi sprac: Nu dore sich⁽¹⁾ daenscijn ende werde gherechte brout des ^{+55d)}
 groets brudegoems ende sich di selven dus. Ende mettien sach ic mi selven ontfaen
 .i. vanden ghenen die daer sat in dien wiel op die lopende scive, ende daer werd ic
 .i. mede in sekerheiden der enecheit. Doe seide die aer, doe ic ontfaen was: Nu
 seghet hi al weldeghe die ic te voren lieve hiet, dat ghi niet en wist al welc ghi

(1) dore sich] B s.d.

comen soudet ende welk uwe overste wech ware ende welc dat grote rijc ware dat ghi brout van uwen brudegom soudet ontfaen; doen ghi vielt te voren in daenscijn, doe bekinne dijt alse .i. semple siele onghenade. Doe ghi opstont ende doersaghet, doe saech di u selven volcomeleke met ons gherechte brout ghezeghelt metter minnen. Du heves al weldeghe diepst ontfaen dat verhoelne woert dat iob verstont, dat was porro *dictum est*. In die diepheit⁺sach. ic mi verswolgen; daer ontfinde ic sekerheit met diere vormen ontfaen te sine in mijn lief ende mijn lief also in mi. ⁺porro *dictum est*

[XIII]

Ic was tsondaechs vore sinxenen vore die dagheraet⁺in den gheeste opghenomen te gode die mi minne cont makede, die mi tote diere uren ye verborghen hadden ⁺xij cap^m geweest. ⁺daer sachic ende hoerde wie die love luden⁽¹⁾ die comen van stilre minnen, die oetmoedecheit berghet, Die waent ende seghet ende swert, datse ⁺56a) niet ne mint, ende⁺gode noch den menschen noch ere noch recht⁽²⁾ en doet van minnen noch van dienste van gherechter doghet. daer saghic ende horde wie ⁺amorjurans senihil dignificare die love luden⁽³⁾ ende cierenden de minne alre minnen. Ende op die ure wert mi vertoent .i. nuwe hemel die mi nye eer en versceen ende der seraphinnen sanc alleluia. Ende die seraphin riep met groter stemmen ende seide: Sich hier den nuwen verlorenen⁽⁴⁾ hemel die besloten es vore alle die ghene die nye⁺moeder gods der volcomenre dracht en waren, noch ne doelden met hem in egipten noch alle ⁺matres dei weghe, noch ne presenteerden hem daer der prophetien swert dore die

(1) luden] C luudden.

(2) ere noch recht] B recht n.e.

(3) luden] C luudden.

(4) verlorenen] B verhoelnen.

ziele ghinc, ende dat kint niet manne soechden, Noch ten inde niet te sinen grave
 en waren; dien sel hi eweleke verborghen bliven. Na dien sanc ende na die stemme
 wert die nuwe hemel ontdaen. Daer openbaerde dat aenscijn van gode, daer hi
 allen heileghen ende menschen int lancste sire ewelecheit ghenoech met sal doen.
 Dat aenscijn hadde .vj. vloghele ende die waren alle buten besloten ende binnen
 vloghense alle uren. Doe ontdaden buten alle die slote diere vloghele, Ende ic sach
 waer si vlieghe ende te welcken staden. Die .ij. overste vlieghe in die hoghede
 daer god die overste cracht der minnen met⁺ ghebruket. Die .ij. middelste vlieghe
 in de wide⁽¹⁾ der volcomenre seden der minnen. Die .ij. nederste vlieghe in die ^{+56b)}
 grondeloese diepte daer hi alle wesene in verslint. Die vloghele waren alle rechte
 effene ane dat aenscijn ende die zeghele die buten die vloghele ende om dat aenscijn
 sluten, dat sijn gherechte⁽²⁾ wesene der gheweldegheer godheit, die niemen hem
 selven volcomen gheven⁺ en mach, hine wille sijns selves god ende mensche
 pleghen. Hier na sachic ene grote menechte der seraphinne die songhen alle ^{+nota}
 alleluia amen. Die brachten met hem elk de sine ene grote scare gheciert der
 geeste, die waren alle gheciert metter overster trouwen der godleker redenen van
 crachtegher minnen. Ende si hadden in hare hande den openen zeghel der minnen,
 dat es te allen van minnen volle trouwe, Ende si hadden in haren hove den name.
 Dit sijn die heersche heerscape dien de seraphinne staen ten dienste, want si hebben
 in minne verwonnen datse verwonnen sijn alse de onverwonne cracht

(1) wide] C wijdde.

(2) gherechte] C die gherechte.

der wassender *minnen*. Ende die seraphinne namen die ende ontsloten metten seghele haerre hande die .ij. middelste vloghele dies aenscijs ende si sijn ghevaren daer in ende besitten die wijtheit ende cierende met dire nuwer coenst, want die onbekint was⁺ghelaten in de werdeghe minne. Ende si verbliden oec daer met verhoelen sanghe die ye in minnen verholenleke met groter stemmen gheroepen ^{+56c)} hevet. Ende die seraphin die mine es ende die mi daer brachte, hi hief mi op ende al te hant sachic in die oghe dies aenscijs enen setel, ende daer op sat die minne gheciert indie vorme van eenre⁽¹⁾ coninginnen, ende die crone die op hare hoeft stoet⁽²⁾, was gheciert metten hoghen werken der oetmoedegher die der gherechter minnen lof gheven ende dat voor waer houden datse der minnen niet ne dienen, Noch ne minnen dat swert hare waerheit altoes, Want sine⁺weten hem selven niet ende si weten minne allene al. Daer ome recht hare ellendeghe ^{+nota diepe oetmoedechet} dolende lof die wide⁽³⁾ al dore, die nemmer meer dore vloghen en wordet. Ende die lof cierende ende verblijdde met nuwen sanghe die nemmemeer niemen verstaen en sal dan die de minne in oetmoedecheiden al⁽⁴⁾ verloren hadden. Der minnen voeren uten oghe swerde al vol vieregheer vlammen. Hare voeren uten monde blixenen ende dondere. Haer was dat aenscijn dore scenen dat menre dore mochte sien alle die werke van wondere die de minne ye wrachte⁽⁵⁾ ende werken can.

(1) van eenre] B der.

(2) stoet] C stoent.

(3) wide] C wijdde.

(4) al] ontbreekt in B.

(5) die de m. ye wr.] B die m. ye gewrach te.

dat moet ic laten, Want dat ic *daer* in⁽¹⁾ sach, *daer* af mochten meer *scriven* dan die *soutere* *dauids* in hevet. dies⁽²⁾⁺ *swighic* nu *ende* *wane* altoes. Si hadde hare arme ontproken *ende daer* in bevaen alle die dienste die *men* ye dore hare dede *ende* ^{*56d)} hare tesue side was al vol gheheelre gheoefender cussene sonder sceden. Hare lichame was al volwallender wondere Ende in hare wijdde onder hare voete hadse de .vij. gaven Ende *daer* vore hadse enen zetel staende. Ende die seraphin die mi op hief, Sette mi *daer* op *ende*⁽³⁾ seide⁽⁴⁾ te mi: Sich *hier*, dits de minne die du sies in midden den aenscine der *naturen* gods; dese⁺ ne wert noyt *creatures* hier *vertoent*. Al was marien rechte minne *cort*, *ende* die seven gaven int *werc* der volcomenre ^{*prerogativa ipsius} doechden, sine plach nie hemelscher revelatien vore hare op wert vaert⁽⁵⁾. Want si was van stilre redenen *ende* vol van godleker *minnen* *ende* *versekert* bi *verwanderinghen* *ende* bi oefeninghen haers soens, *daer* hare ghenoech te vollen die innechste *ende* die hoechste hemel cont bi was. Doe seide hi: sich hier selve alle dese hebbene der *minnen* sijn di condere voertane meer dan mi. Want du moeder der *minnen*, heves ghesijn⁽⁶⁾ in dese .iiij. *verhoelne* wesene die du sies in daenscijn der *minnen*. Wi sient met dienste dat wi u dienen in wondere *ende* ghi siet *ende* selet zien in clærre redenen van kinnessen metter menscheit. Nu besiet *ende* besit voert⁺ dit ghehele rike dat ghi die *minne* hier siet besitten; soe ^{*57a)}

(1) in] ontbreekt in B.

(2) dies] C die.

(3) die mi....ende] B sette mi daer op ende hief ende.

(4) seide] C hi seide.

(5) op wert vaert] B op vart, C opvaert.

(6) ghesijn] C ghesien.

besiet dese .iij. gecierde wesene die ghi siet dat hier de *minne* vercieren ende die hoghe lof die soe verblidet. In dese alle .iij. besiedi u selven ende vent, Ende ye doch besittijt hier gheheel ende gheciert met al dien ghehelen wesene *daer* ghi die *minne* met gheciert siet. Ende als ic mi besach, soe waest alsoe. Ende doe seidic den seraphin dat hi mi ontsloste die .ij. overste ende die .ij. nederste seghele vanden vloghelen die aent aenscijn waren ende hi deedt. Ende alse hi op hadde ghedaen die .ii. overste seghele, doe⁽¹⁾ quamen die die bi oetmoedecheiden alle uren te⁺nieute waren worden, ende nemmeer ure hem selven ne gheloefden der minnen lieve⁺ diepe oetmoedecheit yewerinc ane⁽²⁾ te gherakene, ende houden hem alle uren vore *minne* onsalechst. Ende die cierheit die de ghene brachten, die was onseggheleker dan enege dinc⁽³⁾ *daer* men ye af las ochte bi onsen tide sach. Die wesene warent die de *minne* ghecroent hadden ende gheciert hare aenscijn. Hare lof lude⁽⁴⁾ oec met soe soeter stemmen, dat opwaert vloyde met nuwen aderen, ende die vlammen met soe nuwen ontstekene menechfout⁺ dat eweleke nuwen brant soude maken. Al die overste hoecheit waert *daer* binnen soe menechfout verhoghet ende die wijtheit waert⁺ 57b) *daer* met soe wonderleke wijt ende verciert boven alle die *daer* te voren dore die middelste seghele comen waren. In die diepheit der minnen soe quam oec .i. nuwe gheruchte dat al waghede ende wonderende onghehoerde love. Ende .i. nuwe wallende opspronc wiel *daer* op met nuwen storme weder te vulne die

(1) doe] C die.

(2) ane] B ave (*veranderd uit ane*), C ave.

(3) dinc] ontbreekt in A en C.

(4) lude] C luudde.

nuwe coemste, die *daer* bemen. Dese ghecierde geeste quamen metter hogher maren vore *minne* ende vore mi in dat aenscijn der vloghele. ende si worden alle gheset op die ure elc van sinen seraphin. Ende al te hant werden dese gheciert alle in die selve vorme die *minne* ane hadde, *daer* se gheciert sat, ende diese mi hadde ghegheven. Ende doe op waren ghedaen die .ij. nederste zeghele vanden vloghelen dies aenscijs, Doe quam ene scare ommenegher ende met menege⁽¹⁾

menechfoldegheer verwonderen dan alle dandere hadden ghedaen. Dese waren de⁺ ghene die oetmoedecheit begheven hadden tuschen hem ende hare lief bi vrheiden van *minnen*, Ende die kinnessen hadden ghenomen tuschen hem ende haren god,⁺ hoe ghedaen hi ware in siere cracht van siere redenen ende van sinen rike ende van sire⁽²⁾ goede ende van sire suetheit ende van al sinen wesene *daer* hi sijns selfs in pleghet. Dese wesene haddense bekint met dien .vij. gaven, die ic eer seide die de *minne* onder die voete hadde. Ende doe si in dienste waren om die gaven, doe haddense oetmoedecheit marien ende der gherre die ute den oversten seghelen quamen ende van oetmoede der *minnen* lochenden ende der *minnen* waerheit soe na bekinden ende soe hoghe boven hem, Ende hem anders niet en wisten dan⁺ vore *minne* niet. Die .vij. gaven sijn .vij. tekene der *minnen*. Ende dat achtende es gherijnnesse van ghebrukene⁺ die al af doet datter redenen behoert ende lief in lief .i. valt. Mer wantse de gaven hadden ende dat achtende kinrende worden ende hem *minne* dat eischede, soe maen-

⁺humilitatem
postposuerant
verteghenheit van
oetmoedecheiden
⁺57 c)

⁺radix donorum
⁺rationem ponit

(1) menege] C vele.

(2) cracht v.s.r.e.v.s. rike ende van sire] in C op den rand bijgevoegd.

dense alle uren dat ghebrukesesse Ende en gheloefden⁽¹⁾ haren lieven *minne* niet ende dochte hem datse allene minden, ende hem *minne* niet en hulpet. Die ontrouwe maectse⁺ soe diep dat se de *minne* al verwielen, Ende si ghaen hare met sueten ende met sueren ane. Wat de *minne* ghevet, dats ghesuert ende verteert ende ^{+infidelitas profundavit} verslonden. Watse *neemt*, dats rike gemaket van groter ghewout van ghebrukene dies⁺ manens der minnen alle uren groet effens hare selven. Soe oec datse al die list gods besceden en can. Dese quamen vore gheciert ghelijc der minnen in alre ^{+57 d)} cost ende in al gherede. Dat ghetal van desen kinic ende dat es herde cleine ende alle kinicse dijt⁽²⁾ sijn in hemel ende in erde. Ende die met allen .iij. desen wesenen volwassen sijn ende selen, van dien die nu godlec sijn, dire en sijn nu inden hemel maer .xxix. ende hier en leeftere mer .lvj. ende dire⁺ es nu gheboren inde wieghe⁽³⁾ .xi. ende .vj. loepter achter straten spelen, ende .v. salre noch ^{+numerus fruentium tunc} geboren werden, ende nemmeer en saller in allen volwassen sijn. Die somme es hondert ende vij. Die metter middelt ende vanden nedersten, dire es van dien .ij. volwassen M.M.M. ende achte; vander diepten ende vanden oversten volwassen M.M.M.M. ende⁽⁴⁾ .lxxiiij, ende vander middelt widen alleene .vjM. ende⁽⁵⁾ CC. ende .lxxxiiij. Ende die opwal vanden opspronghe die ic vore seide, die quam met eenre groter druustheit⁽⁶⁾ ende verslant in enen wesene alle dandere. Ende ic seide met eenre groter viereghe stemmen: ghi

- (1) en gheloefden] C ongheloefden.
- (2) dijt] B en C diet.
- (3) wieghe] C wighe.
- (4) ende] ontbreekt in A en B.
- (5) ende] ontbreekt in B.
- (6) druustheit] C druust.

seraphinne die dit ambacht van onsen *wondere* hebt te diene, staet *ende* huedt onse glorie; Wi selen alle .i. *werden* *ende* .i. al⁽¹⁾. Ende maria die de overste was vanden xxix, si seide te mi: Sich hier eest al ghedaen; *comt* dore alle dese wesene *ende* dore smake die *minne* die du in oetmoedecheiden soeghets *ende* met ghetrouwer⁺ *redenen* *cierets* *ende* berechtes *ende* met *dire* hogher *trouwe* *ende* met *dire* gheheelre ghewout dwonges *ende* .i. *makes*. *Daer* bi *ende* om dine hoge ^{+58a)} ghewout, soe es di desen *verborghen* hemel cont ghedaen aldus: alsoe du *minne* hier sies, alsoe esse gheciert *ende* met desen sanghe⁺ gheloeft. Want lochenen der minnen met oetmoede, dat es die hoechste *stemme* der *minnen*⁽²⁾. De *werke* der ^{+nota voces in celo} hoechste *trouwen* der *redenen*, dat es die clærste *stemme* der *minnen* *ende* die bequaemste. Dat geruchte der hoechster *ontrouwen*, dat es die suetste *stemme* der *minnen*. *Daer* en machse hare niet langer deilen noch sceiden. Dese heefstu van beghinne ghehadt *sider* dattu eerst die godheit ontginges, dese .iiij. wesene, *ende* ye *sider* was die *minne* van di aldus gheciert in dit ghehele aenscijn der ewegher godheit, dat nie mensche meer ne dede alsoe sonder die vanden mensten ghetale, *daer* ic dat .xxix. af volvulle. Sich wiltuus alsoe voert meer ghebruken alse ic, Soe moetstu dinen sueten lichame hier hebben. Mer *ome* die die du *vercoren* hebs *met* di in dit te volwassene, die noch niet volwassen en sijn *ende* te vorst die du alre meest mins⁽³⁾, soe wiltuut noch *versten*. Ende die⁽⁴⁾ eerste

(1) i. al] B i. werden al.

(2) met oetmoede....der minnen] in C op den rand bijgevoegd.

(3) mins] C mijns.

(4) die] C in die.

ure die du wils, hale wi di, Ende na dattu nu weder *coms*, saldi de werelt cume laten leven, ende dinen lichame dien du soe edeleke houts *ter minnen* saltu weder⁺metti halen enen corten tijt na den viertechsten dach.⁺Ende dat aenscijn ontdede hem ^{+58b)} al dat was, ende minne die daer gheciert sat. Dat aenscijn⁽¹⁾ daer ic alle dinc in⁽²⁾ ^{+videtur de resurrectione} bekinde ende sach, daer sach ic hoechde, wijdde, diepte⁽³⁾. Doe ginc mi. ghebruken als te voren ende ic viel in die grondelose diepte, ende quam buten den geeste op die ure, daer men nemmermeer af segghen en mach.

[XIV]

lc was ende ben noch in *groter* begherten ende in oerewoede,⁺soe dat ic waende ende oec wel wiste dat ic niet leven en mochte *met* soe groter ongheduereicheit, ^{+xiiij} alse daer ic in was ende noch ben⁽⁴⁾, god en gawe mi nuwe cracht; ende doe dede hijt⁽⁵⁾, danc hebbe hi. Die trone dat was ene gheweldeghe nuwe stat, daer hi mi rikere in siere gheweldeghe rijcheit⁽⁶⁾ mede woude maken dan ic te voren was. Ic was doe rike van vele doechden buten die ghemeinte die nu sijn. Mer die gheweldecheit die hi mi doe gaf, dier ic te voren niet en hadde, Die nuwe ghewout, dat was ene cracht van sijns selfs wesene, hem god te sine met minen deghene⁽⁷⁾ na heme ende in heme, ghelijc dat hi mi was doe hi mensche levede te mi. Dat was dat ic soude moghen minne ghedraghen alsoe langhe als mi ghebrake ghebru-

(1) ontdede hem a.d.w.e.m.d.d.g.s. Dat aenscijn] in C op den rand bijgevoegd.

(2) in] B met.

(3) h.w.d.] B hoge wide diepte, C in hoghede wijdde diepte.

(4) ben] B in ben.

(5) hijt] B hi.

(6) rijcheit] C rijchijit.

(7) deghene] B doghene *veranderd uit* deghene, C doeghene.

ken van minnen. Dat ic⁽¹⁾ soude gheweseleke gedraghen die scerpe scichte die minne in mi sciet. Die trone, dat⁺ was die hoecheit van minen eneghen vercoeren levane. Die clae⁺heit⁽²⁾ van siere ghedane, dat was die puerheit van menegher vlecken daer de vrende in vallen, die hi alsoe vercoren niet en heeft te wesene: des hebbe god⁺ danc, alsoe hi mi heeft. Ay alsoe mi ghedinct wat mi god wilt ende wat hi mi gedaen heeft vore andere, Soe eest wonder hoe ic gedure mer metter groter minnen die al⁺ vermach. Mer dats groot wonder alsoe mi gedinct, wat mi god wilt ende dat hi mi wilt vore alle creatures die ic ie sach, wondert mi vele meer vanden menschen die leven⁺ ende dien hi soe vele onthoudet vore mi, datse mi soe langhe laten leven, Ende datse enegen raet, ochte enech sparen, ochte ghenade te mi hebben, sine tormenten mi altoes met nuwen tormenten. ende oec bi dien dat mi god soe vele doghens ghelovet hevet om die ghelijcheit⁺ sijns selves, dat ic vore alle menschen doghen soude, ende oec boven alle menschen om hem genoch te sine ende volmaect mensche te levane. Datmen alle dinc dore die clae⁺heit vanden trone sien mochte, dat was, dat dat wesen was deighen wesen gods, Ende dat al twerc dat ic van hem hadde ochte dat mi van hem bevolen was, dat ic dat vant ende bekinde int wesen van sijn⁺ selves wille, daer hijt mi in bevolen heeft vander minnen hogher gewout. ende daer buten en vant ict nie noch en⁺ ghemiste sijns willen niet in al minen werken⁽³⁾. Dat ic alle dinc in dien troen dore sach, dat was in gode al mine

⁺58c)
⁺memoria beneficiorum
⁺prerogativa
⁺cur non interficitur
⁺pena supra omnes
⁺58d)
⁺facit voluntate ejus
 semper

(1) ic] ontbreekt in C.

(2) clae⁺heit] B cierheit.

(3) minen werken] B minen wesene ende in werken.

werke ende minen wille vrleke ende fierleke in hem met al diere oerewoet daer ic in⁽¹⁾ was te heme doe verwonnen, ende in soe groten gruwele in allen uren alse ic van minnen was ende ben alle uren noch. Ende dat ic di soe sere minde ende ne ghene ure dijns vergheten en conste noch en can, dat ic dier doot ende dijnre onghenaden van minnen soe na te di gevoelde in verstormtheiden te gode, dat mi te meer was te gode met di, dat swerde mi te meer. ende om dattu kint waers ende mensche, des waest mi te swaerre, ende om dat ic te voren soe moghende was in minnen ende si mi doe soe verloren hadde alse si mi heeft ende mi wel scijnt, overmids datse mi waert getoent, die hoghe troen nuwe ende claer ende rechte geciert na die tamelecheit des groets minnaren, die makere es der minnen ende weseleke wesen. Ende in midden den nuwen troen stont .i. sitten⁽²⁾ ghelijc der hoechster mogentheit ende ghelijc dier stat, daer alle ghesatene onder sijn. Ende daer op sat die makere onser minnen,*Ende die meester dier gherechteheit, doemende de minne in haren gherechten van groten oerdele. Ende dat aenscijn ^{+59a)} dat hi doe hadde ghesienlect⁽³⁾, dat was ontsienlec ende overdrachlec⁽⁴⁾ te gherijnne in siene enegher creaturen die nie en becoerde menscheleker ende godleker minnen in enen wesene ende en connent verstaen noch voeden in eere naturen smake onghesceden metter gheheelre godheit dore vloyende, ende alle .i. weder dore vloyt in die godheit. In die vorme van den aenscine dat dat was, en hadickene nie ghesien vore die ure; nochtan haddict te

(1) in] ontbreekt in C.

(2) den nuwen tr. st. i. sitten] B den tr. st. i. nuwe sitten.

(3) ghesienlect] C in dier uren.

(4) overdrachlee] B en C onverdrachelec.

voren gesien in die selve⁽¹⁾ transfiguratie daert sente Peter in sach ende die met hem waren op thabor. Ic hadde dat doch herde langhe begheert te siene eert mi ghesciede⁽²⁾. *Ic hadde horen segghen dat sentepeter sider dat hijt sach, nie en loech; dat hadic gheme ghenomen alse ellende hem ghenoech te wesene in doyen ^{+dicteur postea petrus non risit} ende in vervaren na hem ende niet te eer te stervene, Mer altoes in ellende verdervende te sine. Doe alset mi ghesciede, doe ontfincicker in selke⁽³⁾ moghentheit daer ic al bi verdraghen mochte, dat mi⁺te voren quam in ghetempertheiden, blijscap ende rauwe, lachen ende wenen, in lachtere ende in vemoye, in allen manieren ^{+equaliter omnia ponderant} sonder rouwen ende alrehande manieren van gratien ende van moghentheiden, die hogere es dan gratie. die ontfinc ic ie sider wel sonder enegerande verheffen ende⁺alrehande moghende miraculen⁽⁴⁾ ende werken. ende⁽⁵⁾ wien soe ic uten sonden⁽⁶⁾ verlededechde, ochte wien ic ute desperacien verlededechde, ochte⁽⁷⁾ van ^{+59b)} doeden die opverstarnesse daden bidier cracht die god in mi woude, dits⁺gheschiet van hem vieren. Ic maect te lanc om dat ghijt gheme hoert in wat ghevalle dat ^{+videtur iij. resuscitare} was dat soe scone was, ochte soe ommenschelec ende der menscheit gods soe ghelijc;⁺van allen blevic ie sider onverwandelec. Ende ic plach alse god dede, die al sine werke sinen vader op gaf, daer hise af hadde; ende dat ic hebbe van ^{+opera obtulit} heme, dat⁽⁸⁾ ontfinc ic van diere transfiguratie, Ende van anderen

(1) selve] ontbreekt in B.

(2) ghesciede] C ghesciet.

(3) ontfincicker in selke] B ontfinker selcke.

(4) moghende m.] B miraculen die moghende zijn.

(5) ende] B in.

(6) uten sonden] A en B sonden ute.

(7) wien ic ute...ochte] ontbreekt in A.

(8) dat] C dan.

siene in anderen manieren van aenscine, daer ic u lest af screef ende u eer ghescreven hebbe, ende vele meer daer ic u niet af ghescreven en hebbe. dats mi nochtan leet⁽¹⁾, na dien dat ic uwen wille begare te doene. Ende na dien dattuut nu gheme al⁽²⁾ wists, soe eest mi overleet dattuut niet en weets dattuus weten wils. Ic hebbe op selken tijt onder nacht ende dach op .iiij. uren ghesien dat onverdrachleke⁽³⁾ overscone aenscijn onser minnen die⁽⁴⁾ al es, Ende elc aenscijn in siere sonderlingher vormen na dat ghetamen der sonderlingher ghichten, die hi mi op elke⁽⁵⁾ ure gaf. van elker uren doe ende altoes ontfinc ic nuwe ghichten, die mi daden weten⁺hoe verre ende in welken ieghemmoeden ic doe gheterden⁺was ende ghehoghet; ende^{59c)} alsoe van anderen revelatien menechfout ende van geeste van prophetien ende⁺hoc omnia precept van wesenen der⁽⁶⁾ hemele te siene, ende vander eerden ende van purgatorien, ende vander hillen, ende verstanesse alre hande redenen, die van dien .iiij. wesenen zijn, ende⁺verstanesse der minnen, hoe hi onse minne in hem selven es ende ute hem selven mine in ons, ende dat die minne dene wile dodet ende dandere wile⁽⁷⁾ ⁺.iiij. wesene gheneest, Ende waerbi si die mindere kiest ende de meerre⁽⁸⁾ verstotet. Ic laet aldus bi alre verstanessen. Ic hebbe op selke .iiij. daghe ende alsoe meneghen nacht ghelegghen in opghenomenheiden van geeste in dat aenscijn ons lieves;

(1) Dats m.n.l.] B Dat m.n. leet es.

(2) nu gheme al] B al gherne.

(3) onverdrachleke] C overdrachleke.

(4) die] C dijt.

(5) elke] B selcke.

(6) der] C ter.

(7) wile] ontbreekt in B.

(8) meerre] in B met ander inkt op den rand bijgevoegd.

ende dat hevet herde dicke alsoe langhe gheweest, Ende oec dicke alsoe langhe altemael buten den geeste mi ende allen menschen hier verloren ende hem in ghebrukene te wetene, hoe hi sijns selves daer pleghet. dat verwent al dat men van hem hebben mach ende dat hi selve gheleisten mach buten den geeste in hem te sine, ende dan en es men niet men dan hi es Sonder dat te sine buten den geeste, soene waren alle die andere verdoennessen niet ieghen dat aenscijn, dat ic inden nuwen troen sach van onsen lieve. want elc haddic ghesien na dat ic was ende .i. deel na miere vercorenheit, mer nu sachic dit ende was gheraect⁽¹⁾ oec te minen coere, daer ic toe ghecoren was dat ic mensche ende god in eenre⁺const smaken soude, dat nie mensche doen en mochte, hine ware al alsoe god ende altemale^{+59d)} was die onse minne es. Die daer opten nuwen troen sat die ic was, hi was over al gedaen alsoe dat vreseleke wonderleke aenscijn ende het sprac te mi ene stemme van groten dondere, alsoe gheruchte ghelijc eere druust die al verstillen woude sonder dat hare te hoerne; die seide te mi: Starkeste alre wieghe⁽²⁾ ende die al verwonnen heefs ende op heves ghedaen die beslotene gheheelheit die nye ondaen en was van creaturen, die niet en bekinde met ghearbeiter minnen ende met gheanxender, hoe ic god ende mensche ben; Ende want du coene dus coene best ende dus niet ne bughes, soe heeti coenste ende soe eest recht dattu mi te vollen kins.

Dit sijn die volmaecte ghecleedt ghelijc minnen, Die hadewich sach, elc met sinen seraphinnen⁽³⁾.

(1) gheraect] C gheraet.

(2) alre wieghe] B alre wighe, C alle wighe.

(3) Dit sijn die....seraphinnen] Dit opschrift in rooden inkt komt alleen in C voor.

Maria.i.⁽¹⁾, Jhoannes babtiste .ij., Jan ewangeliste .iiij., Maria magdalene .iiij.: Hare haesteghe *minne* die *vervolghese*⁽²⁾⁺te hare groetheit *ende* gaf hare alle dinc diese volmaecten in die .iiij. wesene die .i. sijn. Sente peter .v.: Die was in volle minne ^{+magdalena} gefondeert. Sente jacob .vj.:⁺Die hadde xxvij hogher⁽³⁾ revelacien van gode sonder die hi hadde opten berch van thabor vander transfiguracien die was dierste; diere⁽⁴⁾ ^{+jacobus} haddi .vj. binnen ons heren levene *ende* na siere doet .xxj., al vanden wonderen ons heren, sonder andere menegherande soete gevoelnessen⁺ die hi alle uren wel na hadde, sider dat hi den heilighen gheest ontfinc, dat ne waert nye ure van ^{+60a)} hem gheblusschet. soe en doet oec geen van⁽⁵⁾ der apostelen sonder van drien; mer die en noem ic u niet om dat hare *confuse* was, dire swighic nu. Sente gregorius .viij., Die in alle .iiij. over volmaect was. Sente ylarius viij., dien menich verhoelen goet gheschiede van gode *ende* die in alle overgerecht was. Sente ysidorus .ix.: die was soe volmaect in allen doecheden, dat al dat men van hem wiste, was alse .i. dau bi anderen stormen, soe overgroet was hi van allen goede. Sente augustinus. x.: hi *vervolghede*⁽⁶⁾ in⁺dander iaer vore sine doot, dat hem waert op ene ure soe wee van minnen, dat hi soe verdoelt waert op die ure vore minne, dat hi ghevoelde ^{+augustinus} verteghenheit van minnen; *ende* daer sach hi der minnen grootheid bi siere cleinheit, daer

(1) .i.] ontbreekt in B. - In C hebben al de getallen hij de eigennamen in dit hoofdstuk den vorm der rangtelwoorden vergezeld van het lidwoord, en zijn nu eens in cijfers, dan eens voluit geschreven.

(2) *vervolghese*] C *vervolghede* se.

(3) *hogher*] ontbreekt in B.

(4) *diere*] C Dat.

(5) *doet oec geen van*] A *doet oec van geen*, C *dedet oec van en gheen*.

(6) *vervolghede*] C *ghevoelde*.

viel hi in onthopenessen van *minnen*, hoe ende waer met mender⁽¹⁾ groter *minnen* ghelijc soudē werden. Na die hille die hi soe smaecte, soe viel hi int vaghevier met .i. groten toeverlate ende wert soe fier dat hi hare al *minne* wesen woude ende soude ende dat hi hare oec wel⁽²⁾ ghewassen soude. Ende daer quamen oec andere heiligen te hem, diene troesten op die ure die sine vriende waren. Jan⁽³⁾ ewangeliste ende andere sine hemelsche⁽⁴⁾ vriende wel si .ix. ende rieden hem dat hi sijn recht sette ieghen *minne*, hi soude *verwinnen*, ende doe vertoende hem seraphin der seraphinne ende seide: alse du effene weghe ende allen dinghen dat hare gheves ende dien du mins in dine⁽⁵⁾⁺ stat sets, soe en saldi niemen buten hem kennen noch hem buten di. Doe quam hi buten allen twifele ende viel in allen storme van ^{+60b)} ontrouwen, dat hi der *minnen* geen recht van vordele⁽⁶⁾ en woude geven. daer in bleef hi alle uren tote sire doet. al en bleef hi alle uren niet in die verweentheit, hi bleef int rike ende inde werke. Ende doe ghevoelde hi der wesene vander drielvdecheit In gherechtecheiden ende in *minnen*. Ene joncfrouwe ende heet⁺ ierenina⁽⁷⁾ .xi.: Si was alle uren binnen .ix. iaren in soe groter persen van *minnen* ^{+in pena ix annis} datse in gheenre uren⁽⁸⁾ rusten en mochte noch der *minnen* vergheten. si dede hare dicke alse wee ochte si in arbeite van kinde ghinge, ende dat

(1) mender] C hi der.

(2) wel] wael.

(3) Jan] C Sente iohan.

(4) hemelsche] in C met ander inkt tusschengevoegd.

(5) dine] C sine.

(6) g.r.v.v.] B van rechte geen voordeel.

(7) ierenina] C geremina.

(8) uren] C wisen.

hare alle de lede wanen⁽¹⁾ spliten; Ende wert soe gruweleke wijt, dat hare dochte datse verslant alle die hilsche, te verdervene metter nuweheit haerre minnen, ende die aerdsche, te voedene ende te hoedene elken in sijn getamen. Ende al de hemelsche verslantse oec ende verwandelese in nuwer glorien ende droechse⁽²⁾ omme met nuwen tronen. Hare⁽³⁾ was oec dicke alsoe sterc dat hare niet te voren staen en mochte, ende alsoe snel datse alle minnaren dode ende levende verrechte te mid. Soe stijf stonden hare die handen altoes dat hare dochte dat al aerdrike verdraghen niet en mochte hebben levende⁺ en hadse levende minne niet onthouden die onsterfelec es. Na die ix. iaer soe hadse viij. iaer alse sinkeleke minne ende ^{+60c)} alsoe een ghenoechde metten heilighen vader ende metten soeten soene ende metten claren heiligen geest, datse al minde dat se minden, ende dat si wrac datsi wraken. Ende si⁽⁴⁾ liet alle dinc ghescien sonder⁺ wonder ende sonder iamer ende si en minde doe niemene dan die die si inden wesene kinde van minnen, inden ^{+omnia fecit cum deo sine} hemel⁺ ende op der erden, doede⁽⁵⁾ ende levende ende ongheboren. Doe was ^{misericordia etc.} hare alse anders aleens alse⁽⁶⁾ mi nu wel na es doe volwiese de minne in die ^{+nullam animam dilexit} volmaecte wesene. van haren beghinne en seghic niet; Want het was scone ende groet ende⁽⁷⁾ met gherechter oetmoedechheit mer dus ghedaen was dat hoechste⁽⁸⁾. Sente merten .xij.: Hi was soe⁺

^{+mertinus}

(1) alle de l.w.] B die lede waenden, C alle hare lede waenden.

(2) droechse] C droech.

(3) Hare] C Ende si.

(4) si] C dat si.

(5) doede] C dode met ander inkt tusschengevoegd.

(6) alse a.a. alse] C alle a.a. al.

(7) ende] ontbreekt in A.

(8) mer dus g.w. dat hoechste] C Maer aldus ghedane was hare hoechte.

ghefondeert *in caritaten van gronden van*⁽¹⁾ *minnen* dat die hertelecheit van siere *minnen* al hemelrike *ende* erdrike ghichte. hi *wert*⁽²⁾ getroest des volmaecte wesens .vj. iaer vore sine doet, *Ende* hi *wert* opgevoert inde wesene *daer* hi ontfaen was alse die drievoldecheit *ende* die gherechte vader *namden enen overden* anderen. *Van hem* weetic *wonders*⁽³⁾ dat *men* niet en leset in sine vite; *Menne* ghescreeft in .vij. derre tafelen niet. Die⁺xij. was .i. *constants*⁽⁴⁾; hi croep lx. iaer *over* hande *ende* *over*⁽⁵⁾ voete alse ene beeste. hi seide te⁽⁶⁾ *enen* sinen broeder dien alsoe⁽⁷⁾ ^{+ constants} *crupende* vant *ende* alsoe naect, doe hi *hem* *vraghede* hoe dat hem met gode⁽⁸⁾⁺ stonde, hi seide weder: lieve vader in al desen arbeite *van* .lx. iaren en ontfincic ^{+60d)} *nie* volcomenen troest dies heijlichs geests. Dit dochte *den* anderen *swaer*, want hi en *verstonts* niet; want hi hadde alle dage geoeffent sine troeste vanden heiligen geest⁽⁹⁾. Want *vrede*⁽¹⁰⁾ *ende* suetecheit van binnen dit dunct *den* lieden vanden heylighen geest⁽¹¹⁾. Dat es *waer*, ia yet *van* gode, dat es god alte⁺male. Mer datmen beiaecht met oefeninghen, dats saen⁽¹²⁾ *verdaen* alse *vandien* man *ende* *van* vele ^{+acquisitum per exercitium} *menschen* die hem *met* gratien beiagen, *ende* es hem *paraclijt* genoegh.

- (1) *van*] *C in*.
- (2) *wert*] *C was*.
- (3) *wonders*] *C wonder*.
- (4) *i. constants*] *C een ende hiet Constans*.
- (5) *over*] ontbreekt in *C*.
- (6) *te*] *C tot*.
- (7) *alsoe*] *A en B alsoe in*.
- (8) *gode*] *C goede*.
- (9) Dit dochte *den*...heiligen geest] in *C* van onder bijgevoegd.
- (10) *vrede*] *C vroude*.
- (11) Want *vrede*...heylighen geest] ontbreekt in *B*.
- (12) dats saen] *C dat es haest*.

Mer lieve, ghewondi⁽¹⁾ volcomenen paraclijt, ghine verloertene nemmermer ure noch en ghemisset⁽²⁾ siere bande⁺ Dat hi ghevet; dat es onwandelachtech ende onvergancleke. Daer ome en verstont die man *constante* niet noch vele liede die ^{+datum spiritus} in anderen lieden den heilighen geest niet en bekinnen soe groot. Die toename heilech dat es die volcomenheit der persone daer die .iiij. in wonen. Daer omme en hadde hi volcomen den troest des heilichs geests niet, om dat hi niet *en* was ghebrukeleke in die drie ghehele wesene daer ic u af segghe. Nochtan was hem wel cont dat werc des heilechs geests. Sente paulus .xiiij.; hi was⁺ herde obedient, hi ghevoelde al⁽³⁾ vander minnen in sinen geest berrende dat vier vanden heiligen ^{+paulus} geest ende sine minne woende altoes daer boven. Ende hem en rochte⁽⁴⁾ wat⁺ sijn lichame doghede⁽⁵⁾ omme haeste Ende omme ghebrukelesse der minnen, daer ^{+61a)} hi al in woende. Ene joncfrouwe ende hiet⁽⁶⁾ Zara .xv. Si hadde xvj. iaer jodinne gheweest; doe horese van Christus doet segghen ende van sinen⁺ levenden seden, ende si wert beroert in ontfemecheiden. Ende hare dochte datse ghevoelde dat ^{+judea} Christus bloet op hare herte vallende quam, ende hare wert wee ende wonderleke. Ende si onstal haren vader ende hare moeder, ende quam in ene stat boven coelne, daer kerstene woenden, ende si seide dat si iodinne hadde⁽⁷⁾ gheweest. Doe woudemense dopen⁽⁸⁾, ende si seide si ware ghedoept. doe

(1) ghewondi] C ghevondi.

(2) ghemisset] C ghemisses.

(3) al] ontbreekt in C.

(4) rochte] C gherochte.

(5) doghede] C ghedoghede.

(6) ende hiet] in C met ander inkt op den rand bijgevoegd.

(7) hadde] A hadden.

(8) ende si seide dat si iodinne...dopen] in C op den rand bijgevoegd.

leretse⁽¹⁾ kerstene seden, Ende si waert genomen inden geeste, Ende wert ghebaedt
 int bloet cristi, Ende hare wert drinken ghegeven vanden kelke. Na die ure datse
 doe weder quam, soe hadse .lxxiiij. scoene revelatien⁺ende oec den geeste van
 prophetien, Ende oec dat boven al geet, gherechte minne⁽²⁾ werke van minnen ^{+opera}
 Si verstont alle redene ende hadde alle scientie, Ende si hadde den heilighen geest
 in hare ziele ende in haren lichame. Ende si was met alre volcomene oefeninghen
 moeder gods⁽³⁾. Sente brigida⁽⁴⁾ .xvj.: van hare weetic al eest luttel. Sente amelberch
 .xvij.: daer en wetic oec niet vele af. Sente bemaert .xviiij.: daer af wetic oec .i.⁽⁵⁾
 luttel. Een sijn broeder ende hiet heynrec .xix. Een graeu monec ende⁽⁶⁾ hiet diederec
 .xx. Een⁽⁷⁾ eligius ende lach opten muer⁽⁸⁾ te iherusalem, xxj. Ene clusenerse⁺ende
 heet maria .xxij. Si⁽⁹⁾ was tierst nonne verleyse ende mijn vrouwe nazaret kindese ^{+61b)}
 wel⁽¹⁰⁾. Mine clusenerse die varre dore sassen lach, daer ic heren heynrecke van
 breda toe seinde .xxiiij. honorius die in de ze op de steenroke⁽¹¹⁾ lach .xxiiij., Daer ic
 enen monec toe seinde die dicke te mi⁽¹²⁾ te comene plach. Ene joncfrouwe van
 coelne ende heet lane⁽¹³⁾ .xxv. Si plach oec dicke te

- (1) leretse] C leerde si.
- (2) minne] ontbreekt in C.
- (3) alre v.o.m.g.] C alre oefeninghe m.g. volcomen.
- (4) brigida] C bride.
- (5) .i.] ontbreekt in C.
- (6) ende] ontbreekt in B.
- (7) Een] C Een hiet.
- (8) muer] C berch.
- (9) Si] C die.
- (10) verleyse....kindese wel] ontbreekt in C.
- (11) de steenroke] C een steenroedse.
- (12) dicke te mij] C tot mi dicke.
- (13) heet lane] C hiet ver lane.

mi te comene met geesten *ende* oec te sendene geeste *ende* inghele *ende* seraphinne *ende* heiligen *ende* menschen. Ene vrouwe van coelne waert *ende* hiet oede .xxvj. Si plach oec te mi te comene. Ene beghine *ende* hiet helsewent *ende* woende bi vilvoerden .xxvij. Si *versciedt* al singhende. Heldegaert die al de visionen sach .xxviii. Ene beghine die meester robbeert doedde⁽¹⁾ om hare gherechte minne .xxix. vanden levende leeghter .vij. opten muer te *iherusalem* alse heremite. Ende .iiij. woentere in die stat; die sijn wijf: twe joncfrouwen *ende*⁽²⁾ die derde was ene sonderse *ende* es *vermaect* in enen muer. Int lant van doringhen woenter v.: iij. wijf, ij. man⁽³⁾. In *brabant*⁽⁴⁾ xi.: iij. man, vj. maghede, ⁺ij. wedewen. In ingeland ix.: v. heremiten, ij. clusenersen, ij.⁽⁵⁾ joncfrouwen. In *vlaenderen* v.: iij. beghinen, ij.⁽⁵⁾ ^{+61c)} *nonnen*. In *zelant* vj.: i. priester, ij. beghinen, i. clusenere in middelborch *ende* ene wedue van groter macht; die seste es .i. *verborghen* manneken. In *hollant* i., dats i. *verstoten* priestere *ende* *oververlicht*⁽⁶⁾. In *vrieslant* oec .i. *priestere*. Een *predekere* van *zelant* woent⁽⁷⁾ in *denemerken*. Int lant van loen woenter iij., die sijn *nonnen*. Noch hebic ene vriendinne int⁽⁸⁾ lant van bihem, *ende* es cluserense. Te *parijs* woent een *vergheten* meesterken allene in een celleken; hi weet meer van mi

(1) doedde] B dede doden (*dede* op den rand bijgevoegd).

(2) *ende*] ontbreekt in B.

(3) iij. wijf, ij. man] C ij manne *ende* iij wive.

(4) *brabant*] C *brabant* allene.

(5) ij.] C *ende* ij.

(5) ij.] C *ende* ij.

(6) *oververlicht*] C *overlicht*.

(7) woent] C *ende* woent.

(8) int] C die woent int.

dan ic goets van mi selven weet. Daer bi woent⁽¹⁾ oec .i. soe volcomen wijf in ene cluse ende heet Gerenina, dat ic nu ghene betere en weet. Op ghenen rijen wonen .ij. menschen, die sijn noch soe verborghen dat⁽²⁾ dene joncfrouwe der anderen niet lien⁽³⁾ en wilt dies datse nochtan van hare ghesien hevet ende met hare inden geeste gods⁽⁴⁾. Si en willen niet minne segghen vore gode; nochtan hevet minne al hare leden doerscenen ende verlicht. Sine dorren oec haerlijc anderen van binnen metten geeste noch metten monde heten lieve. Nochtan sijnse de jacob die gode soe⁽⁵⁾ dore sien hebben ende hi hem dore mint, dat hi hare god ende harelief es, alsoe hi de onse es ende wesen sal. In dese .lxxvj.⁽⁶⁾ namen sijn vij. janne, ij. diederecke, iij. clause⁽⁷⁾, i. gielys, i. bonefaes, i. godevaert, iij. heinrecke, iij. wouteren, i. robbert, i. godescalc, ij. saren, ene hadewych, een alijt, iij. emmen, v. margrieten, ij. agneten, ^{+61d)} i. aghate, i. beatrijs, ij. oeden. Ic en hadde u ghene stade te segghene van al derre liede levene. Daer ome en wetic wat dat u bescietet, ghi en wist hare leven ende met hoe wonderleken wondere datse te⁽⁸⁾ deser volcomenheit comen sijn ende selen comen. J.

(1) woent] C soe woent.

(2) dat] A dan.

(3) lien] B lijen, C liden.

(4) gods] A goeds.

(5) soe] ontbreekt in B.

(6) lxxvj.] C lvj.

(7) clause] C claes.

(8) te] C tot.

Twée-vormich Tractaetken⁽¹⁾.

+ Nu willic trecken i. cussen *uten* cussene, Daer de bruut af seget in die cantiken salomoens: Wie magic dat doen, Dat mijn cussen desen soe wale gelijct. Doch met rechte soudic hem nighen. Nu willic een trecken ute desen dat in redenen wert gemaect, *Ende* dat was gemaect in minnen. Nu willic i. maken uut⁽²⁾ gerechtecheiden, Dat sal zijn getrect *uten* wesene⁽³⁾ des vader. in eenre bescouwinghen tusschen den vader *ende* den sone wert gemaect dit cussen. Nu willic seggen een luttel⁽⁴⁾ wie die ziele, die minne begrepen hevet, es gheciert met gerechtecheiden *Ende* met ontfermechtecheiden. Minne seget te hare: ganc daer du wilt, *Ende* ic⁽⁵⁾ ben alle tijt metti, Bedi mi behaecht wale Die drievoldecheit Die gemaect es in gerechteheit[†]techeit *Ende* minne in warheiden. Want die drievoldecheit voecht hare ane den vader *Ende* ane den sone *Ende* ane den heiligen geest. Die goede ziele *ende* die wise en laet hare niet genoeghen eerse gelijc es hare ymaginen. Om

+148a)

+148b)

- (1) Deze titel komt niet in de teksten voor, maar in de inhoudsopgave binnen tegen den band van C.
- (2) uut] C in.
- (3) wesene] C boeseme.
- (4) seggen e.l.] C eluttel segghen.
- (5) ic] ontbreekt in C.

dat esse altoes gerecht *ende* minnende, Ende waer allen tijt. Ende om alle Dit gheitse coenleke int hof haers heren, als recht es *ende* heme Dat hare trane zijn dbloet ons heren Ende hare begherte zijn vleesch Ende hare affectie zijn minne. Van desen drien Diende de sone den vader alse hi in erterike was om ons, Ende van desen drien sal die goede ziele dienen alsoe lange alse in erterike es, Ende dreeght die ymaginen van den ertschen⁽¹⁾ man. Want hare trane Dats rouwe, Die selen zijn gestort om dat selve Daer omme gestort wert dat bloet ihesu christi⁽²⁾. Ende haere vleesch sal dogen pine⁺ om dat selve Daer hi om dogede. Ende haer minne sal dienen *ende* loven om dat selve. Nu wet voerwaer Maer iubileerde god die vader⁺ 148c) ye⁽³⁾ van dienste die men hem dede, Soe iubileerde hi van desen Ende al met redenen. Maer ic soude mi herde node werpen in avonturen om iubileeren. Maer doch gevoelic wale Dat onse here in avonturen zijn deene⁽⁴⁾ om iubileren Ende om ialozie. Maer mijn redene en willic niet verhelen, Maer ic wille van hare zijn berecht met waerheit Ende met getrouwer minnen in nuwer nuchterenheit Ende so wesende dat hare wale zijn onderdaen alle die bernaie des hemels. Ic hebbe mine tranen gescent Ende mine begerte geoffert; Ende mine minne zueket⁽⁵⁾ Dat selve dat u lieve sone⁺ dede. Ic weet wale, zuete here⁽⁶⁾, dat u sone starf *ende* nemmermeer niemen⁽⁷⁾ in die stadt sterven en sal Noch 148d)

(1) ertschen] C ertsten.

(2) ihesu christi] C ihesus christus.

(3) die vader ye] C ie die vader.

(4) zijn deene] C sinedene.

(5) zueket] C sueket *ende* begheert.

(6) weet w., z.h.,] C weet, s^uuete here, wale.

(7) nemmermeer niemen] C niemart nemmermeer.

die zielen werpen uter hellen. Al des en suekt niet, Maer ic zueke die vernuwecheit
 Die u sone doet in erterike. Wildi mi dat doen, ic sal⁽¹⁾ u cussen dan gerne met een
 den zuetsten cussene, Dat ye geoeffent wert. in uwen rike⁽²⁾ sijn geoeffent uwe goede
 instadecheit Ende sonder wassinghe van lone. Want si hebben ontfaen Die ewecheit
 Ende dat goet dat si hebben selen. Noch die gene die in purgatorien zijn hare pine
 en meeret⁽³⁾ nemmermeer en ghenen loen. Dese en selen u niet⁺geraken an die
 zide Daer gi u selven mede gehulpen niene⁽⁴⁾ moget Men moeste in u naeste ^{+149a)}
 geraken. Daer ane en meeredde⁽⁵⁾ nemmermeer en genen loen, No sine bidden
 daer voer ons. Si begeren meer daer onser bede dan wy die hare⁽⁶⁾. Hier omme es
 beter wale te levne Dan te begherne te stervne. Waer iegen en mach hem god
 niet⁽⁷⁾ gehulpen Dats dat hi ons hem selven heeft gegeven te verwinnene in
 wassinghen van lone die en hebben die van purgatorien no die van⁽⁸⁾ paradyse,
 Maer die hier wale leven. Wie mach mi dan hier mede berespen Dat ic niene wille
 sterven Noch mine redene leggen in avonturen Alse die gene⁽⁹⁾ die slapen in zuetheit
 om hem⁺te gesterkene. Ay nemmer en moet connen gescien selke bloetheit. Alsoe
 en dede niet de sone gods in sinen tiden, Ende also en sal hi niet doen Die met ^{+149b)}
 hem wilt doen;

(1) sal] C soude.

(2) wert. in uwen rike] C werdt in uwen rike. Ay here, in uwen rike.

(3) en meeret] C ende meerderet hen.

(4) niene] C niet en.

(5) meeredde] C meerderet si.

(6) hare] C hen.

(7) niet] C nie.

(8) van] C vanden.

(9) gene] C ghene doen.

want om dat begherde de⁽¹⁾ zuete vader ons cussen, Die sine redene leide in avonturen. Als hi die ziele maecte van soe hoger werdecheit, Hine beriets heme niet ocht hijt niet en hadde gedaen sonder raet, Ende sine redene ghelegt in avonturen. Wie soude hem dat hebben dorren raden, Dat hi dat Dat hi selve was, gaf te quellene. Dat en haddic hem niet geraden, Maer nu eest so wale na mine genuechte. Maer dien enech wille cussen, soe en soude hem niet berouwen, Dat hi den man heeft gemaect. Maer ic hebbe hope dat[†]ict hem geven sal. Maer haddic doch soe veel geweent Dat ic hadde gemaect wasschinghe metten bloede gods, ^{†149c)} Ende ic ware beruert in ontfermecheiden In den tide alse hi es comen ten outare, So dat die gene die in gode zijn, wassende zijn in gode. Ende ic wille gaen binnen dien tide⁽²⁾ te sinen vader Ende ic getroeste mi wale an heme sider meer dat hi es comen ten outare. Ende dan die begerte vanden heiligen gerenen hebben zijn goetheit Dat hi sal doen mine bede. Ende ochtic hem soe vele betrouwe, dat sal⁽³⁾ doen mine bede; Ende hi mi binnen desen sent te sinen vader, Dien heeft noch gisteren noch heden Ende ic heme bringe gisteren ende heden⁽⁴⁾ Ende margen, ocht hi wille Daer mijns ontbeiden. Maer dat mocht mi wale gescien[†]eer ic voer hem werde getoent Dat hi eer mijn cussen name. Dan seggic te hem alsic daer ben: ^{†149d)} O zuete here, gheldi ons also wale na onsen⁽⁵⁾ rechte alse uwe lieve sone na den sinen, ic soudu cussen. Sijn recht

(1) de] C zijn.

(2) tide] C tide spreken.

(3) sal] C hi sal.

(4) Ende ic hem b.g.e.h.] in C op den rand bijgevoegd.

(5) onsen] C uwe.

es Dat die zielen Die zijn sonder hoeftzonde⁽¹⁾ deilen an sijn bloet Ende daer mede enege ic minen geest Ende die willic cussen. Ende ochtu mi wilts cussen, soe doet dat bloet⁽²⁾ van mijnre herten Ende die pine mijns lichamen Ende die tranen miere ogen vrucht bringen in allen goede. Ende dan moegdi mi cussen. Oetmoet es die doget Daer gi niet bi ontseggen en moget. Nu saelt scinen hoe vele duut⁽³⁾ begert heves. Ay⁺here, uwe sone es noch ten outare, Ende hi sende mi hier Ende ic geloefde heme Dat ic heme senden soude ghisteren, heden⁽⁴⁾ ende marghen. O zuete ^{+150a)} here, ic brachte u heden van hem vernuutheit, Die noch mijns ontbeit ten outare, vrucht bringende in allen goede, Ende te dien lichtekene Dat ic in zueter gevoelnessen custe heden uwen sone Ende was wel na in ommacht van minnen Ende was wel na doot in siere minnen. Maer gi wet wale dat ic mi niet en liet nemen mine redene, Ende dat es oec bi uwen rade. Ay here, om alle dit doet dat ic beghere⁽⁵⁾ Ende vervulle mine gelofte, Ende laet mi bringen minen Jhesum. En wetstu niet wale Dat ic ware doot van minnen, En hadde⁺redene gedaen. O wy here, hoe gedoechdi dat, Dat ic daer verdorre vor u anscijn. Aldus en dede niet u lieve sone. Maer mine ^{+150b)} trane waren geselt met sinen bloede, Ende ic soech die zuetheit die sine pine hadde verdient. Mi berouwet wel na dat ic hier comen ben. Ay gewaerleke ic sal sterven ochte ic en ga niet henen sonder

(1) zijn s.h.] C s.h. zijn.

(2) bloet] in C met ander inkt tusschengevoegd.

(3) duut] C dat duut.

(4) s.s.g.h.] C soude senden ghisteren ende heden.

(5) dat ic beghere] C mine begherte.

vrocht. Het ware, zuete here, groet lachter, ghingic ydel van dus groten hove, Ende ic hier quam soe vol sceen ne haddijs niet ghemedert. Ende u sone so⁽¹⁾ grote eere op erterike doet om dat Ende om die ere zijns bloeds⁽²⁾. Ende openbare dine macht. Ende om te verhogene dine ontfarmecheit, Soe zade mine ziele Ende mijn herte, Ende doch dat ic ane di zoeke. Du wets dat wel hoe mi es, Dat ict niet en can te warde bringen Als ict begere. Maer ic en wille sterven Noch ic⁺ en wille leven, Noch ic en wille sterven om ghisteren Dat ic bringen soude. So werpt die zielen Die in ^{+150c)} onthopenessen zijn, daer ute Ende om heden die zondaren uut haren zonden, So datse hem van der genaden gods niet en onthopen. Ende om margen dat trouwe mi segt dat werde voldaan. Maer ic sal bringen eer minen zueten⁽³⁾ vrient Dese boodscap eer ic u cussen sal, Want ic en mach sonder heme selc⁽⁴⁾ cussen niet georloven. Daer omme du gaefsten mi tenen brudegoem, Ende ic en wille heme oec en gene⁽⁵⁾ ontrouwe doen. Ende hi es noch ten outare ende beidt mijns daer, Ende ic sal met heme hier weder comen, Ende doen bi sinen rade Ende wille⁽⁶⁾ mijn recht in minnen behouden⁽⁷⁾ tegen di. Ja al makes du ons selc, du en mogets niet besaken. Vergouden es⁺ onse tol Ende onse behoudenesse es ons gegeven Ende ic ^{+150d)}

(1) so] C u so.

(2) Ende om die ere zijns bloeds] C ende die ere sijns bloets (*op den rand bijgevoegd*).

(3) zueten] C goeden soeten.

(4) selc] C alsulken.

(5) oec en gene] C gheen.

(6) wille] C ic wille.

(7) behouden] C houden.

ben hier met minen tseise⁽¹⁾. Dat wet wale, here, ic en mach niet duren, inne ware
geheenecht met uwen sone. Dat du mi naems over heme Ende heme over mi met
enen wesene sonder wesen, Dan soudic mijn cussen gheven dat ic geloeft hebbe.
O here, de pine uwes soens hevet gemaect die behoudenesse Ende uwe cussen
ende tsine es alle tijt gestadech ende eweleec. Ende ic en ben noch niet doot. Daer
omme en es dat mine noch niet gestadeleke, En zij⁽²⁾ metten bloede ihesu uus zoens:
overmids dat moegdi mi cussen. Ay zuete here, dicke seggic Dat mijn bloet ende
mine⁺trane Ende mine begerte ende dat bloet ons heren so doet die zonden van
den zondaren Ende vanden zielen die ic coes Ende die du makes. Aldus hebbic ^{+151a)}
vor minne onthouden mine redene Die mine reghele es, Ende die mi leert wat ic
doen sal, Ende hoe ic sal met gerechter minnen leven. Ay⁽³⁾ dit voldoet mi, want ghi
sijt sculdech al goet te doene. Hier sidi goet te ontghinnene Dat ghi seidt: het ware
u ene genuechte te sine metten zonen der marnen. Dat es als i u hebben geraect
ane die zide, daer gi u selven niet geholpen en moget. Here, mi dunct dicke dat Dat
bloet uus zoens wert beruert in ontfermecheiden vander ernstecheit mijns herten,
om te versuenene Die⁺zielen Ende te hulpene⁽⁴⁾ uten sonden, dattu selve begers.
Ende es dan dattuut does Na die⁽⁵⁾ menecheit mijnre begerten, Dan en es geen ^{+151b)}
cussen edelre bi di de doget der scrifturen over een draecht hem daer mede Ende
met alle

(1) tseise] C tgise.

(2) zij] C si dan.

(3) Ay] C Nu.

(4) v.D.z.E.t.h.] C v.e.t.h.d. sielen.

(5) die] C dine.

den genen die wegen willen metten⁽¹⁾ sone kint gods. Here, in den hemel zijn de zielen gevoeget⁽²⁾ ane di Ende oec in groeter enechte⁽³⁾ deene ane andere. Dese cussen di⁽³⁾ te rechte. Ende alle die zielen die zijn sonder hoeftzonden, Die cussen. Ende alle die zielen daer ic goet ane gelove ghevoele, ende goet in houdende ben Ende beghere hare behoudenesse, Die cusse ic daer si zijn geheenecht met di. Daer eneghen si hen met mi, Ende daer si hem eneghen alre meest met di, Daer custu⁽⁴⁾ mi meest. Ende daer wy twee u cussen, behaecht u bat dan een allene. Ochtic dan ben worden in behaechenessen⁺ Hier te gevene hebbic niet dan hen behaecht. Dan hebbic goet behagen ende goet cussen alse ickene cusse ende ^{+151c)} hen behage, Ende zie dat ende gevoele dat hi om mine begherte te vervulne⁽⁵⁾, werpt die zielen uten zonden Ende gestadechse in doechden. Ende nu wetti wel dat alre meest es mine begerte, daer in es Die alre meeste volmaechte⁽⁶⁾ van gerechtecheiden, Daer de zielen af verbliden inden hemel metten vader Ende metten sone Ende den⁽⁶⁾ heiligen geest, Ende die rieket⁽⁷⁾ ende levet gode met gode sonder inde. Des en twifelic niet, en mach wale zijn dat ene ziele ene andere meer mint dan de hare, Ochte sise ghevoelt Ende gheloeft beter Dan de hare, Niet met peisene Ochte met tekene om hare te minderne, Maer ocht die edelheit haren geests es⁺ soe groet Dat waerheit haer wijst Datse es naerre ^{+151d)}

(1) w.w.m.] C werden willen biden.

(2) gevoeget] C gheenicht.

(3) di] C u.

(4) custu] C cussen si.

(5) vervulne] C verwulne Ende te doene.

(6) den] C metten.

(7) rieket] C reyket.

gode dan de hare, En eest dan met recht dat sise meer minne Dan de hare. Ochte si gode mint om hem selven, soe es wel recht dat si meest minne dat hi meest mint. Hier af comt dat hem die *man* luttel *mint*, Alse hi kint sine onvolmaectheit. In dese warheit comt hi in zekerheit van wetentheid, Ende kint dan wat dat es die warheit. Alsic dan gevoele wat dat es Dat een wesen es, Dat wesen sal in enecheyden⁽¹⁾, Ende dat nu vore ons ons wandelt als in enen spiegel, Ende soe blivet cume, ic en late mi genoeghen Daer in⁺zueteleec te slapene. Ende het blivet cume, in verliese redene ende geselle mi metten genen die ghaen over redene Ende zijn seker. ^{+152a)} woudic alsoe doen, ic leide mine redene in avonturen, Ende sage, Ende horde⁽²⁾, Ende ware dicke in contemplacien, En wistic niet dat verlichte redene mochte vervolgen Die principaelste stadt der hoger minnen; Ende so waric emmer sonder redene. Ay en gheen ziele en mach hare te rechte verhogen in hemelrike Noch in erterike sonder redene; Noch die zielen die in de hellen zijn, en hadden en gheene pine, en dade redene; Endedie oerdenen Die de heiligen maecten mids den heiligen geest, zijn geordineert met redenen. Men segt: Caritate⁺ en zueket hars niet. Alsoe en doet redene, darse verlicht es; Ende volghden wy hare, wy en worden ^{+152b)} nemmermeer bedrogen met valschen visioenen Noch met gheenen zaken, Noch en sochten nemmermeer dingen die niet wesen en mochten, Noch die niet zijn en souden. En es geen dinc soe seker, mede te verwinnene onghestadecheit als redene die verlicht es. Noch de sone god der

(1) enecheyden] *C* ewelijcheiden.

(2) horde.] *C* hoerde, ende minde.

heymelecheit gods, hi wrachte⁽¹⁾ alle wege den wille zijns vader na redene verlicht
 ende claer. Het maken nu vele liede daer af hare contemplatie; hadden si verlichte
 redene, Si en hildent maer over al luttel affectien gemingt met zuetecheiden, Daer
 men niet af en mach zonder scade In gelikenessen van gracen. Ende niet te meer
 dan men Den⁽²⁾ sone mach iaghen vander eenre stadt ter⁽³⁾ andere, *Soe en mach
 men gratie oefenen in affectien. Hadt mogen wesen, soe en hadde die goede ^{+152c)}
 Jan baptiste niet geghaen in die woestine om te vliene de minne Die hi hadde
 te⁽⁴⁾ sinen vader Ende ane sijnre moeder, Die soe goede liede waren. Te hem en
 was niet geseit dat men hem soude senden Den heiligen geest. Daer omme hi was
 geheilecht in sijnre moeder lichame⁽⁵⁾. Ende ia ocht hi die so heilech was, vreesde
 dat selke minne soude becommeren sinen geest, Wat mogen wi dan doen die van
 onser affectien hebben paraclijt. Dat es die⁽⁶⁾ zake die alre meest verdonkert redene
 Ende becommert godleecheit. Ende alle die peisinghe van gisteren Ende van heden
 Die en willen si niet. Daer omme haer zuete affectie heeft⁺se so bedroghen, Dat si
 wanen ter⁽⁷⁾ gewareger minen comen sijn, Ende bliven aldus bedroghen. Si en ^{+152d)}
 achten niet op ghisteren noch op heden: Ghisteren dat goet dat geweest heeft; Ende
 heden dat goet dat ons nu wiset; Marghen dat gevoelen, daer ons trouwe af segt,
 Dat wy

(1) wrachte] C vraegde.

(2) Den] C die.

(3) ter] C tote der.

(4) te] C ane.

(5) i.s.m.l.] C inden lichame sijnre moeder.

(6) die] C nu die.

(7) ter] C te.

hebben selen genuechte in allen gebrukene vor dat anschijn gods. Noch dit heden, noch dit gisteren⁽¹⁾, Noch dit margen en verdoeft redene, Maer het georloeft hare Datter god de vader hebbe alsoe vele als te hem behort Ende hi helpt hem toe⁽²⁾ met alre macht, reikende in caritaten, toenende in de werken sijns soens, Die gisteren ende heden⁺zwigen. Nochtan dat hi dit wale weet⁽³⁾, soe moeten sijs overeen dragen met gewaregher caritaten. Soe beghert die drievoldecheit haer cussen. Ende eer⁺153a) georloefde hi hare al hare bede, eer hijs niet en hadde; Ende heeftse liever sijn cussen, so verliese redene ende so machse wale. Hadsi dan liever Dat cussen Dan dat zijn begerte ware voldae, so mochte hi⁽⁴⁾ wale sterven, Ende si verlore dan redene. Nu wiset haer redene Dat si en noch niet cusse want si storve Ende en⁽⁵⁾ laetse redene sterven. Nu en hevet haer redene noch niet gewijst, hoe dese maniere soude zijn, ochtse storve. nochtan es haer meeste begerte dat cussen dat die drievoldecheit begert. Ay hoe si nu gehorsam⁺es onder redene, Ende wie scone es redene. Nochtan moet gescien de wille gods. Ende hi wilt dat icken cusse, Ende⁺153b) redene en laet mi noch niet, Ende zwart op mi dat ic hope ende wille al dat hi wilt, Ende dat hi doet ende segt Dat icken niet en cusse in gheenre manieren⁽⁶⁾, also lange alsic drage die ymagine vanden ertschen man. Ay wat mochtics dat ic redenen hadde ene oghe ute gesteken. Dan soudic wanen zijn

(1) N.d.h.n.d.g.] C Noch dit ghisteren noch dit heden.

(2) toe] C tuwe.

(3) hi d.w. weet] C si d.w. weten.

(4) hi] C hi *waarboven met ander inkt* si.

(5) en] C nu en.

(6) manieren] C wijs.

geholpen, Ende hebben bi wile zuetecheit, Ende zien bi wilen visioene, Ende dicke zijn in weelden, alse de gene doen Die op redene niet hachten⁽¹⁾. Nu wille onse here al dat ic wille, ende ic begere dat cussen. Nochtan en willic niet georloven, want ic storve. Dan seggict⁽²⁾ te heme: Here, dat sal zijn alre ierst gedaen, Eer du maechs gesaedt zijn van mi, Dat uwe sone dat sal hebben⁺ gedaen alle dinc ane hem getrect eer ic u cusse. Ende ic sal getrocken sijn met alle dingen. Dan mogdi ons cussen ^{+153c)} al te gadere; nu ende dan nemt van mi dats u werden mach. Ic beghere dat behaechenese alre meest, Eest dat ghi u daer alre meest zaedt. Dat hebbic liever dan ane mi. Dat dit waer es, dies treckic te orconden alle die zalecheit die⁽³⁾ u lieve sone *ihesus christus* ons verdiende Ende beghinc, Doen hi in erterike quam dor ons. Ic en lieghe niet in minen geeste. Dat van mi di niet gnoech en es, Volmake mi di gnoech. ontfarmecheit moets mi⁽⁴⁾ onnen. *Amen*.

Ic seggu aldus na mine wensche aldus enech ten volcomensten wesene te gode Ende so volcomene caritate ten menschen. Dus willic altoes in minen vrient⁺ Ende oec in anderen Ende in mi selven, alne werkic niet. Dit sagic alre ghernst, Dat ^{+153d)} gode van ons gesciede ende ons van heme. aldus⁽⁵⁾ levede hem sijn heilege sone Doen hi mensche levede. Die godheit scheen doer heme in sine wondere van miraculen Die hi dede in dode, in

(1) hachten] C achten.

(2) seggict] C seg ic.

(3) die] C dat.

(4) mij] C di.

(5) aldus] C also.

zieken, in anderen allen. Ende al⁽¹⁾ dede hise in oetmoedecheit van minnen, Ende
 anebedende sinen vader, Ende dien verclarende in⁽²⁾ alle sinen werken, Hi en ghinc
 niet liggen iubilieren ende oefenen galozie⁽³⁾. Maer si alle die zijns behoeften, waren
 berecht met waerheiden Ende met getrouwer doechden⁽⁴⁾ na alle haren noet. Hi
 hieltverlichte redene Die onse regele behoeft te sine, Dier hi en gheene⁺noet en
 hadde; Ende wy diere noet hebben, vergeten hars. Ende dar omme verclaren ^{+154a)}
 wine over luttel, Die ons so clare verclaert heeft. Noch soudic gerne seggen ene
 andere claerheit van gode; Maar mijn ongeval moet verstillen, alst dicke gedaen
 heeft. Die groetheit gods Ende die kleinheit der menschen Ende die menechfuldege
 herten doen⁽⁵⁾ den wisen man zwigen. Ay sint dat mi die heilege minne⁽⁶⁾ gods dede⁽⁷⁾
 zwigen, soe hebbic nochtan vele van gode gesien, gheweten ende gehort. Nochtan
 moetic⁽⁸⁾ houden Dat ic hielt, oec dat niet allene. Ic hielt alle dinc vore ende na Ende
 moet zwigen tote dien dage Dat mi onse here diene wiset, Diet mi eyscht dat hi mi
 gaf. Ic hebbe alle mine hebbene Ende⁺alle mine wondere⁽⁹⁾ gebonden ende gedaen
 tote dien dage dat yemen comt te mi ende⁽¹⁰⁾ vraecht wat dat es dat ic meyne ^{+154b)}
 Ende minne ende gevoele. Die sal zijn met

- (1) al] C alle.
- (2) in] C met.
- (3) galozie] C zazolie.
- (4) doechden] C doecht.
- (5) doen] C die doen.
- (6) minne] in B met anderen inkt tusschengevoegd.
- (7) h.m.g.d.] C heyleghen gods deden.
- (8) moetic] C moectict.
- (9) wondere] C wondere in wondere (maar in wondere met ander inkt op-den rand bijgevoegd).
- (10) ende] C ende die mi.

gode God dat ic bi heme meer te bekinder ende tonderscedenre. Ende eest dat ic met heme gemeine hebben wille⁽¹⁾ Ende met niemene en wille⁽²⁾, hi en houde heme also gereet gode te gevene, Ende die in heme gereet sijn te ontfane, alsoene gheminde bruut haren geminden brudegoem es gereet tontfane alle sinen wille inden haren sonder sparen. Ay alle die ic wiste die⁽³⁾ dus gereet waren, Die woudic cussen metter enechheit mijns gods, Ende met hem woudic weenen ende dolen hare ellende ter minnen wert. Met hen willic wonen, leven ende sterven, spelen ende iubileren ende eeren, alse hare wale betaemt, Als dander⁽⁴⁾ dede. Hi ontboet⁺ die archa Dat mense hem brachte, Daer die trisoer in was: manna Ende die tafele⁺ 154c) ende hemelsche broet⁽⁵⁾. Doen dede hi ane i. wit cleet ende sprane voer die archa ende iubileerde ende organizeerde. Wat waendi, hoe was hem te moede, Doe hi soe geliet ende⁽⁶⁾ vergat zijns heerscaeps Ende zijns scoens ghelaets Ende ontfinc den trisoer met dem⁽⁷⁾ drien diensten daer hi hem toe cleede wit. Waer omme en ontfeet men nu die hoge trizoere so scone niet, Die archa daer die scone manna in ghemingt Ende ghevoedt es, die godleke nature der godheit; Ende die edele roede, die ziele gods, Die de vriende⁽⁸⁾ verslouch ende verledechde uten bedwange in-

(1) wille] ontbreekt in C.

(2) wille] C wille ghemeine.

(3) die] C dat.

(4) dander] C david.

(5) h.b.] C hemelsch broet (*beide teksten dus duidelijk broet; toch wordt bedoeld Aaron's roede; cf. infra*).

(6) ende] C ende hi.

(7) dem] *veranderd uit* hem, C dien.

(8) die de vriende] C die vriende (*boven vriende staat met ander inkt de vrimde*).

den vrede; Ende die tafele die bescreven was buten⁺ende binnen, Die heilege
 lichame ons heren. Ay die clare enege ziele, Die al hare inghesinde ghesament ^{+154d)}
 heeft in een, Ende in die hoge drievoldecheit enecht, Ende in die enechheit
 drievoldecht, Ende dore die drie in soe menechfuldegen wondere in den riken rike
 der godheit, Hoe wale waerse wert, Dat mense werdelec⁽¹⁾ ontfinge. hare salmen
 gerne wit cleet ane doen, Ende Dat gedwegen⁽²⁾ ende geblouwen in ontfarmecheiden.

(1) werdelec] C waerlijc.

(2) gedwegen] C ghedwaghen.